

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı

HATÂYÎ DİVANİ (İNCELEME-METİN)

Yüksek Lisans Tezi

Semire ARSLAN

Sivas

Mart 2024

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı

HATÂYÎ DİVANI (İNCELEME-METİN)

Yüksek Lisans Tezi

Semire ARSLAN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Alim YILDIZ

Sivas

Mart 2024

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans Tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

1. Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
2. Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
3. Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dâhil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
4. Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi, beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

22/03/2024

Semire ARSLAN

ÖNSÖZ

Alevî-Bektâşî edebiyatının yedi ulu ozanından biri olarak görülen Şah İsmâil Hatâyî, 16.yy.Türk edebiyatı şairlerinin en önemlilerinden biridir. Aynı zamanda, Safevî Devleti'nin kurucusu ve ilk hükümdarıdır. Çağdaşları tarafından “sâhib-i seyf ü kalem” diye tavsif edilen Hatâyî, otuz yedi yıl süren kısacık dünya hayatına birçok savaşıla beraber, ölümsüz eserler sığdırmıştır. Oldukça genç yaşta kaleme almış olduğu bu eserler, şairin hem klasik edebiyata, hem de tasavvufa vukûfunun tezâhürü olan bir derinlik arz etmektedir.

16.yy.da Osmanlı-Safevî ilişkilerindeki gerginlik sebebiyle tezkirelerin birçoğunda kendisine yer verilmemesine rağmen, Azerbaycan ve İran'da şöhret bulmuştur. Arapça ve Farsçaya hâkim olmakla birlikte, eserlerini özellikle Türkçe yazmıştır. Hükümdarı olduğu Safevî Devleti sınırları içerisinde Türkçeyi resmi dil ilan etmiştir. Dolayısıyla, Şah İsmâil Hatâyî, edebî şahsiyeti ve ortaya koyduğu eserler sebebiyle Türk İslam edebiyatı açısından büyük bir öneme sahiptir.

Türk siyasî tarihinde önemli bir yere sahip olan Hatâyî'nin siyasî kimliği, edebî kimliğini gölgede bırakmıştır. Kendisinden bahseden kitaplar ve konu olduğu çalışmalar, genellikle onun siyasî kimliğini ve tarih sahnesindeki rolünü ele almaktadır. Adının geçtiği şuarâ tezkirelerinde dahi siyasî hayatına dair ayrıntılı bilgiler verilirken, şairliği hakkında verilen bilgiler bir kaç cümleyi geçmemektedir.

Bu çalışma, şairin siyasî kimliğinin gölgesinde kalmış olan edebî kimliğini ön plana çıkarmayı amaçlamaktadır. Şairin edebî kimliği ortaya konulurken, daha evvel divanına dair yapılan çalışmalarda değinilmeyen, edebî şahsiyetinin önemli bir parçası olan dinî ve tasavvufî kimliği incelenerek Hatâyî'nin Türk İslam edebiyatındaki yerinin belirginleşmesi hedeflenmektedir.

Çalışma giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, şairin hayatı, eserleri ve edebî kimliğine dair bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde, divanda geçen dinî ve tasavvufî konular konular işlenmiştir. İkinci bölümde ise, divan nüshalarının tavsifi ve divan metni oluşturulurken izlenen yol hakkında bilgi verilmiş ve akabinde, divanın dört nüshası karşılaştırılarak oluşturulan tenkitli metin verilmiştir. Ayrıca, Hatâyî Divanı'na ait bir tane de mecmua incelenmiş, fakat tenkitli divan metnine dâhil edilmemiştir.

Uzun ve meşakkatli bir sürecin ürünü olan bu çalışmada, bana rehberlik eden, yardım ve desteğini esirgemeyen değerli hocam, Prof. Dr. Alim YILDIZ'a, çalışmaya katkılarını sunan

Doç. Dr. Yusuf YILDIRIM ve Dr. Öğretim üyesi Ali İhsan AKÇAY'a, çalışma süresince manevî destekleriyle yanımda olan ailem ve dostlarıma sonsuz şükranlarımı sunarım.

Semire ARSLAN

Ocak 2024

SİVAS

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
GİRİŞ	1
HATÂYÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ.....	1
A. Hayatı.....	1
1. Doğumu, Adı ve Mahlası.....	2
2. Ailesi ve Soy.....	3
3. Öğrenimi	4
4. Vefâtı.....	5
5. Edebî Şahsiyeti.....	6
B. Eserleri	8
1. Dehnâme	8
2. Nasîhatnâme.....	9
3. Divan.....	10
BİRİNCİ BÖLÜM.....	13
1. HATÂYÎ DİVANI'NDA DİN VE TASAVVUF	13
1.1. Din.....	13
1.1.1. Allah	14
1.1.2. Melekler.....	19
1.1.3. Kitaplar	21
1.1.4. Sûreler.....	22
1.1.5. Âyetler	24
1.1.6. Hadisler.....	28
1.1.7. Peygamberler	29
1.1.8. Dört Halîfe	41
1.1.9. Ehl-i Beyt ve On iki İmam.....	44
1.1.10. Âhiret ve İlgili Kavramlar.....	47
1.1.11. İbadetler	51

1.2. Tasavvuf	53
1.2.1. Tasavvufla İlgili Kavramlar	53
1.2.2. Bazı Mutasavvıflar ve Ozanlar	66
İKİNCİ BÖLÜM	69
2. NÜSHALARIN TAVSİFİ VE METNİN OLUŞTURULMASINDA	
İZLENEN YOL	69
2.1. Nüshaların Tavsifi	69
2.2. Divan Metninin Oluşturulmasında İzlenen Yol	70
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	73
3. DİVAN METNİ	73
SONUÇ	385
KAYNAKÇA	387
ÖZ GEÇMİŞ	393

KISALTMALAR

AN.	: Atatürk Kitaplığı Nüshası
b.	: bin
bkz.	: Bakınız
c.	: Cilt
ktp.	: Kütüphane
KN.	: Kahire Nüshası
MN.	: Millet Kütüphanesi Nüshası
Md.	: Madde
İN.	: İran Nüshası
s.	: Sayfa
Nr.	: Numara
Örn.	: Örnek
Trc	: Tercüme
vr.	: Varak
yy.	: Yüzyıl
yk.	: Yaprak

ÖZET

Bu çalışmada, 16. yy. şairlerinin en önemlilerinden biri olan Şah İsmâil Hatâyî'nin divanı incelenmiştir. Divan sahibi bir hükümdar olan Hatâyî, *Nasihatnâme* ve *Dehnâme* adında iki tane de mesnevi kaleme almıştır. Dünyanın çeşitli kütüphanelerinde divanının yazma nüshaları bulunmaktadır. Bu çalışmanın konusunu oluşturan divan metni, dört nüshadan hareketle hazırlanmıştır.

Çalışmanın giriş bölümünde, Hatâyî'nin hayatı, eserleri ve edebî şahsiyeti incelenmiştir. Birinci bölümde, divanın muhtevasında mevcut olan, dinî ve tasavvufî konular çeşitli alt başlıklar altında incelenmiş, ikinci bölümde ise divan metni verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk İslam Edebiyatı, Hatâyî, Divan.

ABSTRACT

This study analyzes the divan of Sah Ismail Hatayi, one of the most important poems of 16th century. Hatayi, a monarch owning a divan, also wrote out two masnavies named *Nasihatname* and *Dehname*. His divan has several hand-written copies at different libraries around the world. The current study examines text of his Divan based on four different copies.

In the introduction part of the study, Hatayi's life, works and literary personality were analyzed. In the first chapter, the religious and Sufistic topics existing in the divan were analyzed under several sub-titles. Finally, the text of divan was given in the second chapter.

Key Words: Turkish Islamic Literature, Hatayi, Divan.

GİRİŞ

HATÂYÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

A. Hayatı

Şah İsmâîl Hatâyî'den bahseden ilk kaynak, oğlu Sam Mirza (1517-1567) tarafından yazılmış bir tezkire olan *Tuhfe-i Sâmî*'dir. Sam Mirza bu eserinde, Şah İsmâîl Hatâyî'nin soy ağacını yazmıştır. Babasının şairliğine dair ayrıntılı bilgi vermemiş olup onun Hatâyî mahlasıyla şiirler yazdığını, aynı zamanda bir hattat olduğunu ve resme de ilgi duyduğunu belirtmiştir. Resim ve minyatür sanatına olan ilgisinden dolayı, ünlü minyatür sanatçısı Kemâleddin Behzad'ı öğrencileri ile birlikte Tebriz'e göndererek, orada onlara bir mektep açmış olduğu, Sam Mirza'nın onun hakkında verdiği bilgiler arasındadır.¹

Osmanlı tezkire yazarlarından sadece Kafzâde Fâizî tezkiresinde Şah İsmâîl Hatâyî'ye yer vermiştir.² Osmanlı Devleti ile Safevî Devleti arasında yaşanan gerginlikler sebebiyle, 16.yy.ın en önemli şairlerinden biri olan Hatâyî, bu yüzyılda yazılan diğer tezkirelere dâhil edilmemiştir.³ Kafzâde Fâizî, tezkiresi *Zübdetü'l-eş'âr*'da Şah İsmâîl Hatâyî'nin ölüm tarihini vermiş ve ebced hesabıyla bu tarihe tekâbül eden mısrayı da eklemiştir. Bu mısra şairin vefatı maddesinde zikredilecektir.⁴

19. yy.ın ikinci yarısında Şemsaddin Sâmî (1850-1904), *Kâmûsu'l- a'lâm* adlı eserinin ikinci cildinde, Şah İsmâîl Hatâyî'nin Şeyh Safiyyüddin'e kadar olan soy ağacını yazmış ve onun Safevî Devleti'ni kurmasına kadar geçen tarihî süreci anlatmıştır. Ölümüne dair bilgiler vermiştir.⁵ Eserin üçüncü cildinde ise, şairin, Farsça ve Türkçe şiirler yazdığını ve şiirlerinde Hatâyî mahlasını kullandığını ifade etmiştir.⁶

20.yy.da yazılan tezkirelerden *Tuhfe-i Nâilî*'de Hatâyî'den bahsedildiği görülmektedir. Mehmet Nâil Tuman bu eserinde, Şah İsmâîl Hatâyî'nin doğum ve

¹ Sam Mirza Safevî, *Tezkire-yi Tuhfe-yi Sâmî* (Tahran: Esâtir, 1384), 7-9.

² Vüsale Musalı, *Osmanlı Tezkirelerinde Azerbaycan Şairleri* (Bakü: Azerbaycan Milli İlimler Akademisi, El yazmalar Enstitüsü, 2009), 219.

³ İbrahim Aslanoğlu, *Şah İsmail Hatayi* (İstanbul: Der Yayınları, 1992), 29.

⁴ Kafzâde Fâizî, *Zübde-yi Kafzâde*, Süleymaniye Kütüphanesi, Hüsrev Paşa, nr.573, vr.39a.

⁵ Şemseddin Sâmî, *Kâmûsu'l- a'lâm*, 2.Cilt (İstanbul: Mihran, 1306), "İsmâîl Safevî" md., 901.

⁶ Sâmî, *Kâmûsu'l- a'lâm*, 3.cilt, "Hatâî" md., 2050.

ölüm yıllarını, medfûn olduğu yeri ve *Zübdetü'l-eş'âr*'da geçen ve şairin ölümüne tekâbü'l eden mısrayı zikretmekle iktifâ etmiştir.⁷

Muhammed Deyhim'in *Tezkire-yi Şuarâ-yı Azerbaycan*, Hacı Lutfeli Bey'in *Ateşgede*, Muhammed Ali Terbiyet'in *Dânişmendân-ı Azerbaycan* adlı eserleri de Şah İsmâil Hatâyî'den bahseden tezkirelerdendir. Fakat, bu eserlerde de daha önce zikrettiğimiz tezkirelerde verilen bilgilerden farklı bir bilgi bulunmamaktadır.

Şah İsmâil Hatâyî'nin hayatına dair bilgiler, tezkirelerden ziyade tarih kaynaklarında daha geniş bir yer tutmaktadır. Hasan-ı Rumlu'nun *Ahsenü't-tevârih* adlı eserinde, İsmâil Hakkı Uzunçarşılı'nın *Osmanlı Tarihi* adlı eserinde, Faruk Sümer'in *Safevî Devleti'nin Kuruluşu* adlı eserinde, İskender Bey Münşî'nin *Târih-i Âlem-ârâ-yı Abbâsî* adlı eserinde ve Safevî Devleti'nin konu edildiği daha birçok tarih kaynağında Şah İsmâil Hatâyî ile alakalı geniş bilgiler bulunmaktadır. Ancak bu bilgiler Şah İsmâil'in Safevî Devleti'nin kurucusu olması hasebiyle, onun tarih sahnesindeki rolü, siyasî önderliği, Osmanlı Devleti ve diğer devletlerle alakalı siyasî ilişkileri ve fikir hayatı ile ilgilidir. Bu çalışmada ise Şah İsmâil Hatâyî bir şair olarak edebî yönüyle ele alınacaktır.

1. Doğumu, Adı ve Mahlası

Şah İsmâil Hatâyî, 25 Receb 892 (17 Temmuz 1487)'de Erdebil'de doğdu. Adı İsmâil, lakabı Safevî'dir. Bu lakabı büyük dedesi Safiyyüddin'in adından almıştır. Babası Cüneyd oğlu Haydar, anası Uzun Hasan kızı Alemşah Begüm'dür.⁸

Şah İsmâil, şiirlerinde Hatâyî mahlasını kullanmıştır. Şairin bu mahlası kullanma sebebi ve mahlasın yazılış şekli ile alakalı iki görüş vardır. Birinci görüş; Şah İsmâil'in Hatay ilinden olduğu ve bu sebeple bu mahlası kullandığı şeklindedir. Bu görüşü benimseyenler, mahlasın yazılışının ختایی şeklinde olması gerektiğini savunmaktadır. İkinci görüş ise; "hatâyî" ifadesinin "hata" kökünden geldiği, şairin kendini hatalı gördüğü için bu mahlası kullandığı ve bu sebeple خطایی olarak yazılması gerektiği şeklindedir.⁹

Şah İsmâil'in kendini hatakâr görerek bu mahlası benimseme sebebi hakkında bir rivayet vardır. Bu rivayet şöyledir: Kerbelâ hadisesinde, Riyadoğlu Hur adlı bir

⁷ İnehan-zâde Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, 1.cilt (Ankara: Bizim Büro Yayınları, 2001) , 352.

⁸ Faruk Sümer, *Safevî Devletinin Kuruluşunda Anadolu Türklerinin Rolü* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1976), 15.

⁹ Rasul İsmâilzâde, *Hatâyî Şah İsmâil Safevî* (Tahran: Alhuda, 1382), 11-12.

şahıs, önce Yezid'in ordusunda yer alırken, daha sonra Hz. Hüseyin'in safına geçmiştir. Savaş esnasında vurulmuş, şehit olmuştur. Oradakiler çabucak uygun bir yere defnetmek istemiş, fakat yarasından akan kan bir türlü durmamıştır. Bunun üzerine Hz. Hüseyin: “ahirette şahit istiyor” diyerek mendilini vermiş, şahsın yarasına bağlamışlardır. Bunun üzerine kan hemen durmuştur. Şah İsmâil Bağdat'ı alınca, Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'daki türbesini ziyaret etmiştir. Ziyareti esnasında, gözü, Riyadoğlu Hur'un mezarına takılmış ve hiddetle mezarın başka bir yere nakledilmesini istemiştir. Mezarı açıldığında şahsın yarasına bağlı olan mendili görmüş ve mendili açar açmaz yaradan tekrar kan akmaya başlamıştır. Bunun üzerine türbeden, “hata ettin İsmâil” diye bir ses yükselmiştir. Bunun üzerine, Şah İsmâil'in hata yaptığını anladığı ve bu hatasını unutmamak için de bu olaydan sonra şiirlerini Hatâyî mahlasıyla yazdığı söylenmektedir.¹⁰

Bu hadisenin doğru olup olmadığı konusunda kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Buna mukâbil, Şah İsmâil'in bir kul olarak kendini kusurlu gördüğüne ve hatalarından dolayı, Allah'tan bağışlanma dilediğine şiirlerinde sıkça rastlanmaktadır. Dolayısıyla “Hatâyî” mahlasının “hata” kelimesinden türemiş olduğu ve Şah İsmâil'in bu mahlası “hata” kelimesine nisbeten kullanmış olduğu kuvvetle muhtemeldir. Bu sebeple mahlasının da خطایی şeklinde yazılmasının daha doğru olduğu görülmektedir.¹¹

Hatâyî mahlasını kullanan, Şah İsmâil dışında başka şairler de vardır. Midillili Hatâyî Çelebi bu şairlerden biridir.¹² Bir diğeri, Sultan Yakup adında bir Azerî şairidir.¹³ Bunların dışında, Hatâyî mahlasıyla şiir yazan bir şair daha vardır. Şairin ismi kaynakta geçmemekte, sadece Hindistan'a göçüp orada uzun yıllar yaşadığı bilgisi verilmektedir.¹⁴

2. Ailesi ve Soyu

Şah İsmâil'in ailesi ve soyu hakkında tarih kaynaklarında oldukça ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Daha evvel de belirttiğimiz gibi Şah İsmâil'in babası Cüneyd oğlu Haydar, annesi Uzun Hasan kızı Alemşah Begüm'dür. Cüneyd'in babası Şah

¹⁰ İsmâilzâde, *Hatâyî Şah İsmâil Safevî*, 11-12.

¹¹ İsmâilzâde, *Hatâyî Şah İsmâil Safevî*, 11-12.

¹² Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, 352.

¹³ Muhammed Deyhim, *Tezkire-yi Şuarâ-yı Azerbaycan* (Tebriz: Leclari, 1367), 57.

¹⁴ Sâmi, *Kâmûsu'l- a' lâm*, “Hatâî” md., 2050.

İbrâhim, onun babası Hâce Alaaddin, onun babası Musa Sadrettin, onun babası da Şah İsmâîl'e Safevî lakabının verilmesine sebebiyet veren, Şeyh Sâfî adıyla tanınan Erdebilli İshak Safiyyüddin'dir. Safiyyüddin, oniki imamdan biri olan Mûsa Kâzım'ın soyundan gelmektedir.¹⁵ Bu sebeple, Şah İsmâîl'in soyu Hz.Ali'ye ve dolayısıyla Hz.Muhammed'e dayanmaktadır.¹⁶

Erdebilli Safiyyüddin, Halvetî tarikatına girmiş, şeyh İbrahim Zâhid-i Geylanî'ye derviş olmuştu. Şeyhin kızıyla evlenip, onun vasiyeti üzerine şeyhin ölümünden sonra müritler kendisine tabi olmuşlardır. Halvetîlikle Kalenderîliği birleştirerek Safeviyye veya Erdebiliyye denen tarikati kurmuştur. Safiyyüddin, çok sayıda dervişe ve halk üzerinde nüfuza sahipti. Safiyyüddin'in ölümü üzerine bu manevî güç ve saltanat oğlu Musa Sadrettin'e kalmıştır. Böylece, Safevî ailesinde Erdebil tekkesi şeyhliği ve nüfuz babadan oğula geçerek devam etmiştir. Safevî ailesi aslen tarikat şeyhi bir Türk ailesi iken, zamanla siyasî olaylar neticesinde ve Şah İsmâîl'in Safevî Devleti'ni kurmasıyla şeyhlikten şahlığa geçmişlerdir.¹⁷

Şah İsmâîl'in dört erkek, beş kız olmak üzere dokuz tane çocuğu olmuştur. Oğulları; Tahmasb, Elkas, Sam ve Behram, kızları ise, Haneş, Perihan, Mehin, Banu Suldanem, Ferengis ve Şah Zeynep'tir. Vefatından sonra, yerine büyük oğlu, o sırada henüz on yaşında olan Şah Tahmasb geçmiştir. Tahmasb o esnada çok küçük yaşta olduğundan, bizzat annesi Alemşah Begüm elinden tutarak getirip tahta oturtmuştur.

18

3. Öğrenimi

Şah İsmâîl'in öğrenimine dair kaynaklarda ortak verilen bilgiler, onun *gayb dönemi* olarak bilinen, Geylan ve Lahican'da saklandığı yıllara aittir. Bu dönem, ortaya çıkıp kendi devletini kuruncaya kadar geçen, altı yaşından on iki yaşına kadar olan altı yılı kapsamaktadır.¹⁹

Şah İsmâîl, altı yaşında iken öldürülme tehlikesi sebebiyle Geylan'a kaçırılarak, Geylan hükümdarı Karkeya Mirza'nın himayesine girmiş ve eğitim hayatı burada başlamıştır. Hz.Ali'nin soyundan gelen Karkeya Mirza, İsmâîl'i

¹⁵ Safevî, *Tezkire-yi Tuhfe-yi Sâmî*, 8; Sâmî, *Kâmûsu'l- a 'lâm*, “İsmâîl Safevî” md., 901.

¹⁶ Sadettin Nüzhet Ergun, *Hatâyî Divanı Şah İsmail Safevî* (İstanbul: Maarif Kitabevi Yayınları, 1956), 13.

¹⁷ Abdülbaki Gölpınarlı, *Kaygusuz Abdal, Hatayi, Kul Himmet* (İstanbul: Kapı Yayınları, 2013), 18.

¹⁸ Tufan Gündüz, *Son Kızılbaş Şah İsmail* (İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2010), 108.

¹⁹ Babek Cavanşir- Ekber. N. Necef, *Şah İsmâîl Hatâ'i Külliyyatı* (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2006), 112.

himaye etmekle beraber, onun iyi bir eğitim almasını da hedeflemiştir. Eğitimi için Lala Hüseyin Bey görevlendirilmiştir.²⁰ Başta okuma yazma olmak üzere, gerekli tüm ilimleri öğrenmesini sağlamıştır.²¹ Lala Hüseyin Bey, Şah İsmâil'i basiretli bir devlet adamı, korkusuz bir savaşçı, aynı zamanda ince düşünceli bir aydın olarak yetiştirmiştir.²² Bu dönemde kendisine, dedelerinin mezhebi olan İmamiyye mezhebine dair bilgiler de verilmiştir.²³

Lahican'da bulunduğu dönemde ise üst düzey lalalar ve âlimler tarafından yetiştirilmiş, eğitilmiştir. Şemseddin Lahicî tarafından, kendisine Kur'an'ı Kerim okuması öğretilmiştir.²⁴ Türkçe dışında dil dilmeyen Şah İsmâil'e Lahican'daki eğitim sürecinde, Arapça ve Farsça da öğretilmiştir.²⁵

4. Vefâtı

Şah İsmâil'in ölümüne dair kaynaklarda bulunan bilgiler sınırlı olmakla beraber, birbirini destekler niteliktedir. Şah İsmâil, Çaldıran Savaşı'nda Yavuz Sultan Selim'e mağlup olduktan sonra, psikolojik bir çöküntü yaşamıştır. Bu yenilgiden itibaren ölümüne kadar devam eden on yıl içerisinde, hiçbir savaşa katılmamış, devlet işlerinden elini çekmiş, hiçbir önemli faaliyetin içinde yer almamıştır. Ölümüne kadar olan zamanı av peşinde ve eğlence meclislerinde geçmiştir. O dönem içerisinde hep siyahlar giyerek dolaşmıştır.²⁶

Şah İsmâil Hatâyî, 22 Mayıs 1524 Pazar akşamı,²⁷ bir iç kanama sonucu,²⁸ otuz yedi yaşında Sarab şehrinde ²⁹ vefat etmiştir. Esterabadlı Emir Cemaleddin Muhammed Sadr, Pazartesi günü akşamı defin için cenazeyi hazırlamış,³⁰ Erdebil'e götürülerek, dedelerinin ve babasının medfûn bulunduğu, Şeyh Safiyyüddin türbesine, babasının yanına defnedilmiştir.³¹

²⁰ Aliyar Seferli-Halil Yusufu, *Şah İsmail Hatayi Eserleri* (Bakü: Şark-Garp, 2005), 6.

²¹ Aslanoğlu, *Şah İsmail Hatayi*, 8.

²² Seferli- Yusufu, *Şah İsmail Hatayi Eserleri*, 6.

²³ Ergun, *Hatâyî Divanı Şah İsmail Safevî*, 10.

²⁴ İskender Bey Münşî, *Tarih-i Âlemârâ-yı Abbâsî* (Bakü: Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Yayınları, 2009), 79.

²⁵ Cavanşir - Necef, *Hatâî Külliyyatı*, 111- 112.

²⁶ Aslanoğlu, *Şah İsmail Hatayi*, 14; Cavanşir- Necef, *Hatâî Külliyyatı*, 113.

²⁷ Şah Hüseyin Şahin, *Şah İsmail Hatâyî Divanı* (Ankara: Pir Sulan Abdal 2 Temmuz Kültür ve Eğitim Vakfı Yayınları, 2011), 18.

²⁸ Cavanşir- Necef, *Hatâî Külliyyatı*, 113.

²⁹ Deyhim, *Tezkire-yi Şuarâ-yı Azerbaycan*, 56.

³⁰ Şahin, *Şah İsmail Hatâyî Divanı*, 19.

³¹ Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, 253.

شاه جهان كرددجهان راوداع

“Şâh-ı cihân gerd cihân râ vedâ” mısraı vefatı tarihidir.³² Ebcad hesabına göre 1524 yılına tekâbül etmektedir.³³

5. Edebî Şahsiyeti

Şah İsmâil Safevî, Hatâyî mahlasıyla, hem aruz hem hece vezniyle şiirler yazan, 16. yüzyıla damgasını vurmuş en önemli şairlerden biridir. Epik, lirik ve didaktik tarzda şiirler yazmıştır.³⁴

Didaktik şiirlerinde söyleyişi sık ve kuru değildir. En didaktik şiirleri dahi, duygusal etkiyi ön plana çıkaran lirik unsurlardan yoksun değildir. Tüm şiirlerinde duygu ve heyecan oldukça etkindir. Ahlâk kurallarını birer nas gibi sunarken, öyle samimi, akıcı ve etkili bir üslup kullanır ki, inandığı şeyler adeta okuyucunun inandıkları şeklini alır.³⁵

Hatâyî’nin çağdaş hayranları kendisini “*sâhib-i seyf ü kalem*” diye tanımlamışlardır.³⁶ Kaleminin mahareti ve gücü, savaş meydanlarında kılıcının gücü kadar etkilidir. Kaleminin bu denli güçlü, şiirinin yüzyıllar boyu etkili olmasında, çocuklukta aldığı eğitimin ve etkilendiği şairlerin de katkısı vardır.³⁷

14. asrın meşhur şairi Nesîmî’den itibaren, Halîlî, Habîbî gibi önemli şairler elinde yoğrulmuş olan Azerî edebiyatı, Hatâyî ile tekâmül seviyesine ulaşmıştır. Hatâyî, Hâfız, Hâkânî, Nizâmî, Ali Şir Nevâî, Nesîmî ve Habîbî’nin şiirlerini okumuş ve daha çok Ali Şir Nevâî, Habîbî ve Nesîmî’nin şiirlerini beğenmişti. Klasik Azerî edebiyatındaki şairlerin genelinden etkilenmekle beraber, şiirinde en çok Nesîmî’nin etkileri görülmektedir.³⁸ Pir Sultan Abdal ve Kul Himmet kendisinden etkilenen şairler arasındadır. Hatâyî, Bağdat’ı fethedince, orada yaşayan Fuzûlî ile tanışmış, Fuzûlî, kendisine hem şair, hem hükümdar olarak büyük hürmet göstermiş, eseri *Beng ü Bâde*’yi ona ithaf etmiştir.³⁹

Birçok savaşa katılmış, şair bir hükümdar ve mezhep önderi olan Şah İsmâil Hatâyî, siyasi kimliğine, İslam tasavvufunu da ekleyerek derin ve zengin bir edebî

³² Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, 253.

³³ Ergun, *Hatâyî Divanı Şah İsmail Safevî*, 17.

³⁴ Seferli- Yusuf, *Şah İsmail Hatayî Eserleri*, 2.

³⁵ Gölpınarlı, *Kaygusuz Abdal Hatayî Kul Himmet*, 28.

³⁶ Aslanoğlu, *Şah İsmail Hatayî*, 15.

³⁷ İsmâilzâde, *Hatâyî Şah İsmâil Safevî*, 4.

³⁸ İsmâilzâde, *Hatâyî Şah İsmâil Safevî*, 9.

³⁹ İsmâilzâde, *Hatâyî Şah İsmâil Safevî*, 9.

şahsiyet ortaya koymuştur. O, kimi zaman geniş kitleleri savaştan savaşa sürükleyen kahramanlık şiirleri yazmış, kimi zaman dünyanın fânî olduğunu, insanın nefsini kötülüklerden arındırması ve Kur'an-ı Kerim'de belirtilen ahlâkî ilkelere uyması gerektiğini öğütleyen, didaktik, tasavvufî içerikli şiirler yazmıştır. Kimi zaman ise kaleminden, bir âşık olarak, sevgilinin güzelliğini, ona olan sevgi ve özlemi, onun ayrılığı sebebiyle duyulan acıları işleyen şiirler dökülmüştür.⁴⁰

Şah İsmâil Hatâyî, hem klasik edebiyat, hem de halk edebiyatı alanında eserler yazmıştır. Gazelleri, mesnevîleri, kasîdeleri edebî derinliğini gösterirken, koşmaları ve semâîleri ise halka, onun diline, dertlerine ve hassasiyetlerine yakınlığını ve hürmetkârlığını ortaya koymaktadır.⁴¹

Halkın anlayacağı, oldukça sade bir dil kullanmıştır. Bazı dizelerinde, tam bir halk âşığı gibidir. Halk şairlerine ilgi ve hürmet gösteren, onların atışma meclislerine sık sık katılan Hatâyî, onları sarayında da ağırlayıp, kendilerine ihsanda bulunurdu. Çoğu zaman, savaşlarda da kendilerini yanında götürüp, onlardan manevî destek alırdı. Şair hükümdar, bu tutumu sayesinde, hem halk şarlerinin, hem de halkın tümünün, sevgi ve hürmetine mazhar olmuştur. Kendisine, derin bir saygı ve sevgiyle bağlı olan halk şairleri, onun şiirlerine nazireler yazmış, koşmalarını saz ve söz eşliğinde söylemiş, adına destanlar yazmışlardır. Böylece, halk şairleri tarafından şiirleri söylenip, sözlü edebiyat yoluyla nesilden nesile aktarılmıştır.⁴²

Hatâyî, Azerî edebiyatında çok önemli bir yere sahiptir. Millî bir kültür oluşturmayı hedefleyen Hatâyî, Türkçeyi resmî devlet dili olarak ilan etmiş, âlimlerin, edebiyatçıların ve sanatkârların, eserlerini Türkçe yazmalarını istemiştir. Hükümdarın bu emri, hem edebiyatçılar ve âlimler, hem de halk tarafından büyük memnuniyetle karşılanmıştır.⁴³

Hatâyî, bütün eserlerini Türkçe yazmıştır. Farsça şiirler de kaleme almış olsa da, eserlerinin yekûnu düşünüldüğünde bunlar küçük bir yer tutmaktadır. Ana dilini ve millî kütürünü önemseyip korumakla birlikte, İran halkına ve şairlerine de saygı ve hürmet göstermiştir. İranlı şairler de kendisine büyük kıymet vermiş, şiirlerine nazireler yazmışlardır. O, hem Azerbaycan, hem de İran halkı için çok değerli bir

⁴⁰ Hamit Araslı, *Divan-ı Şah İsmâil Hatâyî* (Bakü: Azerbaycan-İran Medenî Alaka Cemiyeti Neşriyatı, 1957), 47- 48.

⁴¹ İsmâilzâde, *Hatâyî Şah İsmâil Safevî*, 4.

⁴² Araslı, *Divan-ı Şah İsmâil Hatâyî*, 55-57.

⁴³ Araslı, *Divan-ı Şah İsmâil Hatâyî*, 38.

hükümdar ve şair olarak kabul edilmiştir. İki devlet için de eserleri tarihî bir sermaye niteliğindedir.⁴⁴

Bazı araştırmacılar, Hatâyî'nin şiirinde hurûfilik izleri taşıyan unsurlar olduğunu ifade etmiş olsa da, tasavvuf geleneğiyle yetişmiş bir aileden gelen bir şair olarak, onun şiiri dinî ve tasavvufî unsurlar içermektedir.⁴⁵ Bu konu, çalışmanın *din ve tasavvuf* bölümünde detaylı bir şekilde incelenecektir.

B. Eserleri

Hatâyî'nin divanı dışında, *Dehnâme* ve *Nasihatnâme* olmak üzere iki eseri daha bulunmaktadır. Bu eserlerin ikisi de mesnevidir.

1. Dehnâme

Dehnâme, Hatâyî'nin yirmi yaşında kaleme aldığı, aşk konulu bir mesnevidir. Şairin, aşk konulu gazelleri bu eserde toplanmıştır. Dehnâme, on mektup anlamına gelmektedir. Âşık ve mâşuk arasında geçen on mektup, eserin konusunu ve ismini oluşturmaktadır.⁴⁶ Fars ve Çağatay edebiyatında da dehnâmeler yazılmış olmakla beraber, Azerî sahasında bilinen ilk Türkçe örneği Hatâyî'nin kaleme aldığıdır.⁴⁷

Eser, tevhîd ve münâcât ile başlar, ardından sırasıyla, na't, Hz.Ali menkîbesi, Allah, Hz.Muhammed ve Hz.Ali hakkında bir murabba, oniki imam hakkında bir kaside ile devam eder. Ardından, bir bahariyye ile asıl konuya giriş yapılır.⁴⁸

Eserde insan olarak, âşık, mâşuk bir de bağban bulunmaktadır. Âşık ve mâşuk arasındaki vasıtacılar, klasik edebiyattaki geleneksel mazmunlardan, saba yeli, mektup, ah ve gözyaşlarıdır. Hatâyî, her bir mazmunu kullanırken gösterdiği ustalık ve anlatımındaki zenginlik ve edebî derinlik, klasik edebiyata vukûfunu da açıkça ortaya koymaktadır.⁴⁹

İlk yedi mektupta, mâşuk, âşığın vasıtacılarla gönderdiği mektupların bazılarını yırtıp, bazılarıyla alay ederek, âşığı sürekli reddetmektedir. Vasıtacıları da azarlayıp kovmaktadır. Son üç mektupta âşık, gözyaşını elçi olarak gönderir. Mâşuk,

⁴⁴ Araslı, *Divan-ı Şah İsmâil Hatâyî*, 61.

⁴⁵ Ergun, *Hatâyî Divanı Şah İsmâil Safevî*, 29.

⁴⁶ İsmâilzâde, *Hatâyî Şah İsmâil Safevî*, 7.

⁴⁷ Muhsin Macit, *Hatâyî Divanı* (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2017), 59.

⁴⁸ Araslı Hamit, *Şah İsmâil Hatâyî Dehnâme* (Bakü: Azerbaycan-İran Medeni Rabıta Cemiyeti, 1948), 3-184.

⁴⁹ Araslı, *Şah İsmail Hatâyî Dehnâme*, 3-184.

onuncu mektupta âşığı kabul ettiğini gözyaşına bildirir ve vuslat gerçekleşir. Hikâyenin sonunda ise, âşık ve mâşuk, birbirlerinden helallik isteyerek ayrılırlar. Eserin sonunda Hatâyî, kitabı yazma sebebini anlatır ve *Dehnâme*'yi okuyan, yazan ve dinleyen herkes için dua ederek, Allah'tan lütuf ve bağışlanma diler.⁵⁰

Dehnâme, aruzun *mef'ûlû mefâîlün feûlün* kalıbıyla yazılmıştır. 1946, 1948 ve 1959 yıllarında Bakü'de basılmıştır.⁵¹ Hamit Araslı, *Şah İsmail Hatâyî Dehnâme* adlı eserinin giriş kısmında Dehnâme hakkında bilgi vermiş ve metnin tamamını yayımlamıştır.⁵² Aliyar Seferli-Halil Yusufu'nun *Şah İsmail Hatayi Eserleri* adlı eserinde tamamı,⁵³ Sadettin Nüzhet Ergun'un *Şah İsmâil Safevî* adlı eserinde de Dehnâme'nin bir kısmı yayımlanmıştır.⁵⁴

2. Nasîhatnâme

Didaktik bir mesnevidir. Hatâyî, bu eserinde, tasavvufun öngördüğü ahlâkî ilkelere dikkat çekerek, okuyuculara doğru yolu göstermeyi amaçlamaktadır. Taklitten uzaklaşıp, tahkîkî imana ulaşmayı, Allah'ın kudreti ve hikmetleri üzerinde düşünmeyi telkin etmektedir. Dünyanın fânî olduğunu hatırlatarak, âhiret hayatına hazırlık için ibadet yapmayı öğütlemektedir. Bununla beraber, güzel ahlâka sahip olmanın, formel ibadetler kadar önemli olduğuna dikkat çekmektedir. Kalbi kötülüklerden temizlemeyi, iyiliği, dürüstlüğü, cömertliği ilke edinmeyi ve daima şükretmeyi öğütlemektedir.

Nasîhatnâme'nin son kısmında ise Hatâyî, on altı beyitten oluşan, Allahü Teâlâ'nın esmâsını, şehidleri, Hz. Muhammed'i, Hz. Ali'yi, ehl-i beyti ve birtakım tasavvuf büyüklerini anarak, uzun bir dua ile bağışlanma dilemektedir. Allah karşısında acziyetini dile getiren mütevâzı ifadelerle yakarmaktadır.

Hakk'ıñ ol haklığı hakkı hakkıñ

Ki Zât-ı muṭlak fazlı hakkıñ (272/ 149)

Hem ol 'ayn-ı müsemmâsı hakkıñ

Kelâm ü 'ilm ü esmâsı hakkıñ (272/151)

⁵⁰ Araslı, *Şah İsmail Hatâyî Dehnâme*, 3-184.

⁵¹ Şahin, *Şah İsmail Hatâyî Divanı*, 23.

⁵² Araslı Hamit, *Şah İsmâil Hatâyî Dehnâme*, 3-184.

⁵³ Seferli- Yusufu, *Şah İsmail Hatayi Eserleri*, 235-329.

⁵⁴ Ergun, *Hatâyî Divanı Şah İsmail Safevî*, 217-220.

Muhammed ü 'Alī dīni haqqıçün
Veliler hırkası tonı haqqıçün (272/152)

Nebī seyrān itdügi mi 'rāc haqqıçün
Ki Mekke vü Medīne ol hāc haqqıçün (272/153)

İmām Hasan şehīd-i cān haqqıçün
Dökülen şāh Hüseyn kanı haqqıçün (272/155)

...

Qabūl it bu du 'āmı yā İlāhī
Ki sensin cümleñ pīş ü penāhı (272/167)

Beyitleri, bu beyitlere birkaç örnektir. Dua kısmından sonra da mesneviyi,

Cihanda kalmağ için bir nişāne
Nasīhatnāme didüm dervişāna (272/173)

Beyitiyle, eseri yazmaktaki amacını belirterek bitirmektedir.

Nasīhatnāme, bu çalışmada incelenmiş olan nüshalar içerisinde, MN (Millet Kütüphanesi Nüshası) ve AN (Atatürk Kitaplığı Nüshası)'de divan içerisinde yer almaktadır. AN'de nasīhatnāme başlığı altında verilirken, MN'de başlıksız bir şekilde verilmiştir. 173 beyitten oluşan Nasīhatnāme, aruzun *mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün* kalıbıyla yazılmıştır.

3. Divan

Hatâyî'nin en önemli eseri olan divanına ait ilk geniş çaplı çalışma, Sadettin Nüzhet Ergun tarafından yapılmıştır. Daha sonra, özellikle Azerbaycan, İran ve Türkiye'de bulunan araştırmacılar tarafından, divanla alakalı çeşitli çalışmalar yapılmaya devam edilmiştir. Bu çalışmalardan bazıları şunlardır.

İbrahim Aslanoğlu Taşkent nüshasını çalışmış, bu nüshada bulunan şiirleri yayımlamıştır. Nejat Birdoğan, yaptığı çalışmada, Hatâyî'ye ait şiirlerle beraber,

Nasihatnâme ve *Dehnâme*'yi de yayımlamıştır.⁵⁵ Şah Hüseyin Şahin, Londra nüshasını çalışmış ve yayımlamıştır. Ekber Necef ve Babek Cavanşir tarafından, Hatâyî 'nin tüm eserlerini kapsayan *Hatâ'î Külliyyatı* adlı eser yayımlanmıştır. Hamit Araslı, *Şah İsmâil Hatâyî Divanı* adlı eserinde, Hatâyî'nin edebî şahsiyetine dair bilgiler vermiş ve divanın bir kısmını yayımlamıştır. Rasul İsmailzâde, *Hatâî Şah İsmâil Safevî* adlı eserinde, Hatâyî'nin eserlerini, örnekler vererek tanıtırken, aynı zamanda edebî şahsiyetine dikkat çekmiştir. Eserde divan metni yayımlanmıştır. Aliyar-Seferli-Halil Yusufu, *Şah İsmâil Hatâyî Eserleri* adlı çalışmalarında, divanla beraber *Dehnâme*'yi de yayımlamışlardır.

Hatâyî Divanı ile ilgili çalışmalar arasında akademik açıdan en ehemmiyet arzeden ve en kapsamlı olan, Muhsin Macit tarafından *Hatâyî Dîvanı* adıyla yayımlanmış olan eserdir. Son yıllarda ise Sadık Yalsızuçanlar tarafından *Şah Hatâyî* adıyla Hatâyî Divanı'ndan seçilmiş bazı şiirleri ihtiva eden bir kitap neşredilmiştir.⁵⁶

Divanın Tertip Şekli ve Muhtevası: Hatâyî Divanı'nı oluştururken incelediğimiz nüshaların hiçbiri mürettep değildir. Mürettep bir divanda önce kasideler, sonra sırasıyla, tarihler, musammatlar, gazeller, rubâiler ve müfredler yer alması gerekirken, bu sıra hiçbir nüshada gözetilmemiştir. MN mesnevi ile başlamış, diğer nüshalar gazel ile başlamıştır. Daha sonra da bahsedilen sıraya uyulmamış, nazım şekilleri karışık bir şekilde verilmiştir.

Divanda hem hece hem aruz vezni kullanılmıştır. Nazım şekillerinden en çok gazel kullanılmıştır. Kullanılma sıklığına göre, nazım şekilleri açısından sıralama şöyledir: gazel, koşma, rubâi, semâi, kaside, kıta, müfred ve terci-i bent. Bazı gazeller, 9-15 beyit arasında olup, kasideler de genellikle 33 beyitten daha azdır.

Nazım türlerinden, tehvid, münâcat, nat, methiye kullanılmıştır. Tevhid ve münâcâtlar, Allah'ın birliğini anlatan ve ona yakarışları içeren gazellerle bazen de kasideler yoluyla anlatılmıştır. Hz. Peygamberi öven natlar ve yine Hz. Ali'yi ve oniki imamı öven methiyeler de gazel veya kasideler yoluyla ifade edilmiştir. Hece vezniyle yazılan şiirlerde ise nazım türlerinden güzelleme, ağıt ve nefesler bulunmaktadır.

⁵⁵ Nejat Birdoğan, *Şah İsmail Hatai* (İstanbul: Cem Yayınları, 1991).

⁵⁶ Sadık Yalsızuçanlar, *Şah Hatâyî* (Ankara: Edebiyat Ortamı Yayınları, 2022).

Divanda 327 gazel, 5 kaside, 2 mesnevi, 4 kıta, 1 terc-i bent, 3 rubai, 17 mani, 2 müfret, 40 koşma, 19 semai, 1 onlu, 1 beşli ve 1 yedili hece ölçüsü ile yazılmış şiir olmak üzere toplam 423 şiir bulunmaktadır.

Vezin: Divanda bulunan 423 şiirden 340 tanesi aruz vezniyle, 83 tanesi ise hece vezniyle yazılmıştır. Divanda kullanılan aruz vezinleri şunlardır:

Remel Bahri:

Fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ / fâ'ilün

Fâ'ilâtün/ fâ'ilün

Hezec Bahri:

Mefâ'ilün / mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ mefâ'ilün

Mefâ'ilün / mefâ'ilün/ fe'ülün

Mef'ülü/ mefâ'ilün / fe'ülün

Muzari Bahri:

Mef'ülü / fâ'ilâtü/ mefâ'ilü /fâ'ilün

Recez Bahri:

Müstef'ilün / müstef'ilün/ müstef'ilün /müstef'ilün

Divanda en çok kullanılan aruz vezni, “fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün”, ikinci olarak da, “ mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ fe'ülün ” veznidir. Hece vezninde ise en çok *11'li* hece vezni, ikinci olarak da *8'li* hece vezni kullanılmıştır. Aruzla yazılan şiirlerin bir kısmında vezin hataları mevcuttur. Hatalı olan beyitler dipnotlarda gösterilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. HATÂYÎ DİVANI'NDA DİN VE TASAVVUF

1.1. Din

Din kelimesi, Arapça “deyn” kökünden gelmektedir. Yol, adet, gelenek, ceza, mükâfat, itaat ve inkıyad başlıca anlamlarındandır. Her bilim dalı, din kavramı için farklı tarifler yapmış olsa da, hepsi dinin bir yol, bir usul, bir yaşam biçimi olduğu hususunda mutabıktırlar.⁵⁷

Kur'an-ı Kerim'de, din kavramı oldukça sık geçmektedir. Geçtiği yerlerde; itaat, yol, usul, ceza, mükâfat, ibadet ve tevhid anlamlarında kullanılmıştır. Âyetlerin iniş sırası nazar-ı dikkate alındığında, Mekkî âyetlerde din kavramı, ceza, mükâfat, hesap günü gibi anlamlarda kullanılmaktayken, Medenî âyetlerde, yol, adet, usul anlamlarında kullanılmaktadır. Din kavramı, zamanla, inanış biçiminden, yaşam biçimine dönüşmeye başlamıştır. “Allah katında din şüphesiz İslam'dır” (Âl-i İmrân 3/19) ve “Kim İslam'dan başka bir dine yönelirse, onun dini kabul edilmeyecektir; o âhirette de kaybedenlerdendir” (Âl-i İmrân 3/85) âyetleri ise, din kavramının anlamını kemâle erdirmiştir. Bu durumda din, Allah'ın emir ve buyruklarını içeren, insanlar için eylemlerinin karşılığı olarak, onlara ceza ve mükâfat vadeden ilâhî bir yol olarak tanımlanabilir.⁵⁸

Din, her toplumun hayatında önemli bir yere sahiptir. Her toplumun muhakkak bir inanç sistemi vardır. Dinlerin anlatılmasında, inanç ve ibadet esaslarını anlatan temel dinî kaynaklar dışında edebiyatın da çok önemli bir rolü vardır. Türklerin, İslam'ı kabulünden sonra oluşan klasik edebiyat, zengin mazmunları ile İslam'ın anlatılmasında büyük bir rol oynamıştır. Asıl amaçları, sanattan ziyade dini anlatmak olan mutasavvıf şairlere ilaveten, diğer şairler de farkında olarak veya olmayarak, dinî motifleri şiirlerinde çokça kullanmışlardır.⁵⁹

⁵⁷ Günay Tümer, “Din”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 9/ 312-320.

⁵⁸ Tümer, “Din”, 9: 314.

⁵⁹ Prof. Dr. Alim Yıldız, *Fenâî Cennet Efendi Divanı* (Sivas: CÜ. Yayınları, 2010), 57.

Hatâyî de divan sahibi birçok şair gibi, divanında dinî kavramlara oldukça yer vermiştir. Bu bölümde bu kavramlar teker teker ele alınarak ilgili beyitler çerçevesinde incelenecektir.

1.1.1. Allah

Hatâyî, hemen hemen her şiirinde Allah'ın isim veya sıfatlarını kullanmıştır. Allah'ın zikredildiği mısralarda, kimi zaman Arapça olan “İlah, Rab, Hak” ifadelerini ve Esmâ-yı Hüsnâ'yı kullanırken, kimi zaman ise “Hudâ, Perverdigâr, Padişah ” gibi Farsça ifadeler kullanmıştır.

Allah, kâinatın ve insanoğlunun atası Hz. Âdem ve tüm insanlığın yaratıcısı, yeryüzü ve gökyüzünün düzenini koyandır. İnsan, O'nun karşısında daima âcizdir ve günahları karşısında O'nun lütfuna muhtaçtır. Ondan başka kulun hiçbir dayanağı yoktur ve huzurunda kırık dökük ve bîçaredir. Çaresiz dertlere ancak O deva olabilir, lütuf ve ihsan sabihi yegâne varlık O'dur.

*Ey ki yoğdan bu cihânı var iden Perverdigâr
Yiri sâbit gökleri devvâr iden Perverdigâr (12/1)*

*Meded senden 'âlemleri yaradan
Zâhirde ve bâtında sen imdâd eyle
'Âlemi Âdem'i yoğdan vâr iden
Zâhirde ve bâtında sen imdâd eyle (109/1)*

*Lutfeyle fakîre yâ İlâhî
'Azleyleme gel bu rû siyâhı (271/16)*

*Hiç yoğdur ola elimde nesne
Bî-çâre kuluñam şikeste beste (271/18)*

*Bu Haţâyî hastenüñ virgil murâdın ey İlâh
Kim maña lutf u ihsân senden özge kimse yoğ (172/5)*

*Bu Haṭāyī haste-dil kim derdinüñ dermānı yoh
Bir meded ola meger kim Zü'l-celālinden anuñ (318/5)*

Allah, varlığının ezeli olmayan, zatının eşi ve benzeri olmayandır. Zâtı dışında tüm varlıklar fânîdir, O ise Bâkî yani ebedi olan, asla sonu olmayandır.

*Ḳadīm-i Zāt-ı bî-miṣl ü beḳādur
Ḥamusı fānîdurur Bâḳî Ḥudā'dur (401/1)*

Yaratılmışlar içinde Allah'tan ayrı hiçbir varlık yoktur. O'nun nuru tüm âleme yansımaktadır.

*Yohdur eşyānuñ içinde kimesne Ḥaḳ'dan cüdā
Cilve kılan 'âleme nūr-ı Ḥudā'dur bilmiş ol (63/3)*

Tüm varlıklar Allah'ın varlığı sebebiyle var olmuştur. İnsan, O'nun eşiğinde köle hükmündedir.

*Ḥamu eşyā vücūduñdan sen ol Settār-ı 'âlemsin
Cemālūñ âsitānında Haṭāyī'yi gedā gördüm (69/7)*

Yoktan var eden, insanı kendini bilmesi, özünü tanıması için yaratmıştır. İnsan bu amaca uygun yaşamalı, özünü, dolayısıyla da Allah'ı bilmelidir. İnsanın kara toprağa girmesiyle sonlanacak olan dünya hayatının manası, bununla özetlenebilir. Zira, “kendini bilen Rabbini bilir”. Diğer tüm varlıklar ise, özellikle insan için yaratılmıştır.

*Ḥālîḳ insanı yaratdı ya'nî özün tanıya
Cümle eşyāyı yaratdı ḥāṣṣaten insan içün (79/4)*

*Ey Haṭāyī Haḳḳ'ı sen özüñde tanı 'ārif ol
Daḥi söz söyleme kim bu söz 'ayāndur bilene (98/6)*

Özüñ Hakk’a tapşur sulţān Hātāyī
İşte kara toprak şar senüñ olsun (78/6)

Allah’a ulaşmak isteyen kişi, vesvese ve kötü düşüncelerin kaynağı olan şeytan ve onun iğvalarını yok etmeli, tevhid ve aşkın ışığı ile kalbinin pasını silmelidir. Nefsini ihlās ile temizleyip terbiye etmelidir. Çünkü, gönül ayinesi temiz olmayan kişinin oraya yansıyan Hakk’ı görmesi mümkün değildir.

Ger dilersen vaşl-ı Haq mahvet gönül vesvāsını
Sil çerāğ-ı ‘aşk ile vahdetde kalbiñ pasını (210/1)

Nefsini ihlās ile tayyib ü tāhir eyle kim
Āyinesi şāf olmayan görmez Hakk’uñ liķāsını (210/2)

İnsan, kendisini yoktan var eden, birçok nimet veren, yaratılmışların tek ümidi ve dayanağı olan Allah’a çok müteşekkirdir. Bununla birlikte, işlediği günahlar sebebiyle de korku ve ümit arasındadır. Zira Allah, “Ġâfirü’z-zünûb” (günahları bağışlayan) ve “Settâr” dır (günahları örten). İnsan, Allah’ın rahmetinden asla ümit kesmemelidir. Günahlar ve hesap gününün dehşeti karşısında tek dayanak O’nun lütfu ve merhametidir.

Lutfuñla ey pâdişāhlar pâdişāhı çoğ şükür
Bendenüñ ümîdi sensin hem penāhı çoğ şükür (43/1)

Sen bizi halk eyledüñ āb ü āteş hāk ü bād
Cismümüze cān verüben bize ādem didin ad
Yaradılmış senden aldı cümle maķşūd-ı murād
Çoğ şükür dergāhuña yārab İlāhī çoğ şükür (43/3)

Bu Hātāyī haste çün kapuñda günāhkārdur
Ver anuñ murādını fażluña ümîd-vārdur

*‘Aybını setr itdigün çün bir aduñ Settār’dur
Çoḥ şükür dergāhuña yārab İlāhī çoḥ şükür (43/8)*

*Ey Ḥaṭāyī ger ḥaṭā şādır olursa sehv ile
Ġāfirü ‘z-zēb oldı peydā ḡam yeme ‘iṣyān içün (79/5)*

*Kesme ümīd raḥmet-i Ḥak’dan Ḥaṭāyī sen
Cümle ḥaṭāda luṭf-ı İlāh’ım yeter maña (134/5)*

*Bu Ḥaṭāyī Ḥaḳḳ’ına dāim dutupdur çoḥ ümīd
‘Āḳıbet raḥm ide aña sā‘at-i yevmü’l-ḥisāb (144/5)*

*Sünnīlerüz Beytullāh’ı yaparuz
Beş vakit secdede toprak öperüz
Binbir adlı bu Sübhān’a ṭaparuz
Bağışlar günāhı Raḥmān’umuz var (40/3)*

İnsan, küfür ve imanın mahiyetini anladıktan sonra, yüzünü Rahman olan Allah’a döndürmüştür. Kendisine her şeyi ayan beyan görme yetisi verildiği halde, Allah’ı görmeyen kişinin ise mümin olması mümkün değildir.

*Küfr ü imān sırrını bildüm ki ma’nīde nedür
Yüzümi döndürmüşem andan berü Raḥmān’a men (297/2)*

*‘Ālem-i ma’nīde ol mü’mīn degildür muṭlaḳā
Her şey ol ‘ayninde mevcūd görmese Mevlā’sını (210/3)*

İnsan, Allah’tan gelen her şeye, şüphesiz teslim olmalıdır. Allah’ın merhametine mazhar olabilmek için, O’ndan gelen sıkıntı ve musibetlere de razı olmak gerekmektedir. Bu davranış, onun Allah’ın rızasını kazanmasına ve dolayısıyla mutluluğuna vesile olacaktır.

*Nesne kim Hâk'dan gelürse aından olgil bî-gümân
Ey gönül var şad-kâm olgil Hâkk'ın rızasına (142/5)*

Çahrına şükreyle tâ kim Hâk saña rahm eyleye (113/3)

Ayrılık derdiyle hasta olan insan, üzüntüye düşmemelidir. Onun devası Allah'ın fazlındadır.

*Şer'inüz yolında biz kılsak haṭā sen kıl kerem
Miñbir adından senüñ biri Kerîm olmuşdurur (329/4)*

*Ey Haṭāyî çekme ğam ger hicr ilen bîmārsan
Çün saña ol Hālîk'ın fazlı Hâkîm olmuş durur (329/5)*

İnsan, dünya hayatında rızık kaygısı sebebiyle üzüntü duymamalıdır. Zira onu asıl koruyup kollayan ve nimetlerin kaynağı olan Allah'ın gölgesidir. İnsan daima O'nun himayesinde, koruması altındadır.

*Dünyānuñ var u yohından ey Haṭāyî ğam yime
Saḡlayan dā'im seni şol sāye-yi Sübhān'durur (393/5)*

Allahü Teâlâ'nın Esmâ-yı Hüsnâ'sı, bazı şiiirlerde de sevgilinin güzelliğini anlatırken kullanılmıştır.

Üç beyitte de sevgilinin yüzüne Allah'ın nurunun yansıdığı ifade edilmiştir. İlk beyitte, Allah'ın Farsça olarak ifade edildiği isimlerden “Ḥudâ” kullanılırken, son iki beyitte Esmâ-yı Hüsnâ'dan “Rahmân” kullanılmıştır.

*Ey perî hüsnüñ senüñ nūr-ı Ḥudā'dur bilmiş ol
Servidür boyun senüñ hem müntehādur bilmiş ol (63/1)*

*Cemālün görelî cān buldum ey cān
Yüzünde nūr-ı Rahmān buldum ey cān (77/1)*

Māh-ı ruhsāruñ görüp ikrāra geldi müdde 'ī
Çün zühūr oldı yüzüñden nūr-ı Raḥmān yeñiden (293/6)

İnsan, her şeyin Allah'tan geldiği bilinciyle, başına gelen sıkıntı ve musibetleri sabır ve rızayla karşılamalıdır. Her şey gibi sıkıntılar da geçicidir.

Gel gönül hoş görelim bu derdi
Bu da böyle kalmaya birgün ola
Kişi çekmek olmaz guşsa vü gamı
Hak'dan gelür ne ki gelse bir kula (97/1)

Allah, her şeye gücü yeten, zaman ve mekândan münezzeh, her yerde hazır ve nazır olan yegâne varlıktır. Yarattığı tüm varlıklara kol kanat gererek, onları sürekli himaye etmekte, merhametiyle kuşatmaktadır.

Ḳadīrsin ey ulu Mevlām Ḳadīrsin
Her nereye varsam anda hāzırsın
Üstümüzde dört köşeli çadırsın
Cümlemizi birden bürüyüp gider (93/2)

1.1.2. Melekler

Melekler, Kur'an-ı Kerim'de adı geçen, sadece ibadetle meşgul, asla isyan etmeyen, nurdan yaratılmış varlıklardır. İnsanî özellikleri yoktur. Dört büyük melek olan, Cebrâil, Mikâil, İsrâfil ve Kur'an-ı Kerim'de “melekü'l mevt”, yani ölüm meleği adıyla geçen Azrâil dışında sayısız melekler vardır ve Allah tarafından hepsine farklı görevler verilmiştir.

Hatâyî Divanı'nda, dört büyük melekten Cebrâil ve Azrâil, bir de cennette görevli meleklerden Rıdvan geçmektedir.

İnsanın, zorda kalmış birini gördüğünde, ona yardım eli uzatması gerektiği ifade edilirken, meleklerin yardım ve iyilik etme özelliğine vurgu yapılmaktadır. Bunu yaparken de en büyük melek olan Cebrâil seçilmiştir.

*Görürsen düşmüşü tıtgıl elini
Sen aña gökden inmiş **Cebrâil** ol (65/2)*

İnsanın, hakikat yolunda, mutlaka bir rehber ihtiyacı olduğu ifade edilirken, Cebrail'in Hz. Muhammed'e olan rehberliği örnek verilmiştir.

*Muhammed'e rehber oldu **Cebrâil**
Mürşîd-i kâmile varmayınca olmaz (52/4)*

Bir başka beyitte ise Cebrâil'in diğer ismi olan “Rûhu'l- kudüs” kullanılmıştır.

*Kâinâtı şûret-i Raḥmân'a tebdîl eylerüz
Rûh-ı kuds'ün rûhıyuz insâne gelmişlerdenüz (47/4)*

Azrâil'in geçtiği bu beyitte, Kerbelâ hadisesine işaret edilerek, Yezîd'e olan öfke dile getirilmektedir.

*Ḥaṭâyî ḥande görürseñ şol Yezîd'i
Emân verme canın al '**Azrâil** ol (65/7)*

Bazı şiirlerde de şeytanın atası olan İblis geçmektedir. Hz. Âdem'in yaratılışı ve meleklerin secde etme hadisesine telmihte bulunularak, aslında Âdem suretinde Allah'ın zâtına secde edileceği ifade edilmektedir. Bununla birlikte insana, daima Allah'a itaat etmesi, İblis'e uymaması gerektiği telkin edilmektedir.

*Ḥaḳḳ'a mazhardurur Âdem sücûd kıl uyma **İblîs**'e
Ki Âdem ṭonına girmiş Ḥudâ geldi Ḥudâ geldi (124/10)*

Kur'an'da geçen, iman eden ve salih amelde bulunanlara ödül olarak verilecek “Adn” cennetinden bahsedilerek, o kapıya ancak, İblis'in yolu olan isyandan uzak durup, itaat yolunu seçenlerin ulaşabileceği ifade edilmiştir.

Hāzihī cennātu ‘adnin defterin şerh eylerem
İblīs olma gel sücūd eyle bu bābullāhı gör (327/4)

Aşağıdaki dörtlükte de cennette görevli meleklerin başkanı olan Rıdvan geçmektedir. Şair, cennete girmeye hak kazanıp, Rıdvan’ı görebilmek için, bir manevî rehberden yardım alınması gerektiğini ifade etmektedir.

Şāh Haṭāyam eydür yola götüren
Beresin бүкүлүп posta oturan
Ṭālib-i rehberdür Haḫḫ’a yitüren
Cennette Rıḍvān’ı görebilirsiñ (58/7)

1.1.3. Kitaplar

İman esaslarımızdan biri de kitaplara imandır. Kur’an-ı Kerim’de geçen ve iman etmemiz gereken dört büyük kitap, Tevrat, Zebur, İncil ve Kur’an-ı Kerim, Hatâyî Divanı’da geçmektedir. Divanda en çok geçen Kur’an-ı Kerim’dir.

Bu dörtlükte Hatâyî, mütevazı bir şekilde kulluğunu ve hatalarını ifade ederken, dört büyük kitabın gerçekliğini tasdik ettiğini belirtmekle beraber, lezzeti Kur’an ayetlerinde bulduğunu ifade etmektedir. Burada, Kur’an-ı Kerim’in isimlerinden biri olan, hakkı batıldan ayıran anlamına gelen “Furkân” kullanılmıştır.

Ḳalbimde benlikten bir eser yoḫdur
Gerçi Haṭāyî’yem günāhum çoḫtur
İncil Tevrāt Zebūr dört kitāb ḫaḫdur
Lezzeti āyāt-ı Furḳān’dan aldum (74/18)

Kur’an-ı Kerim, diğer üç semavî kitabı tasdik eden, onların muhtevasını içeren bir kitaptır. Bununla birlikte, diğer kitaplar gibi bir millete veya belli bir zamana ait hükümler içermemektedir. O, tüm insanlığa gelmiştir, evrenseldir, son kitaptır ve hükmü kıyamete kadar geçerlidir.

Eger Tevrāt eger İncil ü Zebūr
Be-ḫükm-i enbiyā Furḳān degil mi (200/3)

Mümin, iman, Kur'an gibi bir dayanağı, tövbe gibi bir tesellisi ve ümidi varken, günahlarından ötürü ümitsizliğe kapılmamalı, endişe etmemelidir.

*Ne ğam yirsin be hey 'āṣī günāhkār
Dilde Ḥak kelāmı Qur'ān'umuz var
Maḥvidüp 'iṣyānı tevbe istiğfār
Biz ehl-i tevḥīdiz imānumuz var (40/1)*

Bu beyitte de Kur'an, "kelāmullāh-ı nātık", Allah'ın konuşan kelamı şeklinde ifade edilmektedir. İnsan, Allah'ın kelamını anlayıp açıklayabilmek için yine kendisine, bizzat Allah'ın kelamı olan Kur'an'a başvurmalıdır.

*Yazmağa Ḥaqq'ıñ Kelāmullāh-ı nātık şerḥini
Bu beyānuñ 'ilmine Qur'ān'a gelmişlerdenüz (47/2)*

Bazı şiiirlerde de Kur'an, sevgilinin güzelliğini anlatmak amacıyla kullanılmıştır. Sevgilinin kaşı, gözü ve kirpiği, gökten inen vahye, yüzü ise sayfalar üzerine yazılmış Kur'an'a benzetilmiştir.

*Gerek kim vahy-i münzeldür kaşuñla kirpigüñ zülfüñ
Yüzüñ evrākuñ üste yazılmış ḥaṭṭ-ı Qur'ān tek (214/3)*

Bu beyitte de sevgilinin güzelliği, Allah'ın nurunun yansıması olarak ifade edilmiş, onun aşkının zikri, Kur'an virdine benzetilmiştir.

*Tā cemāluñ muṣḥafın gördüm eyā nūr-ı İlāh
Zıkr-i 'aşkuñ dilde dāim vird-i Qur'ān'dur maña (138/4)*

1.1.4. Sûreler

Divanda bazı sûrelerin isimleri geçmektedir. Bunlar, Yâsîn, Rahmân, En'am, Yûsuf ve sûre-i tevhid diye geçen İhlâs sûresidir. Yâsîn sûresi dışındaki sûreler, sevgilinin güzelliğini anlatmak maksadıyla kullanılmıştır.

Yâsin sûresinin, sıkıntıların giderilmesine vesile olduğu, bu sebeple devamlı okunması gereken bir sûre olduğu ifade edilmektedir.

*Haṭāyī derdine dermān arasın
Ḳomasın dilinden Yāsīn sûresin
Mevlām ‘afv iderse yüzler ḳarasın
Elḥamdülillāh derde dermānumuz var (40/5)*

Sevgilinin yüzü, mürekkepsiz yazılmış, Rahmân sûresine benzetilmiştir.

*Yazılmış ḥatt u ḥāluñ bī-mürekkeb
‘Acāib sûre-yi Raḥmān degil mi (200/2)*

Sevgilinin yüzü Yûsuf sûresine, dudağı Kevser havuzunun suyuna, boyu Tûbâ’ya, saçı ise taze sümbüle benzetilmiştir.

*Yüzüñdür sûre-yi Yûsuf dudağıñ āb-ı Kevşer’den
Boyuñ Ṭûbâ’durur ammā saçıñdur sünbül-i terden (289/1)*

Bu beyitte de sevgilinin yüzü, Allah’ın kudretinin eseri olarak, En’am sûresi ile ifade edilmiştir. Ve güzellik karşısında şair hayretinden sürekli “Allahü Ekber” demektedir. Ayrıca “en’am” kelimesi, nimetler anlamına geldiğinden, sevgilinin güzelliğinin, Allah’ın nimeti olduğuna da işaret edilmektedir.

*Yüzüñi sûre-yi En ‘ām oḥudum ḳudretillahdan
Haṭāyī olmadı bir dem ḥalāş Allāhü ekberden (289/5)*

Allah’ın sevgiliyi belalardan koruması için tevhid sûresi okuduğunu ifade eden şair, burada ihlâs kelimesiyle hem İhlâs sûresini, hem de bir şeyi samimiyetle yapmak anlamına gelen ihlâs kavramını kullanarak, edebî sanatlardan tevriyeye başvurmuştur.

*Sûre-yi tevḥīd oḥurmen dem be dem ihlāş ile
Tā ki ḥüsnüñi belādan saḥlasun Cebbār’uñuz (390/4)*

1.1.5. Âyetler

Hatâyî Divanı’da geçen âyetler genelde kısmî iktibas şeklinde olmakla birlikte, telmih yoluyla geçen âyetler de vardır. Bazı âyetler tek bir yerde geçerken, bazıları birkaç yerde tekrar edilmiştir. Bazı beyitlerde ise, iki âyet birden geçmektedir. Bu kısımda, divanda geçen âyetleri, mealleriyle birlikte vereceğiz.

İhlâş-ı dilden âyet-i te’vîz oğur müdām
Yād eyle geç Hâṭâyî cihānda ḥaṭāsını (209/5)

Bu beyitte, herhangi bir âyetten iktibas yapılmamış olmakla beraber, âyet kelimesi geçmektedir. Beyitte, *âyet-i te’vîz* ile kastedilen şey, nazar için okunan ayetlerdir.⁶⁰

Cennâtü adnin... “Rablerinin katında onların mükâfatı, altlarından ırmaklar akan Adn cennetleridir. Orada ebedî kalacaklardır.” (el-Beyyine 98/2).

Ḳāmetüñ Ṭübādudur Nūn ve’l-ḳalemdür ḳaşlaruñ
Hāzihî cennātu ‘adnin la’l-i şeker-bāruñuz (390/2)

Emhilhüm rüveydâ... “Kâfirlere mühlet ver, onları biraz kendi hallerine bırak.” (et-Târik 86/17).

İstedüm kūyuñda cān verem şehā te’ḥîr idüp
İnne emhilhüm rüveydā ḳıldıguñ ya’ni ki ne (397/7)

Elestü birabbiküm... “(Allah) ben sizin Rabbiniz değil miyim?” dedi. Onlar da evet (buna) şahit olduk dediler.” (el-Âraf 7/172).

Elestü birabbiküm sırrın dehānuñda ‘ayān oldı
Gözüñ ve’t-tîni ve’z-zeytün yüzüñ şemsu’ḍ-ḍuhā gördüm (280/1)

⁶⁰ el- Kalem, 68/ 51-52.

Hel etâ... “İnsanın üzerinden, kendisi henüz anılan bir şey değil iken, uzunca bir süre geçmedi mi? ” (el-İnsân 76/1).

*Şol ‘Alî sen kim senüñ şanında geldi hel etâ
Vaşfin oldı âyet-i Qur’ân serâser yâ ‘Alî (252/2)*

Kâbe kavseyn. . “Aradaki mesafe iki yay boyu oldu, hatta daha yakın..” (en-Necm 53/9).

*Kâbe kavseynüñ yanıldı kurb-i ev ednâsını
Fazl-ı Yezdân silmedi dil şafhasından pasını (263/1)*

*Kaşuñdur kâbe kavseyn saçuñ zill-i ilâhîdür
Ziyâd olmışdurur cânâ cemâlüñ şem ‘-i hâverden (289/4)*

Küntü türâb... “O gün kişi önceden yaptıklarını görünce, kâfir: “keşke toprak olsaydım”der.” (en-Nebe 78/40).

*Miskîn Haṭâyî yitmek içün hâk-pāyuña
Her dem dilinde âyet-i küntü türâb oḥur (328/5)*

Kün fe-yekûn... “Bir işi yapmak istediğinde ona yalnızca “ol” der, o da oluverir.”(el-Bakara 2/117).

*Küntü kenzen âyeti vafında olmışdur nüzûl
Varlığa kün fekânı ikrâr iden Perverdigâr (12/2)*

*Ayağuñ toprağınuñ kadrin ne bilsin her kişi
Kün fe-kân ol toprağa kemter behâdur yâ Nebî (176/2)*

Kul kefâ bi’llâh...“Deki: benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter.” (el-Ankebût 29/52).

Ḳul keḡā billahdurur zikri Ḥaḡāyī ḡastenüñ
Ḥak bilür kim şümme vechullāhdur dīdāruñuz (390/5)

Len terānî...“Musa tayin ettiğimiz vakitte Tûr’a gelince, “Rabbim bana kendini göster seni göreyim “dedi. (Rabbi) : “Sen beni asla göremezsin, fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durabilirse, sen de beni görebilirsin” diye buyurdu. Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti. ” (el-Âraf 7/143).

Men didüm yüzüñ göster didi tāḡat yok saña
Bu su’āluna cevāb-ı len terānī ḡandedür (350/4)

Mâ evhâ...“ Bunun üzerine Allah kuluna vahyini bildirdi. ” (en-Necm 58/10).

‘Aşḡla ma ‘şūḡu ‘āşıḡ senden almışdır nüzûl
Sırrı mā evḡā imişsin yā ‘Alī senden meded (5/2)

Nasrun mine’llâh... “Allah’ın yardımı ve yakın bir fetih! Müminleri müjdele!” (es-Saff 61/13).

Āyet-i naşrun minellāhdan maña oldu nüzûl
Kim yedi iḡlîmi fethitdüm rızānuñ ‘aşḡuña (164/4)

Nûn ve’l-kalem...“Nûn. .Kaleme ve yazdıklarına andolsun.”(el-Kalem 68/1).

Ḳāmetüñ Ṭübādurur Nûn ve’l-ḡalemdür ḡaşlarıñ
Hāzihī cennātu ‘adnin la ‘l-i şeker-bāruñuz (390/2)

Raḡmeten li’l-‘ālemîn...“Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.” (el-Enbiyâ 21/107).

Muşṡafā ‘ya raḡmeten li’l- ‘ālemîn çün didi Ḥaḡ
Hel etāda sāḡī-i Kevşer buyurdu Ḥaydar’ı (117/2)

Sübhâne'l-lezî esrâ bi-abdih... “Bir gece âyetlerimizden bir kısmını göstermek için, kulunu Mescid-i Haram’dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa’ya götüren Allah tüm noksanlıklardan münezzehtir. O muhakkak işitendir, görendir.”(el-İsrâ 17/1).

*Geldi sübhâne'l-lezî esrâ bi-'abdih şânına
Levh-i mahfûz içre ol hüsnüñ beyânı hânedür (350/3)*

Lîk subhâne'l-lezî esrâdurur esrâruñuz (390/3)

Ve’ş-şemsi ve duhâhâ. . “Güneşe ve onun kuşluk vaktindeki aydınlığına andolsun!” (eş-Şems 91/1).

*Te ‘âlâ şānühü ekber ki bir nūr-ı Hudā gördüm
Kaşını kıblegâh itdüm yüzüñ şemsu’-d-đuhâ gördüm (280/1)*

*Dilberâ şemsu’-d-đuhâ’dur şû’le-yi ruhsâruñuz
Âyet-i Tâhâ vü Yâsîn şüret-i dîdâruñuz (390/1)*

Ve’t-Tûr-i sînâ... “Tûr’a ve satır satır yazılmış Kitab’a andolsun!”(et-Tûr 52/1).

*Sidre birle müntehâya kudreti teşbîh idüp
Kudreti ve’t-Tûr-i sînâ kıldığuñ ya’nîki ne (397/17)*

Ve’t-tîn-i ve’z-zeytûn. . “İncire ve zeytine andolsun!” (et-Tîn 95/1).

*Elestü birabbiküm sırrın dehânuñda ‘ayân oldı
Gözüñ ve’t-tîni ve’z-zeytûn yüzüñ şemsu’-d-đuhâ gördüm (280/1)*

1.1.6. Hadisler

Hatâyî Divanı’da geçen yedi hadisten, beş tanesi kısmî iktibas, iki tanesi ise telmih şeklindedir. Hadis mealleri, geçmiş oldukları beyitlerle birlikte bu kısımda gösterilecektir.

El-fakru fahrî... “Fakirlik övüncümdür.”⁶¹

Didi çün Muştafâ el-fakru fahrî
Hakikat hânedân ferzendleriyüz (400/2)

Küntü kenzen. . “Ben gizli bir hazine idim, bilinmek istedim ve halkı (varlık âlemlerini) yarattım.”⁶²

Küntü kenzen âyeti vaşfiñda olmışdur nüzül
Varlığına kün fekân ikrâr iden Perverdigâr (12/2)

Küntü kenzen sırr-ı devrinde Muhammed nûridur
Qırmızı tâc ile geldi ‘âleme fâş olmağa (143/3)

Levlâke levlâk. . “Sen olmasan, sen olmasan eflâk (kâinatı) yaratmazdım.”⁶³

Tîguñda yazıldı saır-ı levlâk
Levlâke limâ hâlaqtü’l eflâk (271/10)

Lahmike lahmî... “Etin etim, kanın kanım, cismin cismim, ruhun ruhumdur.”⁶⁴

Lahmike lahmî rumûzunun beyânı sendedür
Hem-dem ü hem sır ve hem- rāz-ı peyember yâ ‘Alî (252/13)

Lâ fetâ illâ Alî lâ seyfe illâ Zülfikâr... “Ali’den başka yiğit, Zülfikâr’dan başka kılıç yoktur.”⁶⁵

⁶¹ Müslim, “Birr” 136.

⁶² Aclûnî, *Keşfü’l- Hafâ* (Beyrut: Dârü’l Kulûbi’l İlmiyye, 2009), 132.

⁶³ Elbânî, *Silisiletü’l Ehâdisi’z Zâife ve’l Mevzûa* (Dimeşk, 1384), 7.

⁶⁴ Hz. Muhammed’in Hz. Ali’ye söylediği rivayet edilir. Fakat hadis kaynaklarında geçmemektedir.

*Bu kamer devrinde mü'min müşrikten oldu cüdā
Bunu böyle dimiş idi ezel kavlı-i Muştafā
Mü'miniñ nuṭkunda dā'im zāhir oldu bu du'ā
Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zūlfikār (30/5)*

*Lā fetā illā 'Alī şānuña olmuştur nüzül
Darb içinde sikke-yi dīnār sensin yā 'Alī (119/8)*

Men arefe... “Nefsini bilen, Rabbini bilir.”⁶⁶

*Tanınamışdır nefsini nice bilsün Rabbisini
Kalupdur lā-yı illāda gör ki ne zerķ ider şūfī (120/2)*

*Bilmiyen kendi vücūdun Haḳḳ'ı bilmez lā-cerem
Kim ki bildi nefsini 'ālemde gümrāh olmadı (196/2)*

Men âmene... “Allah'a ve âhiret gününe iman eden misafirine ikram etsin.”⁶⁷

*Hadīs-i Muştafā'dur ikrām-ı ed-dayf
Göñül tahtında hoş mihmān olupsan (283/2)*

1.1.7. Peygamberler

İmanın temel esaslarından biri de peygamberlere imandır. Peygamber, Farsça bir kelime olup haberci, haber getiren anlamlarına gelmektedir. Bu ifadenin Arapça karşılığı ise “rasûl” veya “nebî”dir. Kendisine kitap indirilen peygamberlere rasûl, diğerlerine ise nebî denilmektedir. Peygamberler, üstün ahlâk sahibi insanlar içerisinde Allah tarafından seçilmiş, insanlara doğru yolu göstermekle görevli kimselerdir.

⁶⁵ Hadis olduğu rivayet edilir, fakat hadis kaynaklarında geçmemektedir.

⁶⁶ Aclûni, *Keşfü'l-Hafâ*, 2:262.

⁶⁷ Buhâri, “Nikah”, 80, Müslim, “İman”, 74.

Hatâyî Divanı’da adı geçen peygamberler şunlardır: Âdem, İdris, İbrâhim, İsmâil, Yâkup, Yûsuf, Eyyûb, Mûsâ, Hızır, Yûnus, Süleyman, Lokman, Îsâ ve Hz. Muhammed’dir.

Hız. Âdem: İlk insan ve ilk peygamberdir. Divanda çeşitli vesilelerle adı geçmektedir. Bazı şiirlerde ilk insan olması, bazılarında ise, cennetten ayrılma hadisesi ile kendisinden bahsedilmektedir.

Âdem peygamber, yaptığı hata üzerine, cennetten çıkarılması sonucu, Allah’ın emrine rıza göstermiş, asla isyan etmemiş, hatta incinmemiştir.

*Âdem ata uçmağından sürüldi
Sen günah işledin deyü yirildi
Cercîs yetmiş kere öldi dirildi
İncinmedi Hâk’dan gelen cefâyâ (114/4)*

Allah’a ilticâ edip yardım dilenirken, O’nun “Hâlık”oluşu, yani yoktan var etmesi zikredilmiştir. Bu vesileyle de insan neslinin ilk örneği olan Âdem peygamber zikredilmiştir.

*Meded senden ‘âlemleri yaradan
Zâhirde ve bâtında sen imdâd eyle
‘Âlemi Âdem’i yoğdan vâriden
Zâhirde ve bâtında sen imdâd eyle (109/71)*

Yine Âdem peygamberin cennetten çıkarılma hadisesine telmihte bulunularak, hikâyeden doğru dersler çıkarılması öğütlenmiş, Hz. Âdem’e yanlış telkinleriyle hata yaptıran şeytan kınanmış ve ona kesinlikle uymaması konusunda inananlar uyarılmıştır.

*Âdem-i hâkîniñ añladuñsa fîni-mâsını
Bâtıl inkâra gider fehm it hayâlîniñ haşını
Lâda kalma şüfiyâ bil tevhidüñ illâsını
Uyma Şeytân-ı la’îne dinleme vesvâsını (263/3)*

Hız.İdris: Kur'an-ı Kerim'de kendisinden övgüyle bahsedilen peygamberlerdendir.⁶⁸ Kendisi terzidir ve genellikle bu özelliği ile anılır.

*Üçüncü farz budur taci örüne
Kalbi yuna Muhammed'ün nûruna
İhlâş ile gide cennet sarayına
Hulle giye ol İdrîs'ün elinden (86/6)*

Hız. İbrâhim: Kâbe'yi inşa eden İbrâhim peygamber, küçük yaşta akıl yoluyla Allah'ı bulmuş, tevhid için mücadele vermiş, bu uğurda bir putperest olan babasına dahi karşı durmuştur. Peygamberlik geldikten sonra da putperest Nemrut ile mücadele etmiş, sonunda Nemrut tarafından ateşe atılmıştır. Bu olayı teslimiyetle karşılamış, Allah'ın emriyle ateş onun için serinlik olup, onu yakmamıştır.⁶⁹

İbrâhim peygamber, divanda, iki yerde ateşin kendisini yakmaması hadisesiyle, bir yerde de Kâbe'yi inşa etmesi hadisesiyle geçmektedir. Ayrıca Hz. İbrâhim, iki beyitte, Allah'ın dostu anlamına gelen "Halîlullah" ve "Halîl" sıfatlarıyla anılır.

*Ârîzuñ bâğında çün mürğ-ı harîm olmuş Halîl
Ol sebebdan Hâk aña odı gülistân eylemiş (381/6)*

*Yûnus'ı deryâ içinde yutduran bir balığa
Âteşi İbrâhim'e gül-zâr iden Perverdigâr (12/8)*

*Şafîyyullâh Halîlullâh Esedullâh dimiş billâh
Bihamdillâh ululardan kadîm erkânumuz vardır (38/3)*

*Ka'be yaptım Halîl ilen
Âyet ilen delîl ilen
Fakîr ilen zelîl ilen
Kanlıdur nefis öldüren (87/4)*

⁶⁸ Bkz. el- Meryem, 19/56.

⁶⁹ el-Enbiyâ, 21/69.

Ol Yezîdler İbrâhim 'i nâra atdılar
İncinmedi Hak'dan gelen cefâyâ (114/1)

İbrâhim peygamber, Ka'be'yi yapmış ve hac farz olmuştur. Onu ziyaret etmeyenlerin ise üzüntüye düşmeleri kaçınılmazdır.

Halîl yaptı Ka'be'yi oldu delîl
Farz oldu varmayanlar oldu melîl (52/4)

Hiz. İsmâil: İbrâhim peygamberin oğlu olan Hiz. İsmâil, babasıyla beraber, Kâbe'yi inşa etmiştir. Onun, bizim için örnek teşkil ettiği en önemli husus, kurban hadisesidir. Hiz. İbrâhim, kendisine salih bir çocuk vermesi için Allah'a dua etmiş ve bu duası kabul olmuştu. Bu dua neticesinde dünyaya gelen İsmâil biraz büyüyünce, İbrâhim peygamber rüyasında onu kurban ettiğini görmüştür. Bunun üzerine, evladını Allah için kurban etmeye karar vermiştir. Bu durum karşısında İsmâil, büyük bir rıza ve teslimiyet örneği sergileyerek, durumu kabullenmiştir. Fakat Allah bir kurbanlık göndererek İsmâil'in kurban edilmesine izin vermemiştir.⁷⁰

Baba oğul bu teslimiyet sınavını kazanarak, kurbanda asıl amaç olan kurbiyyet, yani Allah'a yakınlık hususunda zirveye ulaşmışlardır. İşte, İsmâil peygamber, hep bu eşsiz teslimiyeti ile anılmaktadır. Hatâyî Divanı'nda da üç yerde bu vesileyle adı geçmektedir.

Halîlullâh tonın giymiş kağırdmış adın İsmâ'îl
Aña kurbân olun deyü çün Allah'dan nidâ geldi (124/9)

Menüm men de Hatâyî Haydar oğlu
Çün İsmâ'îlem kurbâna geldüm (72/5)

Mihr ü vefâ bunda gelüben gitdi
Leylâ Mecnûn gönlünde mekân tutdı
İbrâhim İsmâ'îl'i kurbân itdi
İncinmedi Hak'dan gelen cefâyâ (114/3)

⁷⁰ Bkz. es-Saffât, 37/100-107.

H. Yûsuf ve H. Yâkub: Yâkub ve Yûsuf peygamberler baba oğul olup, İsrâiloğulları'na gelmiş peygamberlerdendir. Yâkub peygamber, oğlu Yûsuf'u çok sevdiği için, diğer çocukları bu durumu çok kıskanmış ve küçük kardeşleri Yûsuf'u bir kuyuya atıp, ölüme terketmişlerdir. Bu hadiseyle, Yâkub peygamberin ve henüz çocuk olan Yûsuf'un uzun yıllar sürecek imtihan ve sabır serüveni başlamıştır.

Yâkub peygamber, çok sevdiği evladının hasretiyle, Yûsuf ise, kuyudan kurtulduktan sonra, önce kölelik, ardından zindan hayatıyla büyük bir sabır sınavı vermişlerdir. Nihayetinde, Yûsuf peygamber kölelikten sultanlığa yükselmiş, Yâkub peygamber ise yıllar sonra evladına kavuşmuştur.⁷¹

Yâkub peygamber, hüznü, firakı, gözyaşını ve sabrı, Yûsuf ise güzelliği ve vuslatı sembolize etmektedir. H. Yâkub, Yûsuf'un kaybolmasının ardından, kendine bir kulûbe yapıp, yıllarca orada ağlayıp inlemiş, Yûsuf için gözyaşı dökmüştür. Bu kulûbe edebiyatımızda, “*kulûbe-i hazen*” veya “*beytü'l hazen*”(hüzünler evi) şeklinde geçmektedir.

Hatâyî Divanı'nda bu iki peygamber genellikle birlikte anılmış ve birçok şiirde kendilerinden bahsedilmiştir. Bazı şiirlerde sadece isimleri geçerken, bazılarında buna ilaveten memleketleri olan Kenan, bazen Yûsuf peygamberin sultan olduğu Mısır, bazen de kulûbe-i hazen geçmektedir.

Aşağıdaki beyitlerde, sevgiliye duyulan hasret, Yâkub peygamberin, oğlu Yûsuf'a duyduğu hasrete, âşğın evi de kulûbe-i hazene benzetilmiştir.

Men ol Ya'kûb'a nisbet zârı buldum

Cemâlûñ Yûsuf-ı Ken'ân'dur ey dost (4/2)

Kulbe-yi Ya'kûb'a nisbet meskenüm oldı harâb

Tâ ki senden ayru düşdüm Yûsuf-ı Ken'ân kimi (204/4)

Yûsuf peygamberin yıllarca zindanda kaldıktan sonra Mısır'a sultan olduğu gibi, rahmete ulaşmak için zahmetler karşısında sabretmek gerekmektedir.

Ger 'azîz-i Mısr-ı 'aşğ olmak dilerseñ ey gönül

Yûsuf-ı Mısrî kimi zindâna hoş gelmek gerek (56/2)

⁷¹ Bkz. el-Yûsuf, 12/4-102.

*Göñül bir Yūsuf-ı şānī melāḥat yāri sevdüñse
Hemān menden ferāḡat kıl bir pīr-i Mısr-ı sulṭān ol (66/2)*

Yūsuf peygamberin köle iken sultan olması da Yâkub peygamberin Yūsuf'un hasretiyle imtihan olması da Allah'ın emri, kudreti ve hikmeti dâhilindedir.

*Mısr içinde Yūsuf'u kul iken sulṭān idüp
Derdiyle Ya 'kūb 'unu bī-dār iden Perverdigār (12/7)*

*Yūsuf'ı çıḡaran çāh-ı belādan
Mısr tahtında sulṭān eyliyen şāh (174/5)*

Sevgilinin hasreti sebebiyle şair, Yūsuf'un hasretiyle zayıf düşen Yâkub'tan daha güçsüz ve zayıf düşmüştür.

*Gerçi Ya 'kūb 'u za 'ıf itdi firāḡı Yūsuf'uñ
Za 'f içinde ol daḡi men nā-tüvāndan yaḡşidür (17/2)*

Sevgilinin güneş gibi yüzünün kalbe düşmesi, Yūsuf'un yıllar sonra Kenan şehrine dönüşüne benzetilmiştir.

*Tā cemālūñ mehri düşdi bu Ḥaṭāyī gönlüne
Sañasan Yūsuf'dur ol kim geldi Ken 'ān üstine (161/5)*

*Ḥaṭāyī şād olup beytü 'l-ḡazenden çıḡ bugün
Baḡ u baḡça suyına vakt-i güzār oldı yine (169/9)*

H. Eyyûb: Eyyûb peygamber, üstün sabrı sebebiyle insanlığa örnek teşkil eden ve genellikle bu özelliği vesilesiyle hayranlık ve ibretle yâd edilen bir peygamberdir. Çok zor ve uzun süren bir hastalığa yakalanmış, çok ağır bir imtihana tabi tutulmuştur. Asla isyan etmemiş, rıza göstermiştir. Uzun bir süre sonra Allah'tan

şifa dilemiş, Allah ayağını yere vurmasını emretmiş, ayağını vurduğu yerden şifalı bir su fışkırmıştır. Hz. Eyyûb bu su vesilesiyle şifa bulmuştur.⁷²

*Şems Tebrîz gezerken 'aşka ulaştı
Monla Rûmî kitabın şuya saçdı
Gör Eyyûb 'a nice biñ kırtlar düşdi
İncinmedi Hâk'dan gelen cefâya (114/5)*

Hız.Mûsâ: Kur'an-ı Kerim'de adı çok sık anılan bir peygamberdir. İsrâiloğulları'na gelmiş bir peygamber olup, kavmi tarafından çok eziyet görmüştür. Firavun'la savaşı ve Hızır'a yoldaşlığı, kendisinden bahsedildiği kıssalarda geçen konular arasındadır. En önemli özelliklerinden biri ise, Tur Dağı'nda Allâhü Teâlâ ile konuşması hadisesidir.⁷³ Bu nedenle kendisine “*kelîmullah*” denilmiştir. Hz. Mûsâ, en çok bu hadise ile anılmaktadır. Hatâyî Divanı'nda da bu yönüyle kendisinden bahsedilmiştir.

*Mûsâ'ya tecellî göründi Tûr'dan
Mest olup 'aqlını şaşırdı başdan
Ene'l Hâk sırrını aldum Manşûr'dan
Maḥabbet kemerin erkândan aldum (74/9)*

*Muḥammed yaturdı Hâkḡ'ıñ nûrunda
Mûsâ biñbir kelâm söyler Tûr'unda
Manşûr ayrılmadı ene'l-Hâk dârında
İncinmedi Hâk'dan gelen cefâya (114/5)*

*Mûsâ nebî arzuladı pîrini
Hâk'dan ḡayrı kimse bilmez sırrını
Sulṭan Edhem terk itdi Belh şehrini
İncinmedi Hâk'dan gelen cefâya (114/4)*

⁷² es-Sâd, 38/41- 42.

⁷³ Bkz. el-Ârâf, 7/103;138-43; el-Kehf; 18/60-82.

Hızır: Kur'an-ı Kerim'de adı açıkça geçmemesine rağmen, Hz Mûsâ'ya yol arkadaşlığı eden salih kulun Hızır olduğu anlaşılmaktadır. Peygamberimiz, onun Hızır olduğunu hadisinde ifade etmiştir.⁷⁴

Hızır, Kur'an-ı Kerim'de hikmeti, edebiyatta ise ölümsüzlüğü temsil eder. Edebiyatta, *âb-ı hayat* veya *âb-ı hayvân* olarak geçen hayat suyunu içerek, ölümsüzlüğe ulaştığına inanılır.

Hatâyî Divanı'da, aşkın diriltici, hayat verici özelliği, sevgilinin güzelliği ile ifade edilirken, Hızır ve *âb-ı hayvân* anılmıştır.

*Sañasan kim çeşme-yi hayvânun üste geldi Hızır
Düşdi tâ haţtuñ senün la 'l-i şeker bār üstine (158/4)*

*Derd-i 'aşkuñ dilberā çün geldi bu cān üstine
Sañasan kim Hızır geldi āb-ı hayvân üstine (161/1)*

*Zülf ilen haţţ ü lebüñi kim ki gördi söyledi
Hızır ilen zülmāta girmiş āb-ı hayvân yeñiden (293/5)*

*Mānend-i cām-ı Hızır-ı nebīdür mişāl ilen
Āb-ı hayāt içindeki cān bahş iden şarāb (145/2)*

Hızır: Yûnus peygamber, Kur'an-ı Kerim'de "zünnûn" (balık sahibi) şeklinde geçmektedir. Peygamber olarak gönderildiği kavmin, yıllarca tebliğde bulunmasına rağmen kendisini yalanlayıp asla iman etmeye yanaşmamaları üzerine, kavmini terk edip gitmiştir. Bindığı geminin yolcuları tarafından günahkâr ilan edilip, denize atılması sonucu kendisini bir balina yutmuştur. Allah'tan izinsiz görevini bıraktığı için hata ettiğini anlayan Yûnus peygamber, derhal tevbe etmiştir. Tevbesinin kabul olması üzerine, balık onu sahile getirip bırakmıştır.⁷⁵

Divanda Yûnus peygamber, kendisini Allah'ın emriyle balinanın yutması ve bu duruma rıza gösterip sabretmesi yönüyle geçmektedir.

⁷⁴Bkz. el-Kehf, 18/ 60-82; Buhârî ; "İlim", 16-44; Müslim, "Fedâil", 170-174.

⁷⁵ Es-Saffât 37/139-147.

*Bu işlerin cümlesini Hâk itdi
Tapduk bahrî olup 'ummāna batdı
Yûnus kırk gün balık karında yatdı
İncinmedi Hak'dan gelen cefāya (114/9)*

*Yûnus'u deryā içinde yutduran bir balığa
Âteşi İbrāhîm'e gül-zâr iden Perverdigār (12/8)*

Hz. Süleyman: Süleyman peygamber, uzun ömürlü olması, hayvanlar ve cinler âlemiyle iletişim halinde olması ve onlara hükmetmesi yönleriyle bilinmektedir. Divanda, hükümrânlığı ve mülk üzerindeki hâkimiyeti sebebiyle anılmaktadır.

*Terk eyler idi küfrüni bî-şek Hâṭâyî
Her dîv ne bilsün ki mülke Süleymān 'Alî'dür (8/17)*

*Gonca sen meni hizmetine bağla
Esen yeller Süleymān geldi dirler (27/4)*

*Şol rakîb-i dîvi gör kim kûyuna hükmeylemiş
Şöyle kim kasdeyle ol mülk-i Süleymān üstine (160/4)*

*Hâṭâyî'yem ayagûn toprağında
Bugün mülk-i Süleymān buldum ey cān (77/5)*

Hz.Lokman: Peygamber mi veli mi olduğu Kur'an-ı Kerim'de kesin olarak belirtilmemektedir. Kendisine vehbî ilim, hikmet verilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de, itikâdî ve ahlâkî konularda oğluna verdiği öğütler çok dikkat çekicidir.⁷⁶ Genellikle içinden çıkılmaz durumlarda ve çaresiz hastalıklarda hekimliği yönüyle anılmaktadır.

⁷⁶Bkz.el- Lokmân, 31/12-19.

*Çalış bu girdābın çık karasına
Dermān gizlenüpdür derd arasına
Merhem şarılır mı 'aşk yarasına
Bu 'ilmi hikmeti Loḡmān'dan aldum (74/14)*

Hız. İsa: İsa peygamber, Allah'ın izniyle ölüleri diriltme mucizesi sebebiyle, diriltici nefesiyle anılmaktadır.

Bu beyitte de Hz. İsa'nın ölüleri diriltme mucizesine telmihte bulunulmuştur.

*Gel ki derd-i bî-devā dermāna gelsün yeñiden
Ten Mesîhā lebleründen cāna gelsün yeñiden (292/1)*

Bu dörtlükte ise İsa peygamber, kıyamet alameti olarak, gökten inmesi inancı konusıyla zikredilmiştir.

*Doğdı mağribden küşān geldi kıyāmetden nişān
'İsā gökten yire indi āh illā devr-i zamān
Bu du 'āyı oḡudu Haḡ leşkeri vird-i zebān
Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zūlfikār (30/6)*

Hız. Muhammed: Son peygamber Hz. Muhammed, Hatâyî Divanı'nda en çok adı geçen peygamberdir. Onu övmek için yazılan naatlar dışında, daha birçok şiirde, kendisinden övgüyle bahsedilmektedir. Kâinatın övücü, âlemlere rahmettir. Müjdeleyici ve uyarıcıdır. Kâinat onun hürmetine yaratılmıştır.

Tüm peygamberler, yüce mertebelerde bulunan Allah'ın seçilmiş kullarıdır. Fakat Hz. Muhammed, içlerinde en seçkin en güzide olanıdır. Onun fermanına güneşten aya kadar tüm varlıklar itaat etmiştir.

*Nice kim enbiyā geldi cihāna
Ḥamusınuñ güzīdesi Muşafā'dur (401/2)*

*Enbiyālar cem 'ine yazdırdı a 'lā mertebe
Muşafā'yı cümleden muḡtār iden Perverdigār (12/11)*

*Senüñ fermānuña ey faḥr-i ‘ālem
İtā ‘at kıldı mehden tā be-māhı (191/6)*

Âdem peygamberden bu yana birçok peygamber gelmiştir. Fakat Hz. Muhammed peygamberlerin sonuncusudur.

*Gerçi geldi çoḥ nebîler devr-i Âdem ‘den beri
Ḥatmi cümle evliyānuñ Muştafā ‘dur bilmiş ol (63/4)*

*Te ‘ālā şānuhu gel gör ki bir nūr-ı Ḥudā geldi
Cemī ‘-i ḥatm-i enbiyā Muḥammed Muştafā geldi (124/1)*

Hz. Muhammed’in Allah’ın rasûlü olduğunu kabul etmeyen inkârcılar, bu günahları sebebiyle, mahşerde yüzü kara olup, ebediyen azap çekeceklerdir.

*Çün seni Ḥaḳḳ ‘uñ rasûlî bilmedi yā Nebī
Ol günehden tā ebed kāfir ‘azāb üstindedür (361/6)*

*Ey güneş yüzli seni her kim ki ḥaḳ bilmedi
Dañla mahşerde anuñ yüzi qaradur yā Nebī (176/5)*

Ey peygamber! İşim mübarek zatına övgüde bulunmaktır. Adın âsîlik hastalığına şifadır. Allah, senin hürmetine kâinatı yaratmıştır. Ayağının altındaki toprağa tüm âlem fedadır.

*Şol mübārek zātuña işüm şenādur yā Nebī
‘Āşîlik bīmārına aduñ şifādur yā Nebī (176/1)*

*Çün senüñ dostluḡuña yaratdı Şānī ‘ ‘ālemi
Ayaḡuñ topraḡına ‘ālem fedādur yā Nebī (176/6)*

Hatâyî, aşağıdaki beyitlerde Hz. Muhammed'in ümmeti olduğunu, ona duyduğu sevgiyi ve bağlılığını açıkça ifade etmekte ve mahşerde ondan samimi ve mütevazı bir şekilde şefaât istemektedir.

*Yakîn bil kim Hudâidür Hâtâyî
Muhammed Muştafâidür Hâtâyî (192/1)*

Muştafâ'nun ümmetiyem sevgisi cānumdadur (263/8)

*Günahkâr ümmetündür bu Hâtâyî
Nazar kıl hâline sen gâhi gâhi (191/11)*

*Bu Hâtâyî hasteye kılğil şefâ'at rûz-ı haşr
Çünkü aşlında senünlen âşinâdur yâ Nebî (176/10)*

*Adı güzel Muhammed
Medîne şehrinde'dür
Medîne'nün diregi
Hûbdur hûblar yüregi (264/5)*

Bazı beyitlerde de Hz. Muhammed ve Hz. Ali birlikte anılmaktadır.

Allah, Hz. Muhammed'i “*Mustafâ*”, Hz. Ali 'yi ise “*Mürtezâ*” diye tarif etmiştir. Ve insan, bu iki zatın devranında mutlu olmalıdır. Yaratılmışlar içerisinde, iki nur meşhur olmuştur. Bunlardan, güneş Hz. Muhammed, ay ise Hz. Ali'dir.

*Eşyâda iki nûr ki meşhûr olupdur
Hurşîd Muhammed meh-i tâban 'Alî'dür (8/2)*

*Muhammed'dür cihânın pâdişâhı
'Aliyyü'l-Mürtezâ'dur şems ü mâhı (256/1)*

*Hem senüñ ta 'rîfûñ itdi hem 'Alî'nüñ ol Çalab
Nişe kim sen Muştafâ ol Mürtezâ 'dur ya Nebî (176/8)*

*Ey gönül şâd ol Muḥammed Muştafâ devrânıdur
Meşreb-i şâh-ı velâyet Mürtezâ devrânıdur (46/1)*

Allah, Hz. Muhammed'i âlemlere rahmet kılmıştır. Dinin sahibi, peygamberidir. Hz. Ali ise, Kevser'in sâkîsidir ve insanlar içinde üstün ve kıymetlidir. Bu iki zatı tanımayanlar ancak cahil kimselerdir.

*Muştafâ'ya rahmeten li 'l- 'âlemîn çün didi Hâk
Hel etâda sâkî-yi Kevser buyurdu Haydar'ı (117/2)*

*Dîn Muḥammed dînidür şalle 'alâ 'ale't-tebâr
Kevser'üñ su vireni şâhum 'Alî'dür şehsüvâr (320/1)*

*Ne bilsüñ câhil-i nâdân Muḥammed yâ 'Alî kimdür
Muḥammed şâhib-i dîndür 'Alî'dür cümleden bihter (326/2)*

Divanından verilen örneklerden açıkça görüldüğü gibi, Şah İsmâil Hatâyî, İslam peygamberi ve son peygamber olan Hz. Muhammed'i kabul etmekte ve onun ümmeti olduğunu ifade etmektedir. Hz. Ali ile birlikte zikrettiği beyitlerde de bu iki zatın arasındaki farkı yine sarîh bir şekilde belirtmiş ve gulat-ı Şîa gibi Hz. Ali'ye tanrılık veya peygamberlik isnad etmemiştir.

Dolayısıyla, Hatâyî 'nin inancı hususunda fikir beyan ederken veya herhangi bir iddiada bulunurken, hakkında yazılan çeşitli yazılardan ziyade, kendi fikir ve gönül dünyasının ürünü olan divanının nazar-ı dikkate alınması çok daha isabetli olacaktır.

1.1.8. Dört Halîfe

Hatâyî Divanı'nda dört halifeden yalnızca Hz. Ali geçmektedir. Ve genellikle onunla beraber, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve oniki imam zikredilmektedir.

Hız. Ali: Halifelerin dördüncüsü, Hız.Muhammed'in amcasının oğlu ve damadıdır. Sevgili kızı Hız. Fatıma'nın eşı, torunları Hasan ve Hüseyin'in babalarıdır. Hız. Ali, Hız. Muhammed'e ilk inananlardan olup onun yanında büyümüş, gençliğinde ona destek olmuş, İslam dini için birçok savaşa katılmış ve kahramanlıklarıyla adını tarihe yazdırmıştır. Savaşlardaki kahramanlıkları sebebiyle, kendisine “seyfullah” (Allah'ın kılıcı) lakabı verilmiştir. Miraç hadisesinde hayatını tehlikeye atıp, Hız. Muhammed'in yatağına yatmıştır.

Hatâyî Divanı'da Hız. Ali'yi öven şiirler çok sayıdadır. Her fırsatta, ona olan bağıllık ve sevgi ifade edilmiştir.

Hız. Ali'ye olan bağıllık bildirilirken, kendisi, Allah ve Hız. Muhammed ile birlikte anılmıştır. Ayrıca Hatâyî, ilk ve biricik dayanağının, Hız. Ali'yi yaratan Allah olduğunu ifade etmektedir.

Hudā vü Muştafā vü Mürtezā'ya

Ezelden t̄alibem şāh-ı evliyāya (96/1)

Eylerem bünyād evvel ben de ez-nām-ı Hudā

Ol yaratmış server-i merdān 'Aliyy'ül-Mürtezā (127/1)

Bendeyem men cān ü dilden padişahumdur 'Alī

Gözlerüm nūr-ı cihānda bedr-i māhumdur 'Alī

Yoluna hāk olduğum hem doğru rāhumdur 'Alī

Kıblegāhumdur Muhammed secdegāhumdur 'Alī (115/1)

Hız. Ali'yi öven bu beyitlerde, kendisinin, seçilmiş insan olan, Hız. Muhammed'in amcasının oğlu olduğu, Hız. Muhammed'in kendisinde üstün yetenekler, kabiliyetler gördüğü, insanların en hayırlısı olan Hız. Muhammed'in yakını, dostu, kendisi ile zaman geçirdiği insan olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, Hız. Muhammed neslinin gözbebeği olduğu, Hasan'ın babası olduğu ve şairin dinine kaynaklık ettiği de ifade edilmiştir.

Kabiliyyet sende görmüşdür rasūl-ı Hāşimī

Şükrü- lillāh hemdem-i hayrū'n-nisāsın yā 'Alī (118/3)

*Bu Hâtâyî'nün dîn ü îmânı sendendür dürüst
Nûr-ı çeşm-i hânedân-ı Muştafâ'sın yâ 'Alî (118/7)*

*Hamsetü'l-esmâ oğurlar aduñı yâ Bü'l-Hasen
İbn-i 'amm-i Aḥmed-i Muhtâr sensin yâ 'Alî (119/2)*

Hız. Muhammed'in mi'rac hadisesine telmihte bulunulurken, Hız.Ali'nin bir takım ilahî sırlara mazhar olduğu, ilimde çok derinleşmiş olduğu ifade edilmiştir. Bu ilimleri elde etmek için ise herhangi bir çabada bulunmayıp, kendisine Allah tarafından verildiği, yani bu ilimlerin vehbî olduğu ifade edilmiştir. Bu durum ifade edilirken de bir takım tasavvufî kavramlar kullanılmıştır. Bu kavramlar konusunda gerekli açıklama tasavvuf bölümünde yapılacaktır.

*Çıhdı mi'râca Muhammed didi doḡsanbiñ kelâm
Sırr-ı Haḡ hem maḡrem-i esrâr sensin yâ 'Alî (119/9)*

*'Alî baḡr-i ḡaḡḡatdûr yakîn bil
Ḥayât-ı cāvidân-ı mu'teberdûr (11/12)*

*Şerî'at şartını bildüm tarîḡât yoluna geldüm
Ḥaḡḡat baḡrine daldum 'Aliyyü'l Mürtezâ gördüm (69/2)*

*Ne kitab açdı oḡudu ne kalem aldı ele
Dört kitâbın ma'nâsın şerḡ itdi ezberden 'Alî (116/2)*

Hatâyî, neslinin Safiyyüddin'den geldiğini, dedesi Cüneyd ve babası Haydar'ı anarak, Hız. Ali'ye bağlılığını bildirirken, Hız. Muhammed'in nesline olan muhabbetini de ifade etmiştir.

*Şâfî nesli Cüneyd Haydar oğı
'Aliyyü'l-Mürtezâ'dûr Hâtâyî (192/1)*

*Muhibb-i hānedān-ı Aḥmed'em men
'Alī'nüñ Kamberi'nüñ kamberiyem (73/2)*

Hiz. Ali'yi sevmeyenleri münafıklıkla suçlamış, onlara ölümü reva görmüştür.

*'Alī'yi sevmeyen mülhid münāfık
Münāfık mülhidüñ katli revādur (377/3)*

Hiz. Ali'yi övmek için buna layık ifade bulmakta zorluk çektiğini ifade eden şair, onun cennette Hiz. Muhammed'in ümmetinin buluşacağı Kevser havuzunun başında olup, ondan içenlerden olacağını ifade etmiştir.

*Şāh Ḥaṭāyī mest olunca kangı medḥi söylesün
İçdi bir zerre zülāli havz-ı Kevser'den 'Alī (116/5)*

Bu beyitte de Hatâyî, Hiz. Ali hürmetine Allah'tan bağışlanma dilemektedir.

*Şūfî nesli Cüneyd Ḥaydar oğlu
'Aliyyü'l -Mürtezā için bağışla (265/2)*

1.1.9. Ehl-i Beyt ve On iki İmam

Ehl-i beyt, Hiz. Muhammed'in ailesi için kullanılan bir ifadedir. Divanda, ehl-i beytten peygamberimiz Hiz. Muhammed'in torunları Hiz. Hasan ve Hiz. Hüseyin geçmektedir.

On iki imam ise, Hiz. Peygamberin soyundan gelen, ilim, takva, şecaat bakımından diğer insanlardan üstün olan on iki zata verilen isimdir. Peygamberimiz, on iki imamın geleceğini hadislerinde bildirmiştir. Bu zatlar var oldukça dinin kâim olacağını belirtmiştir.⁷⁷ On iki imamın isimleri şöyledir:

⁷⁷ Bkz. Buhari, c. 4, s.165, Ebu Davud, c. 3, s.106, Tirmizi, c. 9, s.66.

1. Ali b. Ebî Tâlib
2. Hasan b. Ali
3. Hüseyin b. Ali
4. Zeynelâbidin b. Hüseyin
- 5 Muhammed Bâkır
6. Cafer-i Sâdık
7. Mûsâ Kâzım
8. Ali Rıza
9. Muhammed El-Cevâd (Muhammed Takî)
10. Ali Nakî
11. Hasan'ül Askerî
12. Muhammed Mehdî

Hatâyî Divanı'nda, Hz.Muhammed'in ehli beytinden olan torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'den sevgi ve övgüyle bahsedilirken, kendileri de on iki imama dâhil oldukları için, genellikle onlarla birlikte anılırlar. Bu nedenle, ehl-i beyt ve on iki imamın aynı başlık altında incelenmesi uygun bulunmuştur.

Cehennem ateşinden uzak olmak için, Hz. Peygamberin ehl-i beytini sevmek, hatta o uğurda canını feda etmekten çekinmemek gerekmektedir.

*Cân fedâ kıl ey Haṭāyî āline Peyğamberüñ
Tā cehennem āteşinden olmaḵ istersen beri (117/11)*

Bu beyitlerde de Hz. Peygamber ve Hz. Ali'ye bağlılık ifade edilirken, on iki imamın yol göstericiliği belirtilmiş, özellikle Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e olan muhabbet, övgülerle gösterilmiştir. Hz. Hasan'ın, melekleri kendisine hayran bırakan bir güzelliğe sahip olduğu, Hz. Hüseyin'in Kerbela hadisesiyle baş tacı olduğu ifade edilmiştir.

*'Ālemi şafāda bir ikrār virdüm
Muḥammed 'Alī 'nūñ ḥaḳlıḡın bildüm
On iki imāmdan edeb öğrendüm
Maḥabbetim Ḥasan ile Ḥüseyn'e (107/3)*

*Hasan hüsniinde hayrāndur melekler
Hüseyn-i Kerbelā tāc-ı ser oldu (253/3)*

*Muhammed ‘Alī’nüñ aldum destini
Haḳ deyüb tutdığım elden ayrılmam
On iki imāmın tutdum yolunu
Haḳ deyüb tutdığım yoldan ayrılmam (75/1)*

Hz. Hasan ve Hüseyn’in devrinde ilmin, hikmetin ve ilahî sırların zuhûr ettiği ifade edilmektedir.

*Her taraḑdan ‘ilm u hikmet sırr-ı şāh oldu zuhûr
Hem Hasan ol Şāh Hüseyn-i Kerbelā devrānidur (46/2)*

On iki imamı keramete mazhar eden, Hz. Ali’yi de döne döne savaşılan bir cengâver kılan Allah’tır.

*On iki ma ‘şūm imāmı pīş iden kerāmete
Mürtezā’yı Haydar-ı Kerrār iden Perverdigār (12/12)*

Aşağıdaki beyitlerde ve daha birçok şiirde on iki imamın isimleri övgüyle ve bağlılıkla zikredilmiştir.

*Hüsni ü vechine ḥasretdür bu cānum
Ki müştāḳam Hüseyn-i Kerbelā’ya (96/2)*

*‘Alī Zeynel-‘abā Bāḳır’dan oldu
Maḥabbet ehlinüñ dārına dāye (96/3)*

*Yārab Ca’fer-i Şādık ḥaḳḳı için
Muḥibbem şāh ‘Alī Mūsā Rızā’ya (96/4)*

Ümîdimdür Takî sertâcum Nakî
Ꞑulaꞑ çekdüm daḥi ehl-i şafāya (96/5)

Muḥib-i ‘Askerî’yem yār-ı Mehdî
Şükür Ḥaꞑḑ’a erişdüm bu hevāya (96/6)

Mevālîyem Ḥaṭâyî şöyle şādıꞑ
Teşebbüh kılmışam āl-i ‘abāya (96/7)

Hz. Muhammed’in soyundan gelen on iki imamın, tüm inananlara sağlam birer önder olduğu, onlara uyanın her işinin tamamlanacağı ifade edilmiş ve Allah’tan onlardan ayırmaması dilenmiştir.

Cümlemize oldu pîşvā hümām
Anlara uyanun her işi tamām
Evlād-ı Muḥammed on iki imām
Zāhirde ve bāṭında sen imdād eyle (109/6)

Ḥaṭâyî medḥ ider oniki imāmı
Ayırmasun bulardan yā İlāhî (256/9)

Hatâyî, Allah’ın nuru olarak gördüğü on iki imamın hürmetine, yine bağışlanma dilemektedir.

İmamlar nūr olupdur ay Ḥaṭâyî
Ki ol nūr-ı Ḥudā için bağışla (265/7)

1.1.10. Âhiret ve İlgili Kavramlar

İnanç esaslarından biri olan âhirete iman, Hatâyî Divanı’nda üzerinde durulan konulardan biridir. Ahirete iman, konuyla alakalı birçok kavram kullanılarak işlenmiştir.

Beyitlerde âhiret günü, “rûz-ı haşr”(toplanma günü), “yevmü’l hisâb”(hesap günü), “rûz-ı mahşer” (mahşer yeri) gibi ifadelerle işlenmiştir. Hatâyî bu beyitlerde,

sırasıyla, önce Allah'ın merhametinden hesap günü ümitvar olduğunu ifade etmiş, akabinde Hz. Peygamberden şefa'at istemiştir. Son beyitte ise, Hz. Ali'yi överek, sıcaklığı ile yakıp kavuran mahşer gününde, onun en hayırlı sâkî olduğunu ifade etmiştir.

Bu Haṭāyī Haḫḫ'a dā'im tutupdur çoḥ ümīd
'Ākıbet raḥm ide aña sâ'at-i yevmü'l ḥisāb (144/5)

Bu Haṭāyī ḥasteye kılḡil şefā'at rūz-ı ḥaşr
Çünkü aşlında senüñlen āşinādur yā Nebī (176/10)

Yirde gökde Ḥaydar-ı kerrār sensin yā 'Alī
Rūz-ı mahşer sâkī-yi ebrār sensin yā 'Alī (119/1)

Kabir: İnsanların âhirete yolculuklarında ilk durağıdır. Hesap gününe kadar kalınacak olan yerdir. İnsanlar amellerine göre hesaptan sonra gidecekleri cennet veya cehennemin numunelerini kabirde yaşayacaklardır.

Men ölerden sonra kabrim üste ger 'azm itse yār
Ḳabr içinde dura anuñla imānum söyleşe (147/2)

Mahşer: Kabir hayatı bitip, öldükten sonra diriliş gerçekleşikten sonra, tüm insanların hesap vermek için toplanacağı meydandır.

Ey güneş yüzli seni her kim ki ḥaḫ bilmedi
Dañla mahşerde anuñ yüzi ḳaradur yā Nebī (176/5)

Hz. Muhammed'i kabul etmeyenler, bazı yüzlerin aydınlık, bazı yüzlerin ise kapkara olacağı hesap gününde, mahşer yerinde yüzü kara olanlardan olacaklardır.

Haṭāyī gice gündüz şāh çağırur
Yarın mahşerde dīvān eyliyen şāh (104/6)

Sırat, Mizan, Şefaati: Sırat, ancak cenneti kazananların üzerinden geçebileceği köprü, mizan; günah ve sevapların tartıldığı hassas terazi, şefaati ise, Allah'ın izniyle, Hz. Muhammed'in, ümmetinden günahkâr müminlerin bağışlanmasına vesile olmasıdır.

Bu dörtlükte Hatâyî, Hz. Peygamberin, mahşer günü ümmetini sancağı altında toplaması olayına telmihte bulunarak, şefaati konusunda ümitvar olduğunu ifade etmiştir.

*Sancağı önünde aşhâb yanında
Gâhi sırât gâhi mîzân elinde
Yarın kıyâmetde mahşer yirinde
Şefâ'at sahibi sulţānumuz var (40/4)*

Cennet ve Cehennem: Cennet, iman edip, salih amel işleyenlerin, ödül olarak, âhirette ebedi kalacakları yerdir. İnsanoğlunun her isteğini karşılayacak çeşitli nimetlerle donatılmıştır. Cehennem ise, inkârcıların ebedi olarak kalacakları azap yeridir.

Allah, müminlere nimetlerle dolu cenneti ödül olarak verirken, inkârcı kâfirlerin yeri ise ebedi kalacakları cehennemdir. Ayrıca, Allah'ı kalbinde hisseden mümin, dünyada da cennette gibidir. Allah, bir kulun kalbini mesken tutmuşsa, kul sürekli Allah'ı anıyorsa, muhakkak ki Allah da onu anmaktadır. Her kişi iyi bir rehber eşliğinde Allah'a ulaşabilir ve cennete girip oradaki meleklerin başkanı olan Rıdvan'ı da görebilir.

*Mü'mine mesken kalbindür bâğ-ı cennât-ı na'ım
Münkir ü kâfir maķāmın nâr iden Perverdigâr (12/4)*

*Allah bir Muḥammed ḥaķ Tañrı birdür
Erenler üstünde bekleyen nûrdur
Cennet-i a'lâda bir dergâh vardur
Biz de ol dergâhdan ayrılmayalım (68/2)*

*Şāh Haṭāyam eydür yola götüren
Beresin бүкүлүп posta oturan
Ṭālib-i rehberdür Haḳḳ'a yitüren
Cennette Rıḍvān'ı görebilirsiñ (58/7)*

Cennet ve ilgili bazı kavramlar, sevgilinin güzelliğini anlatmak için kullanılmıştır. Sevgilinin yanakları cennete, boyu cennette bulunup çok uzun bir ağaç olan Tûbâ'ya, dudağı ise yine cennette bir ırmak olan Kevser'e benzetilmiştir. Ayrıca, cenneti öven vâiz eleştirilmiş, sevgilinin güzelliği karşısında, cennetteki güzelliklerin dahi sönük kaldığı ifade edilerek, sevgilinin yüzü gibi tek bir gülün dahi cennette bulunmadığı söylenmiştir.

*İşigün Rıḍvān özüñ hūrī cemālüñdür perī
Ruḥlaruñ Cennet boyuñ Ṭūbā dudaguñ Kevser'i (185/3)*

*Ögme ey vâiz maña cennāt u Rıḍvān bağıñı
Kim anuñ yārüñ yüzi tek bir gül-i ḥamrāsı yoh (173/3)*

Kâfirlerin cennete giremeyeceği gibi, rakibin de, cennete benzetilen sevgilinin kapısında olmaması gerektiği ifade edilmiştir.

*Raḳībi koymagil ḳapunda n'eyler
Bu kāfir cennet-i Rıḍvān içinde (150/4)*

Aşağıdaki beyitte ise, Hz. Muhammed'e kalben inanmayan tüm münafikların ebedi olarak cehennemde yanmak suretiyle cezalarını çekecekleri ifade edilmiştir..

*Her münāfıḳ kim saña göñlünde inkār eyledi
Tā ebed yanmaḳ cehennemde cezādur yā Nebī (176/7)*

Kevser: Cenneti kazanan müminlerin, Hz. Muhammet ile beraber toplanacakları ırmağın adıdır.

Aşağıdaki beyitlerde Hz. Muhammet ve Hz. Ali övülürken, Hz. Ali'nin müminlerin emiri olmanın yanında, hem Kevser'in sâkisi olup hem de onu yudumlayacak olan müminlerden olduğu ifade edilmiştir.

*Muştafâ şemsü' d- duḥādur Mürtezâ dürrü' l kamer
Hem emîrü' l mü' minîn hem sâķīsidür Kevser' üñ (59/4)*

*Şāh Ḥatāyî mest olunca ḳangı medḥi söylesün
İçdi bir zerre zülālî havz-ı Kevser' den 'Alî (116/5)*

1.1.11. İbadetler

İbadet, kulluk etmek, boyun eğmek anlamlarına gelir. İbadet, geniş bir kavram olmakla beraber, başlıca ibadetlerimiz, İslam'ın beş temel şartı olan, kelime-i şehadet, namaz, oruç, hacc ve zekât'tır. Divanda, zekât ibadeti geçmemektedir.

Kelime-i Şehâdet: İslam dinine girmenin ilk şartı olan kelime-i şehadet, aşağıdaki şiirde iki önemli unsuru olan “nefy” ve “isbat” kavramları ile geçmektedir. İslam'a giren kişi, “lâ ilâhe” ifadesindeki “lâ” ile bütün ilahları reddeder (nefy), “illallah” ifadesindeki “illâ” ile de sadece ilah olarak Allah'ı kabul ettiğini ifade eder.(isbat).

Hatâyî'ye göre, bu manaları bilmeyen, şehâdet kelimesini anlamayan kişinin, tevhid inancı ile temizlenmesi mümkün değildir. Böyle kişiler, bezm-i eleste verdiği söze sadık, Allah'ı anan kullar arasına dahil olamayıp isyan üzre kalmışlardır.

*Lāyî isķāt eyleyüb bir bilmiyen illāsını
Bilmedi nefy ile işbātın nedür ma'nāsını
Vadi-i 'isyanda ḳaldı anmadı Mevlā'sını
Āb-ı tevḥīd ile ṭāhir ḳılmadı a'zāsını
İçmedi bezm-i elestüñ bâde-i ḥamrāsını (263/1)*

Namaz ve Oruç: İslam dininin ön önemli ibadetlerindendir. Kur'ân-ı Kerim'de en çok geçen ve önemine vurgu yapılan ibadet olan namaz, insanı

kötülüklerden alıkoyar ve manevî olarak yüceltir.⁷⁸ Oruç ibadeti de, yine manen arınmayı ve nefis terbiyesini hedefleyen bir ibadettir. Namaz, Arapça ifadesiyle “salât”, oruç ise “savm” diye geçmektedir.

Aşağıdaki dörtlüklerde beş vakit namazın mirac hadisesiyle birlikte emredildiği ifade edilirken, namazla ulaşılabilecek manevî dereceye işaret edilmiştir.

*Beş vaktiñ farzı kaç sünneti kaç
Özüne danış da müşkülünü seç
Haķikat tarlasına ma‘rifet saç
Ek nazar eyle de hemān ‘ārif ol (64/4)*

*Mü‘minler bulur evrāddan necātı
Budur mü‘minleriñ elde berātı
Mi‘rācdan indürdi şavm ü şalātı
Haķ bilür hazreti sulṭāndan aldum (74/10)*

Hacc: İslam’ın şartlarından biri olan haccın en önemli unsuru Kâbe’yi tavaftır.

Hacc ibadeti geçmiş günahların bağışlanıp, kulun tertemiz olduğu ibadettir. Bu nedenle, kişi günahları ile birlikte kötü huylarını da bırakmış olmalıdır. Eğer kötü huylar terk edilmezse, haccı yerine getirmiş olmanın bir önemi yoktur.

*Bir kişi kim hacca varsa huyunu terk itmese
Hacca varmışdur velākin Ka‘be’yi tavāfı yoh (55/3)*

Aşağıdaki beyitte ise sevgilinin gönlünde yapılan tavaf, Kâbe’de yapılan tavafa benzetilerek, aşkın kutsiyetine vurgu yapılmıştır.

*Bu Hatāyī Ka‘be kūyuñda yanmışdur şerif
Hācī tek göñlüm tavāf-ı göñlünüzden hāc alır (355/5)*

⁷⁸ Bkz.el- Ankebût, 29/45.

Duâ: İbadetlerin özü olan dua, kulun Allah katındaki değerini belirtmektedir. Allah, Kur'an-ı Kerim'de duânın önemini vurgulayarak, kulları duâ etmeye teşvik etmektedir.⁷⁹ Ayrıca, Kur'an'da birçok duâ örnekleri bulunmaktadır.

*Bu hastenüñ kapuñda du 'âdur işi müdām
Sor ol gedāya munca du 'ā kimden öğrenür (358/4)*

1.2. Tasavvuf

Tasavvufun tarifi husunda birçok görüş ileri sürülmüştür. Zira tasavvuf aklı değil tecrübî bir ilimdir. Dolayısıyla, her mutasavvıf kendi tecrübesine istinâden bir tasavvuf tarifi yapmıştır. Neredeyse mutasavvıfların sayısı kadar tasavvuf tarifi yapılmıştır. Tasavvuf, kalp temizliğidir, nefis ile mücadele etmektir, kitap ve sünnete sarılmaktır. Allah'ı görüyormuş gibi ona ibadet etmektir (ihسان), dünyaya karşı tavır koymaktır (zühd). Özetle, tasavvuf İslam'ın ruhî hayatıdır. İnsanı Allah'a ulaştıran havassa ait ledün ilmidir.⁸⁰

Kur'an ve sünnette tasavvuf ifadesi lafzen geçmemiş olsa da tasavvuf içerik yönünden kitap ve sünnet kaynaklıdır. Zira tasavvufun tavsiye ettiği ahlâkî hayat, âyet ve hadislerde tavsiye edilenlerden başkası değildir.⁸¹

Hatâyî Divanı'da tasavvuf ifadesi geçmemiş olup ilgili kavramlarla işlenmiştir. Bu bölümde, bu kavramlar teker teker ele alınacaktır.

1.2.1. Tasavvufla İlgili Kavramlar

Vahdet-i Vücûd: Arapça bir ifade olan vahdet-i vücûd, varlığın birliği anlamına gelmektedir. Tasavvuflî bir kavram olarak ise, Allah'ın kâinattaki tek varlık olduğu anlamına gelmektedir. Diğer tüm varlıklar, O'nun varlığı karşısında yok hükmündedir. Herhangi bir varlığın gölgesinin, varlığın kendisine bağlı olduğu gibi, diğer varlıklar da Allah'ın varlığına bağlıdır. Dolayısıyla kâinattaki tüm varlıklar, O'nun tecellîleri ve farklı şekilde yansımalarıdır. Vahdet-i vücûd felsefî bir sistem değildir. Bu nedenle okunarak öğrenilemez. Sadece tecrübe yoluyla elde edilebilecek

⁷⁹Bkz. el-Furkân, 25/77; el-Âraf, 7/205-206.

⁸⁰Reşat Öngören, "Tasavvuf", *Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40/119-126.

⁸¹Hasan Kamil Yılmaz, *Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2004), 28-29.

tasavvufî bir zevktir. Bu zevki elde eden sâlik, kâinatta gördüğü her şeyin, Allah'ın yansımasından ibaret olduğunu bilmektedir.⁸²

Âlemde var olan hiçbir şey, Allah'tan ayrı ve başka değildir. Gördüğümüz her şey O'nun nurunun yansımasıdır.

Yohdur eşyānuñ içinde kimesne Haḡ'dan cüdā
Cilve kılan 'āleme nūr-ı Hudā'dur bilmiş ol (63/3)

Tüm kâinat, Allah'ın varlığı sebebiyle vardır ve O'nun varlığına bağlıdır. İnsan O'nun eşiğinde köle hükmündedir.

Ḥamu eşyā vücūdundan sen ol Settār-ı 'ālemsin
Cemālūñ āsitānında Haḡāyī'yi gedā gördüm (69/7)

Vahdet-i vücūd, kalbin manevî seyri esnasında ortaya çıkan bir vecd halidir. Nafile ibadetlerle ve zühtle ulaşılan bir makamdır. Böyle durumlarda, Allah'ın nuru, esma ve sıfatları kalbe tecellî edince, sâlik Allah'ı ruhunda hisseder. Bu durum asla tanrılık iddiasında bulunmak değildir. Hallâc-ı Mansur'un “ene'l- Haḡ” ifadesinde olduğu gibi. Hallâc'dan etkilenmiş bir şair olan Hatâyî 'de de bu tarz ifadeler görmek mümkündür.

Men Haḡāyī çekmenem ḡam çünkü ene'l-Haḡ didüm
Görmüşem Ḥaydar tekī meydanda merdāne men (297/5)

Yir yoḡ iken gök yoḡ iken tā ezelden vār idüm
Gevheriñ yektāsından ilerü perkār idüm (71/1)

Girdüm Ādem tonına sırrımı kimse bilmedi
Men ol beytullāh içinde tā ezelden vār idüm (71/3)

⁸² Prof. Dr. Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü* (Ankara: Ağaç Kitabevi Yayınları, 1997), 281.

*Ol zamanda ol menüm sırrım bilürdi men anuñ
Anuñ çün Haqla hem sır idüm hem serrār idüm (71/5)*

*‘Aynullāham ‘aynullāham ‘aynullāh
Gel imdi Haqq’ı gör ey kör-i gümrāh (175/1)*

Tecellî: Ortaya çıkmak, görünmek anlamlarına gelir. Tasavvufta tecellî, Allah’ın kudretinin, esma ve sıfatlarının eşyada görünmesidir. Gaybten gelen nurların kalbe yansımasıdır.

*Çün tecellî nûrını görmek temennâ eylerem
Şimdi Mañşûram meni bir dāra göndermek gerek (219/4)*

Allah’ın nurunun tecellîsine mazhar olmak isteği dile getirilirken, buna mazhar olduğunu ifade etmesi sebebiyle idam edilen Hallâc’a telmihte bulunulmuştur.

*Şāh Haṭāyam hepisinde var idüm
Haqq’uñ cemālinde men de nūr idüm
Anadan doğmadan kāmīl pīr idüm
Şimdi bize cāhil dirler insanda (107/13)*

Tecellî kelimesi, genelde Allah’ın nurunun yansıması olarak kullanılmaktadır. Bu şiirlerde de öyle olmuştur.

Fenâ-Bekâ: Fenâ, hiçlik ve geçici olmak, bekâ ise, ebedîlik ve kalıcı olmaktır. Fenâ, kötü fiillerin terk edilmesi sonucu yok edilmesi, bekâ, güzelliklerin ve iyi huyların devamlılığının sağlanmasıdır. Kulun fânî ve geçici olduğunu kavraması ve Allah’ın bâkîliğini idrak etmesidir.⁸³ Dünya heveslerini terk edip Allah’a yönelmesidir.⁸⁴

⁸³ Yılmaz, *Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*, 217.

⁸⁴ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, 82.

Bu dünyaya sürekli birileri gelip gitmektedir. Mutlu olmak isteyen kişi, birgün muhakkak gidecek olduğu bu fânî dünyayı terk edip, onun dedikodusundan ve geçici nimetlerinden vazgeçmelidir. Ve Allah’a kul olmanın övüncünü taşımalıdır.

Ḳadīm-i Zāt-ı bî-miṣl ü beḳādur

Ḥamısı fānīdurur Bāḳī Ḥudā’dur (401/1)

Niceler dünyāya geldi niceler daḫi gelür

Bir beḳā yurdını dutup yuf degil fenāsına (142/2)

Ger sa’ādet kencini bulmak isterseñ fānī ol

Kūy-ı faḫr içre gedālık mülkünün ḥāḳānı ol(263/5)

Ey Ḥatāyī gel bu fānī dünyānuñ terkin kılub

Geç anuñ ḳıl-ü ḳālinden ṣād ol ṣafāsına (142/6)

Aşk: Aslı “ıṣk” kelimesi olan ve Arapça “aşakatü” kökünden türeyen aşk, çit sarmaşıḡı anlamına gelmektedir. Girdiḡi kalbi sarıp sarmalaması, tamamen kuşatması sebebiyle, sarmaşık kelimesiyle ifade edilmiştir. Aşk, âşıḡın kalbini, ruhunu ve bedenini tamamen istilâ eden bir duygudur. Şiddetli sevgi şeklinde de tarif edilir.⁸⁵

Mutasavvıflar, aşkı “mecâzî” ve “hakîki” olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Mecâzî aşk, mâsivâdan, geçici herhangi bir şeye duyulan aşktır. Hakîki aşka ulaştıran bir basamak olarak görülmektedir. Hakîki aşk ise, bâkî olana, Allahü Teâlâ’ya duyulan aşırı sevgidir.⁸⁶

Hatâyî Divanı’nda, neredeyse şiirlerin tamamına yakınında aşk muhakkak işlenmiştir. Bazı şiirler baştan sona aşkı anlatırken, bazıları bir iki beyitle de olsa muhakkak aşktan dem vurmaktadır.

⁸⁵ İbn Arabî, *İlahi Aşk* (İstanbul: İnsan Yayınları, 1998), 71; Cebecioḡlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, 24.

⁸⁶ Yılmaz, *Ana Hatları ile Tasavvuf ve Tarikatlar*, 209- 210.

Aşk, gönlü ve ruhu harap eden, vîrâneye çeviren bir duygudur. Âşıkları yerle bir edip, topraktan daha fena bir hale koymaktadır. Ve âşık dâima aşkın etkisiyle sarhoştur.

*Ezelden ‘aşk ile vîrâne geldüm
Yirim meyhānedür mestāne geldüm (72/1)*

*Ey cān ü dili harāb iden ‘aşk
Uşşākı kem ez türāb iden ‘aşk (220/1)*

Aşkın ilacını hekime sormak beyhûdedir. Dünyada bulunan hiçbir hekim aşkın devasını bilmemektedir.

*Ey dil ṭabībe sorma ‘ilācın bu derdümüñ
Dünyā ḥekīmi bilmeye ‘aşkuñ devāsını (209/4)*

Âşık, sevgilinin derdiyle ağlayıp inlememelidir. Ondan gelen her şeyi hoş karşılamalıdır. Aşk sırrını sıradan kişilerle paylaşmamalıdır. Âşıklar bu şartlara uymalıdır.

*Ey göñül ‘aşkıñda yārin nāle vü āh eyleme
Degme her nā-maḥremi sırruñdan āgāh eyleme (155/1)*

*‘Āşıkam dirsən göñül şartı budur ‘āşıkıların
Her ne kim cānān kılsa cāna hoş gelmek gerek (56/6)*

Âşık olduğunu iddia eden kişi, aşk ateşinden dönmemelidir. Pervâneye mumun ateşinden yanıp kavrulmak hoş geldiği gibi, âşığa da aşk ateşi öyle hoş gelmelidir.

*‘Āşıkam dirsən göñül ‘aşk āteşinden dönme kim
Şem‘ odına yanmağa pervāne hoş gelmek gerek (56/3)*

Aşkın kıyısız denizinde boğulmak isteyen kişiye, gemisi olmayan, engin dalgalara sahip bu okyanus hoş ve sevimli gelmelidir.

*Kim ki ğark olmak diler der baħr-i ‘aşk-ı bī-kenār
Keşsisiz bu lücce-yi ‘ummāna hoş gelmek gerek (56/8)*

İnsan, kalbini temizleyip, hırsını ve nefsinı öldürerek kemālâta ermeli, ruhunu aşk ile diri tutmalıdır.

*Gönül āyīnesin silip
Kendi kemālini bilip
Hırşı ile nefsi ölüp
‘Aşkla cān diri gerek (61/2)*

Māsivâyı terk edip, gerçek sevgiliye tâlib olan âşık, dünyadaki tüm nimetlerden el çekmeli, onların sevgisini gönlünden çıkarmalıdır.

*Geçüb hep māsivādan t̄alib-i dildār olan ‘āşık
Elin çekmek gerek ey dil cihānuñ cümle vārından (80/3)*

Gerçek âşk, ölmeden önce öler; yani hayatın fâniliğini ölmeden evvel idrak edip hayatına çeki düzen verirse, aşk vesilesiyle ölümsüzlüğe ulaşması mümkün olacaktır. Bu dörtlükte Peygamberimizin “ölmeden evvel ölünüz”⁸⁷ hadisine de telmih vardır.

*Gerçek ‘āşık olmak gerek
Ma ‘şūkasın bulmak gerek*

*Ölmezden ön ölmek gerek
Varub anda ölmez ola (101/6)*

Mecâzi aşkın ilâhî aşka ulaştırdığı düşüncesini Hatâyî de benimsemektedir.

⁸⁷ Aclûni, *Keşfü'l-Hafâ*, 2: 29.

Çün senüñ ‘aşk-ı mecāzuñdan haķķat bulmuşam (155/4)

Leylâ ile Mecnun ve Ferhat ile Şirin hikâyelerine telmihte bulunularak, âşığı Mecnun misali çöllere düşüren, Ferhat misali dağlarda gezdiren sevgiliye sitemde bulunmaktadır.

Görelî āhū gözūñ ‘aşkıyla Mecnūn olmuşam

Ol sebepten kūh-ı şahrā hānümānumdur menüm (156/3)

Guşşa vü derd-i firāk ilen eyā Şirīn misāl

‘Āşıkı dağlarda Ferhād itdigün ya ‘nī ki ne (157/3)

Aşkta hasret, sürekli devam eden ve âşığı tüketen, bitkin düşüren bir unsurdur. Sevgiliden ayrı dirilmek, âşık için binlerce belaya tekâbül ederken, onun yolunda ölmek ise mutluluktur.

Cānum tükendi hasret-i cānāneyem yine

Şem ‘-i rūhuna ‘āşık-ı pervāneyem yine (167/1)

Sensiz dirilmek ‘āşıkā yüzbiñ belā imiş

Ölmek senüñ yolunda şafādur Hātāyī’ye (170/7)

Hatâyî, “fenâ abdalı” diye tarif ettiği Hallâc-ı Mansur ile görüşüğünü ve Hallâc’ın kendisine, aşk ehlinin kapısının eşiğinde kapıcı olmasını tavsiye ettiğini ifade etmektedir. Bu ifadelerle aşkın ve aşk ehlinin önemini Hallâc referansı ile vurgulayan Hatâyî, kapıda hizmetkâr olmak suretiyle de olsa, aşk yolundan ayrılmamayı, o yolda istikamet ve istikrar üzere olmayı tavsiye etmektedir.

Aşk-ı Mansūr’unu gördüm ol arada āşinā

Ol fenâ abdalı yatma didi geldi ol maña

Ehl-i aşkın āsitānı bābıñ der-bānı ol (263/4)

Tevekkül kapusunda sen muķīm ol
Ṭarīķ-i ‘aşķ içinde müstakīm ol (272/3)

Şeriat, Tarikat, Mârifet, Hakikat: Tasavvufta, dört kapı da denilen dört mertebe vardır. Bunlar, sırasıyla; şeriat, tarikat, mârifet ve hakikattir. Birinci basamak olan şeriat, İslam dininin kurallarına uyarak yaşamaktır. Bu basamak olmadan diğerlerine geçmek mümkün değildir. Dinin hükümlerine uymakla beraber, biraz daha takva sahibi olarak yaşamak tarikat basamağıdır. Bir sonraki mertebe, tasavvufa giren kişinin irfan sahibi olması yani marifet mertebesine ulaşmasıdır. Dördüncü basamak ise, kişinin artık ilim ve irfan açısından derinliğe ulaşmış olduğu ve hakikate erdiği basamaktır. Şaban-ı Veli hazretleri bu dört mertebeyi şöyle anlatır: “Şeriat beden için, tarikat kalp için, mârifet ruh için, hakikat ise Hak içindir.”⁸⁸

Aşağıdaki şiirlerde, bu dört mertebenin gerçekliği ifade edilirken, mârifetin, kalp gözüyle görülen bir makam olduğu vurgulanmıştır.

Şerī‘at ṭarīķat ma‘rifet ḥaķdur
Ḥaķīķat evi var andan içeri (262/3)

Şerī‘atdur ṭarīķatdur ḥaķīķat
Ma‘rifet bir gözüñdür cān içinde (149/5)

Aşağıdaki dörtlüklerde, bu dört makamın elde edilmesinin kolay olmayıp kişinin bir takım sıkıntı ve sınavlardan geçmesi gerektiği ifade edilirken bu makamlara ulaşmak için özellikle aşk denizine dalmak gerektiği vurgulanmıştır.

Şerī‘at sancağı geldi dikildi
Ṭarīķat yolunda terler döküldi
Ma‘rifet deryāsi taşub döküldi
Ḥaķīķati pīr ü pīrāndan aldum (74/11)

⁸⁸ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, 172.

*Şerî‘at ma‘nîsi insana sözdür
Tarîkat şordular gice gündüzdür
Göñül baħr u ‘aşk deryâ denizdür
Baħrî ol ‘ummâna dalda andan gel (62/2)*

Hatâyî, şerîat ve tarîkat basamaklarını geçip hakîkate ulaştığında Hz. Ali’yi gördüğünü ifade ederek ancak hakîkate ulaşanların onu idrak edebileceklerine işaret etmektedir.

*Şerî‘at şartını bildüm tarîkât yoluna geldüm
Haķîkat baħrine daldum ‘Aliyyü’l Mürtezâ gördüm (69/2)*

Sûfî: Sûfî kelimesi yün giyen anlamına geldiği gibi arınmış kişi anlamına da gelmektedir. Tasavufî terim olarak sûfî, Hakk’a vâsıl olan ve nefsinin arzularından kurtularak hakîkate ulaşmış kişiye denir. Bîşr-i Hafî’ye göre sûfî, kalbini Allah için saflaştıran kişiye denir.⁸⁹

Kalbinde insaf olmayan birinin sûfî olması mümkün değildir. Sûfî olabilmek için elini mürşide vermek yeterli değildir. Sûfî, tasavvufun en önemli kurallarından biri olan kalp temizliğini elde etmiş olmalıdır.

*Şûfî olmaz her kişi kim kalbinde inşâfı yoh
Elini mürşide virmiş kalbinde inşâfı yoh (55/1)*

Sûfî olabilmek için ilk şart tevhid; yani Allah’tan başka ilah olmadığını idrak etmektir.

*Üç sünnet ile yedi farzdur şûfîlik
Eger şûfî iseñ bil evvelinden
Evvel sünnet budur tevḥîd-i Mevlâ
Bırakma bu tevḥîdi dilinden (86/1)*

⁸⁹ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, 243.

Sûfî, Allah'ı gönlünde sır olarak saklamalı, kendisine verilen ilahî sırları açığa vurmamalıdır. Aşağıdaki beyitlerde sûfilîğin gereklerine uymayanlar eleştirilmiş, kendini ve dolayısıyla Rabbini bilmeyenlerin bu sırları asla taşıyamayacağı, hatta kelime-i şهادeti dahi gerektiği gibi söyleyemeyecekleri ifade edilmiştir.

Hakk'ı gönülde sır sakla özünden bî-haber şûfî

Bu deryâdan derin sırrı ne bilsün deng-i ser şûfî (120/1)

Tanımamışdur nefsin nice bilsün Rabbisini

Çalupdur lâ-yı illâda gör ki ne zerğ ider şûfî (120/2)

Mürşidlerin elini tutmak, onlara biat etmek utanılacak bir şey değildir. Bunu ancak irfan sahibi olan, idrakten yoksun olmayan kişiler anlayabilir.

Hatâyî mürşid ü pîrler elini tutub 'âr itme

Eger 'ârif iseñ aña kerem kıl olma har şûfî (120/5)

Derviş: Fakir, dilenci, dünyadan yüz çeviren gibi anlamlara gelmektedir. Tasavvufta bir şeyhe biat etmiş olan ve onun terbiyesi altında bulunan kişiye denir. Yönünü Allah'a çevirmiş, Allah'tan başka hiç kimseden bir şey istemeyen kişidir.⁹⁰

Tasavvuf bir hal ilmi olduğundan, dervişlik de kal ile değil hal ile, sözlerle değil davranışlarla ortaya çıkan bir makamdır. Derviş olmayı talep eden kişi, nefsinden geçip Allah'ın birliğinde bekâ bulmalı, mürşidlere biat edip onların terbiyesine girmelidir.

Dil ile dervişlik olmaz

Hâli gerek yol ehlinüñ

Arleyin her çiçekten

Balı gerek yol ehlinüñ (57/1)

⁹⁰ Bkz. Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, 61.

Özüñden geçmeyince
Birlige yitmeyince
El etek tutmayınca
Sen derviş olamazsın (82/2)

Tâlib: İsteyen, dileyen anlamlarına gelen tâlib kavramı, tasavvuf yoluna girmeye karar veren kişi için ilk adımdır. Tâlibin tasavvufa müracaatı hemen kabul edilmez, önce birtakım sınavlara tabi tutulur, eğer başarılı olursa tasavvuf eğitimine kabul edilir.⁹¹

Tâlibüñ hâli gerekdür
Eyvallah dili gerekdür
Tâlibler ölü gerekdür
Kim kâil olur ölmege (110/2)

Tâlib de tüm tasavvuf yolu yolcuları gibi davranışları ile değerlendirilir. Sözler de önemli olmakla birlikte, tâliblikte asıl önemli olan davranışlardır. Tâlib, kendi benliğinden geçerek mürşidinin iradesine teslim olmalıdır. Teslimiyet noktasında adeta bir ölü gibi olmalıdır. Ancak bu şartları göze alabilen kişiler tâlib olabilir.

Mürîd: Mürîd, isteyen dileyen anlamına gelir. Tasavvufî bir terim olarak mürîd, Allah'a ulaşmak arzusunda olan ve bu yolda bir hocaya (mürşid) müracaat ederek, bu yolda eğitim alan kişiye denir.⁹²

Aşağıdaki dörtlükte, mürîdliğin bezm-i eleste imanla başladığı, daha sonra mânevî yolculuğun devam etmesi suretiyle kişinin kemâlâta ulaştığı ifade edilmektedir.

İkrâr virdüm dönmem elest bezminden
Mürîdim ikrârı imândan aldum

⁹¹ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, 259.

⁹² Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, 190.

*Başka seyrân gördüm kendi özümden
Bu maḥabbeti men merdāndan aldum (74/1)*

Mürşid: İrşād eden, doğru yolu gösteren anlamlarına gelir. Mürşid, Hz. Muhammed'in yolunda giderek aydınlanmış ve rehberlik edebilecek mânevî dereceye ulaşmış kişilere denir. Mürşidler, insanları sapkınlıktan uzak tutup hakikate ve Hakk'a ulaştıran kişilerdir.⁹³

Aşağıdaki dörtlüklerde, mürşid-i kâmilin insan için muhakkak gerekli olduğu ifade edilmiş, mürşidin rızası Allah'ın rızasıyla bir tutulmuştur.

*Göñül ne durursun sen de varsaña
Mürşid-i kâmile varmayınca olmaz
Varıp ışigine yüzüñ sürseñe
Mürşid-i kâmile varmayınca olmaz (52/1)*

*Mürşidüñ nefesi Haḳ nefesidür
Mürşid sözüñ tutmayanlar 'âşîdür
Mürşidüñ rızası Haḳ rızasıdur
Haḳ deyüb tutdığım elden ayrılmam (75/2)*

Hatâyî, bu dörtlüklerde yine mürşidin önemine vurgu yaparak mürşide itaati tavsiye etmiş, mürşidinden ayırmaması için Allah'a dua etmiştir. Ayrıca mürşidlik ve irşād geleneğinin de Hz. Muhammed ve Hz. Ali'den emanet kaldığını ifade etmiştir.

*Dün ü gün istegim budur Hudā'dan
Mürşidümden gayrı nem var menümde
Dā'imā ayırma meni izinden
Mürşidümden gayrı nem var menümde (95/1)*

*Mürşide rehber eyle iṭā'at
Zāhirde bātında gözle şadāḳat*

⁹³ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, 191.

*Muhammed 'Alî'den kaldı emānet
Bağçe tonanınca güller alına (108/5)*

Zâhid: Zühhd, dünyaya karşı tavır koymak, ona gönül vermemektir. Dünyaya rağbet etmeyen, ona gönlünü kapatan ve daima âhirete yönelen kişilere zâhid denir. Bu, zâhidin tasavvufî terim olarak anlamıdır.⁹⁴ Edebiyatta ise zâhid, dini sadece zâhirî yönüyle benimseyen, şekilci, derinlikten yoksun, kaba bir kişiliktir. Âşığı sürekli ayıplar ve kötü yönde eleştirir. Bu nedenle âşık da zâhitten sürekli şikâyetçi olup, onu eleştirmektedir.⁹⁵

Zâhid, Hatâyî Divanı'nda tasavvufî terim anlamıyla değil, edebiyattaki anlamıyla işlenmiştir. Bu sebeple tasavvufî kavramlar bölümünde kısaca değinilerek geçilmiş, *Hatâyî Divanı'nda Zâhid* başlıklı makalede bu kavram ve Hatâyî Divanı'nda işlenişi ayrıntılı olarak incelenmiştir.⁹⁶

Ârif: Allah'ı tam anlamıyla tanıyan, bilen irfan sahibi kişiye ârif denir. İlim sahibi kişilere de âlim denir. Ârifin âlimden farkı, ilmin okuyarak öğrenilmesi, irfanın ise Allah katından verilen bir mertebe olmasıdır.⁹⁷

Ârif olan nefsin tanımalı, kendini bilmelidir. Bu sayede Rabbini de tanımış olacaktır. Kendini bilmeyen Allah'tan uzaktır. Zira kendini bilmeyenin Rabbini bilmesi mümkün değildir.

*Gel ey 'ârif sen öz nefsiñi tanı
Ki nefsin bilmiyen dūr ez Hudā'dur (401/16)*

*Ey Hatâyî Haqq'ı sen özüñde tanı 'ârif ol
Dağî söz söyleme kim bu söz 'ayāndur bilene (98/6)*

⁹⁴Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, 295.

⁹⁵Yıldız, *Fenâyi Cennet Efendi Divanı*, 157.

⁹⁶ Semire Arslan, "Hatâyî Divanı'nda Zâhid", *Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* /1 (Eylül 2023), 87-102.

⁹⁷ Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, 23.

Dünya hayatı geçicidir ve dünyaya gelen herkes burada misafirdir. İnsanoğlu, gaflete düşmeyip bu gerçeği idrak etmeli, âgâh olmalı ve davranışlarını bu gerçeğe göre düzenlemelidir.

Geçici ve yok olmaya mahkûm olan dünya malına aldanan kişinin ârif olması mümkün değildir. Ârif, fânî dünyanın her türlü kavgasından uzak duran kişidir.

*Bu fenâ mülküne her kim aldanur 'ârif degil
'Ârif oldur terk ide işbu cihân gavğâsını (210/6)*

*Ey Haţâyî gâfil olma işbu dünyâ fânidür
Her ne kim gelse vücûda 'âlemüñ mihmânıdur
Bu kelâmı vird edinmek 'ârifüñ erkânıdur
Kıblegâhumdur Muhammed secdegâhumdur 'Alî (115/7)*

1.2.2. Bazı Mutasavvıflar ve Ozanlar

Hatâyî Divanı'nda, bazı mutasavvıfların ve ozanların adı geçmektedir. Bunlar: İbrâhim b. Edhem, Behlül-i Dâî, Hallâc-ı Mansur, Şeyh-i San'an, Mevlâna, Şems-i Tebrîzî, Hacı Bektâş-ı Velî ve Nesîmî'dir.

İbrâhim b. Edhem: Allah'a ulaşmak için makamını ve şehrini terk eden büyük mutasavvıf İbrahim b. Edhem bir dörtlükte geçmektedir.

*Mûsâ nebî arzuladı pîrini
Hak'dan gayrı kimse bilmez sırrını
Sulţan Edhem terk itdi Belh şehrini
İncinmedi Hak'dan gelen cefâyâ (114/6)*

Hallâc-ı Mansur: Hatâyî'nin etkilendiği kişilerden olan Hallâc, divanda, kendisini idama götüren “ene'l- Hak” söylemi ile anılmaktadır.

Hallâc-ı Mansur, Allah'ı tüm zerrelerinde ayan beyan hissedip “ene'l- Hak” demiş olsa da Allah “Bâtın”dır, zâtını görmek imkânsızdır.

*Ene'l-Hak çağırıp Manşūr dārda
Yine özüni pinhān eyliyen şāh (104/4)*

*Mūsā'ya tecellī göründü Tūr'dan
Mest olup 'aqlını şaşırdı başdan
Ene'l-Hak sırrını aldum Manşūr'dan
Maḥabbet kemerin erkāndan aldum (74/9)*

Hatâyî, bu şiirlerde, yine Hallâc'ın “ene'l-Hak” söylemine vurgu yaparak bu sırra Hallâc sayesinde vâkıf olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca, idam edilmek pahasına da olsa davasından vazgeçmeyen Hallâc'ın, başına gelenlerden dolayı asla incinmeyip Allah'tan gelene rıza gösterdiğini de vurgulamaktadır.

*Ey Hüseyinî gâzîler lām ile yüzdi postumu
Gāh ki Manşūr tonına girdüm ene'l-Hak dir idüm (71/6)*

*Muḥammed yaturdı Haḳḳ'ın nūrında
Mūsā biñ bir kelām söyler Tūr'ında
Manşūr ayrılmadı ene'l-Hak dārında
İncinmedi Haḳḳ'dan gelen cefāya (114/7)*

Şeyh-i San'an: Şeyh-i San'an, meşhur ve çok sayıda mürîdi olan bir şeyh iken, bir keşişin kızına âşık olmasıyla ağır bir imtihan ile karşılaşır.

Keşişin kızı, ona, bir müslüman için kabul edilemez isteklerde bulunmuş, şeyh çaresiz kabul etmiştir.⁹⁸ Bu durumlardan biri olan, kızın şeyhten zünnar bağlamasını istemesi üzerine, şeyhin aşkına yenik düşerek bu isteği kabul etmek zorunda kalması, Hatâyî Divanı'nda aşağıdaki beyitte geçmektedir.

*Kaşların mihrābına çoḥ secde-yi şükr eylerem
Şeyh-i Şan'an tek meni zünnāre göndermek gerek (219/3)*

⁹⁸ Bkz. Feridüddin Attar, Mantıku't- Tayr, trc. Yaşar Keçeci (İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1998), 107-138.

Hacı Bektâş-ı Velî: Hacı Bektâş-ı Velî, bir dörtlükte, tüm velilerin başı olarak ifade edilip, övgüyle anılmaktadır.

*Cümle velîlerden hazretiñdür baş
Söyledüñ taşa söyledi beş taş
Yâ pîrüm üstādum yâ Hacı Bektâş
Zâhirde ve bâtında sen imdād eyle (109/7)*

Mevlâna-Şems-i Tebrîzî: Mevlâna ve Şems-i Tebrîzî'nin birlikte anıldığı bu dörtlükte, her iki zatın da tasavvuf yolunda hakîkate ulaşmak için tabi tutuldukları imtihanlara ve geçtikleri merhalelere işaret edilmektedir.

*Şems Tebrîz gezerken 'aşka ulaştı
Monla Rûmî kitabın şuya saçdı
Gör Eyyûb 'a nice biñ kırtlar düşdi
İncinmedi Hâk'dan gelen cefâya (114/5)*

Behlül-i Dâna-Nesîmî: Meşhur velilerden Behlül-i Dâna hazretleri ile Alevî kültüründeki yedi büyük ozandan biri olan Nesîmî, aynı dörtlükte geçmektedir. Behlül, her veli gibi uzlette olup insanlardan uzak duruşuyla, Nesîmî ise derisinin yüzülmesi suretiyle öldürülmesi hadisesiyle anılmıştır.

*Mihr ü vefâ biri birinden azdı
Behlül baykuşleyin vîranda gezdi
Seyyid Nesîmî'yi zâhidler yüzdi
İncinmedi Hâk'dan gelen cefâya (114/8)*

İKİNCİ BÖLÜM

2. NÜSHALARIN TAVSİFİ VE METNİN OLUŞTURULMASINDA İZLENEN YOL

2.1. Nüshaların Tavsifi

1. Kahire Nüshası (KN): Kahire’de, Mısır Milli Kütüphanesi, Türkçe Yazmaları bölümünde bulunmaktadır. 51 varaktan oluşmaktadır. Nüshanın giriş kısmında Farsça metinler bulunmaktadır. Hatâyî Divanı’na ait şiirler 15. varaktan itibaren başlamaktadır. Arşiv numarası 9090, yazı türü taliktir. Kapağı siyahtır. Müstensih Sultan Ali Meşhedî’dir. İstinsah tarihi bulunmamaktadır.

2. İran Nüshası (İN): İran’da Tahran Gülistan Sarayı Kütüphanesi’nde bulunmaktadır. Arşiv numarası, 2194, yazı türü nestaliktir. Nüsha 123 varaktan oluşmaktadır. Müstensih Ebu Turab İsfahânî’nin oğlu Nureddin Muhammed İsfahânî’dir. İstinsah tarihi Hicrî 1088’dir.

3. Millet Kütüphanesi Nüshası (MN): İstanbul’da, Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum eserler bölümünde yer almaktadır. Arşiv numarası, eski kayıt 131, yeni kayıt ise 622’dir. Yazı tipi taliktir. 33 varaktan oluşmaktadır. İstinsah tarihi ve müstensih kaydı yoktur. Kitabın kapağı siyah olup, ortasında ve kenarlarında sarı yıldızlar bulunmaktadır.

4. İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı Nüshası (AN): Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Yazmaları bölümünde bulunmaktadır. Arşiv numarası 226, varak sayısı 112’dir. Kitabın başında ilk 61 varakta, Vahdetî Divanı bulunmakta, Hatâyî Divanı 61b’den itibaren başlamaktadır. Yazı tipi nesihtir. Kitabın kapağı ebru desenli olup, mavi, kırmızı ve siyah renklerden oluşmaktadır. İstinsah tarihi ve müstensih kaydı yoktur.

Literatür incelendiğinde, Hatâyî Divanı’na ait yirmi beş nüshanın bulunduğu ve bunlar üzerinden bir çalışma yapıldığı görülmüştür.⁹⁹ Bu çalışmada ise yukarıda

⁹⁹ Macit, *Hatâyî Dîvânı*, 81-114.

bahsedilen dört nüsha (MN, AN, KN, İN) incelenmiş ve bunlar üzerinden karşılaştırmalı bir divan metni hazırlanmıştır.

2.2. Divan Metninin Oluşturulmasında İzlenen Yol

1. Hatâyî Divanı'nın karşılaştırmalı metni oluşturulurken, tertip sırası bakımından AN esas alınmıştır. Şiirler, diğer üç nüsha ile karşılaştırılarak, anlam ve vezin bakımından en doğru görülen mısra esas alınarak metne dâhil edilmiş, diğer nüshalardaki farklar da dipnotlarda gösterilmiştir.

2. Herbir şiirin yeri, şiir numarasının hemen altında parantez içinde belirtilmiştir. Tüm nüshalarda sırasıyla, yaprak numaralarıyla beraber, ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Örn: (AN: 65a, KN: - , İN: - , MN: 5a) gibi.

3. Her şiirin başında, yazılmış olduğu vezin belirtilmiştir. Şiir, hece vezniyle yazılmışsa, hangi hece vezniyle yazıldığı, yine şiirin baş tarafında belirtilmiştir.

4. Herhangi bir nüshada bulunmayan şiirler, nüshanın ismi belirtildikten sonra “ – ” işaretiyle belirtilmiştir. Örn: (AN: -, KN: 28b, İN:69b, MN: -) gibi. Örnekteki şiir, AN ve MN nüshalarında bulunmamaktadır.

5. Şiirlerdeki, nüshalar arasındaki farklar belirtilirken, önce en doğru görülüp, esas alınan ve metne dâhil edilen ifade, şiir ve mısra numarası ile dipnotta gösterilmiş, sonra farklı olan ifade yine nüshasıyla beraber gösterilmiştir. Örn : “ 20 / 3 sûretin herkim ki gördi: hüsünü herkim ki gördi, KN.” Örnekte gösterdiğimiz, 20. şiirin 3. mısrasında geçen “sûretin herkim ki gördi” ifadesi, KN’de “hüsünü herkim ki gördi” şeklinde geçmektedir.

6. Şiirler vezinlere göre okunmuş, vezin hataları dipnotlarda belirtilmiştir.

7. Osmanlı Türkçesi alfabesinde bulunup, günümüz alfabesinde bulunmayan harflerin gösterilmesinde aşağıdaki transkripsiyon işaretleri kullanılmıştır.

ء : ,

ث : S, s

ح : H, h

خ : H, h

ذ : Z, z

ص : S, s

ض : Z, z, D, d

ط : T, t

ظ : Z, z

ع : ‘

غ : ğ

ق : K, k

ك , ك : Ğ, ğ

8. Arapça ve Farsça terkiplerdeki med harfleri aşağıdaki gibi gösterilmiştir.

ا : Ā, ā

و : Ū, ū

ى : Ī, ī

9. Özel isimlerin ilk harfi büyük harfle yazılmıştır.

10. Divanda geçen âyetlerin, sûre numaraları ve mealleri, hadislerin mealleri ve kaynakları, inceleme bölümünde belirtilmiştir.

11. Âyet ve hadisler, italik olarak yazılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DİVAN METNİ

1

(AN:61b, KN: -, İN: - , MN: -)
fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilün

- 1 Ey muhibb-i Mustafā vey peyrev-i āl- i ‘abā
Diñle imdi söyleyim men şerh-i tāt-ı evliyā
- 2 Evvelini giydi Ādem Nūḥ İbrāhīm sebz
Hem sepīdi giydi Aḥmed ol rasūl-i kibriyā
- 3 Ol zaman kim şāh-ı ‘ālem server-i dünyā vü dīn
Kırmızıyı başa giydi ol ‘Aliyyü’l-Mürtezā
- 4 Hıdmet-i pīr idi anda bildük tātun sūnnetin
Sūnneti çün farza döndi eyledi zevk u şafā
- 5 Aşl-ı tāt estağfirullāh eyle bilgil ey muhib
Fer‘i tāt-ı nāsezālardan kesilmek bī-riyā
- 6 Pīşvāsın tātı bildi kim ki Haqq’ı tanıdı
Zāhiri oniki imāmdur bātını nūr-ı Hudā
- 7 Küllisi bil yek elifdür küll sensin yā ‘Alī
Küllisi oldu ḥalīfe ṭālib-i Haq rehnümā
- 8 ‘Aşabası pīr bilgil zıkr-i Haq taḳrīrini
Rengi gülgündür anuñ şāh-ı şehīd-i Kerbelā

1/8. beyitin 1..msrasında vezin hatası var.

- 9 İğnesi hem oldu zākir ipliği sen tālībā
Rāh-ı erkān-ı meşāyih kıl öziñe pīşvā
- 10 Penbesi mihr-i nübüvvet hulle oldu aştarı
Başıma giymek hayātı hem memāt ez-ten cüdā
- 11 Ehl-i kisvet ger bunu bilmese hīç ādem degil
Virmiş ola bu cihānda ‘ömrüni bād-ı fenā
- 12 Bende-i şāh-ı velāyetdür Haṭāyī bil yakīn
Hāk-pāy-i şāh olupdur gözlerüme tūtiyā

2

(AN:61b, KN: -, İN: -, MN: -)

11’li hece ölçüsü

- 1 Muḥammed ‘Alī’den qurulı yoldur
Evvel rehberinden kaçana la‘net
İkrār eyleyüb de sonra dönene
Yapışdığı elden geçene la‘net
- 2 Onlar bu yolda hāzırdur hāzır
Muşāhibden döneni defterden kazır
Gerek yüzbiñ kerre eyleseñ ‘özr
Onlar ile yiyüb içene la‘net
- 3 Aqlını begenüb ikrārın koyub
Kalkub hevālanub nefsiñe uyub
Teberrā gömlegin egnine giyüb
‘Azāzil yurduna göçene la‘net

2/ 2. dörtlüğün hece sayısında hata var.

- 4 İblīs gibi eller ‘aybına bakub
İmānın terk idüb dīninden çıkub
Eliyle boynuna ilmegin taķub
Ėıybet idüb sırrı açana la‘net
- 5 Begenmeyüb erenlerüñ sözüñi
Benlik yurduna ķondurmuş özüñi
Haķ ķapusından döndürmüş yüzünü
‘Azāzil ŗonlarıñ biķene la‘net
- 6 ‘Ārifler böyle didiler uluya
‘Azāzil neylesün ķalbi toluya
Teberrā oğundı yanlış bileye
Kendi bilesine uçana la‘net
- 7 Ey Haķāyī yürüyelüm yol ile
Sultān şoğbetine herdem şıdk ile
Ėönlünde kibr olup řoķmak dil ile
Özün maķabbetden seçene la‘net

3

(AN:62a, KN: -, İN: -, MN: -)

8’li hece ölçüsü

- 1 Bu yolun ötesi Haķ’dur
Mürvet hey erenler mürvet
Bu yoldan özge yol yoğdur
Mürvet hey erenler mürvet
- 2 Bu yolda nefis oldırmazlar
Yezīd düşer ķaldurmazlar
Mürvet diyen öldürmezler
Mürvet hey erenler Mürvet
- 3 ‘Ařķ odına yanageldüm
Pervāne-veş dönegeldüm

Biñ ƙan itdüm gine geldüm
Mürvet hey erenler mürvet

- 4 ‘İlm ü Ƙur’ān’dur dilümüz
Sırr-ı haƙīƙat yolumuz
İmām Ca’fer ƙuluyuz
Mürvet hey erenler mürvet

- 5 Şāh Hāṭāyam hāle geldüm
Hāl içinde yola geldüm
Eksikligüm dile geldüm
Mürvet hey erenler mürvet

4

(AN:62b, KN: 47a, İN: -, MN: -)
mefā‘tlün / mefā‘tlün /fe‘ülün

- 1 Bu ‘ālem hüsnüñe hayrāndur ey dost
Saña bu gonca leb ḥandāndur ey dost
- 2 Men ol Ya‘ḳūb’a nisbet zārı buldum
Cemālün Yūsuf-ı Ken‘ān’dur ey dost
- 3 Hilāl-i ƙaşuñı tā gördi çeşmüm
Bu cānum ‘iydine ƙurbāndur ey dost
- 4 Saña kevn ü mekân vāleh olupdur
Ki hüsnün şüret-i Raḥmān’dur ey dost
- 5 Senün ‘aşƙuñ vücūdum şehri içre
Bu göñlüm tahtına sulṭāndur ey dost
- 6 Hāṭāyī’ye dimişsin cevri idem çoḥ
Yine lütf u yine iḥsāndur ey dost

4/3 tā gördi çeşmüm: tā gördüm ey cān KN.

- 1 Hüsni içinde bāy imişsin yā ‘Alī senden meded
Gökyüzünde ay imişsin yā ‘Alī senden meded
- 2 ‘Aşkla ma‘şūk u ‘āşık senden olmuşdur nüzül
Sırr-ı mā evhā imişsin yā ‘Alī senden meded
- 3 ‘Aşk oğurlar ismüñi rāh-ı ḥaḳīkatde senün
‘Aşkla şeydā imişsin yā ‘Alī senden meded
- 4 Mü’mine kārūñ demādem lutf u iḥsān u kerem
Kāfire ğavġā imişsin yā ‘Alī senden meded
- 5 Bu nice kim seyr eyledüm gördüm vücūdum şehrini
Mest ü bī-hemtā imişsin yā ‘Alī senden meded
- 6 Yirde görmez gökde ister kör münāfıklar seni
Zāhir ü peydā imişsin yā ‘Alī senden meded
- 7 Kısmet-i rüz-ı ezelde Mürtezā itmek seni
Nergis-i şehlā imişsin yā ‘Alī senden meded
- 8 Enbiyālar evliyālar çoğdurur ammā ki sen
Cümleden a‘lā imişsin yā ‘Alī senden meded
- 9 Bu cihānı seyr iderler bu Cemālullāh için
Hüsni ile zībā imişsin yā ‘Alī senden meded
- 10 Birliğe bel bağlamışdur bu Ḥaṭāyī ḥaste-dil
Vāhid ü yektā imişsin yā ‘Alī senden meded

8'li hece ölçüsü

- 1 İbtidādan yol sorarsañ
Yol Muḥammed ‘Alī’nüñdür
Yetmiş iki dil sorarsañ
Dil Muḥammed ‘Alī’nüñdür
- 2 Gice olur gündüz olur
Cümle ‘ālem düpdüz olur
Gökde kaç biñ yıldız olur
Ay Muḥammed ‘Alī’nüñdür
- 3 Var aklıñ başına devşür
Rehberiñ önüne düşür
Baḥri ‘ummāna qarışur
Sır Muḥammed ‘Alī’nüñdür
- 4 Varma Yezīd’üñ yanına
Koḥusı siñer tenüñe
La’net Yezīd’üñ canına
Dīn Muḥammed ‘Alī’nüñdür
- 5 Yezīd ‘Alī’den seçilür
‘Āleme rahmet saçılur
Evvel baharda açılur
Gül Muḥammed ‘Alī’nüñdür
- 6 Ol ger terazi açıldı
‘Alī’nüñ nūrı saçıldı
Bağçede güller açıldı
Gül Muḥammed ‘Alī’nüñdür
- 7 Yezīd’üñ emegi yoldur
Mü’minüñ bağçesi güldür

Evvel āhir yol qadīmdür
Yol Muḥammed ‘Alī’nüñdür

- 8 Ḥaṭāyī ḥaste olmış inler
 Mevlā ile göñlün egler
 Nūr olmış ‘āleme toğar
 Nūr Muḥammed ‘Alī’nüñdür

7

(AN:63a, KN: -, İN: -, MN:2b)
mefā‘ülün/ mefā‘ülün /fe‘ülün

- 1 Yaḳīn bil ebcedi bürhān ‘Alī’dür
 Beyān-ı tevḥīd ü Qur’ān ‘Alī’dür
- 2 Muḥammed mi‘rāca vardığı gice
 Ḳapuda gördüğü arslan ‘Alī’dür
- 3 Çıhardı yüzüğün virdi nişāna
 Haḳīḳat gördi kim Sübhān ‘Alī’dür
- 4 Ḥaḳ ile kıldı doksan biñ kelāmı
 Otuz biñ sır ile sır-dān ‘Alī’dür
- 5 Çıharub yiryüzünden yedi göge
 Aparub götüren Raḥmān ‘Alī’dür
- 6 Görüb yir üzre bir kümbed yaşınmış
 ‘Acāyib kümbed-i ḥazrān ‘Alī’dür
- 7 İçinde söylenür sırr-ı ḥaḳīḳat
 Ḳurulmuş maḥşer ü mīzān ‘Alī’dür
- 8 İlerü yürüyüb ḳapuyı ḳaḳdı
 Aña kimsün diyüb şoran ‘Alī’dür

- 9 Didi kim hādīmēm hayrū'n-nisāyam
Hem ol dem kapuyı açan 'Alī'dür
- 10 Çü gördi çihil edvār-ı sırr-ı kudret
İçinde server-i merdān 'Alī'dür
- 11 İçerü girüben kıldı maḥabbet
Biri kırk kırkı bir iden 'Alī'dür
- 12 'Acāyib remz içinde kaldı Aḥmed
Bu remzi gösteren āsān 'Alī'dür
- 13 Birine çaldı neşter kırkından aqdı
Hem ol dem neşteri çalan 'Alī'dür
- 14 Çıkarıdı bir üzüm sâ'il tönunda
Eline hādīmūñ şunan 'Alī'dür
- 15 Ezildi şerbet oldu içdi anlar
Cünün ü 'āşık-ı hayrān 'Alī'dür
- 16 Çalındı keff ü dest kopdı semā'ī
Bunları mest iden mestān 'Alī'dür
- 17 İçildi şerbet ü yırtıldı dülbend
Yüzügün gösteren nişān 'Alī'dür
- 18 Yoğ iken yir ü gök 'arşla kürsī
Ḥaḳīkat mīzānın kıran 'Alī'dür
- 19 Bu ma'nīden 'Alī sırdur yaḳīn bil
Ḥavāric gözüne temrān 'Alī'dür
- 20 Bu bī-çāre Ḥaṭāyī'nün penāhı
Devāsız derdlere dermān 'Alī'dür

8

(AN:63b, KN: -, İN:31b, MN: -)
mef'ülü / mef'ülü/ mef'ülü /fe'ülün

- 1 Deryā-yı Necef gevherine kân 'Alī'dür
 Billāh ki leb-i la'l-i Bedehşān 'Alī'dür
- 2 Eşyāda iki nūr ki meşhūr olupdur
 Hürşīd Muḥammed meh-i tābān 'Alī'dür
- 3 Ma'būd-ı dü 'ālem kim anuñ hükmüne fermān
 Cān içre 'ayān oldu ki pinhān 'Alī'dür
- 4 Mi'rāca Muḥammed urūc eyledi zi-süflā
 Ber-dergeh-i Hāk gördi ki arslan 'Alī'dür¹⁰⁴
- 5 İslām anası Fātīmā ḥayru'n-nisādur
 Zerrāta velī dīn ile īmān 'Alī'dür
- 6 Men çakeriyem šāh Ḥasan pādīşeh-i vakt
 Hākdur ki gönüller tahtına sultān 'Alī'dür
- 7 Vir başuñı Hüseyn 'aşkına ey şūfī şehīd ol
 Gel şüpheden arın ki şeh-ı merdān 'Alī'dür
- 8 Gir Zeyne'l-'abā kūşesine söyle ene'l Hāk
 Taḥkīk perest eyle ki Yezdān 'Alī'dür
- 9 Mü'min maña mīr oldu Muḥammed ile zāhir
 Bākır maña cism oldu velī cān 'Alī'dür

8/4 süflā: zehrā AN.

5 Zerrāta velī dīn ile īmān 'Alī'dür: zīrā ki āyet ü dīn velī īmān 'Alī'dür AN.

6 hākdur ki: hürşīd ki İN.

1 her şīfat ile şüret-i Raḥmān: her sūre ile sūre-i Raḥmān AN.

- 10 Ca‘fer yüzünün harfine yüz ders oğudum men
Her şıfat ile sūret-i Raḥmān ‘Alī’dür
- 11 Heft āyet ile Mūsī-i Kāzım be-tahkīk
Deryā-yı muḥīṭ oldu vü ‘ummān ‘Alī’dür
- 12 Sekiz kapısı *cennāt-ı ‘adnūh* bī-velāyet
‘Alī Musā Rızā šāh-ı Ḥorasān ‘Alī’dür
- 13 Fehm eyle fūlan aḥsen-i taḫvīmi Takī ‘dür
Taḫvāya ḥarīs olma ki ‘irfān ‘Alī’dür
- 14 Bağdād-ı vücūdumda imām uşda Naḫī’dür
Bu gerdiş ile kūmbed-i gerdān ‘Alī’dür
- 15 Bā-dest-i tevekkül tutagör dāmen-i ‘Asker
Yek-reng olanuñ derdine dermān ‘Alī’dür
- 16 Sulṭān-ı serāperde zuhūr oldu çü Mehdī
Fāş oldu ki şehenşeh-ı devrān ‘Alī’dür
- 17 Terk eyle Ḥaṭāyī reh-i zūnnār-ı şalībi
Her dīv ne bilsün ki Süleymān’ı ‘Alī’dür

9

(AN:64a, KN: -, İN: -, MN: -)

8’li hece ölçüsü

- 1 Be erenler be ġāzīler
Gelen Mürtezā ‘Alī’dür
Yezīd’e baṭan kılıçlar
Çeken Mürtezā ‘Alī’dür
- 2 Alçağa endürmiş özüni
İder Ḥaḫḫ’a niyāzını
Kırklar ile bir üzümü
Yiyen Mürtezā ‘Alī’dür

3 Tūrına virmiş sesini
İmāmlar çeker yasını
Gine kendi devesini
Yeden Mürtezā ‘Alī’dür

4 Götür aḥret azuḡını
‘Āşık çeker yazuḡını
Muḥammed’in yüzüḡünü
Yudan Mürtezā ‘Alī’dür

5 Cennetiñ yemişi elma
Şarar benzim şarar şolma
Şāh Ḥaṭāyam inkār olma
Gelen Mürtezā ‘Alī’dür

10

(AN:64a, KN: -, İN: -, MN: -)

8’li hece ölçüsü

1 Gökleri şād eyliyen
Ḥaḡ bir Muḥammed ‘Alī’dür

Bu yolda irşād eyliyen
Ḥaḡ bir Muḥammed ‘Alī’dür

2 Göñle gevher ekenler
Ehl-i ḡaḡ sözün dökenler
Mīzān terāzū çekenler
Ḥaḡ bir Muḥammed ‘Alī’dür

3 Biçildi ḡulle giysisi
Cümle ‘ālemin iyisi
Ġāzīlerin sermāyesi
Ḥaḡ bir Muḥammed ‘Alī’dür

- 4 Terāzūsin henk eyliyen
Dört yolun denk eyliyen
Küffār ile cenk eyliyen
Hak bir Muhammed ‘Alī’dür
- 5 Balık kırsağında yatan
Uyanub hırkanı örten
Gemi ğark oldıkda tutan
Hak bir Muhammed ‘Alī’dür
- 6 Ak deveye binüb giden
Gül-zârında yitüb giden
Kırklar ile şöhet iden
Hak bir Muhammed ‘Alī’dür
- 7 Haṭāyam eydür kaddümüz
Hem pîrümüz üstadumuz
Hemān bizüm murādumuz
Hak bir Muhammed ‘Alī’dür

11

(AN:64a, KN: -, İN:40b, MN: -)

mefā‘lün/ mefā‘lün /fe‘ülün

- 1 Ol şāh-ı kerem ki şāhib nazardur
Velāyetdür yakīn nūr-ı başardur
- 2 Kuşandı ğāzīler seyf ü silāhı
Münāfık cānına havf u haṭardur
- 3 Yezīd’ün leşkeri yüz miñ olursa
Velāyet leşkerinden biri yeterdür

11/1 nazardur: hünerdür AN.

3 leşkeri: çivisi AN.

- 4 Mu'āvī çivisin bir gāzī görse
Koyını korur kovar andan beterdür
- 5 İşāret kılduğunda bir nazar-ı şāh
Önünde Şemr ü Mervān derbederdür
- 6 Nişānı şol güneş tal'atlu şāhuñ
Başında tāk ü belinde kemerdür
- 7 Olardur çün mişāl-i sırr-ı kudret
Bunı 'ārif bilür nice haberdür
- 8 Velāyet sırrına yol bulmayanlar
Gözi a'mādur ahmaḳ bī-ḥaberdür
- 9 Cihāngīr gāzīler meydāna girse
Ḥavārīciler ayağında pāy-serdür
- 10 Yezīd'e zaḥm-ı seyf ü tīg-i ḥançer
Başında gitmeye tīg ü teberdür
- 11 Ki raḥmet yağmurı indi zemīne
Ki her bir gāzīye yüz nāme vardur
- 12 'Alī baḥr-i ḥaḳīḳatdür yakīn bil
Ḥayāt-ı cāvidān-ı mu'teberdür
- 13 Kızıl 'ālem kızıl yaprak kızıl tāk
Gine gāzīlere ol gün ḥazerdür
- 14 Nefesi gevherdür anı bir bilenler
Sözün çin söyliyenler gerçek erdür
- 15 Ḥaṭāyī şāh yolunda cān fedādur
Çe cāy-ı melek māl-ı sīm ü zerdür

- 1 Ey ki yoḥdan bu cihānı vār iden Perverdigār
Yiri şābit gökleri devvār iden Perverdigār
- 2 *Küntü kenzeñ* āyet-i vaşfuñda olmışdur nüzül
Varlığına *kün fekān* ikrār iden Perverdigār
- 3 Cümle bu ‘ālemde sen günden daḥi zāhirsın
Dilde dā’im Ādem’i Settār iden Perverdigār
- 4 Mü’mine mesken-i ḳalbdür bāğ-ı cennāt-ı na‘īm
Münkir u kāfir maḳāmın nār iden Perverdigār
- 5 Cümle eşyālar gözün der-ḥāb itdūñ giceler
Gökde kevkebler gözün bī-dār iden Perverdigār
- 6 Üşte toğdı ay ü gün gölge şaldı ‘āleme
Kün fekān’ın sırrını izhār iden Perverdigār
- 7 Mısr içinde Yūsuf ’ı bir ḳul iken sultān idüp
Derd ile Ya‘ḳubunı bī-dār iden Perverdigār
- 8 Yūnus’ı deryā içinde yutduran bir balıḡa
Āteşi İbrāhīm’e gül-zār iden Perverdigār
- 9 Bir ḳulunı zār idüb ḥışm ile fī nār-ı saḳar
Bir ḳulunı maḥrem-i esrār iden Perverdigār
- 10 Yağduran deryāya gökden āb-ı nīsān yağmurun
Ḳaṭresinden lü’lü’-i şehvār iden Perverdigār

12/1 şābit: ḳāyim KN.

3 cümle bu ‘ālemde: cümle‘ālemde KN; zāhirsın: zāhir velī KN.

4 münkir u kāfir: kāfir ü münkir KN.

KN’de son altı beyit eksik.

- 11 Enbiyālar cem‘ine yazdurdı a‘lā mertebe
Muşţafā’yı cümleden muhtār iden Perverdigār
- 12 Oniki ma‘şüm imāmı pīş iden kerāmete
Mürtezā’yı Haydar-ı Kerrār iden Perverdigār
- 13 Luţf ile ahvāline kıl Hataī’nüñ naţar
‘Aşķ içinde vālih-i dīdār iden Perverdigār

13

(AN:65a, KN: -, İN: -, MN:6a)

mefā‘lün/ mefā‘lün /fe‘ülün

- 1 Ezelden şāh bizüm sultānumuzdur
Pīrümüz mürşidümüz cānumuzdur
- 2 Gezerüz şāh deyüp meydān içinde
Hüseynī āvāz bugün devrānumuzdur
- 3 Biz imām kullarıyuz şādıkāne
Ġāzīlik şehīdlik nişānumuzdur
- 4 Yolumuz incedür inceden ince
Bu yola baş virmek erkānumuzdur
- 5 Çürüğe yuf diriz yalancıya merg
‘Āşıklar şöhbeti ‘irfānumuzdur
- 6 Şāha tuhfe götürdüm men bu cānı
Şāhuñ sözi bizüm imānumuzdur
- 7 Hataī dir mevālī sırr-ı Hayy’dur
Şāhı hak bilmeyen düşmānumuzdur

- 1 ‘Āşık isen gel berü cān u cānān mendedür
Zāhid isen ḥandesün ol nūr-i īmān mendedür
- 2 Mendedür hem yir ü gögün ḥikmeti hem ḳudreti
Āb u āteş ḥāk ü bād ü cümle yeksān mendedür
- 3 Ḥaḳ Te‘ālā dört kitābı gökden indürdi yire
Men anı ḥıfz itmişem çün küll-i Furḳān mendedür
- 4 Zāhidā āğ u ḳaraya baḥma seni azdırur
As ḳulağ diñle meni āvāz-ı Ḳur‘ān mendedür
- 5 Eyyüb’a virmişdür derd ü belānıñ şiddetin
Gel saña göstereyin şol derde dermān mendedür
- 6 Ya‘ḳūb’ı zār itdürür Yūsuf-i Ken‘ān içün
Men ki genc-i vāhidem uş Mısr-ı sulṭān mendedür
- 7 Pehlivānlar çoḥ cihānda Rüstem ü Zāl olmışam
Hezī İskenderī hem hük-m-i Süleymān mendedür
- 8 Şāh-ı merdān-ı ‘Alī’nüñ āliyem evlādıyam
Tāc ü düldül Zü’l-fiḳār-ı şāh-ı merdān mendedür
- 9 Açaram dīn-i Muhammed mezheb-i imām içün
Lā fetā illā ‘Alī ol sırr-ı pinhān mendedür
- 10 Sıdkile men cānumı ol şāha ḳurbān itmişem
Ger ‘ināyet kılsa ḳabül ‘ıyde ḳurbān mendedür
- 11 Men Ḥaṭāyī’yem oḥuram şāhumıñ vaşfin müdām
Şıdk ile bel bağladum defter-i dīvān mendedür

15

(AN:65b, KN: -, İN:34b, MN: -)
fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Gitmesün 'aşkuñ ki bu genc-i nihān elden gider
Bil ki sen gitsen yanumdan tende cān elden gider
- 2 Ğā'ib oldı gün yüzüñ çeşmümden ey rūh-ı tabān
Korharam ki sünbül-i 'anberfeşān elden gider
- 3 Cāndan oldım ey perīveş miḥnetüñden Tañrı-çün
Kıl teraḥḥum ki bu cism-i nā-tüvān elden gider
- 4 Āhum odundan kim oldı yir ü gök zīr u zeber
İhtiyāṭ it ki zemīn ü āsumān elden gider
- 5 Men imān etsem nice sen yaḥşiyān kıl ey 'azīz
Nesne qalmaz dünyāda yaḥşī yamān elden gider
- 6 Başma sen her yire kim bir dem ḳadem tutmaz ḳarār
Mesken eyle kim müşerrefdür mekān elden gider
- 7 Bu Ḥaṭāyī ey şanem bir dem cemālūñ görmese
Ṭāḳat itmez vāy kim ey rūh-ı revān elden gider

16

(AN:65b, KN: -, İN: -, MN: -)
fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Tā ki düştüm hecrüñe göñlüm fiğāna başlar
Geldi āhumdan hemān feryāda dāğ u taşlar

15/1 bu: bir İN.

3 Tañrı içün: dilberüm İN.

- 2 Hüsniyi yād eylesem ey selvi boylu dilberüm
Fırkatünden çeşme-tek ahar gözümde yaşlar
- 3 Mehr-i rüyın ser-beser sihr ile tutdı ‘ālemi
Fitne vü gavgāya şaldı şol göz ile kaşlar
- 4 ‘Aşka dil virdün deyü cevır itme zāhid maña
Cān virür ma‘şūka dā’im ‘āşık-ı kallāşlar
- 5 Naşihā ‘ayb itmegil miskīn Hāṭāyī şī‘rine
Çün Hak’a ma‘lūmdurur gönlünde sır-ı fāşlar

17

(AN:65b, KN: -, İN: -, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Ey perī hüsniyi senün cismümde cāndan yaḥşidür
Belki ancak cān değil cān ü cihāndan yaḥşidür
- 2 Gerçi Ya‘kūb’ı za‘īf itdi firākı Yūsuf’un
Za‘f içinde ol daḥi men nā-tüvāndan yaḥşidür
- 3 ‘Āşık-ı vīrāneden men’ itme ey ‘akl ehli kim
Haste-dil Mecnūn’a şahrā ḥānümāndan yaḥşidür
- 4 Ögmeñüz mäh-ı felegün pertev-i ruḥşāruñı
Ol perīnün hüsniyi mähı āsumāndan yaḥşidür
- 5 Cū kenārında Hāṭāyī nice baḥsun serve kim
Kadd-i reftāruñ senün serv-i revāndan yaḥşidür

18

(AN:66a, KN: 28b, İN:69b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Dilberā hüsniyi Sāni’ āfitāb itmişdurur
Bilmezem niçün gözümde der-ḥicāb itmişdurur

- 2 Gel humārim yaz menüm vaşluñ meyinden ey perī
Ol şarābuñ hasreti bağrum kebāb itmişdurur
- 3 Ğam yimen gönlüm çü mesken buldı ‘aşkuñ gencini
Gerçi ol vīrāneyi hecrüñ harāb itmişdurur
- 4 Hāfızā Qur’ān tegī ‘aşıklar ezber kılmağa
Haq cemālün āyetin ümmü’l-kitāb itmişdurur
- 5 Hüb yüze bahmaklığı zāhid günāh oğur velī
Ol günāhı ‘aşıka ‘ayn-ı şavāb itmişdurur
- 6 Tā yamān göz degmesün ey mäh-ı hüsñüñ bāğına
Haq Te’ālā zülfüñi ve pür ‘azāb itmişdurur
- 7 Ey mehī tā mihribān şorgil Haṭāyī hālını
Fırkatüñ ol hasteñi taht-ı türāb itmişdurur

19

(AN:66a, KN:31b, İN:34a, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Tā menüm gönlümde cānā hasret-i cānānedür
Haq bilür kim ağlamakdan gözlerüm peymānedür
- 2 Ārızuñ gülşendurur cānum aña bülbul gibi
Ruḥlaruñ çün şem‘durur gönlüm aña pervānedür
- 3 Men saña her dem vefālīk kıluram ey bī-vefā
Ey şanem niçün senüñ her günde kaşduñ cānedür
- 4 Gerçi zulmetdür saçuñ yüzüñ ana ḥurşīd-vār
Leblerüñ ṭab‘ına nisbet çeşme-i ḥayvānedür

18/2 ol: şol KN.

KN’de 3. ile 4. beyitler yer değıştirmiş.

19/2 durur: dür KN.

- 5 Devr-i ‘aşkuñdan senüñ göñlümi itsem dūr olam
Neylesün bu haste göñlüm derd ilen hum-ḥānedür
- 6 Bāğçe içinde gül-i aḥmer ne nisbet vechüñe
Ol yanağuş katına cān lāle-i ḥamrānedür
- 7 Bu Ḥaṭāyī başdan ayağa düzelmişdür tamām
Nice kim ol zülfüñe maḥrem hemīşe şānedür

20¹⁰⁹

(AN:66a, KN:39b, İN:65b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 ‘Aşkuñ ey dilber göñül tahtında şāh olmuşdurur
Şüretün cān mülküñe ḥurşīd ü māh olmuşdurur
- 2 ‘Aşkuñı göñlümde men daḥi niçün pinhān idem
Eşk-i sürḥüm rüy-i zerdeme çün güvāh olmuşdurur
- 3 Şüretün her kim ki gördi vālih ü ḥayrān olup
Aḥdı yaşı dāne dāne beñzi gāh olmuşdurur
- 4 Bāğcede ḥüsnün gezerken bülbül-i şeydā görüp
İşi anuñ dünyada feryād ü āh olmuşdurur
- 5 Bu Ḥaṭāyī yüzünü gördi senüñ ey ḥüb-ı Ḥoten
Ol cihetden Hind içinde pādişāh olmuşdurur

21

(AN:66b, KN: -, İN: -, MN: -)

mefā‘lün/ mefā‘lün /fe‘ülün

- 1 Bize ol Zātın ezelden var olupdur
Muḥammed ü ‘Alī’ye yār olupdur

4 gerçi zulmetdür saçuñ: saçlaruñ zulmet durur AN.

6 gül-i aḥmer: gül-i ḥamrā AN.

20 / 3 süretün her kim ki gördi: ḥüsnünü her kim ki gördi KN.

KN’de 3. ile 4. beyit yer deḡiştirmiş.

- 2 Ki bir sırrı kudret çıldı cihāna
Velī mü'minlere ızhār olupdur
- 3 Aluram hesābım 'ilm oğuyandan
Nice Manşūrlarım ber-dār olupdur
- 4 Cihān başdan başa hep leşker oldı
Hüseyn-i Kerbelā serdār olupdur
- 5 Ki Şemr ü Yezīd ü Mervān elinden
Ögüş gāzīlere efkār olupdur
- 6 Havāric neslini koymaz cihānda
Anunçün Zü'l-fiķār bī-dār olupdur
- 7 Haṭāyī nefesi cān bülbulidür
Cemālūñ gülşeni gül-zār olupdur

22

(AN:66b, KN: -, İN: -, MN: -)

11'li hece ölçüsü

- 1 Ġāzīler bu yola riyā degirmeñ
Yarın anda kıl köprüler kurulur
Haķ gāzī olup Muḥammed şefā'atci
Cümle maḥlūk gelüb anda dirilür
- 2 Cennet cehennemde mevcūtdur anlar
Od ile tūrābdan biçilür tonlar
Rehberi emrinde olmayan cānlar
Yüzi dönmiş cehenneme sürülür
- 3 Gördüm diyen göze miller çekerler
Ayaḥ altına kızgun saçlar dökerler

21/5.beyitte ve 22/4. dörtlükte vezin hatası var.

Münkir olanları orda yaħarlar
Mü'minüñ günāhı bunda şorulur

- 4 Her ħalīfe sancağın çeker gelür
Özün tanıyanlar mürşidin bulur
Yol gözedür ħūrī kızları olur
Varır anda eyisine virilür
- 5 Yol oğlundan bāğçe gizi şahınmağ
Yek digerin yemişini korumağ
Muşāhibsiz yedi adım yürümek
Muşāhibi olmayan anda yorulur
- 6 Şāh Ĥaṭāyam tā ezelden 'ahdlidür
Yol oğlı yol yoħsa hem günāhlıdur
İkrār ehli olan cennet ehlidür
İnkār olan günāhından şorulur

23

(AN:67a, KN: -, İN: -, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Gel tırāş et ħaṭṭuñi şāh-ı cihān üç günde bir
Tā olasun āfet-i devr-i zamān üç günde bir
- 2 Men seni çoğdan severdüm bilmemişsen ey perī
Öldürür 'uşşāķını virmez amān üç günde bir
- 3 Çār ebrū dilberi sevdüm ġaraż қоçмаğ degil
Merħabā itsün bizümle tek hemān üç günde bir
- 4 İki cihān ħürmeti içün şūfī sen gel cānla
İçelüm la'l şarābı erguvān üç günde bir
- 5 Ey güneş yüzli yüzüñ göster Ĥaṭāyī bendeñe
Nūr ile tolsun zemīn ü āsumān üç günde bir

24

(AN:67a, KN: -, İN: -, MN: -)

11'li hece ölçüsü

- 1 Gel gönül pîrlereñ naşîhatini
Biz tütalum tutmayanda n'emiz var

Dost maḥabbetini maḥabbetümüze
Biz katalum katmayanda n'emiz var
- 2 Bize böyle diyen böyle dimişdür
Bir loḡmayı biñ cān ile yemişdür
Erenler bir toḡrı yoldur ḡurmuşdur
Biz gidelüm gitmeyende n'emiz var
- 3 Gine ḥaḡ sendedür sen saña baḥa
Sen saña baḥubda sen senden ḡorḥa
İḥlāsla niyāzumuzu gönderelüm Ḥaḡḡ'a
Biz idelüm itmeyende n'emiz var
- 4 Gel Ḥaṭāyī iḡrārumuz görelüm
Biz bizi görelüm eli nidelüm
Yanık gönülleri ma'mūr idelüm
Biz idelüm itmeyende n'emiz var

25

(AN:67a, KN: -, İN: -, MN: -)

8'li hece ölçüsü

- 1 Ḳırḡlar meydānına vardum
Gel berü ey cān didiler
'İzzet ile selām virdüm
Gel işte meydān didiler
- 2 Ḳırḡlar bir yirde tırdılar
Otur deyü yir virdiler

Önüme sofrā dizdiler
Al loḳma ye şun didiler

3 Kırkların ḳalbi tırıdur
Gelenün gönlün eridür

Gelişin ḥanden beridür
Söyle sen kimsün didiler

4 Gir semā'a böyle oyna
Silinsün açılsun ayna
Kırk yıl meydānda dur ḳayna
Daḥi çek bütün didiler

5 Gördüğün gözün ile
Söyleme sen sözün ile
Andan sonra bizüm ile
Olasun miḥmān didiler

6 Düşme dünyā miḥnetine
Tālib ol Ḥaḳ ḥazretine
Āb-ı zenzem şerbetine
Parmaḡunı ban didiler

7 Şāḥ Ḥaṭāyam nedür ḥālün
Ḥaḳḳ'a şükret ḳaldur elün
Ġıybetten kesegör dilün
Her ḳula yeksān didiler

26

(AN:67b, KN: -, İN: -, MN: -)
mefā'ülün/ mefā'ülün /fe'ülün

1 İki cihānda sultāndur ḳalender
Ḳadīm-i küfr ü imāndur ḳalender

- 2 alenderdr akkat-1 sırr-1 kevneyn
Emr-i ayy-1 fermndur alender
- 3 alender Mutafa v Mrteza'dur
Zeh cismiyle hem cndur alender
- 4 Cihn iinde ser  p brehne
ehu 'aına urbndur alender
- 5 Misfirler ki mest  cm-1 ak'dur
Vial-i ha mihmndur alender
- 6 Cihnı devrini buldı gd n
'Acyib ehl-i mndur alender
- 7 Ge imd hret-i 'lem grndi
esba cmle isndur alender
- 8 Velyet Ka'besin adı aty
ulm-1 h-1 merdndur alender

27

(AN:68a, KN: -, N: -, MN: -)
mef'ln/ me'ln /fe'ln

- 1 Gl d ol ma'u geldi dirler
Bu merde cismne cn geldi dirler
- 2 ikyet eyleme sen hicr elinden
Senn derdne dermn geldi dirler
- 3 Bu zulmet cevriini o ekdi blbl
Bahar irdi glistn geldi dirler
- 4 onca sen bbln idmete baqla
Esen yeller Sleymn geldi dirler

- 5 Ḥaṭāyī can fedā dostuñ yoluna
Bugün dost saña mihmān geldi dirler

28

(AN:68a, KN: -, İN: -, MN: -)

mefā‘tlün/ mefā‘tlün /fe‘ülün

- 1 Ne ḥāceyem ne ḥod māl eksigümdür
Ne sultānam ne ḥod kul eksigümdür
- 2 Erenler dünyā merādur dimişler
Ne kerkezem ne murdār eksigümdür
- 3 Men ğurāb degilem zāġī gözleyem
Zīrā men bülbülem gül eksigümdür
- 4 Seyreyledüm ṭāmunun dōrt köşesin
Ne yanaram ne ḥod nār eksigümdür
- 5 Şāh Ḥaṭāyam her şeyde bir nāzar var
Bir yüzi nūrlı dīdār eksigümdür

29

(AN:68a, KN: -, İN: -, MN: -)

mefā‘tlün/ mefā‘tlün /fe‘ülün

- 1 N’eyleyim n’işleyim yār bize yād olupdur
Āhumdan zārumdan menüm feryād olupdur
- 2 Yāruñ maḥabbeti gönlüm evinde
Yüce dağlar gibi bünyād olupdur
- 3 Apardı gönlümü virmez murādum
Evvel ikrār şimdi inkār olupdur

29/ 1.beyitte vezin hatası var.

- 4 Hırasān ilinde harāc virenler
Bağdād'a gelince 'azāb olupdur
- 5 Bağdād'a yetişür şāhuñ kulları
Günāhuñ bilenler hem şād olupdur
- 6 Pīre hıdmet eyle sultān Haṭāyī
Pīre hıdmet iden üstād olupdur

30

(AN:68b, KN: -, İN: -, MN: -)

fā'ilātūn / fā'ilātūn / fā'ilātūn / fā'ilūn

- 1 Āfītāb-ı 'āleme tevḥīdi kıldı āşikār
Kalmadı dünyā yüzünde miḥnet-i seng-i ğubār
Bu du'āyı zāhir itdi şāh-ı düldül-i süvār
Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zülfikār
- 2 Biñ leşker tahtına geldi Süleymān-ı zamān
Hükmüne fermān bir oldu hem zemīn ü āsumān
Bu du'ā çün hātmine yazıldı naķş u nişān
Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zülfikār
- 3 Çünkü çıhdı Ka'be'den ḥaķla bātıl farkına
Bātıl oldu ol kişi aldandı dünyā rızķına
Bu du'āyı oḥuyanlar düşdi raḥmet ğarķına
Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zülfikār
- 4 Tañrı 'arşdan kürse indürdi anı çün bī -niķāb
Sāķī sırrın keşf kıldı aradan gitdi ḥicāb
Bu du'āyı ḥaķ bilenler secdeye kıldı şitāb
Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zülfikār

- 5 Bu kamer devrinde mü'min müşrikden oldu cüdā
Bunu böyle dimiş idi ezel kavı-i Muştafā
Mü'minün nuṭkunda dā'im zāhir oldu bu du'ā
Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zūlfikār
- 6 Toğdı mağribden kaşān geldi kıyāmetden nişān
'İsā gökden yire indi āh illā devr-i zamān
Bu du'āyı oḥudı Hāḳ leşkeri vird-i zebān
Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zūlfikār
- 7 Mehdi-i şāhib-i zamān-ı devrān geldi 'āleme
Küllī eşyā ehline sultān geldi 'āleme
Bu du'ā derd ehlinün dermānı geldi 'āleme
Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zūlfikār
- 8 Ey Ḥaṭāyī mehdī-i şāhib-i zamān devrānıdur
Ehl-i fazla va'de-i ḥūrī cinān devrānıdur
İsm-i 'a'zām zāhir oldu cāvidān devrānıdur
Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zūlfikār

31

(AN:68b, KN: -, İN: -, MN: -)

11'li hece ölçüsü

- 1 Ne yitürdün ne ararsun burada
Gel ṭālib özüni ḳul eyleyügör
Yohlamada bile olasun sırada
Gel ṭālib özüni ḳul eyleyügör
- 2 Mīzānuñ kendi elünle tartasun
Gözün ile gördüceğin örtesün
Bu dīvāndan ol dīvāna irtesün
Gel ṭālib özüni ḳul eyleyügör

- 3 Sen özüni rehberüne berk eyle
Ma‘rifete üçyüz altmış ek eyle
Kırk ma‘kāmı dört kapuda fark eyle
Gel t̤alib özüni k̤ul eyleyügör
- 4 Haṭāyam dir üç dürlüdür velīlūk
Düşmüşleriñ elin almak ‘Alī’lūk
Türāba yüz sürmekle olur ululuk
Gel t̤alib özüni k̤ul eyleyügör

32

(AN: 69a, KN: -, İN: -, MN: -)

8’li hece ölçüsü

- 1 İmām Ca‘fer kullarıyuz
Şoḥbetümüz nihān olur
Ölmezden evvel ölüyüz
Cāna vaşl olan cān olur
- 2 İmām kulları dirilür
Erkānda şoḥbet sürülür
Maḥşer şorusı şorulur
Bunda ‘Alī dīvān olur
- 3 Bunda kibr ile kin olmaz
Hem sen olup hem men olmaz
Ādem öldürseñ kan olmaz
Nefīs öldürseñ kan olur
- 4 Budur evvel budur āḥir
Budur maḥabbetde mihir
Küfür her mezhebde küfür
Bunda küfür imān olur
- 5 ‘Aşk şarābından içilür
Müşkül ḥallolur seçilür

ȶanlu işlerden geilür
Erenler mürvetkân olur

6 Şoĥbet iderler ene'l Hâķ
Tek derdine dermāna baķ
Üçyüz altmış altı uğraķ
Sekiz uşûl-i dîn olur

7 Hâţâyî dir men bundayın
Hâķ dîvânında gündeyin
Sen mendesin men sendeyin
Ne sen olur ne men olur

33

(AN:69a, KN: -, İN: -, MN: -)

11'li hece ölçüsü

1 Bâţnımda didi maña bir 'azîz
Maĥabbetden geçen Hâķ'dan da geçer
Virmeñ nasîbini kesûñ ğıdāsın
Maĥabbetden geçen Hâķ'dan da geçer

2 Maĥabbet adamı Hâķķ'a yaradur
Maĥabbet itmeyen cān mudaradur
Dünyā vü aĥretde yüzi ħaradur
Maĥabbetden geçen Hâķ'dan da geçer

3 Gerçek olan bir nefese inana
Cānumuz virirüz ħurbān cānāna
La'net olsun iķrārından dönene
Maĥabbetden geçen Hâķ'dan da geçer

4 Maĥabbet didikleri tecellî-yi Zât
Dört ħapu kırķ makām yetmiş iki ħat

Mü‘mine müslime hayır naşihat
Maḥabbetden geçen Hāk’dan da geçer

- 5 Maḥabbet didikleri hāşlar hāşıdur
Maḥābbet olmıyan Hākḫ’uñ nesidür
Dost Hātāyī’nüñ Hāk nefesidür
Maḥabbetden geçen Hāk’dan da geçer

34

(AN: 69b, KN: -, İN: -, MN:23a)

11’li hece ölçüsü

- 1 İkilik ile girme meydāna
İkinin birisi pīrim ‘Alī’dür
Vaḥdete erişüb yūri merdāne
Men bir gedā kulam şāhum ‘Alī’dür
- 2 ‘Āşıklar ‘aşk ile kendüni yaḥar
Münāfıklar gönül Ka‘besin yıḥar
Erenlerüñ yolu ‘Alī’ye çıkar
Başımdaki tāt ü serim ‘Alī’dür
- 3 Şādıkuñ şıdkı ‘āşıkuñ ilenci
Pīrlerüñ pīri gençlerüñ genci
Hem şadefdür hem deryādur hem inci
La‘l ile mercānum dürrüm ‘Alī’dür
- 4 Zü’l-fiḫār kemeri vardur belinde
Ġāzīleri döner şāğ u şolunda
Şınadı Muḥammed mi‘rāc yolunda
Arslanum kaplanum şīrüm ‘Alī’dür
- 5 Dir Hātāyam virme Yezīd’e emān
Dünyāda gönüni kesegör hemān
Bulut içinde şaḥlandı bir zamān

Bu dünyā yoğ iken vārum ‘Alī’dür

35

(AN:70a, KN: -, İN: -, MN:24a)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Ey gönül her ma‘nisiz cāhili yār itmek m’olur
Ma‘nisiz cāhil sözüne i‘tibār itmek m’olur
- 2 Hem anuñ kavli haṭādur hem qarārı bī -vefā
Anuñ tek bed-nām ile kavlı qarār itmek m’olur
- 3 Hāk-pāy-i ehl-i dil ol olmağıl cehle refīk
‘Andelīb çün vār iken zāği şikār itmek m’olur
- 4 Ehl-i ‘irfān ayıdanda hāk-pāy olğıl aña
Ehl-i şöhet göricek andan kenār itmek m’olur
- 5 Herkes öz ‘aybı ile Settārına tutmuş yüzüñ
Sen anuñ ‘aybını açub şerm-sār itmek m’olur
- 6 Bir nice vakt yār olup bir kimsenüñ ‘aybın tutub
Sen anuñ gizlice sırrın āşikār itmek m’olur
- 7 Ey Hāṭāyī cān fedā kıl bir vefālı yār içün
Her vefāsız bī-vefāyı ihtiyār itmek m’olur

36

(AN:70a, KN: -, İN: -, MN: -)

10’lu hece ölçüsü

- 1 Şāh iki cihānuñ efdālidür
Allāh’uñ eli anuñ elidür

35/ 3 andelīb çün: çün andelīb MN.

- Ol söz ki zamāne heykelidür
Allāh ü Muḥammed ü ‘Alī’dür
- 2 Olmak dilerseñ işüñ mülāyim
Olağıl ‘Alī’nüñ işine kā’im
Kim ehl-i Ḥaḳḳ’uñ dilinde dāim
Allāh ü Muḥammed ü ‘Alī’dür
- 3 Ger dilerseñ olasin ādem
Ḥalk içinde ola sözüñ mükerrerem
Yād it ki du‘ā-ı ism-i a‘zam
Allāh ü Muḥammed ü ‘Alī’dür
- 4 Ol sırr-ı velāyet ü kerāmet
Hem şāhib-i hüner ü hem şecā’at
Ḥaḳḳ’ı şevne kılan ḥimāyet
Allāh ü Muḥammed ü ‘Alī’dür
- 5 Evrād-ı cemād ü vird-i ḥayvān
Dir rüy-i zemīn ü çerḥ-i keyvān
Tebḥ-i melek du‘ā-yı insān
Allāh ü Muḥammed ü ‘Alī’dür
- 6 Şahrāda zebān her giyāhı
Deryāda hemīşe zıkr-i māhī
Ḥācet dilinde yā İlāhī
Allāh ü Muḥammed ü ‘Alī’dür
- 7 Mūr ü meges ü tuyūr ü zünbūr
Ḥuşyār u dīvāne vü mest ü maḥmūr
Her şām u seḥer dilinde mezkūr
Allāh ü Muḥammed ü ‘Alī’dür
- 8 Her şey ki yaratdı dir dü ‘ālem
Ādem deminden be devr ü ḥātem

- Zikrinde hemîşe şabah u ahşâm
Allah ü Muḥammed ü ‘Alî’dür
- 9 İkbāl heme kemāl ü t̤a‘at
Envār-ı Hudā çerāğ-ı rahmet
Miftāh-ı kilid-i bāb-ı cennet
Allah ü Muḥammed ü ‘Alî’dür
- 10 Yazıldı velīler adı üzre
Cibrīl-i emīnün kanadı üzre
Hem Zü’l-fiḳār’un ḳoladı üzre
Allāh ü Muḥammed ü ‘Alî’dür
- 11 Kalkāna ḳazā zamāne mühlet
Tīr ü kerem ü kemāl u nuşret
Ümīd-i cihān şefti‘-i ümmet
Allāh ü Muḥammed ü ‘Alî’dür
- 12 Her mu‘tekifün gönlünde fikri
Her şūfīlerün dilinde şükri
Her ġāzīlerün ġazāda zikri
Allāh ü Muḥammed ü ‘Alî’dür
- 13 Mü‘minlerün yād-ı ġamkūsarı
‘İsyān ḳışının ġüzi bahārı
‘Arşun direği ve yirün ḳarārı
Allāh ü Muḥammed ü ‘Alî’dür
- 14 Başlarda Hümā-yı t̤ac-ı devlet
Mervān’a belā vü Yezīd’e la‘net
Hem ġāzīlerün ḳolunda ḳuvvet
Allāh ü Muḥammed ü ‘Alî’dür
- 15 Feth-i şerīf nüfūs-ı eyyām
Zikr-i heves-i ḥāşş u ‘ām

- Nağş-ı ‘ilm düvâzda imām
Allāh ü Muḥammed ü ‘Alī’dür
- 16 Mü’mine nihād aşl-ı imān
Hem ref’-i belā-yı şerr-i şeytān
Ḥaḳ’dan sebep-i nüzül-i Furḳān
Allāh ü Muḥammed ü ‘Alī’dür
- 17 Mażmūn-ı ibārāt-ı şerī‘at
Maṭlūb-ı irādāt-ı tarīḳat
Maḳşūd-ı ḥaḳāyık u ḥaḳīḳat
Allāh ü Muḥammed ü ‘Alī’dür
- 18 Kebüterlerdür zāt-ı ḳurratü’l-‘ayn
Ḳıldılar dilüñi merdān-ı kevneyn
Esrār-ı maḳām-ı *ḳābe ḳavseyn*
Allah ü Muḥammed ü ‘Alī’dür
- 19 Ḳamu ḳullarınun ümīdgāhı
Dünyā ile ‘uḳbānun pādişāhı
Bī-çāre Ḥaṭāyī’nun penāhı
Allah ü Muḥammed ü ‘Alī’dür

37

(AN:71a, KN:39b, İN: -, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Dilberā bu derdüme dermān iderseñ vaḳtidür
Bu faḳīre luṭf ile iḥsān iderseñ vaḳtidür
- 2 Nev-bahār oldı gözüm ister cemālün görmege
‘Azmedüben gülşeni seyrān iderseñ vaḳtidür
- 3 Çoḫ zamāndur goncā gül baḡrumı pür-ḥün eyledi
Leblerüñi gül gibi ḥandān iderseñ vaḳtidür

- 4 Şoĥbet-i hicr ü firākuñ çekmişem devrānda çoĥ
Vaşluñı bu göñlüme miĥmān iderseñ vaĥtidür
- 5 Ĥayli vaĥtidür bu Ĥaṭāyī zulmet-i hicrān çeker
Leblerüñi çeşme-i ĥayvān iderseñ vaĥtidür

38

(AN:71a, KN: -, İN: -, MN: -)

mefā‘tlün / mefā‘tlün/ mefā‘tlün/ mefā‘tlün

- 1 Bugün ġam tekyegāhında fedā bir cānumuz vardur
Göñül ‘abdāl-ı ‘aşķ olmış gelen ħurbānumuz vardur
- 2 Evvel birdür āĥir birdür zāhir birdür bāṭın bir
Çü birlik bābına girdük şükür ‘irfānumuz vardur
- 3 Şafiyyullāh Ĥalīlullāh Esedullāh dimiş billāh
Biĥamdillāh ululardan ħadīm erkānumuz vardur
- 4 Çimende bülbüli gördüm ‘aceb eġġān ile söyler
Dili şad-ĥār ile her dem gül-i ĥandānumuz vardur
- 5 Perī peyker melek münzir bize ādem dimez ammā
Dem olur ki meleklerle bizüm seyrānumuz vardur
- 6 Şarābuñ bezm idüb sākī şarābı la‘l-reng olsun
Derün-i şīşede pişmiş ciger biryānumuz vardur
- 7 Ĥaṭā menden ‘atā senden ġünah menden lüṭuf senden
Bizüm cürmümüze baķma ki zīrā nokşānumuz vardur

37/4 şoĥbet-i hicr-i firākuñ: ġurbet-i hicrān-ı firākuñ KN.
38/2.beyitin brinci mısrasında vezin hatası var.

- 8 Ȧatāyī bendesin añmıř kerem bābuñ küřād itmiş
Dimişler ol gedā gelsün aña iħsānumuz vardur

39

(AN: 71b, KN: -, İN: -, MN: -)

mefā‘tlün / mefā‘tlün/ fe‘ülün

- 1 Yüzüñ nūr-ı tecellī-i Muřtafā’dur
Anuçün server-i āl-i ‘abādur
- 2 Temāmet ĥāricī ‘aceb ki bilmez
Emīrū’l-mü’minīn sırr-ı Ĥudā’dur
- 3 ‘Alī’yi sevmeyen mülħid münāfık
Münāfık mülhidüñ ģatli revādur
- 4 Muħammed Bākır u ferzend-i nātık
İmām Ca‘fer imām-ı pīřvādur
- 5 Erenler serveri Mūsā-i Kāzım
Ki sulţānım ‘Alī Mūsā Rızā’dur
- 6 Severem řāh-ı Taķī vü bā Naķī’yi
Olar řimdi nūr-ı evliyādur
- 7 Eyvallah ki ĥāk-pāy-i ‘Askerī’yem
Çekerem gözüme çün tūtiyādur
- 8 Yine bindi düldüle řāh-ı Meħdī
Elinde Zū’l-fiķār-ı Mürtezā’dur
- 9 İlāhī sen bağışla bu günāhı
řāh Ĥatāyī bir delīl-i rehnümādur

39/1, 6,7 ve 9. beyitlerde vezin hatası var.

40

(AN: 71b, KN: -, İN: -, MN: -)

11'li hece ölçüsü

- 1 Ne ğam yirsin be hey 'āṣī günāhkār
Dilde Hāk kelāmı Qur'ānumuz var
Maḥv idüb 'iṣyānı tevbe istiğfār
Biz ehl-i tevḥīdüz İmānumuz var
- 2 Kālbimüz mücellā gümüşden pākdur
Hālķımız birdür şübhemiz yoḥdur
Biz Muḥammedīyüz dīnimüz Hākdur
Firdevs-i a'lāda seyrānumuz var
- 3 Sünnīlerüz Beytullāh'ı yaparuz
Beş vakit secdede toprak öperüz
Binbir adlı bu Sübhān'a taparuz
Bağışlar günāhı Raḥmānumuz var
- 4 Sancağı önünde aşḥāb yanında
Gāh sırāt gāhī mīzān ögünde
Yarın kıyāmetde maḥşer yirinde
Şefā'at şāhibi sulṭānumuz var
- 5 Haṭāyī derdine dermān arasun
Komasın dilinden Yāsīn sūresin
Mevlām 'afv iderse yüzler karasın
Elḥamdülillāh derde dermānumuz var

41

(AN:72a, KN: -, İN: -, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Tā kim ol zülfün niķābı māhitāb üstindedür
Bu bulut nisbetdür ol kim āfitāb üstindedür

- 2 Gün tegi yüzüñ cihānda zāhir olmışdur velī
Bu ‘aceb kim bendeden dā’im hicāb üstindedür
- 3 ‘Aşkuñuz kim oldı bu vīrāne göñlüm meskeni
Gence benzer kim yiri dā’im harāb üstindedür
- 4 Zāhid-i gümrāh kim dīvāra eyler secdeyi
O günehkār öyle şanur kim şevāb üstindedür
- 5 Bu Haṭāyī’nüñ dilinde ‘aşk-ı dīl-i sūzuñ senüñ
Oda beñzer kim hemīşe ol kebāb üstindedür

42

(AN: 72a, KN: -, İN: -, MN: -)

11’li hece ölçüsü

- 1 Mürteza ‘Alī’yi candān severseñ
Aç gözüñ cānuñ ğafletden uyandur
Muşāhibsizle tırub oturma
Bir içim su içerseñ küllī ziyandur
- 2 Rehber önünde iki bir olmuş
Yalan gerçek şu meydanda tıyulmuş
Varlığından geçen üstād şayılmış
Haḫ bilür ötesin şāha ‘ayāndur
- 3 Gıtdügi yoluñ ābın şakınan
Varlığın aldırur degüb toḫunan
Her cem‘iyyetde teberrā oḫunan
‘Alī sırrın imām’ün- nās duyandur
- 4 Cān gözi örteñdür Haḫḫ’ı göremez
Üstāduñ yolına toḫrı varamaz
Cem‘iyyetde su’ālini viremez
Hāli yoḫ dört kapuda yayandur

- 5 Şāh Ḥaṭāyam yiri gögi yaradan
Men aqdan oḡuram bilmem qaradan
Sürün çıhsun ḥāl bilmezi aradan
Mü'min müslim al renge boyanandur

43

(AN:72a, KN: -, İN: -, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Luṭfuñla ey pādişāhlar pādişāhı çoḡ şükür
Bendenün ümmīdi sensin hem penāhı çoḡ şükür
'Afv idersün sırları sır-āgāhı çoḡ şükür
Çoḡ şükür birliğüne yā Rab İlāhī çoḡ şükür
- 2 Yaratduñ yiri gögi tutdı bizüm için karar
Bizüm için devr ider çarḥ-ı felek leyl ü nehār
Pes bizüm-çündür bugün dünyā vü 'uqbā her ne var
Çoḡ şükür dergāhuña yā Rab İlāhī çoḡ şükür
- 3 Sen bizi ḥalk eyledün āb ü āteş ḥāk ü bād
Cismümüze cān virüben bize ādem didün ad
Yaradılmış senden aldı cümle maqşūd ü murād
Çoḡ şükür dergāhuña yā Rab İlāhī çoḡ şükür
- 4 Körüm ki göz virüben işitmege virdün kulaḡ
Tutmaḡa hem el virüb yürümege virdün ayak
Her nireye 'azm idersen yetirür yakın ırak
Çoḡ şükür dergāhuña yā Rab İlāhī çoḡ şükür
- 5 Kırı ağaçdan bitürdün dürlü yemişler bize
Hem añı ḥod ditmege virdün dehān dişler bize
Biz neyüz ki gösterürsün bunca luṭf işler bize
Çoḡ şükür birliğüne yā Rab İlāhī çoḡ şükür

43/1, 2 ve 4. dörtlüklerde vezin hatası var.

- 6 Ƙullaruṅā vācib oldı ismini zikrideler
Virdigūṅ ni‘metleriṅi hem bilūp şükrideler
Rızq içün ḥod sen kefil sen pes ne diye fikrideler
Çoḥ şükür dergāhuṅa yā Rab İlāhī çoḥ şükür
- 7 Küfr ü ‘işyan ü ḥaṭā bizden varır senden yaṅa
Luṭf u iḥsān ü kerem senden gelür bizden yaṅa
Ol ḡanīmet kısmetini kesmedün öñden şoṅa
Çoḥ şükür dergāhuṅa yārab ilāhī çoḥ şükür
- 8 Bu Ḥātāyī ḥaste çün ḳapuṅda ḡünāhkārdur
Ver anuṅ murādını fażluṅa ümīdvārdur
‘Aybını setritdigūṅ çün bir aduṅ Settārdur
Çoḥ şükür dergāhuṅa yā Rab İlāhī çoḥ şükür

44

(AN:72b, KN: -, İN: -, MN: -)
mefā‘tün / mefā‘tün/ fe‘ülün

- 1 Anuṅ ki ‘ahdinūṅ emānı yoḥdur
Ṭutarsa destinūṅ demānı yoḥdur
- 2 Bu yol oḒlı ile eyle bazarı
Ki zīrā ḡönlünūṅ ḡümānı yoḥdur
- 3 Pīr perver ile āşına ol kim
Her biri yaḥşidür yamānı yoḥdur
- 4 Muşāḥıbsız ile ṭurup oturma
Ḳaçar o ḡarīdur īmānı yoḥdur
- 5 Ḥavāric cānına iyleṅ teberra
Ki andan özge dermānı yoḥdur
- 6 Gerçege ḥū didiler yalana yuf
Yāḳın ırāḳ degil zamānı yoḥdur

- 7 Özün rızāya teslim itmeyenler
Torbası başında şamānı yoğdur
- 8 İmāmlar yolına cān baş virirler
Yezīd'e zerrece imānı yoğdur
- 9 Hāluñi 'arz eyle sulṭān Ḥaṭāyī
Şāhuñ bundan özge dīvānı yoğdur

45

(AN:73a, KN: -, İN: -, MN: -)

8'li hece ölçüsü

- 1 Mürşide giden ṭālibiñ
Herdem vücūdı pāk olur
Mürebbī bir muşāhib bir
Dilden öterse yek olur
- 2 Arayub hāl ehlin bulub
Eyleme küfrüni ġālib
İzinsiz yürüme ṭālib
Şaķın ayağa yol olur
- 3 Her dem yaķın gelür sesi
Kaṭardadur hāşlar hāşı
Ġāzīler 'aşķın kamçıısı
Ehli elinde gök olur
- 4 Bir namzeddür hırķa giyen
Rızā lokmasını yiyen
Fakuñ ötesini duyan
Bu cāvidāndan çāk olur
- 5 Bülbül öter gül içinde
Çekse ṭālib dil içinde

Haṭāyī dir yol içinde
Nefsiñ öldüren ḥāk olur

46

(AN: 73a, KN: -, İN: -, MN: -)
fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilātūn /fā‘ilūn

- 1 Ey gönül şād ol Muḥammed Muṣṭafā devrānıdur
Meşreb-i şāh-ı velāyet Mürtezā devrānıdur
- 2 Her taraftan ‘ilm u ḥikmet sırr-ı şāh oldu zuhūr
Hem Ḥasan ol şāh Ḥüseyn ü Kerbelā devrānıdur
- 3 Tālib ol Zeyne’l-‘abāya Bākır ol iḥlāş ile
Ca‘fer u Kāzım ‘Alī Mūsā Rızā devrānıdur
- 4 Şāh Taḳī sultān-ı ‘ālem Şāh Naḳıyy ü ‘Askerī
Mehdī-i dīn server-i āl-i ‘abā devrānıdur
- 5 Şoḥbet-i ‘irfāna irmez her ḥasīs-i bī-ḥaber
Bunda şıḡmaz nāşiyeler āşinā devrānıdur
- 6 Zāhidūñ ref‘ oldu zūhdi ḳalmadı hergiz daḥi
Lā cerem şıdḳ u şafā mihr ü vefā devrānıdur
- 7 Geçdi ḥükm-i devr-i Mervān geldi İmām ‘Askerī
Ey Haṭāyī secde ḳıl şāḥib livā devrānıdur

47

(AN:73b, KN:26a, İN:46b, MN: -)
fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilātūn /fā‘ilūn

- 1 Biz ezelden tā ebed meydāna gelmişlerdenüz
Şāh-ı merdān ‘aşḳına merdāne gelmişlerdenüz

47/2 yazmaḡa Ḥākḳ’uñ: yazmaḡa Ḥāk’dan KN.
KN’de 3. ve 4. beyit yer deḡiştirmiş.
7 biz bu ‘ıyd-i ekbere: biz bu ‘ıyde ‘ıyd idüb KN.

- 2 Yazmağa Hakk'ın Kelāmullāh-ı nāṭık şerhini
Bu beyānuñ 'ilmine Qur'ān'a gelmişlerdenüz
- 3 Ğayb-ı muṭlaqdan temāşā-yı ruḥ-ı zībā için
Bu şehādet mülküne seyrāna gelmişlerdenüz
- 4 Kā'inātı şüret-i Raḥmān'a tebdīl eylerüz
Rūḥ-ı Quds'ın rūḥıyuz insāna gelmişlerdenüz
- 5 Bir mu'anber turrenün küfrüne āmennā deyüb
Hakk'a teslīm olmuşuz imāna gelmişlerdenüz
- 6 Sāḳī-i bākī elinden mest olup içmekteyüz
Kaṭre-i mest olmuşuz mestāne gelmişlerdenüz
- 7 Ey Haṭāyī 'ıyd-i ekberdür cemāl-i dilberün
Biz bu 'ıyd-i ekbere kurbāna gelmişlerdenüz

48

(AN:73b, KN: -, İN: -, MN: -)

8'li hece ölçüsü

- 1 Şāh-ı merdān kullarıyuz
Kolayına aş degilüz
Kanā'at ile yürürüz
İllā toḥuz aç degilüz
- 2 Evliyā gönlümüz aldı
Kalbümüz nūr ile tıldı
Gözlerimiz dīdār gördi
Cennet'e muḥtāç degilüz
- 3 Evvel bizüz āḥir bizüz
Hemān leyl ü nehār bizüz
Gül açılmış bahār bizüz
Yaz olduk biz kış degilüz

- 4 Biñlerden kırklara irdük
Tarikat evinde turduk
Yedilerden haber virdük
Üçlerdenüz hiç degilüz
- 5 Şāh Hāṭāyam göçer göçün
Dünyayı terk itmek için
Şızdık eridük Hāk için
Altun olduk tunç degilüz

49

(AN:74a, KN: -, İN: -, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Va‘de-i vaşl ideli bir kılca kaldı cānumuz
Göklere irse eridür nāle-i efgānumuz
Yola bahmağdan çıhupdur dīde-i giryānumuz
Kanı a zālīm senünle ‘ahdümüz peymānumuz
- 2 Gülşen-i bağ-ı cinānsın ‘aşk ola dīdāruña
Men daği bir bülbül-i şūrīdeyem gül-zāruña
Yüri ey yār-ı vefāsız durmaduñ ikrāruña
Kanı a zālīm senünle ‘ahdümüz peymānumuz
- 3 Her kaçan cām şarābı şīşe-i nüş eyledün
İtdigün kavı ü qararı hep ferāmüş eyledün
Çeşm-i maḥmūruña men miskīni serhoş eyledün
Kanı a zālīm senünle ‘ahdümüz peymānumuz
- 4 Al seḥāb-ı rüyuñı ḥüsnün gibi olsun müdām
Mihrünle tolsun menüm māhum zemīn ü āsumān
Söyledün gönlüm alınca maña biñ dürlü yalan
Kanı a zālīm senünle ‘ahdümüz peymānumuz

- 5 Ebr u bārān gibi ağılarken Haṭāyī zār u zār
Gözünüñ yaşı iderdi devrime derun āşikār
Dün gice güyende oldım sabāḥ olunca intizār
Karı a zālīm senüñle ‘ahdümüz peymānumuz

50

(AN:74a, KN: -, İN: -, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Evliyādan ḥāşıl itdük ‘aşkla sevdāyı biz
Anuñ çün zāhide virdük zühd ile taqṣvāyı biz
- 2 Didiler ki yedi ṭamu zulmetüñ hicrānıdır
Cihānda ölmezden öñden geçdük ol ğavġāyı biz
- 3 Didiler ki sekiz uçmaḳ sedd olupdur hem de
Perdesiz nūr anda gördük cennetü’l-me’vāyı biz
- 4 Cennet ilinden içerü ne ‘acāib melek var
Ol ḥicāb ol ile de gördük pīrim ol hemtāyı biz
- 5 Cān cānān bilmiş idük küfr ü dīn bī-edeb
Kara ‘ummāna ṭalduḳ geçdük ol deryāyı biz
- 6 Niceler ṭalib olupdur bu Hümā gölgesine
Çin ilinde seyr iderken bulduk ol ‘Anḳā’yı biz
- 7 Ey Haṭāyī didi ṭübā yārin usūl boyuna
‘Alī ’nüñ yüzünde gördük ol gül-i ra’nāyı biz

51

(AN:74b, KN: -, İN: -, MN: -)

mefā‘ilün /mefā‘ilün/fe‘ülün

- 1 Şunlaruñ ki re’y-ı tedbīri ḥaḳ olmaz
Erenler fī’line ol kuş faḳ olmaz

- 2 Aña açmañ bu sırrı bu lisānı
Çü gördüñ ol mürīd-i muṭlaḳ olmaz
- 3 İşıtmez nuṭḳ-ı Haḳḳ'ı ehl-i ḥüccet
Pekinmişdür ḳulaḳları şaḳ olmaz
- 4 Dimiş ṭurma oturma ey birāder
Anuñ izine hergiz başmaḳ olmaz
- 5 Ḥaṭāyī her sözüñde bir naẓar var
Anı her münkire ṭuyurmaḳ olmaz

52

(AN:74b, KN: -, İN: -, MN: -)

11'li hece ölçüsü

- 1 Göñül ne ṭurursun sen de varsaña
Mürşid-i kāmīle varmayınca olmaz
Varub işigine yüzüñ sürseñe
Mürşid-i kāmīle varmayınca olmaz
- 2 Mürşidin isteyen kendi arayı
Arayanlar buldı derde çāreyi
Yüz miñ oḥursa ağdan ḳarayı
Mürşid-i kāmīle varmayınca olmaz
- 3 Bu dünyā ṭurdıḳça eger ṭursañ da
On dünyā ṭolusı kitāb görsen de
Her ḥarfine biñ bir ma'nā virseñ de
Mürşid-i kāmīle varmayınca olmaz
- 4 Ḥalīl yapıdı Kā'be'yi oldı delīl
Farz oldı varmıyanlar oldı melīl
Muḥammed'e rehber oldı Cebrāīl
Mürşid-i kāmīle varmayınca olmaz

- 5 Ḥaṭāyī sözün ma'nāsın virdi
Yār ile itdigi 'ahdine tırdı
Cebrāil Mūsā'ya Hızr'a var didi
Mürşid-i kāmile varmayınca olmaz

53

(AN:74b, KN: -, İN: -, MN: -)

11'li hece ölçüsü

- 1 Gel ṯalib p̱irden rızāsız yürime
Şaķın seni üstād kaḇul eylemez
Farķ ile ṯur otur m̱izānla y̱uri
Şaķın sultān kapuda ķul eylemez
- 2 Ṯaluben ẖinde gökden aşmayıg̱ör
Degme kişiye bundan şaşmayıg̱ör
Mürebbī özünden sen düşmeyig̱ör
Ḥaķ Te'ālā ķalbine yol eylemez
- 3 Mürşid özünde olan Ḥaķķ'a yeter
İkiligi koyub birlige yeter
Hem mürüvvet g̱önlü g̱öñle ķatar
Şağ olan kişi hiç şol eylemez
- 4 Ṯalib oldır özünden gele firāk
Mürebbī gözünden olmaya ırāk
İlet varsın seni 'irfāna bıraķ
G̱önlüni hoş ṯut Ḥaķ meḻul eylemez
- 5 Bu yol ṯā ezelden ķālū beḻiḏur
Benligiñden geķen Ḥaķķ'ın ķulıdur
Şāh Ḥaṭāyī cümlemizün ḥāḻiḏur
Vefāsından cefāsın bol eylemez

8'li hece ölçüsü

- 1 Dervîşlige da'vâ kılan
Gel bu on iki erkâna bak
Hayır içün ögredeyim
Hem Haq içün virem sebak
- 2 Evvelki erkânı budur
Hâk eylesin özünü
Yüksekden uçmasayın
Olasın toprakdan toprak
- 3 İkinci erkânı budur
Al ma'rifet tohumundan
Öz kendi tarlaña bırak
Kâmil olunca besle çak
- 4 Üçüncü erkânı budur
Gögerdi şıvarmak gerek

Ma'rifetün başın bulup
Alasın deñizden bardak
- 5 Dördüncü erkânı budur
Kâmil oldu biçmek gerek
Kâmil oluben biçmege
Al pîrden rızayla orak
- 6 Beşinci erkânı budur
İletüb dökeseñ harmana
Her harmana dökmek olmaz
Şabır harmanına bırak

7 Altıncı erkānı budur
Sürüben yumşatmak gerek
Anı sürüp yumşatmağa
Bir döken gerek adı firāk

8 Yedinci erkānı budur
Yumşadı şavurmak gerek
Kudretten bir yel eser
Ol yele dirler ‘aşk-ı Haq

9 Sekizinci erkān budur
İlet hal degirmenine
Yumşaduben un edesin
Ki ola gayetde yumşak

10 Dokuzuncı erkān budur
Hal elegend eleyesin
Açık tut yele virirsen
Demeyeler saña aḥmak

11 Onuncı erkānı budur
Koy irādet teknesine
Mihr ü maḥābet tozıyla
Yoğur anı pek çoḥ çāk

12 Onbirinci erkān budur
Şalgıl gönül fırınına
Şakın ki yandurmayasın
Oduun qarārınca yaḥ

13 Onikinci erkān budur
İlet pīrūñ naẓarına

Eyi kemāl kesb itmişsen
Disünler dervîş yüzün ağ

- 14 Hakk'ın didigün diyesin
Efsaneyi elden koyasın
Efsaneyi elden koyan
Anlardur fâ'il-i mutlak
- 15 Hattâyî dir anlar hamdur
Anlar dünyâda bî-gamdur
Dört kapudur kırk mākamdur
Üçyüz altmış altı uğrak

55

(AN:75b, KN: -, İN: -, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Şûfî olmaz her kişi kim kalbinde inşâfî yoḥ
Elini mürşide virmiş kalbinde inşâfî yoḥ
- 2 Elini mürşide virmiş oḥıdığın tutmamış
Maḫşûdı ḥâşıl m'olur çün pîrinden ḥâvfî yoḥ
- 3 Bir kişi kim ḥacca varsa ḥuyını terk itmese
Ḥacca varmışdur velâkin Ka'be'yi tavâfî yoḥ
- 4 Bir kişinün kalb evinde zıkrullâh olmasa
Ol eve benzer velâkin çadırın tenâfî yoḥ
- 5 Ey Hattâyî gel bu sözi ḥadden artık söyleme
Ḥak bilür kim bu nefsin lâfî yoḥ ḥilâfî yoḥ

56

(AN:76a, KN: -, İN: -, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Ey diyen kim 'ākilem dīvāne hoş gelmek gerek
Kim kıllur laf ü hüner merdāne hoş gelmek gerek
- 2 Çün 'Azīz-i Mısr-ı 'aşk olmak dilerseñ ey gönül
Yūsuf-ı Mısrī gibi zindāna hoş gelmek gerek
- 3 'Āşıkam dirseñ gönül 'aşk āteşinden dönme kim
Şem' odına yanmağa pervāne hoş gelmek gerek
- 4 Zāhid evrādıyla dāim fikr ü zıkr ü rüy-ı dost
Ehl-i İslāmam dīn ü imāna hoş gelmek gerek
- 5 Ey gönül lāf itme kim ma'nīde lāf iden kişi
Ma'rifet meydānına merdāne hoş gelmek gerek
- 6 'Āşıkam dirseneñ gönül şartı budur 'āşıkларуñ
Her ne kim cānāne kılsa cāne hoş gelmek gerek
- 7 Ey Ḥaṭāyī şī'ri ki ol yār ister dīnleye
Dil-rubālar gūşına dūr-dāne hoş gelmek gerek

57

(AN:76a, KN: -, İN: -, MN:19a)

8'li hece ölçüsü

- 1 Dil ile dervişlik olmaz
Ḥālī gerek yol ehliniñ
Arıleyin her çiçekden
Balı gerek yol ehliniñ
- 2 Geçmek gerek dört köpriden
Kurtulasın mürebbīden
Mürebbīden muşāhibden
Eli gerek yol ehliniñ

- 3 Men gezerin derdli derdli
Öter firqatli firqatli
Bülbülleyin tatlı tatlı
Dili gerek yol ehliniñ
- 4 Men gezerin ayık ayık
Deryâlarda olur kayık
Bülbülleri şâha lâyıq
Güli gerek yol ehliniñ
- 5 Haṭāyam dir gaşān gaşān
Toz olup türāba düşen
Budur dervişlikde nişān
Pulı gerek yol ehliniñ

58

(AN:76b, KN: -, İN: -, MN:20b)

11'li hece ölçüsü

- 1 Muḥāmmmed 'Alī'nüñ qurduğı yoldır
Aķ üstünde ağı görebilürseñ
Tanıyan i'tikād söyliylen dildür
Haķıķat baħrine dalabilürseñ
- 2 Gel dirler de seni ceme çekerler
Evvel bildigüni yana atarlar
Andan soñra yularuñdan tutarlar
Yitdikleri yire varabilürseñ
- 3 Özi Mervān olan 'ummāna ṭalmaz
Özi Haķķ'a vaşıl olan cān ölmez
Mü'minüñ hesabı yārına ḳalmaz
Bunda su'ālüni virebilürseñ

57/5 budur: bu AN.

58/1 dildür: sözdür MN.

5 bitürür: yitürür AN.

- 4 Yola belī diyen cān ulı olur
Kaynar kudret küresinden el olur
Dünyādan ahrete toğrı yol olur
Virdigün ikrāra turabilürseñ
- 5 Bu perdeler seni yola götürür
Eksik olan işlerüñi bitürür
Bir qardaşsan öñünde Haq oturur
Özüñden Mervān'ı silebilürseñ
- 6 Ol ibtidādan muşāhib bulub
Mürebbī yanında pişüb hallolup
Üstad nazarında yanub kül olup
Küllī varlıguñı virebilürseñ
- 7 Şāh Haṭāyam eydür yola götüren
Perdesin bükülüp posta oturan
Ṭālib-i rehberdür Haqq'a yitüren
Cennetde Rıdvān'ı görebilürseñ

59

(AN:76b, KN: -, İN: -, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Mihrini mühr itmişem sīnem içinde Haydar'ıñ
Cān ü dilden çakeriyem şıdk ile ol serverün
- 2 Nāzil oldı hel etā şanıñdadur hem lā fenā
Şāhibidür Düldül'ün hem hācesidür Kanber'ün
- 3 Zü'l-fiķarıyla musahhar kıldı ol heft kişveri
Parnağıyla feth idüpdür kapusını Hayber'ün
- 4 Muşafā şemsü'd -duḥā'dur Mürtezā dürrü'l -kamer
Hem emīrü'l-mü'minīn hem sāķisidür Kevşer'ün

- 5 Nūr-ı çeşm-i Aḥmed'ün hem Mürtezā'nuñ dīdesi
Ḳurratü'l 'ayn-ı 'Alī'nüñ elidür peygamberün
- 6 Bāb-ı Şepr ü Şepīr biri Ḥasan biri Ḥüseyn
Ey mevālī bil ki bunlardur imāmı rehberün
- 7 Ba'de Zeyne'l 'Ābidin'dür imām-ı mü'minān
Çün Muḥammed Bāḳır'ı oldı atası Ca'fer'ün
- 8 Mūsā-ı Kāzım muḥīṭ baḥr-i 'ilm ü ma'rifet
Hem Şāh-ı 'Alī Mūsā Rızā'dur Ka'besi müminlerün
- 9 Keşf ile bāb-ı tarīkat hem Tāḳī'nüñ 'aşḳına
Şıdk ile bel bağlayub terk eyle gel cān ü serün
- 10 Ḥaḳḳ'a ḳurbiyyet bulasan ger dilerseñ ey 'azīz
Mezhebinden yüz çevirme ol Naḳıyy ü 'Asker'ün
- 11 Yā Muḥammed Mehdī-i şāḥibi-i zamān eyle zuhūr
Neslini ḳatleyle kāfırlar ile müşriklerün
- 12 Yā İlāhī Muştafā vü Mürtezā'nuñ ḥaḳḳı çün
Sen du'āsın müstecāb it bu Ḥaṭāyī kemterün

60

(AN:77b, KN: -, İN: -, MN: -)

11'li hece ölçüsü

- 1 Āhirette ne gerekdür bilemez
'Aḳlı yoḡ bilesi yoḡ kimi cānlarıñ
Varub bir mürşidden irşād olamaz
Mürebbīde eli yoḡ kimi cānlarıñ
- 2 Tevbe itmiş nefsin öldürememiş
Ḥālin 'aşıḳlara bildürememiş
Evin yapmış için tıldıramamış
Mumı var balı yoḡ kimi cānlarıñ

- 3 ‘Āşıkıların gönli Hakk’ın evi ya
Hakk’ın evin koyub gitme gayrıya
İlde şüfî kendi evinde Mu‘aviye
Dili var hâli yoh kimi cânların
- 4 Avcı bir şağına uğrasa atar
‘Ārifler ögünde gelse ne dutar
Bülbül olmuş gayrı bağçede öter
Dalı var güli yoh kimi cânların
- 5 Şāh Haṭāyī eydür pīrüm ‘Alī’dür
Gittüğümüz imāmlar yoludur
Benliğinden geçen ‘āşık oğludur
Gümānı kâli yoh kimi cânların

61

(AN:77a, KN: -, İN: -, MN: -)

8’li hece ölçüsü

- 1 Muşāhib da‘vāsın kılan
Evvel başdan hâli gerek
Rûhı hem rûḥa ulaşıq
Cesed daḥi öli gerek
- 2 Göñül āyīnesin silüb
Kendü kemālini bilüb
Hırşı ile nefsi ölüb
‘Aşq ile cân diri gerek
- 3 Göñül aynasın açana
Hakkı bātıldan seçene
Oniki bendi geçene
Hakk’a gider yolu gerek

- 4 Gönlünde kibir tutmaya
Sevdücegin unutmaya
Yırta dike yara itmeye
Cerrahlıkda eli gerek
- 5 Şāh Hāṭāyi'nün bendine
Şāh gerek şāh menendine
Laḥmike laḥmī yurdına
Şāh Mürtezā 'Alī gerek

62

(AN:77b, KN: -, İN: -, MN: -)

11'li hece ölçüsü

- 1 'Alī'nün sırrına ireyin dirseñ
Bir mürşīd-i kāmīl bul da andan gel
Küfrüñi īmāna şatayın dirseñ
Var kendi küfrüñi bil de andan gel
- 2 Şerī'at ma'nīsī insana sözdür
Tarīkat şordılar gice gündüzdür
Göñül baḥr u 'aşk u deryā deñizdür
Baḥrī ol 'ummāna dal da andan gel
- 3 Pişüri pişüri söyle sözüñi
Ḥāk-pāydan ayırmayıgör gözüñi
Mürşidüñe teslīm eyle özüñi
Muşāhib kapusın bul da andan gel
- 4 Cellād oluben cānuña kıyagör
'Ārif olup her ma'nīden tıyagör
Cesedüñ kendü elüñle yuyagör
Kendü namazuñı kıl da andan gel
- 5 Şāh Hāṭāyam ma'niyi söyler dilden
Ayrurlar seni kibr ile kinden

Olmıyana naşīb olmaz bu yoldan
Var ölmezden evvel öl de andan gel

63

(AN:78a, KN: -, İN:52a, MN: -)
fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Ey perī hüsnuñ senüñ nūr-ı Hudā'dur bilmiş ol
Servidür boyuñ senüñ hem müntehādur bilmiş ol
- 2 Men senüñ derd ü ğamuñdan incinmen ey bī-vefā
Her ne cevır itseñ maña 'aynı vefādur bilmiş ol
- 3 Yoğdur eşyānuñ içinde kimesne Hāḡ'dan cüdā
Cilve kılan 'āleme nūr-ı Hudā'dur bilmiş ol
- 4 Gerçi geldi çoğ nebiler devr-i Ādem'den beri
Ḥatmi cümle enbiyānuñ Muştafā'dur bilmiş ol
- 5 Gel vefā kııl bu Ḥaṭāyī bendeñe yād kıılma kim
Rūz ü şeb virdüm saña zıkr ü du'ādur bilmiş ol

64

(AN:78a, KN: -, İN: -, MN: -)
11'li hece ölçüsü

- 1 Bir güzelüñ vücūdun şehrine
Bağ nazar eyle de hemān 'ārif ol
Dükkānuñda sen didigün metāi'na
Yoğ nazar eyle de hemān 'ārif ol
- 2 Evir özge erenlerüñ göresin
Ṭabīb şarar yüregimüñ yāresin
Çerb eyleme maḥabbetüñ çırasın
Yek nazar eyle de hemān 'ārif ol

63/ 1 ey perī: ey melek İN.

- 3 Hercāyi güzele қоша başuñı
 Hercāyilük idüp atar taşuñı
 Müşteri bulursañ çöz kumaşuñı
 Şat nazār eyle de hemān ‘ārif ol
- 4 Beş vaktiñ farzı kaç sünneti kaç
 Özüñe danış da müşkülüñi seç
 Hāķīkat tarlasına ma‘rifeti saç
 Ek nazār eyle de hemān ‘ārif ol
- 5 Haṭāyam dir raḥm itmezem yalana
 Özün teslim ider kendü gelene
 Ay ‘Alī’dür gün Muḥammed bilene
 Baķ nazār eyle de hemān ‘ārif ol

65

(AN:78a, KN: -, İN:55a, MN: -)
mefā‘lün/ mefā‘lün /fe‘ülün

- 1 Yolundan azana sen şāh delīl ol
 Toğrı yol gösterüb rāhī dil ol
- 2 Görürsen düşmüşü tutgil elini
 Sen aña gökden inmiş Cebrāīl ol
- 3 Terahḥum kıl men faķīr u derdmende
 Şehiñ ḥazīnesinden öz vekīl ol
- 4 Nerede yaramaz söz işidersen
 Kulađa aşma gel sen añı fil ol

65/1 rāhī dil ol: ağzına dil ol İN.

2 görürsen düşmüşü: gördüñ bir düşmüş AN.

3 terahḥum kıl: raḥm eyle AN.

4 nerede: ne kadar AN.

5 mevālī meşrebi mü‘min cān iseñ: dilerseñ günāhuñdan kırtulasan İN; var dost eşiginde: şāh dergāhında sen İN.

İN’de 3. ile 4. beyitler yer değiştirmiş.

- 5 Mevālī meşrebi mü'min cān iseñ
Yüri var dost işiginde sebīl ol
- 6 Muḥibb-i ḥānedān olmaḵ dilerseñ
Ḥüseyn-i Kerbelā tegī ḵatīl ol
- 7 Ḥaṭāyī ḥande görsen şol Yezīd'i
Emān verme cānın al 'Azrāīl ol

66

(AN:78b, KN: -, İN: - , MN: -)

mefā 'ilün/ mefā 'ilün/ mefā 'ilün/ mefā 'ilün

- 1 Esīr-i 'aşḵ-ı yār olduñ dilā ney gibi nālān ol
Gerek bülbül gibi ağla gerek gül gibi ḥandān ol
- 2 Göñül bir Yūsuf-ı şānī melāḥat yāri sevdünse
Hemān menden ferāḡat ḵıl bir pīr-i Mışr-ı sulṭān ol
- 3 Saña bir ṭop gönderdi cefāyı ḵayḡulı dilber
Gel ey dil ḵal'ası bāri yıḵıl birlige vīrān ol
- 4 Yazarsın şafḥa-i ḥūsne firūznāmeler ey ḥaṭ
Yeter incitdi eslāfı be hey kāfir Müselmān ol
- 5 Ḥarābāt ehlisen çünki Ḥaṭāyī devr-i gül geldi
Gerek mestāne seyreyle gerek maḥfice ḥayrān ol

67

(AN:78b, KN: -, İN: -, MN: 4b)

fā 'ilātün / fā 'ilātün/ fā 'ilātün/ fā 'ilün

- 1 Cümle eşyāda zuhūr iden kelāmumdur menüm
Ḥil'at-ı arz u semā sırr-ı ḵıyāmumdur menüm
- 2 Vāḵıf oldım çün zemīn ü āsumānuñ gencine
Cismimün sulṭānıyam 'ālem ḡulāmumdur menüm

- 3 Enbiyālar esrārına vākıf olursam n'ola çün
Mürşidüm pîrüm lebünde bā vü lāmumdur menüm
- 4 Dāhil oldım Ka'be'ye tā kim vücūdum fażl-ı Haḳ
Secdegāhum Lemyezel beytü'l-ḥarāmumdur menüm
- 5 Sırru'l-faḳr sevādü'l-vechi idrāk eyledüm
Ḥāṭṭ u ḥāluñ dilberā nūr-ı zālāmumdur menüm
- 6 Çünki geçdüm istivāsından cemī'-i 'ālemüñ
Cennet ehliyem seḳar dārü's-selāmumdur menüm
- 7 Nūrla pervāz eylersem onsekiz biñ 'āleme
Mürğ-i 'anḳāyam cihānda her su maḳāmumdur menüm
- 8 Dürlü zīnet ni'metiyle tıldı bezm-i kā'ināt
Nuṭḳ-ı Haḳ anda çü sākī ḥamr u ḥāmumdur menüm
- 9 Ey Ḥaṭāyī ḡayra niçün yüz dönem ikrām içün
Ḳıble çünkim şüret-i bedr temāmumdur menüm

68

(AN:79a, KN: -, İN: -, MN: -)

11'li hece ölçüsü

- 1 Muḥammed 'Alī'nüñ gitdigi yola
Biz daḡi gidelüm yorulmayalum
Oniki imāmlar ḳayd-ı defter bula
Bir ḡayrı defterde bulunmıyalum
- 2 Allāh bir Muḥammed ḡaḳ Tañrı birdür
Erenler üstinde bekleyen nürdur
Cennet-i a'lāda bir dergāh vardur
Biz de ol dergāhdan ayrılmıyalum

3 Sevdigümüz bizüm anlar da bilsün
İnşāf ehli olan inşāfa gelsün
Bir olsun birlik olsun dirlik olsun
Biz de gitdigümüzden ayrılmıyalum

4 Kaba şaba olsun hemān yük olsun
Arıdalum göñül evin pāk olsun

Şāh Hāṭāyam nefesümüz Hāḫ olsun
Biz de nefesümüzden ayrılmıyalum

69

(AN:79a, KN: -, İN: -, MN: -)

mefā ‘ī lün/ mefā ‘īlün/ mefā ‘īlün/ mefā ‘īlün

1 Vücūdum şehrine girdüm o şehri pür şafā gördüm
Velāyet ‘ilmine irdüm ‘aceb nūr-ı Hudā gördüm

2 Şerī‘at şartını bildüm tarīkāt yolına geldüm
Hāḫīḫat baḥrine ṭaldüm ‘Aliyyü’l Mürteżā gördüm

3 Hāḫīḫat ‘ilminin sırruñ ne bilsün her ṭahāretsiz
Bu sırra irmedi münkir anuñ ḫatlin revā gördüm

4 Göñül şehrinde ol dilber menüm rūḫu’l emīnümdür
Yüzüñ seb‘ul meşānide yedi ḫaṭṭ-ı istivā gördüm

5 *Elestü birabbiküm* sırrın dehānuñda ‘ayān oldu
Gözüñ *ve ‘t-tīn-i ve ‘z-zeytūn* yüzüñ *şemsü ‘ḫ-ḫuḫā* gördüm

6 Vücūdun şehrine girdüm erişdüm gevher-i kāne
Serāser göñlümün şehrin bilen nūr-ı Hudā gördüm

7 Hāmū eşyā vücūdundan sen ol Settār-ı ‘ālemsen
Cemālün āsitānında Hāṭāyī’yi gedā gördüm

70

(AN:79a, KN:37b, İN:56a, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Dilberā hüsñ ü ruḥuñ gül-zārın cennet bilmişem
Her ne kim senden gelürse 'ayn-ı raḥmet bilmişem
- 2 Her ne kim cev̄r ü cefā kılsañ bu miskīn gönlüme
Biñ ğamuñdan ağır men bu cāna minnet bilmişem
- 3 Tende cān oldıqça gitmen āsitānuñdan senüñ
Ḥāk-pāyüñ ey şanem başımda devlet bilmişem
- 4 Her ne kim senden gelürse ḥaste cānum nüş ider
Ḳahruñı rāḥat senüñ cev̄rünüñ ḥürmet bilmişem
- 5 Men Ḥaṭāyī bendeyem bir pādişāha vaḳtā kim
İşigünde ḳulluğun sultanca 'izzet bilmişem

71

(AN:79b, KN: -, İN: -, MN:17a)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Yir yoğ iken gök yoğ iken tā ezelden vār idüm
Gevherüñ yek dānesinden ilerü perkār idüm
- 2 Gevheri āb eyledüm tıtdı cihānı serteser
İns ü cinni 'arşı kürsi yaradan Settār idüm
- 3 Girdüm Ādem ṭonına sırrımı kimse bilmedi
Men ol beytullāh içinde tā ezelden vār idüm
- 4 Onsekizbiñ'ālemī gezmiş idüm Cercīs ile
Deryā altındaki saçı kızduran envār idüm

70 /1 raḥmet: devlet KN.

4 rāḥat: cennet KN.

KN'de 2. ve 4. beyitler yer deġiştirmiş.

- 5 Ol zamānda ol menüm sırrum bilürdi men anuñ
Anuñçün Haḳ'la hem sır idüm hem serrār idüm
- 6 Ey Hüseynī gāzīler lām ile yüzdi postumı
Gāh ki Manşūr ṭonına girdüm ene'l Haḳ dir idüm
- 7 Ey Haṭāyī Haḳḳ'ı haḳ bil tanı mışam bī-gümān
Anuñ çün ol yaratdı men aña inkār idüm

72

(AN:79b, KN: -, İN: -, MN:22a)

mefā'ılün/ mefā'ılün /fe'ülün

- 1 Ezelden 'aşḳ ile vīrāne geldüm
Yirim meyḥānedür mestāne geldüm
- 2 Dürlü dürlü ṭon giyerdüm ṭolandum
Bu gün ḥaşm ile men meydāna geldüm
- 3 İmāmumdur menüm imām şāh-ı merdān
Bu gün nesl-i 'Alī dīvāne geldüm
- 4 Çalaram oniki imām 'aşḳına
Münāfıḳ kıрмаğa merdāne geldüm
- 5 Menem men de Haṭāyī Haydar oğlu
Çün İsmā'ıl'em ḳurbāne geldüm

(AN: 79b, KN: -, İN:64b, MN: -)

mefā‘lün/ mefā‘lün /fe‘ülün

- 1 Menem ki cān u dilden haydarīyem
Ḥabīb-i Zū‘l-celāl’ün çākeriyem
- 2 Muḥibb-i ḥānedān-ı Aḥmed’em men
Alī’nün ḵamberīnün ḵamberiyem
- 3 Ḥasan ḥulḵ-ır Rızā’dur nūr-ı çeşmüm
Ḥüseyn-i Kerbelā’nuñ kemteriyem
- 4 Ḥaḳīkat ḵanberem Zeyne’l-‘ibād’a
Muḥammed Bāḳır’uñ ḥāk-i dürriyem
- 5 Münezzeh meşrebem men yār-ı şādık
Mevālī mezhebem ḥaḵ ca‘feriyem
- 6 İmām Kāzım ‘Alī Mūsa Rızā’nuñ
Muḥibbiyem ‘advesinden beriyem
- 7 Taḳī tācım Naḳīdūr nūr-ı ‘aynım
Fedā-yı ḥāk-pā-yi ‘Askerī’yem
- 8 Muḥammed Mehdī-yi şāḥib zamānuñ
Muṭī‘em emrine fermān beriyem
- 9 Tevellā ḵılmışam āl-i ‘abāya
Ḥavāric gözlerinün ḥançeriyem
- 10 Ḥavāric ḥānedānuñ düşmanıdur
Zarūrettendür ol men haydarīyem

72/3. beyitin1. mısrasında vezin hatası var.

5 İsmāīl’em: İsmāīl gibi MN.

73/4 ḥaḳīkat ḵanberem Zeyne’l-ibād’a: ḥaḳīkat abdiyem Zeyne’l-ibād’uñ İN.

- 11 Ḥaṭāyī'yem bugün meydān içinde
Ḥaḳīḳat ehlinüñ sır defteriyem

74

(AN: 80a, KN: -, İN: -, MN: -)

11'li hece ölçüsü

- 1 İkrār virdüm dönmem elest bezminden
Mürîdem ikrārı îmandan aldum
Başka seyrān gördüm kendi özümden
Bu maḥabbeti men merdāndan aldum
- 2 Nār u bād u āb ḥākuñdan ḥalk̄ oldum
Kendi kendim ana raḥminde buldum
Müddet-i tām olup dünyāya geldüm
Bu 'ibretnümāyı miḥmāndan aldum
- 3 Bildigüm unuttum eylerem feryād
Derdüm bu ki dil yoḫ isteyem imdād
Tekrar ile ta'līm etdi bir üstād
Dersümi mekteb-i 'irfāndan aldum
- 4 Cān gözi ğafletden açıla düşdi
İkilik perdesi seçile düşdi
Ḳudret ḥazīnesi açıla düşti
La'li ve cevheri mercāndan aldum
- 5 Bu bir gizli sırdur her cān tıyamaz
Ehl-i 'aşḳuñ ḳaṭarına uyamaz
Degme cevher-fürüş bahā koyamaz
Bir dürr-i yektādur 'ummāndan aldum
- 6 Bu 'aşḳ ki görünmez bilmem nereddür
Esrār-ı maḥabbet gizli yirdedür

- Gerçi kim ‘ayāndur bize perdedür
Ḥaḳīḳatı şāh-ı merdāndan aldum
- 7 Gel düşünme ‘aḳla sığmaz bu ‘ilim
Ḳudret ḥazīnesine miftāhdur dilim
Bir ulu dergāhdur ulaşdı yolum
Bilmiyen şanur ki dükkāndan aldum
- 8 Āh utandım kendi sözümden
Mest olup tūrāba düşdüm özümden
Ḳanlı yaş aḥıttım iki gözümden
Mācerāyı çeşm-i giryāndan aldum
- 9 Mūsā’ya tecellī göründi Ṭūr’dan
Mest olup ‘aḳlını şaşırdı başdan
Ene’l Ḥaḳ sırrını aldum Manşūr’dan
Maḥabbet kemerin erkāndan aldum
- 10 Mü’mınler bulur evrāddan necātı
Budur mü’mınlerüñ elde berātı
Mi’rācdan indürdi şavm u şalātı
Ḥaḳ bilür ḥazreti sulṫāndan aldum
- 11 Şerī’at sancağı geldi dikildi
Ṭarīḳat yolunda terler döküldi
Ma’rifet deryāsı taşub döküldi
Ḥaḳīḳatı pīr u pīrāndan aldum
- 12 Ḥaḳīḳat yolunda gör şavaşımı
Aḥıttım gözümden ḳanlı yaşımı
Pīrlere ışığıne koydum başımı
İcāzet virdiler meydāndan aldum
- 13 Ḥaḳ budur sözüme ḥile ḳatmazam
Herkes bu sırrı ‘ayān itmezem

ıymeti bilinmez yirde atmazam
Men bu naıati bir cāndan aldum

14 alı bu girdābu ık arasına
Dermān gizlenūpdūr derd arasına
Merhem arılur mı ‘a yarasına
Bu ‘ilmi ıkm̄eti Lomān’dan aldum

15 ‘Ālem badan baa bir seyrāngāhdur
Gir gōñūl ehrine gōr ne dergāhdur
Bir gizlice sırdur udretullāhdur
Yazılmı defteri dīvāndan aldum

16 Terk-i tecdīd oldum dōkdūm abayı
Egnūme giyindūm aldan ‘abāyı
Maa oran kimden aldu barāyı
İsmā‘īl’e inen urbāndan aldum

17 Dūnyādan el ekdūm ezkārdur iūm
em ile būrāhdur dōkūlūr yaum
Sizlere hedāye eldedūr baum
Bir yeil yaprağı Selmān’dan aldum

18 albimde benlikden bir eer yodur
Geri aāyī’yem gūnāhum odur
İncil Tevrāt Zebūr dōrt kitāb adur
Lezzeti āyāt-ı Furān’dan aldum

75

(AN:81a, KN: -, İN: -, MN: -)

11’li hece ōlūsū

1 Muammed ‘Alī’nū aldum destini
a deyub tūtdıgum elden ayrılmam
Oniki imāmu tūtdım yolını
a deyüb tūtdıgum elden ayrılmam

- 2 Mürşidüñ nefesi Hâk nefesidür
Mürşid sözün tutmıyanlar ‘âşîdür
Mürşidüñ rızâsı Hâk rızâsıdur
Hâk deyüb tutdığım elden ayrılmam
- 3 Mürşidüñ gitdiği yol da yolumdur
Gitme didigüne giden zâlimdür
Zâhir de bâtın da Muhammed ‘Alî’dür
Hâk deyüb tutdığım elden ayrılmam
- 4 Hep erenler biraraya dürilse
Cümle ‘âşıklara kısmet virilse
Âşikâre Hâk göziyle görülse
Hâk deyüb tutdığım elden ayrılmam
- 5 Şâh Hâfâyam hâk bil tutdığın eli
Zâhirde bâtında Hâk göre seni
Gerçek erenlerden aldum haberi
Hâk deyüb tutdığım elden ayrılmam

76

(AN:81a, KN: -, İN: -, MN: -)

fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün /fâ‘ilün

- 1 Cehd eyleyüb bir pîre yetmege ğayret idelüm
El virüb etegini tutmağa ğayret idelüm
- 2 Belâdan emîn oluben katî râhat olasan
Dîn ü îmân gölgesinde yatmağa ğayret idelüm
- 3 Hâk saña eyledi nazâr virdi rahmet dününi
Kin ü kibri gönülde atmağa ğayret idelüm
- 4 Cânı tenden ayıracakdur felegin oyunu
Oynıyanlar mâte olur ötmege ğayret idelüm

- 5 Gülşene gir ey Haṭāyī güle hemdem olagör
Vaḳtidür bülbül gibi ötmege ğayret idelüm

77¹²³ ¹²⁵

(AN:81b, KN:19b, İN:73b, MN: -)
mefā‘tlün/ mefā‘tlün /fe‘ülün

- 1 Cemālün göreli cān buldum ey cān
Yüzünde nūr-ı imān buldum ey cān
- 2 Gözüñ görende gerçi ḥaste idüm
Visālun derde dermān buldum ey cān
- 3 Senün mihr-i cemālün şükr-ü lillāh
Göñül taḥtında sulṭān buldum ey cān
- 4 Biḥamdillāh ki hicrān zulmetinden
Lebüñi āb-ı ḥayvān buldum ey cān
- 5 Haṭāyī’yem ayağun toprağında
Bugün mülk-i Süleymān buldum ey cān

78

(AN:81b, KN: -, İN: -, MN: -)
mefā‘tlün/ mefā‘tlün /fe‘ülün

- 1 Var imdi var imdi var senün olsun
Bir ikrār-ı bütün yār senün olsun
- 2 Eger havalanub yüksek uçarsañ
Yirlerden yukarı gök senün olsun

77/ 1 nūr-ı imān: nūr-ı Raḥmān AN.

2 ḥaste idüm: ḥaste oldum AN; görende: derdinde İN.

- 3 Mürvet deyüb alçaqlara inerseñ
Yüregüm başında bağ senüñ olsun
- 4 Eger bülbül olup dalda öterseñ
İşte bağçe bağçıvān bağ senüñ olsun
- 5 Eger şarrāf olup alup şatarsañ
İşte çarşu bazar şar senüñ olsun
- 6 Özüñ Hakk’a tapşur sultān Hātāyī
İşte kara toprak şar senüñ olsun

79

(AN:81b, KN: -, İN:78a, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Hakk Te‘ālā hūb yaratmış bu teni ol cān için
Bir ‘acib halvet sarāy yaşamış ol mihmān için
- 2 Hāzır olgil ol serāya ğayr aña daħl itmesün
Bezegin her zīnet ile taħtuñı sultān için
- 3 Bī-edeb tertīb ziyāde yā şikāyet kılmasun
Hakk özüñ virdi saña bu gevher-i imān için
- 4 Hālīk insanı yaratdı ya‘nī özün tanıya
Cümle eşyāyı yaratdı hāşşaten insān için
- 5 Ey Hātāyī ger haṭā şadır olursa sehv ile
Ġāfirü’z-zenb oldı peydā ğam yime ‘işyān için

78/4.beyitin ikinci mısrasında vezin hatası var.

79/1 ol cān için: sen cān için İN.

79/2 taħtuñı: taħt-ı dil-i AN.

3 bu gevher-i imān için: şol hāne-i mihmān için İN.

5 oldı peydā: adını gör İN.

80

(AN:81b, KN: -, İN: -, MN: -)

mefā‘lün / mefā‘lün / mefā‘lün / mefā‘lün

- 1 Biḥamdillāh şafā bulduḡ cemāl-i nev-bahārından
Göñül mir’atı jeng olmaz anuñ ḡaṭṭ-ı ḡubārından
- 2 Görüb kūyında dildāruñ raḡībī çekme ḡam herḡiz
Meşeldür gül direnler aḡlamaz ḡülşende ḡārından
- 3 Geçüb hep māsivādan ṭālib-i dīdār olan ‘āşık
Elin çekmek gerek ey dil cihānuñ cümle vārından
- 4 Ḥayāl-i yār ile ḡānī‘ olur meyl-i vişāl itmez
Şikāyet eylemez şādık olanlar rūzigārından
- 5 Ḥaṭāyī ölmeḡe cān virmeyüb meydān-ı ‘aşḡ içre
Yezīd olsun dönersem Mürtezā’nuñ Zū’l-fiḡār’ından

81

(AN:82a, KN: -, İN:80b, MN: 19a)

mefā‘lün / mefā‘lün / fe‘ülün

- 1 Kızıl gül baḡ u bostānum ne dirsın
Fedā olsun saña cānum ne dirsın
- 2 Tükendi ḡalmadı şabr u ḡarārım
Kesildi külli fermānum ne dirsın
- 3 Senüñ maḡşūduñ oldur ki men ölem
Ḥelāl olsun saña ḡanum ne dirsın
- 4 Ḥamu derdlülere dermān bulundu
Devāsız derde dermānum ne dirsın

81/1 ḡül: külli AN.

- 5 Ölem bir gün yitem türāb içinde
Dürüsttür ‘ahd ü peymānum ne dirsın
- 6 Kiminuñ küfr ile ĩmānı vardur
Menüm küfr ile ĩmānum ne dirsın
- 7 H̱atāyī’yem bu gün meydān içinde
Seven ölsün mi sultānum ne dirsın

82

(AN:82a, KN: -, İN: -, MN:19b)

7’li hece ölçüsü

- 1 Dervişlik eydür maña
Sen derviş olamazsın
Bāri diyeyin saña
Sen derviş olamazsın
- 2 Özüñden geçmeyince
Birlige yitmeyince
El etek tutmayınca
Sen derviş olamazsın
- 3 Özüñ ile faķīsün
Dürlü diller oħursun
Var yoħ yire kaħarsın
Sen derviş olamazsın
- 4 Kaħmak aku olupdı
Muħammed’de kılupdı

81/3 seniñ maķşūdın oldur ki men ölem: menüm cehdüm senün yolında ölmek AN, MN.

4 ħamu derdlülere dermān bulundı: bāķī derdlülere dermān bulunur AN.

5 dürüsttür: bütündür İN.

7 seven ölsün mi: son olsun mı AN.

AN’de 3. ile 6. beyitler yer deĝiřtirmiş.

AN ve MN’de 2. beyit eksik.

Derviş terkin kılupdı
Sen derviş olamazsın

- 5 Ḥaṭāyam Ḥaḫ kıludur
 Aḥar çeşmi selidür
 Dervişlik pek uludur
 Sen derviş olamazsın

83

(AN:82a, KN: -, İN: -, MN:21b)

8'li hece ölçüsü

- 1 Gel gönül incinme bizden
 Ḳalsun gönül yol ḳalmasun
 Evvel āḥir yol ḳadīmden
 Ḳalsun gönül yol ḳalmasun
- 2 Erenler bize pusıdur
 Yalan söyliyen 'āşīdür
 Bu gerçekler nefesidür
 Ḳalsun gönül yol ḳalmasun
- 3 Bāğçede açılan yoldur
 Ma'nīyi söyleyen dildür
 Pes ezelden yol ḳadīmdür
 Ḳalsun gönül yol ḳalmasun
- 4 Başındadur altun tācı
 Budur erenler mi'rācı
 Keskindür yoluñ ḳılıcı
 Ḳalsun gönül yol ḳalmasun
- 5 Hey Allāh'um hey Allāh'um
 İyi olmaz menüm āhum

83 /1 yol ḳadīmden: yol ḳadīmdür MN.

Salṭanatlu pādiṣāhum
Ḳalsun göñül yol ḵalmasun

- 6 Ey dīvāne ey dīvāne
‘Āşık olan kıyar cāne
Ḥaṭāyam dir tāclı ḥāne
Ḳalsun göñül yol ḵalmasun

84

(AN:82b, KN: -, İN: -, MN:22a)

11’li hece ölçüsü

- 1 Vücūdum şehrini seyr idüp gezerin
Dīdār ile maḥabbete ‘aşḵ olsun
Hemān bir nesnede ḵaldı nazarum
Dīdār ile maḥabbete ‘aşḵ olsun
- 2 ‘Aşḵuñ cūş eyledi geṭti serimden
Artup gelür maḥabbetüñ nūrından
Niyāzımız budur Ġanī Kerīm’den
Dīdār ile maḥabbete ‘aşḵ olsun
- 3 Ḳudret ḵandilinden attı dāneyi
İndi levḥā üzre tutdı binayı
Cünbüşe götüren çerḥ-i fenāyı
Dīdār ile maḥabbete ‘aşḵ olsun
- 4 Fil yükün yükletme ḵarınca çekmez
Dürlü reyḥan çoḫdur gül gibi ḵoḫmaz
Dünya malın virseñ bize gerekmez
Dīdār ile maḥabbete ‘aşḵ olsun
- 5 Yücelerde olur ol Hümā ḵuşı
Dostuñ maḥabbetidür ‘āşıkā işi

84 /2 cūş eyledi: ḥoş eyledi MN.

Pîrim Haṭāyî'dür cümleñüñ başı
Dîdâr ile maḥabbete 'aşk olsun

85

(AN:82b, KN: -, İN: -, MN: -)

11'li hece ölçüsü

- 1 Men de bildüm benlik yoḥdur özümde
Benligim mürvete şatdum ezelden
Tutduḡımız îmān ikrār kâpusı
Bir pîrûñ etegin tıtdum ezelden
- 2 Şerî'at öğrendüm biñ bir ad için
Ma'rifet öğrendim bu şîfât için
Ḥaḳîḳat öğrendim 'ayn-ı zât için
Bülbülem gülşende ötdüm ezelden
- 3 Raḥmān kılıcıdur seyf-i Aḥmedî
Çaldı çâriden tîḡ-ı Ḥaydar'ı
Fatma ana ve Zü'l-fikâr-ı kanberî
Odamda kırklarla yitdüm ezelden
- 4 Nüh'la bile bir gemiye binmişem
Yūsuf'ı tūfanda sele virmişem
Şanma bu cihāna henüz gelmişem
Bunca geldüm bunca gitdüm ezelden
- 5 Hüseynîyem bu gün meydān içinde
Oḡudum degildüm göñlüm içinde
Yetmiş biñ yıl evvel Furḳān içinde
Cebrâil'e niyāz itdüm ezelden
- 6 Haṭāyî ümîdim kesmezem Ḥaḳ'dan
Bizi var eyledi o demde yoḥdan

Balçığımız yoğurmuşdur topraktan
Türābīyem yirden bitdüm ezelden

86

(AN:83a, KN: -, İN: -, MN: -)

11'li hece ölçüsü

- 1 Üç sünnet ile yedi farzdur şūfīlik
Eger şūfī iseñ bil evvelinden
Evvel sünnet budur tevḥīd-i Mevlā
Bırakma bu tevḥīdi dilinden
- 2 İkinci sünnet oldur 'adāvet itme
Hırşa uyub şeytana öz göñül katma
Eger mü'min iseñ kin kibir tutma
Geçegör bu kötü fi'illerinden
- 3 Üçüncü sünnet 'azīzin niyāz eyleye
'Azīzin mertebesi ifrāz eyleye
Söyler ise hoşça kelām söyleye
Yaradılmış incinmeye kulundan
- 4 Farz-ı evvel düşe mürebbīsine
'Aşk derdiyle düşe hem hevāsına
Göñül kuşın kondura yār yuvasına
Kısmet bula rahmetün balından
- 5 İkinci farz budur muşāhib bula
Düşmüşe görürse elini ala
Dileye mürebbīsine hem teslīm ola
Āsān geçe şırāṭınuñ kılından
- 6 Üçüncü farz budur tācı örine
Kalbi yuna Muḥammed'ün nūrına
İhlāş ile gide cennet sarayına
Hulle giye ol İdrīs'ün elinden

- 7 Dördünci farz budur yāre yār gerek
Nefsi ölü özi perhizkār gerek
Dilde ikrār qalbde āh u zār gerek
Ġayret kemerin pek bağlaya belinden
- 8 Beşinci farz budur serdār olursañ
Girüb dost bağına gülzār olursañ
Eger Manşūrleyin berdār olursañ
Bunda ölen anda ölmez ölmeden
- 9 Altıncı farz budur issi Hāk ola
Sīnesi vücūdı çāk ü çāk ola
Qudretten cān kulāğı şaq ola
Hākīqat gevheri şuna hālinden
- 10 Yedinci farz budur hāk şöhet kıla
Bir düşmüş görürse elinden ala
Hekīm olup tālīb hālinden bile
Derdli gelüb dermān bula eminden
- 11 Mü'minlik şartı bir daği budur
Cāndan öz mürebbīsın tapşıdur
Ey Hātāyī hākīqat bir gizüñdür
Hicāb perdeleri qalka gözünden

87

(AN:83b, KN: -, İN: -, MN: -)

8'li hece ölçüsü

- 1 Seksen biñ kelāmuñ başı
Qanlıdur nefes öldüren
Budur evliyānuñ börki
Qanlıdur nefes öldüren

- 2 Kötünün sözi ağudur
Urur sīnemi dağıdur

Ḳalbümüz Ḥaḳḳ’uñ evidür
Ḳanlıdur nefes öldüren

- 3 İyinüñ sözi dişlidür
Dā’imā gözi yaşludur
Âdem öldüren suçlıdur
Ḳanlıdur nefes öldüren

- 4 Kā’be yapdum Ḥalīl ilen
Âyet ilen delīl ilen
Faḳīr ilen zelīl ilen
Ḳanlıdur nefes öldüren

- 5 Ḥaṭāyam dir kendi ḥalinden
Muḥammed ‘Alī yolundan
Bir kelām geldi dilinden
Ḳanlıdur nefes öldüren

88

(AN:84a, KN: -, İN: -, MN: -)

11’li hece ölçüsü

- 1 Türbesi üstine naḳş eylemişler
Gel dīnüm imānum imām Ḥüseyin
Dört köşeye sizi baş eylemişler
Gel menüm efendim imām Ḥüseyin
- 2 İmām Ḥüseyin’üñ elleri bağı
‘Âşık muḥiblerüñ yüregi dağı
Ḥazreti ‘Alī’nüñ sevgili oğı
Gel derdüme dermān imām Ḥüseyin

- 3 Sen anlara ‘āşıkısañ gülme ağla
Hem başın üzere qaralar bağla
- Yüregin hūn idüp cigerin dağla
Gel derdüme dermān imām Hüseyn
- 4 Senüñ dervişlerüñ semā‘a döner
Kadīr gicesi şem‘alar yanar
Kaṭarımız imām Ca‘fer’e uyar
Gel derdüme dermān imām Hüseyn
- 5 Çağlar şular gibi aḥasım gelmez
Yezīd’üñ yüzüne baḥasım gelmez
Şehrine girince çıḥasım gelmez
Gel derdüme dermān imām Hüseyn
- 6 Yezīdlerüñ olmuş anlara kaşdı
Cehennemde döşenmiş anlaruñ postı
Mātemi ṭudanlar Hüseyn’üñ dostı
Gel menüm efendim imām Hüseyn
- 7 Senüñ dervişlerüñ yanar yaḥılur
Oniki imām kaṭarına kaṭılur
Bunda Yezīdlere la‘net oḥunur
Gel menüm efendim imām Hüseyn
- 8 Şāh Ḥaṭāyam eydür erenler nirde
Bir çalısız kayasız bir şahrā yirde
Kerbelā şehrinde kandilde nūrda
Gel derdüme dermān imām Hüseyn

89

(AN:84a, KN: -, İN: -, MN: -)

11'li hece ölçüsü

- 1 Ey şehîd-i Kerbelâ'ya ağlayan
Ağla mâtemdür muharremdür bugün

Âteş-i hasretle sîne dağlayan
Ağla mâtemdür muharremdür bugün
- 2 Gice gündüz ey Muhammed ümmeti
İdelim cânla Yezîd'e la'neti
Diler iseñ saña Haqq'ıñ rahmeti
Ağla mâtemdür muharremdür bugün
- 3 Her seher şanma şafaqla şebnemi
Añar melekler kan ağlar ol demi
'Âlemi tutdı Hüseyin'ün mâtemi
Ağla mâtemdür muharremdür bugün
- 4 Kimdür ol şâh-ı şehîd-i Kerbelâ
Nûr-ı çeşm-i Muştafâ âl ü 'abâ
İbn-i Haydar 'Alî hem müctebâ
Ağla mâtemdür muharremdür bugün
- 5 Ey Haţâyî bilmiş ol şâh Hüseyin
Cümleye sevmekdür anı ehl-i dîn
Şeksiz ehlüllâha oldu nûr-ı 'ayn
Ağla mâtemdür muharremdür bugün

90

(AN:84b, KN: -, İN: -, MN: -)

mefâ'îlün/ mefâ'îlün /fe'ûlün

- 1 Diyeyin fazl-ı Haqq'ı dinle ey cân
Kulak tutar bu nuţka ehl-i 'irfân

- 2 K apudan te'd be varınca kardaş
Gerek kim g r ne oniki erk n
- 3 Eyvall h k l t r ba s r y z n i
Evvel erk n budur ey ş h hem n
- 4  kinci işige eyle s c d 
   nci şağ ayağın başar ins n
- 5 D rd nc si cem'iyete vir 'aşk 
Bu cem'iyete yiten bulur  m n
- 6 Beşincisi yine s c d idesen
Bu devlete yitend r ehl-i  m n
- 7 Altıncı erk n  şar kat durur
Temenn   arh n   evire şağdan
- 8 Yedinci temenn s n mihr eyleye
Sekizinci d ra t rub diye em n
- 9 Doğuzunc  sa a g lbeng virirler
Gine m rvet dey b k l secde rev n
- 10 Onunc  sa a yir g ster rl r
Dolanma t ğru ge  er nazarından
- 11 Onbirinci diz   k secde eyle
Senden edeb g rs n p r   civ n
- 12 Onikinci haķ cem'iyete yitersin
Bu cem'de bulun r her derde derm n
- 13 H t y i  alm ş n her kim yit re
A a H aķ'dan ola raķmet-i erz n

91
(AN:85a, KN: -, İN: -, MN: -)
5'li hece ölçüsü

1 İsteyen yārin
Harc idüb vārın
Bulsa dildārın
Şaqlar esrārın

2 Baḳmayın cāne
İrdi cānāne
Girdi meydāne
Terk idüb vārın

3 Yār elin tıtdı
Birlige yitdi
Dostuyla itdi
Gizlü bāzārın

4 ‘Ārif ol ey dil
Olagör kāmīl
Men diyen ġāfil
Utanur yarın

5 Nāşı diñleme
Dostdan aġlama
Gülden eyleme
Bülbülüñ zārın

6 ‘Āşķ ileť olan
Arayub bulan
Nefsini bilen
Bildi Ğaffārın

- 7 Gel Hatȧyī'den
Al sebķ-i erkān
Hakķ'ı isteyen
Kosun inkārın

92

(AN:85a, KN: -, İN: -, MN: -)

8'li hece ölçüsü

- 1 Elim alub bu dergāha
Götürenün demine hū
İki gönül birliğine
Yitürenün demine hū
- 2 Aragil gönül şehrün
Hāk ol pāyine sürün
Görüp bir kardaşın sırrun
Sır idenün demine hū
- 3 Kāra giymiş tonını
Hakķ'a döndürmiş yönünü
Gönülden kibr ü kinini
Giderenün demine hū
- 4 Güzeldür 'Alī'nün sesi
Siler gönlünden pası
Ehl-i tarīkat nefesi
Yitürenün demine hū
- 5 Hatȧyī'nün dimegiñi
Zāyi' itme emegiñi
Döküb malun yimegiñi
Yidürenün demine hū

93

(AN:85a, KN: -, İN: -, MN: -)

11'li hece ölçüsü

- 1 Şu karşı kırlica dağı gördün mi
Uydurmuş eyyâmın eriyüb gider
Ahar şularından 'ibret aldun mı
Yüzünü yirlere sürüyüb gider
- 2 Kâdîrsin ey ulu Mevlâm Kâdîrsin
Her nireye varsam anda hâzîrsin
Üstümüzde dört köşeli çadırın
Cümlemizi birden bürüyüb gider
- 3 Sürüler önünde gider öveçler
Hafîf olur yahmaz anı güneşler
Evvel evvel meyve viren ağaçlar
Cümlesi kökden çürüyüb gider
- 4 Şâh Hâfâyî söyler sözün özünden
Şakınur dervişlerün gözünden
Olur olmaz Yezîdlerün sözünden
Cümlemizi kabûl eyleyüb gider

94

(AN:85b, KN: -, İN: -, MN: -)

mefâ'îlün/ mefâ'îlün /fe'ûlün

- 1 Yüzümi sürî vardum şâha karşı
Hâbîbüm mûnisüm dildâra karşı
- 2 Moğol Çin gözlerün 'aqlım aparmış
İki ayva bitüpdür nara karşı
- 3 Boyun serv ağacı bostân içinde
Açılmış taze güller hâra karşı

- 4 Raķībīn göreyīn pā-beste olsun
Otursun uş bu dem dīvāra ķarşu
- 5 İçüpdür lebleründen şāh Hāţāyī
Müdām serhoş gezer dīdāra ķarşu

95

(AN:85b, KN: -, İN: -, MN: -)

11'li hece ölçüsü

- 1 Dūn ü gün istegim budur Hudā'dan
Mürşidümden ğayrı n'em var menümde
Dā'imā ayırma meni izinden
Mürşidümden ğayrı n'em var menümde
- 2 Mürşide hīle olmaz toĝrı gelinür
Yalanuñ bünyādı yoĝdur delinür
Her ne ister iseñ anda bulunır
Mürşidümden ğayrı n'em var menümde
- 3 Yedi yirde imām Ca'fer maķāmı
Virdiler elüme çün o raķamı
Naķd elinde Şeyh Şafī'nüñ raķamı
Mürşidümden ğayrı n'em var menümde
- 4 Muḥammed 'Alī'nüñ toĝrı erkānı
Mürşidüñe dir ki göresin seni
Mürşidüm gemidür tālīb yelkeni
Mürşidümden ğayrı n'em var menümde
- 5 Bu sözi söyliyēn sulţān Hāţāyī
Hāţāyī'den başka kim var gedāyī
Şaların üstine biñbir każāyı
Mürşidimden ğayrı n'em var menümde

96

(AN:85b, KN: -, İN: -, MN: -)

mefā‘tlün/ mefā‘tlün /fe‘ülün

- 1 Hudā vü Muştafā vü Mürtezā’ya
Ezelden t̄alibem şāh-ı evliyāya
- 2 Hüs̄n ü vechine ḥasretdür bu cānum
Ki müştākam Hüseyn-i Kerbelā’ya
- 3 ‘Alī Zeynel-‘abā Bākır’dan oldu
Maḥabbet ehlinüñ dārına dāye
- 4 Yārab Ca‘fer-ı Şādık ḥaḳkı çün
Muḥibbem şāh ‘Alī Mūsā Rızā’ya
- 5 Ümīdimdür Taḳī sertācum Naḳī
Ḳulak çekdüm daḥi ehl-i şafāya
- 6 Muḥib-i ‘Askerī’yem yār-ı Mehdī
Şükür Ḥaḳḳ’a irişdüm bu hevāya
- 7 Mevālīyem Ḥaṭāyī şöyle şādık
Teşebbüh kılmışam āl-i ‘abāya

97

(AN:86a, KN: -, İN: -, MN: -)

11’li hece ölçüsü

- 1 Gel gönül hoş görelim bu derdi
Bu da böyle kalmaya birgün ola
Kişi çekmek olmaz guşsa vü ḡamı
Ḥaḳ’dan gelür ne ki gelse bir kula
- 2 Er odur i’tikād ide pīrine
Nazar ide evvelinden āḥirine
Elbetde yol ḳadīmdür iletür yirine
Saḥa kim neylerse şalagör yola

- 3 Bizde yol virdügi dostu kardaşı
Bulamadum bir kara gün yoldaşı
Dost geçinüb yüze gülen kalleşi
Bahasıdur şatmak gerek bir pula
- 4 Her kişi bir hayal ile eglenür
Dā'im anuñ gönlünde ol eglenür
Böyle olur sevdigim gāh ağlanur
Kimi gördün kıyāmete dek güle
- 5 Kārun'ı gör bunadı ya buldukça
İnandı felek yüzüne güldükçe
Sen iyilik it durma elden geldikçe
Didiler halk bilmezse Hālık'ı bile
- 6 Gerçek olan kişi dostdan ayrılmaz
Degme kişide hakikat bulunmaz
Sen seni şatsañ yiderseñ bilinmez
Bu zamanda kimse yaramaz ile
- 7 Haṭāyī dünyanuñ ötesi hanı
Bizden evvel bunda gelenler hanı
Şanma dā'im şād yüriye düşmanı
Bir gün ola nöbet aña da gele

98

(AN:86a, KN: -, İN:94a, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Nefesi ehl-i dilün gevher-i kândur bilene
Nuṭkumuz kudret-i Haḫ rūḫ-ı revāndur bilene

98/2 ma'rifet gevherinüñ kânına ma'den olagör: ma'rifet deryāsına dal daḫi gevher alagör AN.

4 aşk eri āzāde olur: āşikār āzād olur AN.

5 cümle 'ayāndur: belli beyāndur AN.

6 çek elün :çek eli AN.

7 Ey Haṭāyī Haḫ'ı sen özünde tanı 'ārif o/ Daḫī söz söylemegiñ bu söz 'ayāndur bilene: Ey Haṭāyī Haḫ'ı sen istersen özünü bil/ Daḫī söz söyleme bir ḫarf-i tamāmdur bilene İN.

AN'de 3.beyit eksik

AN'de 4.ile 5.beyitler yer deḡiştirmiş

- 2 Ma‘rifet gevherinüñ kânına ma‘den olagör
İşte bu ‘âlem henüz genc-i nihândur bilene
- 3 Ele girmez hanı bir esrük ü dīvâne ‘âşık
Derdi ma‘şukasınun rāhat-ı cāndur bilene
- 4 Şerbet-i Hak‘dan içen ‘aşk eri āzāde olur
Şöyle sermest olanun küfri ĩmāndur bilene
- 5 İstedi āb-ı hayat çeşmesini buldı Hızır
Ol virür toğrı haber cümle ‘ayāndur bilene
- 6 Kāvli yalancı ile olma müşāhib çek elün
Hemdem olmak dīv ile küllī ziyāndur bilene
- 7 Ey Haṭāyī Hak‘ı sen özüñde tanı ‘ārif ol
Daḥi söz söylemegiñ bu söz ‘ayāndur bilene

99

(AN:86b, KN: -, İN: -, MN: -)

8’li hece ölçüsü

- 1 Göñül seyrānda gezerken
Şāh geldi kōndı saraya
Hak‘a niyāz eyler iken
Birliğün düşdi araya
- 2 Hak‘ın kapusından girdüm
Kendi vücūdumı gördüm
Ma‘rifet kazğanın kurdum
‘Aşk kaynadan guraya
- 3 Maḥabbet hāşlar hāşıymış
Maḥabbet itmiyen Hak‘ın nesiymiş

99/3. dōrtlükte vezin hatası var.

Sevgü Haḳ sevgüsiymiş
Erenler ne dir buraya

4 Hele küşādın düşerdiñ
Fırḳat ḳazḡanın taşırduñ
Ma‘rifet aşın pişirdüñ
Ṭuzın taddırduñ pīraya

5 Ḥaṭāyī dir ihtiyarsız
Neyleyim dünyāyı yārsız
Ol ḥālimden bī-ḥabersiz
Ṭuz ekmek ister yaraya

100

(AN:85a, KN: -, İN: -, MN: -)

8’li hece ölçüsü

1 Güzelce şāhuñ ordusu
Çekildi ḳondı ḳozana
Ġāzīler tīre tutası
Āh şu dergāhdan bize ne

2 Elifi ḳoy bādan başla
Nefsüñ ḳal‘āsını taşla
Var Haḳḳ’a yarar iş işle
Baḳ üstündeki yazana

3 Ṭura giden ṭura gitme
Bir söz diyeyin unutma
İldeki çöpe ṭa‘n itme
Baḳ gözüündeki hezana

4 Gökden feriştehler insün
Ġāzīler ‘ummāna dalsun

Er haqquñ yüzleri dönsün
Yoldan duraqdan azana

- 5 Şāh Haṭāyam dir varalum
Şāh dīvānına turalum
Kendi hālümüz görelüm
Be şu illerden bize ne

101

(AN:87a, KN: -, İN: -, MN:23a)

8'li hece ölçüsü

- 1 Gel bir şāha kul olagör
Hergiz ma'zül olmaz ola
Bir işige yaşılanıgör
Kimse elden almaz ola
- 2 Bir işi bitürmek gerek
Eksigün yitürmek gerek
Yār ile oturmağ gerek
Hiç siteme guymeza ola
- 3 Bir şusuz şulamağ gerek
Bir açığı toylamağ gerek
Bir dili söylemek gerek
Feriştehler bilmez ola
- 4 Kuş oluben uçmağ gerek
Bu ma'nāyı seçmek gerek
Bir doludan içmek gerek
İçenler ayılmaz ola

101/ 4 bu mānāyı seçmek gerek: ovalara göçmek gerek MN.
5 çayın bahri olmak gerek: çoğ bahalar almak gerek MN.
2. ve 6. dörtlükler MN'de eksik.

- 5 Çabuk bahrî olmak gerek
‘Ummānlara dalmañ gerek
Bir gevher çıkarmak gerek
Degme şarrāf bilmez ola
- 6 Gerçek ‘āşık olmak gerek
Ma‘şūkasın bulmak gerek
Ölmezden öñ ölmek gerek
Varub anda ölmez ola
- 7 Bāğcelere girmek gerek
Güllerinden dirmek gerek
Bir güli koqlamak gerek
Hergiz ol gül şolmaz ola
- 8 Şāh Ḥaṭāyam dir geç otur
Ḥizmetiñi ḥora yetür
Gerçeklerden bir er getir
Cāna başa qalmaz ola

102

(AN:87b, KN: -, İN: -, MN: -)

11’li hece ölçüsü

- 1 Men anı bilmişem qavl-i Ḥudā’dur
Anuñ çün oḥuram la‘net Yezīd’e
Yezīd’e la‘net itmege sezādur
Anuñ çün oḥuram la‘net Yezīd’e
- 2 ‘Ālem faḥri Muḥammed Muṣṭafā’dur
Şāh-ı merdān ‘Alī şīr-i Ḥudā’dur
İmāmum çün Ḥasan ḥalk’ür-Rızā’dur
Anuñ çün oḥuram la‘net Yezīd’e

- 3 Hüseyn-i Kerbelā'dur dürr-i gevher
İmām Zeyne'l-'abā'dur sırr-ı Haydar

Muhammed Bâkır oldı pāk cevher
Anuñ çün oğuram la'net Yezîd'e

- 4 Ca'fer-i şādıkuñ bir kemteriyem
Kâzım'ı sevmiyenlerden berîyem
'Alî Mūsā Rızā'nuñ kanberiyem
Anuñ çün oğuram la'net Yezîd'e

- 5 Taķī mihmānum olupdur göñülde
Naķī sulţānum olupdur göñülde
'Askerî imānum olupdur göñülde
Anuñ çün oğuram la'net Yezîd'e

- 6 Muhammed Mehdî'dür kıblegāhum
Dün ü gün oldurur hem secdegāhum
Haţāyiyem Hudā durur penāhum
Anuñ çün oğuram la'net Yezîd'e

103

(AN:87b, KN: -, İN: -, MN: -)

mefā'ılün/ mefā'ılün /fe'ülün

- 1 Eger sen ümmet iseñ Muştafa'yā
Muhib ol hānedān-ı Mürtezā'ya
- 2 Hasan'dur cān ü dil mülkünde sulţān
Fedā cānum Hüseyn-i Kerbelā'ya
- 3 Kūlam Zeyne'l- 'ibād'a çākerem hem
Muhammed Bâkır ol sırr-ı Hudā'ya
- 4 İmām Ca'fer'üñ hāk-i dürriyem
Mūsā Kâzım ki ol kân-ı rızaya

- 5 Severem men Taķī hem ol Naķī'yi
Olar dur pādişah her dü sarāya
- 6 Hāsenü'l Askerī'dür dīne rehber
İntizāruz Mehdī şāhib livāya
- 7 Hāţāyi anlaruñ hāk-i dürridür
Muḥibb-i ḥānedān-ı müctebāya

104

(AN:88a, KN: -, İN: -, MN: -)

mefā'īlün/ mefā'īlün /fe'ūlün

- 1 Meni sermest u ḥayrān eyliyen şāh
Göñül şehrinde seyrān eyliyen şāh
- 2 Musahḥar eyledüñ cümle cihānı
Yezīd kavmiñ müselmān eyliyen şāh
- 3 Meni bed-nām idüp şalduñ cihāna
Dü çeşmüm zār ü giryān eyliyen şāh
- 4 Ene'l-Ḥaķ çağırub Manşūr dārda
Yine özüni pinhān eyliyen şāh
- 5 Şu deşt-i erzende Selmān Fārsī'yi
Alub arslandan iḥvān eyliyen şāh
- 6 Hāţāyī gice gündüz şāh çağırur
Yarın maḥşerde dīvān eyliyen şāh

105

(AN:88a, KN: -, İN: -, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Men ki şatdum bu cihānı her ki alsun neyim cuh
Çünki dünyā bī-vefādur sevdi noķşān neyim cuh

- 2 Atumı şatdı bahş itdi iki dāne buğdaya
Nā-ḥalfim şatmayım her dü cihānum neyim cuh
- 3 Keştīler deryā yüzünde bād-ı tūfān gösterür
Emr anuñ fermān anuñ keştī vü tūfān neyim cuh
- 4 Derdüme dermān kılarısañ şol ṭabībüm mihrevā
Va‘de geçdi gün dükendi derde dermān neyim cuh
- 5 Şāh Ḥaṭāyī sen ki disen taḥt menüm devrān menüm
‘Āķıbet şatub gidersen taḥt-ı devrān neyim cuh

106

(AN:88a, KN: -, İN: -, MN: -)

11’li hece ölçüsü

- 1 Lā mekān ilinden misāfir geldüm
Şu fenā mülküne başdum ḳademe
Nerenüñ selāmın getürdüm dirseñ
Şu fenā mülküne gelüb bu deme
- 2 Şu fenā mülküne gelüb giderken
Şarvān olup biñbir ḳaṭar yiderken
Yoğurub çamurun balçık iderken
Şeceremle şu taşıdum Ādem’e
- 3 Ādem’den evveli çoḡ geldi gitdi
Mülk şāḥibi bu cihānı ḥalk itdi
O yoğurdı yapıdı ve o yaratdı
Yedi kez emegim geçti bu dama
- 4 Men bu dam içinde ırmağ aḳıtdum
Celālimden Ādem oğlın ḳaḳıtdum
Muḥkem ṭıtdum ḳalb evimi arıtdum
Anuñçün İblīs giremez ḳabıma

- 5 Şu fenā mülküne gelüb yitmeden
Egilüben cān tohumı bitmeden
Kaldırub yatasın tamām itmeden
‘Arş altında yönüm tutdum kıbleme
- 6 Men kıblemi kıblemen meni bilüpdür
Evliyā enbiyā andan gelüpdür
Men bilürüm anam menden olupdur
Ol vakıtde nikāh kıydum babama
- 7 Men hācemi kucağumda büyütdüm
Kudret meyin emzik virdüm uyutdum
Ders verüben men hācemi oğutdum
Dört kitābdan ders virürem hāceme
- 8 Men obam içinde mekānda iken
Muhammed’le bile mi‘rācda iken
Mūsayla doksanbiñ kelāmda iken
Doxsānbiñ ‘ilmi koydum ‘abama
- 9 Men obam içinde bākī cān idüm
‘Alī idüm imān idüm dīn idüm
Kendüsi haq idi men zindan idüm
Şimdi gelmiş sultān olmuş obama
- 10 Şükr olsun Haṭāyam sırdur sözlerüm
‘Aşk āteşin derūnumda gizlerüm
Günden ‘ayān aslā görmez gözlerüm
Āhır kārda bu yazıldı nidāma

107

(AN:88b, KN: -, İN: -, MN: -)

11’li hece ölçüsü

- 1 Eger menüm aslım şorarsañ ‘āşık
Görmezden nereye gelmişem mende

Gel saña bir toğrı haber vireyim
Eger ‘ārif iseñ diñle iy sen de

2 Dört nesneden terbiye oldum yoğrudum
Altı şeş cihetde tamām büründüm
Cercīs ile bile öldüm dirildüm
Vefā ile yatur idüm al kıanda

3 ‘Ālemi şafāda bir ikrār virdüm
Muhammed ‘Alī’nün haqlıguñ bildüm
Oniki imāmdan edeb öğrendüm
Oğur idüm Hızır ‘ilmiñ ‘İmran’da

4 Maḥabbetüm Ḥasan ile Ḥüseyn’e
Cān göziyle baḥar idük mihmāna
Zeyne’l-‘abā ile girdüm zindana
Yetmiş yıldur yatur idüm zindanda

5 Ebu’l Vefā ile bir kıazan kıurdum
Muhammed Bākır’la zuhūra geldüm
Ebu’l müslim ile bir teber çaldum
Çoğ zamandur cenk iderem meydanda

6 İmām Ca‘fer ‘ilmün aldum şaqladum
Mürşidün buyruğın haqdur haqladum
Üçyüz yıl geyikler ile otladum
Çoğ zamandur gezer idüm seyrānda

7 Mūsā Kāzım ile kıurşunı yutdum
Kāmil elin tutdum kemāle yitdüm
Yūnus ile kıırkı gün ‘ibādet itdüm
Balık ile bile idüm ‘ummānda

8 İmām Rızā’nuñ nuṭkuñ haqladum
Mecnūn ile bile yıllar bekledüm

- Muhammed terinden bir gül şahladum
Bülbül idüm öter idüm gülşende
- 9 Halâl ile nâr içinde oturdum
Muhammed Takî'ye özüm yitürdüm
Muhammed 'Alî'ye îmân getürdüm
Men özümü birlemişem ol demde
- 10 'Alî Nakî'ye îkrâr yitürdüm
Öküz ile bile dünya getürdüm
Biñ oldum beşyüzlere katıldum
Kırklar ile bile idüm 'îrfânda
- 11 Hasen 'Askerî'ye ervâhum katdum
Cesedümi yudum tabutum çatdum
Nûh ilen gemimi deryâya atdum
Yelken ilen esir idüm tûfanda
- 12 Mehdî ilen yatur idüm bir inde
Ferhâd ile oldum Şirin yolunda
Bir kurd oldum ol Eyyüb'ün teninde
Aru oldum bal iderdüm kovanda
- 13 Yûsuf ilen bile kuyuya düşdüm
Hak emritdi Cebrâîl'e ulaşdum
Ya'kûb ilen bile yandum tutuşdum
Ağlar idüm âh u zâr ilen gâmda
- 14 Şâh Hataîyam hepisinde vâr idüm
Hak'ın cemâlinde men de nûr idüm
Anadan toğmadan kâmil pîr idüm
Şimdi bize câhil dirler insânda

- 1 Erenler serveri şāh-ı velāyet
Aldı mü'minlerüñ elin eline
Hānedān dostuna eyler hidāyet
Mü'min olanları çeker yoluna
- 2 Eger bende iseñ şāh-ı merdāna
'Alī gibi sende kalma nokşana
Bir tālībi pişür getir meydāna
Ezel ebed āl gelmeye diline
- 3 Naşīhatdur menden saña emānet
Şaķın emānete itme hıyānet
Yenilmek içilmek içün bir 'ādet
Kırdı Hāķ arslanı mü'min kıluna
- 4 Erenler gitdiği yolları gözle
Gözet bir kāmīlūñ izini izle
Mü'min kardeşlerin 'aybını gizle
Girmek diler iseñ rahmet kıluna
- 5 Mürşide rehber eyle itā'at
Zāhirde bātında gözle şadāķat
Muhammed 'Alī'den kaldı emānet
Bāğçe tonanınca güller alına
- 6 Muhammed 'Alī kırklara katıldı
'Alī'nün varlığı cem'e atıldı
Bir yahūdiye kıl oldu şatıldı
İstek hāķ olduğu bundan biline
- 7 Şāh Hāţāyam cennet kapusın açdum
Cömert olanlaruñ tolusın içdüm

Beḥl olanları ayırdum seçdüm
Beḥlden ğayrısı cem‘de buluna

109

(AN:89b, KN: -, İN: -, MN: -)
11’li hece ölçüsü

- 1 Meded senden ‘âlemleri yaradan
Zâhirde bâtında sen imdâd eyle
‘Âlemî Âdem’i yoḡdan vār iden
Zâhirde bâtında sen imdâd eyle
- 2 Öñüne cennetde ḡulle tâc giyen
Öñünde melekler yüz yire koyan
Yiryüzünde Haḡḡ’a ḡalîfe olan
Zâhirde bâtında sen imdâd eyle
- 3 Evlâdını ḡurbân eyliyen server
Bülendin gelmişdür Muḡammed Ḥaydar
Beytullâḡ’ı yapan Ḥalîl peygamber
Zâhirde bâtında sen imdâd eyle
- 4 İḡrâr idüp didüñ anları belî
Haḡḡ’uñ ḡudret eli anlaruñ eli
Ezel ebed pîrüm Muḡammed ‘Alî
Zâhirde bâtında sen imdâd eyle
- 5 Oḡumı atayım yayım yaşayın
Ḥâricî’nün damarını keseyin
Büyüklük şâḡibi imâm Ḥüseyn
Zâhirde bâtında sen imdâd eyle
- 6 Cümlemize oldur pîşvâ ḡümâm
Anlara uyanın her işi tamam

Evlād-ı Muḥammed oniki imām
Zāhirde bātında sen imdād eyle

7 Cümle velîlerden ḥazretüñdür baş
Söyledüñ taşa söyledi beş taş
Yâ pîrim üstādım yâ Ḥacî Bektâş
Zāhirde bātında sen imdād eyle

8 Rûm ilin fetḥ iden gerçek velî
Taḥta kılıç tutar hem bātın eli
‘Âlemlerüñ kutbı şâh kıızıl deli
Zāhirde bātında sen imdād eyle

9 Eşigen yaşlanur hep gerçek erler
Niyâz idüp yüzüñ yirlere qorlar
Urum ilde yatan erenler pîrler
Zāhirde bātında sen imdād eyle

10 Hükümüni geçüreñ hep cümle nâsa
Aña qarşu tursın kim qādir ise
Seyyid Hüseyin oğlu şâh ‘Abdal Mūsā
Zāhirde bātında sen imdād eyle

11 Evlād-ı ‘Alî’ nün oldur şehbâzı
Cümle gâzîlerüñ yâri şehbâzı
Sultân Sübhân ile seygid-i gâzî
Zāhirde bātında sen imdād eyle

12 Ḥaṭâyî Kul Himmet pîrim Pir Sultân
Küçük yatağan hem büyük yatağan
Erenler cellâdı yâ ḥacım Sultân
Zāhirde bātında sen imdād eyle

8'li hece ölçüsü

- 1 Kāzibîñ ṯalibi m'olur
Gidelüm ṯalib olmağa
- 2 Ṯalibüñ ẖālî gerekdür
Eyvallāh dili gerekdür
Ṯalibler ölü gerekdür
Kim ḵāil olur ölmege
- 3 Ol ṯalib ölmiş degildür
H̱aqqını bulmış degildür
Yüklenmişdür boş degildür
Dilemez yüküñ şalmağa
- 4 İkrārı anuñ yükidür
Dünyā ma'būdı ẖaqqıdur
Dili bir degil ikidür
Gider şād olup gülmege
- 5 P̱ir eydür üçdür mürīd
Biri mürīd biri türīd
Birine dirler hey kör it
Bo yol şarp olur varmağa
- 6 Mürīd oldur cāna kıyar
Türīd oldur mala kıyar
Kör it mürebbīden kayar
İnkār oluben qalmağa
- 7 Bir ẖağ p̱ire varmağ gerek
Şādıkāne durmağ gerek

Dün ü gün yalvarmak gerek
Mürebbî gönlün bulmağa

8 Tālib bildigüni kıya
Mürebbî sözüne uya
‘Alī’nün sırrını tuya
Hakk’uñ evine girmege

9 Tālib gönlü hāzer gerek
Gül rengi kızıl gerek
Haṭāyī hūb nāzar gerek
Muşāhibini bulmağa

111

(AN:90b, KN: -, İN: -, MN: -)

11’li hece vezni

1 Mürşidinden ayrı baksa bir tālib
Hergiz maqbūl olup ütürmek dir şāh
Tālib didikleri biñde biridür
Erenler el çeksün götürmek dir şāh

2 Erenler el çekmiş turub oturmaz
Günāhını tağlar taşlar götürmez
Rehberden düşen dertden kurtulmaz
Ol derd aña yeter öldürmek dir şāh

3 ‘Alī biñ kalleşi ikrārın bozar
Yoḥuşa gidemez kararur pusar
Qalbi arı degil yedügin kısar
Boşaltmış qalbini teldirmek dir şāh

4 Her takımın bir çöllüğe atdılar
Mizān kırdılar günāhın tırtıldılar

İkrārın aldılar cānın atdılar
Cehennemde yansun gül dirmek dir şāh

- 5 Tārīki Şeyh Şāfi'nün tārīki
 O görüncek iseñ gel gör Hālīk'ı
 'Ummāndan ağ kırar tutar balığı
 İçinde a'lāsın yindürmek dir şāh
- 6 Şāh Haṭāyam eydür cemedür nazar
 'Ummāndan ayrılma şārikdür bazar
 Yoluñ görmeyenüñ defterin kıazar
 Gözüne mīl çeken öldürmek dir şāh

112

(AN:91a, KN: -, İN: -, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Cehdimüz diğkatimüz gevher-kān üstinedür
 Sözimüz şöhetimüz bir Lā-mekān üstinedür
- 2 Dīnüne noğşan gelür itme hilāf 'ahdine sen
 Munca kim kıul kıarār ikrār imān üstinedür
- 3 Hıdmetine bel bağladum yaramak için yāre men
 Her ne kim dost buyurur hıdmet-i cān üstinedür
- 4 Her kimün kıalbine başduk ol velāyet mührünü
 Merd olan şarrāf bilür ki sedistān üstinedür
- 5 Ey Haṭāyī her bir işin sā'ati var ğam yime
 Hağğ'ı bātıldan eylemez yahşi yamān üstinedür

113

(AN:91b, KN: -, İN:87b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Gel gönül pîr isteyelüm bu kadîm erkân ile
Gerçek oldur Hâk yolına vara baş u cân ile
- 2 Cânı terkin kılmayan cânâna vâsıl olmadı
Kul gerekdür mahrem ola hazreti sultân ile
- 3 Kahrına şükreylegil tâ Hâk saña rahm eyleye
Çün qarîn olmuş ezelden küfr ü dîn imân ile
- 4 Öldüren sendür gören sen şahlayan sensin Hâkîm
Yoh imiş bir senden özge âyet-i Qur‘ân ile
- 5 Bu Haṭâyî tâ ezelden ‘aşkuña yoldāş idi
Gönlünü şād eyleyüpdür sen keremlü ḥân ile

114

(AN:92a, KN: -, İN: -, MN: -)

11’li hece ölçüsü

- 1 Ol Yezîdler İbrâhim’i nâra atdılar
İncinmedi Hâk’dan gelen cefâya
‘Abdürrezzâk şal giydi hınzır gütdi
İncinmedi Hâk’dan gelen cefâya
- 2 Gör Hâk Te‘âlâ’nuñ hikmet işini
Varak gülşen içün dökdi yaşını
Ferhâd dost yolına virdi başını
İncinmedi Hâk’dan gelen cefaya

113 /1 bu kadîm erkân ile: bir kadem erkânla AN; Hâk yolına: dost yolunda AN.

2 cânı terkin kılmayan: cânını terk itmeyen AN.

3 şükreylegil tâ: şükreyle tâ kim AN.

4 yoh imiş bir senden özge âyet-i Qur‘ân ile: var mıdur senden özge âyet-i bürhânla AN.

5 sen keremlü ḥân ile: sen lutf idüp ihsânla AN.

- 3 Mihr ü vefā bunda gelüben gitdi
Leylā Mecnūn gönlünde mekân tutdı
İbrāhīm İsmā‘īl’i kurbān itdi
İncinmedi Hāk’dan gelen cefāya
- 4 Ādem ata uçmağından sürüldi
Sen günah işledin deyü yirildi
Cercīs yetmiş kerre öldi dirildi
İncinmedi Hāk’dan gelen cefāya
- 5 Şems Tebrīz gezerken ‘aşka ulaşdı
Monla Rūmī kitabın şuya saçdı
Gör Eyyüb’a nice biñ kırtlar düşdi
İncinmedi Hāk’dan gelen cefāya
- 6 Mūsā nebī arzuladı pīrini
Hāk’dan gayrı kimse bilmez sırrını
Sulţan Edhem terk itdi Belh şehrini
İncinmedi Hāk’dan gelen cefāya
- 7 Muḥammed yaturdı Hāk’uñ nūrında
Mūsā biñ bir kelām söyler Tūrında
Manşūr ayrılmadı ene’l-Hāk dārında
İncinmedi Hāk’dan gelen cefāya
- 8 Mihr ü vefā biri birinden azdı
Behlül baykuşleyin vīranda gezdi
Seyyid Nesīmī’yi zāhidler yüzdi
İncinmedi Hāk’dan gelen cefāya
- 9 Bu işlerin cümlesini Hāk itdi
Tapduķ baḥrī olup ‘ummāna batdı
Yūnus kırk gün balık karnında yatdı
İncinmedi Hāk’dan gelen cefāya

- 10 Gel Haṭāyī biraḫ ‘arī nāmūsı
Sele virir seni ‘aruñ ḥamusı
Munca gelen erenlerüñ cem‘isi
İncinmedi Haḫ’dan gelen cefaya

115

(AN:92a, KN: -, İN: -, MN:32a)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Bendeyem men cān ü dilden padişahumdur ‘Alī
Gözlerüm nūr-ı cihānda bedr ü māhumdur ‘Alī
Yoluna ḥāk olduğum hem toğrı rāhumdur ‘Alī
Ḳıble-gāhumdur Muḥammed secde-gāhumdur ‘Alī
- 2 Men Ḥasan ḥalku’r- Rızā’nuñ bir muḥib āliyem
Ḥamdülillāh kim ḥasedle kibr ü kinden ḥāliyem
Şāh Ḥüseyn-i Kerbelā’nuñ baş açık abdaliyam
Ḳıble-gāhumdur Muḥammed secde-gāhumdur ‘Alī
- 3 Şāh Zeyne’l-‘ābidin ü Bāḳır ile Ca‘ferī
Biliñüz bunları sevmekdür imān ey dīn eri
Dā’imā söyle bu nuṭḳı olmayasun serserī
Ḳıble-gāhumdur Muḥammed secde-gāhumdur ‘Alī
- 4 Mūsā-i Kāzım’ı her kim bil oldı ehl-i ḥaḫ
Gel bugün şāhum ‘Alī Mūsā Rızā’dan al sebaḫ
Giderüb ten gözüñi bunlara cān göziyle baḫ
Ḳıble-gāhumdur Muḥammed secde-gāhumdur ‘Alī
- 5 Şāh Taḳī vü bā Naḳī’nüñ kulu ol ey baḥtiyar
Bunları sevene raḥmet eyledi Perverdigār
Mü’mīn olanlar bu nuṭḳı zıkr iderler āşikār
Ḳıble-gāhumdur Muḥammed secde-gāhumdur ‘Alī
- 6 ‘Askerī’ye ‘asker olmaḫ diler iseñ ey hümām

115/2 bir muḥib āliyem: şādık muḥib eliyem MN.

ıl tevellā hānedān-ı Aḥmed'i bulgil tamām
Ḥatm oliserdür imāmet Mehdī'de beyne'l enām
ıble-gāhumdur Muḥammed secde-gāhumdur 'Alī

- 7 Ey Ḥatāyī gāfil olma işbu dünyā fānidür
Her ne kim gelse vücūda 'ālemün mihmānıdur
Bu kelāmı vird idinmek 'ārifün erkānıdur
ıble-gāhumdur Muḥammed secde-gāhumdur 'Alī

116

(AN:92a, KN: -, İN: -, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Çoḡ erenler geldi geçdi evvelī serden 'Alī
Yetmişbiñ yıl Cebrāīl'i sen itdün birden 'Alī
- 2 Ne kitāb açdı oḡudı ne alem aldı ele
Dört kitābın ma'nāsın şerḥ itdi ezberden 'Alī
- 3 Tıtdı şehādet parmaḡın ma'būdın yād eyledi
Seksenbiñ batman eligi atdı Ḥayber'den 'Alī
- 4 Sā'il Ka'be ölünde geldi Allāh dost deyü
Virdi atarın mihārın geçti eşterden 'Alī
- 5 Şāh Ḥatāyī mest olunca angı medḡi söylesün
İçdi bir zerre zülālī ḡavz-ı Kevşer'den 'Alī

117

(AN:92b, KN: -, İN: -, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Ey göñül gel dembedem yād it Ḥudā-yı ekberi
Oldurur Fettāḡ-ı bāb cümle 'ālem defteri
- 2 Muştafā'ya rahmeten li'l-'ālemīn çün didi Ḥaḡ
Hel etāda sāḡī-i Kevşer buyurdı Ḥaydar'ı

117 / 1. ve 6.beyitlerin 2.mısralarında vezin hatası var.

- 3 Serfirāz-ı dīn ü dünyādur Ḥasan ḥalku'r- Rızā
Şāh Ḥüseyn-i Kerbelā'dur hem imāmlar serveri
- 4 Olsa her bir gönülde mehr-i Zeyne'l-'ābidin
Yekdürür ma'nide anlardan yahūd Ḥaydar'ı
- 5 Mūsa-i Kāzım kim oldur pīşvā-yı mü'minān
Şeh 'Alī Mūsā Rızā'dur evliyālar serveri
- 6 Şeh Takī vü bā Naķī'dür kurratü'l-'ayn-ı Nebī
Oldurur burc-ı sa'ādet üç 'ālem aķteri
- 7 Şeh Ḥasenü'l-'Askerī'dür kible-gāh-ı ehl-i dīn
Mehdī-i şāhib zamandur müttakīler rehberi
- 8 Tā ezelden Muşafā vü Mürtezā'ya meddāham
Hem bu oniki imāmuñ çākeriyem çākeri
- 9 Şāh-ı merdānuñ kuluyam deme ki ḥaddim degil
İsterem ki şādık olam kanberīnün kanberi
- 10 Men tevellā kılalı şol ḥānedāna şıdık ile
Olmışam herdem ḥavāric gözlerinün ḥançeri
- 11 Cān fedā kııl ey Ḥaṭāyī āline peygamberün
Tā cehennem āteşinden olmak istersen berī

118

(AN:92b, KN: -, İN:112a, MN: -)
fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Gevher-i Zāt-ı kadīm-i kibriyāsın yā 'Alī
Enbiyā vü evliyāya pīşvāsın yā 'Alī
- 2 Kimse bilmez ma'nī-i zāt ü şifātuñı senün
Lā-mekān baḥrinde dürr-i müntehāsın yā 'Alī

118/2 zāt u şifātuñı senün: zāt u şifātuñ dersini AN.
7 bu Ḥaṭāyī'nün: bu Ḥaṭāyī ki AN.

- 3 Ȳabiliyyet sende g rmişd r ras l-i H şim 
 ş kr  lill h hemdem-i şayr 'n-nis s n y 'Al 
- 4 Hem şav ric sırr n  bild m ki idr k eylemez
 Z hir   b t n da sen mu'ciz-n m s n y  Al 
- 5 Muştafa g rdi seni arslan şıfatludur felek
 ş hib-i mi'r c   hem t c   liv s n y  'Al 
- 6 Z lfik r ile řamu kılduň musahhar ' lemi
 Bilmişem tahk k ile kim l  fet 's n y 'Al 
- 7 Bu şaş y 'n n d n   im n  sendend r d r st
 N r-   eşm-i ş ned n-  Muştafa's n y 'Al 

119

(AN:93a, KN: -,  N:110a, MN: -)

f 'il t n / f 'il t n/ f 'il t n /f 'il n

- 1 Yirde g kde şaydar-  Kerr r sensin y  'Al 
 R z-  maşer s ki-yi ebr r sensin y  'Al 
- 2 řamset 'l-esm  ořurlar aduň ey bu'l-řasen
  bn-i 'amm-i Aşmed-i Muşt r sensin y  'Al 
- 3 'Anter' ň bař n kesen řayber kapus n koparan
 Ceng i inde k til-i k ff r sensin y  'Al 
- 4 ' frit' ň bend ni alduň  cbiň yıldıan ř nra sen
 Deş-i Erjen'de ge en Kerr r sensin y  'Al 
- 5 Evvel    hirde sensin z hir   b t n da sen
 'Aql-  k mil d niş-i bisy r sensin y  'Al 

119 /2 aduň: ismiňi AN.

5 k mil: evvel AN.

6 bu cih n ehli yoş iken: bu cih n şalk  yoş iken AN.
AN'de 4. ile 8. beyitler yer deşirtmiş.

- 6 Ādem ḥākī henüz olmamışdı mā ü tīn
Bu cihān ehli yoḥ iken var sensin yā ‘Alī
- 7 Enbiyālar maḥremisin evliyālar serveri
Ġāzīlerūñ serveri ser-dār sensin yā ‘Alī
- 8 *Lā fetā illā ‘Alī* şānuña olmışdur nüzūl
Darb içinde sikke-yi dīnār sensin yā ‘Alī
- 9 Çıhdı mi‘rāca Muḥammed didi doḡsan miñ kelām
Sırr-ı Haḡ hem maḥrem-i esrār sensin yā ‘Alī
- 10 Bu Ḥaṭāyī ḥastenūñ sensin murād u maḡşadı
Ḥanda baḡsam görünen dīdār sensin yā ‘Alī

120

(AN:93a, KN: -, İN: -, MN: -)

mefā‘tlün / mefā‘tlün/ mefā‘tlün /mefā‘tlün

- 1 Haḡḡ’ı göñülde sır saḡla özünden bī-ḡaber şūfī
Bu deryādan derin sırrı ne bilsün deng-i ser şūfī
- 2 Tanımamışdur nefsin nice bilsün Rabbisini
Ḳalupdur lā-yı illāda gör ki ne zerḡ ider şūfī
- 3 Sevipdür sīm ile zerri ḡoyupdur vaşl-ı dildārı
Eger ṭoḡrusını dersem olur ḡışm ile ter şūfī
- 4 Özünü bilen er şūfī hem oldur şūfī-yi şāfī
Diseñ revādur aña gel ey şāḡib-i nazar şūfī
- 5 Ḥaṭāyī mürşīd ü pīrlers elini ṭutub ‘ār itme
Eger ‘ārīf iseñ aña kerem ḡıl olma ḡar şūfī

10 ḡanda: ḡande AN; ḡastenūñ: bendenūñ AN.

121

(AN:93a, KN: -, İN: -, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilātūn /fā‘ilūn

- 1 Dā‘imā fikrümde zikrüm yā Muḥammed yā ‘Alī
Gönlümün evinde şükürüm yā Muḥammed yā ‘Alī
- 2 Kendi özün tanıyamaz seni yaqın bilmiyen
‘Ālemün āyīnesinin yā Muḥammed yā ‘Alī
- 3 Qalmışam zulmet içinde sen ‘ināyet kıl maña
Men günahkāram günahkār yā Muḥammed yā ‘Alī
- 4 Seyyid Baṭṭal Ġāzī hem Hacı Bektāş-ı Velī
Cümlemizün sırrı sensin yā Muḥammed yā ‘Alī
- 5 Baş açık yalın ayaḥ böğrüşür abdallar
Kerbelā’da çağrışurlar yā Muḥammed yā ‘Alī
- 6 Bu Ḥaṭāyī vāşıl olmuş şıdk ile şāha müdām
Dü cihānda maṭlubum bu yā Muḥammed yā ‘Alī

122

(AN:93b, KN: -, İN: -, MN: -)

8’li hece ölçüsü

- 1 Ne hoş yirde maḳāmuñ var
Senün hey Mürtezā ‘Alī
Qudretinden gelür yinür
Hünün hey Mürtezā ‘Alī
- 2 Seni seven serden geçti
Hem namus u ‘ardan geçti
Dīv işitdi ‘aqlı şaşdı
Ünün hey Mürtezā ‘Alī

121/4. ve 5. beyitlerin 2. mısralarında vezin hatası var.

3 Yatdığı yir Kerbelā'dur
Çaresi burc-i al'adur
Yoluñ cümleden a'lādur
Senüñ hey Mürtezā 'Alī

4 Sür alınsun da sökülsün
Yezīd meydana yıķılsun
Senüñ 'aşķuña dökülsün
anum hey Mürtezā 'Alī

5 Haāyam mürvete alman
Ha Muammed 'Alī Selmān
Seni sevenlere urbān
Cānum hey Mürtezā 'Alī

123

(AN:93b, KN: -, İN: -, MN: -)

8'li hece ölçüsü

1 Men daı nesne bilmesem
Allāh bir Muammed 'Alī

Özüm ğurbete şalmasam
Allāh bir Muammed 'Alī

2 Anlar birdür bir olupdur
Lāyıkınen nūr olupdur
Dört köşede sır olupdur
Allāh bir Muammed 'Alī

3 Mü'min müslim etek tutar
Pāk göñülde mekān tutar
Hū deyücek gelür yeter
Allāh bir Muammed 'Alī

4 İki yavru var yuvada
Mu‘allağ döner havada
Dağda deryāda ovada
Allāh bir Muḥammed ‘Alī

5 Bindikleri Burak’dur
Yağdıkları çerağdur
Yirden göge direkdür
Allāh bir Muḥammed ‘Alī

6 Haṭāyī bu yolda sırdur
Sermayen viren de erdür
Ayda sırdur günde nūrdur
Allāh bir Muḥammed ‘Alī

124

(AN:93b, KN: -, İN: -, MN: -)

mefā‘tūn /mefā‘tūn/ mefā‘tūn /mefā‘tūn

- 1 Te‘ālā şānuhu gel gör ki bir nūr-ı Hudā geldi
Cemī‘-i ḥatm-i enbiyā Muḥammed Muştafā geldi
- 2 Sevindi cān-ı ‘āşıklar açıldı baht-ı şādıklar
Çıkartdı rūhı mü’minler şafā geldi şafā geldi
- 3 Şafā ehli zeminlerde zamanlarda muḳaddemdür
Feleklerden meleklerden hezārān merḥabā geldi
- 4 Ferişteler inüp gökden beşāret ehl-i ‘irfāna
Ḥavārīce ecel itdi Yezīdlere belā geldi
- 5 ‘Azāzil aslı Şeytān’uñ yeter taklīdine uyma
Ögüt tut Hāk yolın gör gel imām-ı reh-nümā geldi
- 6 İşitdi mürşīd-i kāmīl ḥamu ehl-i imām oldı
Sevindi ğāzīler cümle ki ḥatm-i enbiyā geldi

- 7 Bahadır g z ler  opd  ba ında t c-ı devlet var
Budur Mehd  zaman devr-i cih n n r-ı be   geldi
- 8  m m H ydar'ın o luna dil   c ndan rız  vird  
 m m Ca'fer M s  K zım 'Al  M s  Rız  geldi
- 9 H l lull h  onun giymi  ka ırdmı  adın  sm ' l
A na  urb n olu  de     n Allah'dan nid  geldi
- 10 H  'a ma har durur  dem s c d it uyma  bl s'e
Ki  dem  onına girmi  H d  geldi H d  geldi
- 11 D l let i re z lmetden yit rmi d r  er  u n 
G z  n a  g r bu z lmetden ki d n bedru'd-duc  geldi
- 12 Cih n  si r ilen Fir'avn  zine   n ' itmi di
Bular  yutma a M s  'a  -y  ejdeha geldi
- 13  zi Z t ve dili T h  ya a ı K f ve 'l  ur'an
 a ı n n sa ı ve 'l-leyl y zi  ems d- u   geldi
- 14 G zel   hum  amer m hum mur d-g hum g n l-  hum
Cem l-i maz arull hum g z n-i evliy  geldi
- 15 H  y  haste sen   hu  cem l-i va l n istersen
Rev n-  c n  atun algil bu ' lem c n-bah  geldi

125

(AN:94b, KN: -,  N: -, MN: -)

11'li hece  l  s 

- 1 Serser  meyd n  de il bu meyd n
  fil y rime  p h zer olmalı
Geru dur fikir ve yaman  uydan
 z  z nden  zge zikir bulmalı

2 Efsāneden berī eyleye hālūñi
Rızā ile bend eyleseñ dilūñi
Temāşā eyle haḳīkat yolunı
Tenūñ kesüp ḳanuñ odur bulmalı

3 Ġāzīler nādānı istemez n’ider
Her ot köki üzre uzayup gider
Bu çekirdek aşlına te’līf ider
Arayub bir özge bīmār bulmalı

4 Haṭāyam ikrārdan dönen Mervān’dur
Ġāzīler dergāha yider bulmandur
Muşāhib dīnden mürebbī sırdandur
Bizi bu dergāha yider bulmalı

126

(AN: - , KN:18a, İN: -, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilātūn /fā‘ilūn

- 1 Cān u dilni ḳoymışam yolūnda men ey dilrubā
Tā ki men uyḫuda gördüm sen tegi bir mehliḳā
- 2 Tā ki ‘aşḳuñın belāsı cānuma kār eyledi
Ey ṭabībüm bilmezem ki var mı bu derde devā
- 3 Dāne-yi hālūñe tā kim mürġ-ı cān ḳıldı tama’
Dām-ı zülfüñ ḫaḳasına oldı cānum mübtelā
- 4 Ey mürüvvet ma’deni menden kerem ḳılma dirīġ
Ḳanberūñem men senūñ cānum be-ḫaḳḳ-ı Mürtezā
- 5 Özge ‘aşıḳlar egerçi dil virür dildārına
Bu Haṭayī ḫaste gör yolūnda cān ḳıldı feda

127

(AN: - , KN: -, İN:1b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Eylerem bünyād-ı evvel ben de ez-nām-ı Hudā
Ol yaratmış server-i merdānı ‘Aliyy’ü-l-Mürteżā
- 2 ‘Āciz olma ey gönül münkir gerekmez ehl-i dil
Hak Te‘ālā buyruğıdur mūr olanda ejdehā
- 3 Eyle sultāndur ki yoğdur mişl ü hem hemtā aña
Buyruğından kim anuñ çılmaya şeh ü hem gedā
- 4 Kim ki Hakk’a münkir oldı koy cezāsıdur anuñ
Zerrece rahm itmegil sen tā kim ol hālin duya
- 5 İt rakībler ta‘n iderse ey Haṭāyī Hakk’a sal
Olma gamğın kim saña kılduğın Hakk’dan tapa

128

(AN: - , KN: -, İN:97a, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 N’eylerem men cenneti içinde dildār olmasa
Koy anı vīrāne kılsun bāğçada bār olmasa
- 2 Ğaflet ehli şöyle kim kıalur dīdārdan bī-naşīb
Ol dīdārı hānda görür çünkü bīdār olmasa
- 3 Toğrı vargil bu yola kim toğrılık dost kıapusı
Egri dīvānda utanur anda ikrār olmasa
- 4 ‘Āşıkuñ meydānda başı top yirine kıalınur
Başını meydāna kıoymaz kim ki serdār olmasa
- 6 Ey Haṭāyī gevheri harc eyleme nādāna sen
Gevherüñ kıadrini bilmez kim harīdār olmasa

- 1 Ey gönül şıdk ile her kim şāh ile yoldaş ola
Yüz gerek döndürmeye her nice kim yol daş ola
- 2 Yolu ger dar ola ger yay ola ger oğ ger kılıç
Mürşidinden dönenün ma'nide ismi lāş ola
- 3 Kıl gerek bildüre öz toğrılığın şāh yolına
İ'tikādın azmaya ger bāy u ger qallāş ola
- 4 Ey gönül cehd eylegil toğrı olasan şāha sen
'Ākībet kalbi çıhar her kimse kim qalmaş ola
- 5 Ey Hāṭāyī şıdk ile şāhuñ ayağına gelen
'Ākībet bir gün gümānsız halk içinde baş ola

- 1 Ey bende ger bu cihānda penāhuñ ilāh ola
Kemter kuluñ maqāmı senün pādīşāh ola
- 2 'Āşık odur ki dā'vā iderse bu sözine
Qanlu yaş ile çehre-yi zerdi güvāh ola
- 3 Mihrābı var o zāhidün ammā ki 'āşıka
Ma'sūkınuñ ayağı tozı kıblegāh ola
- 4 Bed-ḥāham ölse cümle cihān olmazam melül
Çün ol şanem menümlen ger nik-ḥah ola
- 5 Başdan ayağa bende Hāṭāyī ḥaṭālıdur
Zāhid ḥaçān ki ḥūbları sevmek günāh ola

130/3 ayağı tozı: ayağı izi KN.

4 olmazam melül: çekmezem melāl KN.

5 bende Hāṭāyī: bu Hāṭāyī KN. 11df11

131¹⁴⁴

(AN: -, KN:46b, İN: -, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Hüsni-i ruhsāruñ kim oldı cān ü dil hayrān aña
Va'de-i devr-i kāmerni tapşurur devran aña
- 2 Çün senüñ hüsñüñ mişāli Yūsuf-ı Ken'ānidür
Yüzüñi herkim ki sevmez yoñ durur imān aña
- 3 Āteş-i 'aşkuñda ey hün-hāre gözli dilberüm
Öyle yanmışdur bu bağrum yoñ durur dermān aña
- 4 Gül yanağun dilberā bes tāze terdür her zamān
Kānlu yaşımdan töker her dem gözüm bārān aña
- 5 Zülmet-i zülfünde gönli bu Haṭāyī hastenüñ
Hızr'a beñzer kim görünmez çeşme-i hayvān aña

132¹⁴⁵

(AN: -, KN:38a, İN:59a, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Bāṭınım hecründe cānā dopdolu kandur menüm
El gözünde zāhir ü gül kimi handāndur menüm
- 2 Zecr ü hecrüñ leşkerinden kişver-i cānā ne ğam
Çün hayālün gönlümün tahtında şultāndur menüm
- 3 Bülbül-i zāram yüzün bāğ-ı gülistānum durur
Ol gülistān üstine zülfün şebistāndur menüm
- 4 Çeşm-i mestün giceler niçün uyanmaz hābdan
Kim işüm her şubḥ u şām āh ile efgāndur menüm

132/1 gözüñde: yüzünde İN.

5 fitnesi: ta'nesi İN.

- 5 Bu Hataĩ'ye raķıbũñ fıtnesi kār eylemez
Dā'imā çũn dest-gırũm faẓl-ı Sũbhān'dur menũm

133

(AN: - , KN:47b, İN: - , MN: -)

mef'ũlũ / fā'ilātũn/ mefā'ĩlũ /fā'ilũn

- 1 Cān olmaz ise sen tegi cānān yeter maña
Vaşlũñ bu haste gōñlũme dermān yeter maña
- 2 Hicrũñ cefāsı öyle yaħupdur bu gōñlũmi
Her şeb kapuñda nāle vũ efgān yeter mañā
- 3 Zũlmāt içinde āb-ı hayāt istemez gōñũl
La'lũñ zũlālĩ çeşme-i hayvān yeter mañā
- 4 Zāhid qorıma sen meni peymāneden bugũn
Rũz-ı ezelde yār ile peymān yeter mañā
- 5 Gerçi Hataĩ gitdi elũnden vişāl-i dost
Her dem hayāl-i dīdede mihmān yeter maña

134

(AN: - , KN:46b, İN: - , MN: -)

mef'ũlũ / fā'ilātũ / mefā'ĩlũ /fā'ilũn

- 1 Her dem ğamuñda nāle vũ āhum yeter maña
Dũnya yũzinde ol yũzi māhum yeter maña
- 2 İşbāt kılmışam ruħ-ı zerd eşk-i sũrħumı
Da'vā-ı 'aşķ ile gũvāhum yeter mañā
- 3 'Ālem ħalāyıkı maña cũmle ħasũd ola
Ol āsitānuñ iti penāhum yeter maña
- 4 Zāhid ögũnme tālĩ-i sa'dum diyũp yũkũş
Sen var işũñe baħt-ı siyāhum yeter maña

- 5 Kesme ümîd rahmet-i Hâk'dan Hâfâyî sen
Cümle hâfâda lutf-ı İlâhum yeter maña

135

(AN: - , KN:47b, İN: - , MN: -)

fâ'ilâtün / fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün /fâ'ilün

- 1 Hâk-pāyuñ dilberā çün tâc-ı devletdür maña
Bes yüzüñ görmek senüñ baht u sa'âdetdür maña
- 2 Çün gam-ı 'aşkuñda ölmekdür hayât-ı cāvidān
Hâk bilür ölmek degül ol 'ayn-ı rāhatdur maña
- 3 Munca kim derdüñde zahmet çekmişem ey bî-vefâ
Çünkü sendendür bu zahmet cümle rahmetdür maña
- 4 Gerçi menden der-hicâb olursan ey ârām-ı cān
Yüzüñi görsetdüğün 'ayn-ı 'ināyetdür maña
- 5 Düşte gördi dün Hâfâyî yâr olupdur hem-demi
Yâ düşümdür yâ hayālüm bu ne hâletdür maña

136

(AN: - , KN:14b, İN: - , MN: -)

mef'ülü / fâ'ilâtü/ mefâ'ilü /fâ'ilün

- 1 Cānā gönülde hem-dem olan gam durur maña
Gör kim ferâğ evinde ne hem-dem durur maña
- 2 Ancah yüzüñ görende senüñ cān degil melûl
Zülfüñ kimi gönül daği berhem durur maña
- 3 Dil teşne bolsa vâdi-i hecrüñde gam yimen
La'lüñ zülâli çeşme-i zemzem durur maña
- 4 Niçün severdi haste-dil ey bî-vefâ seni
Bu çoğ belâ ki hecrüñ ider kem durur maña

- 5 Miskîn Hâtâyî vaşl ile yüz il yaşar müdām
Bu ‘ömr kim zamānede bir dem durur maña

137

(AN: - , KN:49a, İN: -, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Dilberā ol ay yüzün hırşîd-i tábāndur maña
Bāğçe içinde ahar su āb-ı hayvāndur maña
- 2 Mescide varmağ ne hācet didüm ey zāhid maña
Rūy ile zūlfı anuñ küfr ile imāndur maña
- 3 Müdde‘iler ta‘nesinden şanmañuz kim men dönem
Ol menüm içimde cān ü cānāndur maña
- 4 Men senünle söyleşende ger zemistān ger bahār
Her ne çağ görsem seni ‘ālem gülistāndur maña
- 5 Ey Hâtâyî çün saña Hāk’dan nazardur dā’imā
‘Aşkuñ ilen ol cihānuñ bāğ-ı rıdvāndur maña

138

(AN: - , KN:48a, İN: -, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Dilberā ‘aşkuñ bu tende sevgülü cāndur maña
Pertev-i mihr-i ruhuñ hırşîd-i tábāndur maña
- 2 Derd-i‘aşkuñdan senün hergiz şikāyet kılmazam
Hiç ‘ilāç itmen taleb niçün ki dermāndur maña
- 3 Āsitānuñ hākini virmen cemī’-i ‘āleme
Her ayagun toprağı mülk-i Süleymān’dur maña
- 4 Tā cemālün muşafını gördüm ey nūr-ı İlāh
Zıkr-i ‘aşkuñ dilde dā’im vird-i Qur’ān’dur maña

- 5 Ey Hatāyī hūblaruñ cevri vefādur ‘āşıka
Fırkat ü hecri nigāruñ luṭf u iḥsāndur maña

139

(AN: -, KN:47b, İN: -, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilatūn /fā‘ilūn

- 1 Gitdi ol dilber besī derd ü belā qaldı maña
Ne belā bil ki yüküş cevri ü cefā qaldı maña
- 2 Munca geldüm men gedāya hīç ‘ināyet kılmaduñ
İşigünde kılduğum dest-i du‘ā qaldı maña
- 3 Müjde geldi dil-sitānumdan ki katlı oldu raḳīb
Şükür kim bīgāne gitdi āşınā qaldı maña
- 4 Anca kevbebi kimi yaş dökdi ğamından gözlerüm
Yir ile gök ile keyvānda baḥa qaldı maña
- 5 Ey Hatāyī zülfi teg arındı yüzden zengibār
Dilber-i Çın ü Hoten hūb-ı Hıṭāy qaldı maña

140

(AN: -, KN:48a, İN: -, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilatūn /fā‘ilūn

- 1 Gitdi ol dilber yanumdan yüz cefā qaldı maña
Cevri bilmen kim belā-yı müntehā qaldı maña
- 2 Ey perī çoḡ işve-yi ḥüsnüñle mağrūr olma kim
Mülk-i fānī şanmagil kim ne saña qaldı maña
- 3 Tā kim ol ḥurşīd-ruḡ gitdi gözümde su kimi
Gözyaşum anuñ yüzinden āşınā qaldı maña
- 4 Sen gidenden berlü anca zār u efgān itmişem
Yir ü gök ins ü melek cümle baḥa qaldı maña

- 5 Dilberün gitdi Hataî sen n'idersin dünyeni
Çünki cân gitdi bu ten yâ Rab niye kaldı maña

141

(AN: - , KN:49a, İN: - , MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilatün /fā'ilün

- 1 Āh kim sen gitdün ey ay yüzli cân kaldı maña
Cân senünle gitdi cism-i nâ-tüvân kaldı maña
- 2 Tâ ki sen gitdin yanumdan ey dil-ārāmum menüm
Hâlet-i vaşluñ gönülde pâsbân kaldı maña
- 3 Gerçi gül-zâr-ı cemâlün gitdi qarşumdan menüm
Dilde mihr-i kâmetün serv-i revân kaldı maña
- 4 Ger nihân oldı gözümde ol perî peyker şanem
Gökde mâh anuñ yüzünden bir nişân kaldı maña
- 5 Tâ ki senden ayru düşdi bu Hataî haste-dil
Büy u müyuñ mişk ile 'anber-feşân kaldı maña

142

(AN: - , KN: - , İN:96b, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilatün /fā'ilün

- 1 Hâk te'âlâ çaldı bir şaykal bu gözgüm pasına
Gönlümün sevdâsı yoğdur bu cihân da'vâsına
- 2 Niceler dünyâya geldi niceler dağı gelür
Bir beka yurdını dutup yuf degil fenâsına
- 3 Cân ile başdan geçen bu nice gavvâş olur
'Âkıbet birgün yeter ol gevherün deryâsına
- 4 Ey gönül gel it tevâzu' şûfilerden al du'â
Şâh deyüp yarlıgaram kulı kul du'âsına

- 5 Nesne kim Hâk'dan gelürse aından olgil bî-gümân
Ey gönül var şad-kâm olgil Hâk'ın rızasına
- 6 Ey Hâfâyî gel bu fânî dünyenün terkin kılup
Geç anuñ kıl ü kâlinden şad ol şafâsına

143

(AN: - , KN: -, İN:98a, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilatün /fā'ilün

- 1 Gül ağaçdan çıhdı geldi şāha yoldaş olmağa
Sırr-ı şāh idi ezelden geldi sırdaş olmağa
- 2 Yüreği dāğ olmayınca bağırı kanlu la'l teg
Hîç kimün ki haddi yoğdur kim kıızılbaş olmağa
- 3 *Küntü kenzeñ* sırr-ı devrinde Muhammed nūrıdur
Kırmızı tāt ile geldi 'āleme fāş olmağa
- 4 İsmi İsmā'il'dür zātı emīrū'l- mü'minīn
Yüzünü görgeç havāric rāzıdur daş olmağa

144

(AN: -, KN:19a, İN: -, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilatün /fā'ilün

- 1 Zerreym mihründe dā'im ey cemāl-i āfitāb
Ebri yüzünden götürgil dutmagil menden hicāb
- 2 Dur dise yārūñ kūyında ey rakīb-i rū-siyāh
Haste bülbül var iken n'eyler gülistānda gurāb
- 3 Ey gözi nergis yüzi gül teg boyı serv-i revān
Tā ki senden ayrı düşdüm hasteyem hālum harāb

143/ mahlas beyti yok.

- 4 Cennet-i vaşluñdan ey cānum meni dūr itmegil
Men firākuñ āteşinde çekmişem derd ü 'azāb
- 5 Bu Haṭāyī Hakk'ına dā'im dutupdur çoḡ ümīd
'Ākıbet raḥm aña kılğil sâ'at-i yevmü'l hisāb

145

(AN: - , KN:46b, İN: -, MN: -)

mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

- 1 Geldi şurāhī meclise ref 'eylemiş niķāb
Nūr eyledi mecālisi zerrīn per-āfitāb
- 2 Mānend-i cām-ı Hızr-ı nebīdür mişāl ilen
Āb-ı hayāt içindeki cān baḥş iden şarāb
- 3 Ma'şūk-ı serv-i kāmēt ü maḥbūb-ı sīm-ten
Tāvūs-ı ravza cilve kılur çıkmış ez hicāb
- 4 İçmiş şarāb-ı la'l çü serḥoş öper ayağ
Nuql eylemekde cān ü ciğerden diler kebāb
- 5 Kulkul diyer maṭaraya ya'ni digil digil
Baş indürür piyāleye kim kılma ictināb
- 6 Āyīne-yi Sikender ü hem cām-ı Cem budur
İzhār ider cihāna kılur şeyḥi çün şebāb
- 7 Her yirde kim otura Haṭāyī bu hūr-veş
Gökde melā'ik oḡur yā leytenī türāb

146

(AN: - , KN: -, İN:84a, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

- 1 Ger menümlen bir gün ol şāh-ı cihānum söyleşe
Dilde nuṭkum kalmaya anuñla cānum söyleşe

- 2 N'ola birgün hastesini şorsa ol rūh-ı revān
Gövdede rūhum revān olup revānum söyleşe
- 3 Ger yüz ıldan sonra bir kez kabrim üste gelse yār
Yār ile kabrüm içinde üstühānum söyleşe
- 4 Dañla kâdı katına senden da'vî-i hūn itmey
Men eger söylemişem gövdemde kanum söyleşe
- 5 Pîr iken bende Haṭāyî nev-cevān olam yine
Ger menümlen bir kez ol 'ömr-i civānum söyleşe

147

(AN: - , KN:35a, İN:84a, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilatün /fā'ilün

- 1 Ger menümlen ol meh-i nā-mehribānum söyleşe
Haste cismümde bu cān-ı nā-tüvānum söyleşe
- 2 Men ölenden sonra kabrüm üste ger 'azm itse yār
Kabir içinde dura anuñlan imānum söyleşe
- 3 Bu kararı yoñ gönül bilmen haçan ārām ide
Yā meger bir gün menümlen dil-sitānum söyleşe
- 4 Zehr-i hicrān birle dañi tāli'üm telh olmaya
Ger menümlen bir kez ol şîrîn zebānum söyleşe
- 5 Ğamlu gönli bu Haṭāyî'nüñ cihānda şād ola
Ger menümlen bir kez ol 'ömr-i civānum söyleşe

147/3 ya meger: ya menüm KN.

4 bir kez: bir gün KN.

5 şād ola: şād olup KN; 'ömr-i civānum: ğam-hār cānum KN.

148

(AN: -, KN: -, İN:98b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Çeşmüme geldi şehā naķş-ı cemālün bu gice
Kıldı āşüfte meni zülf ile hālün bu gice
- 2 Düşde gördüm men-i sevda-zede çin çin yapışur
Boynuma silsile-yi zülf ü çü dalün bu gice
- 3 Rişte-i cānumı şevķ odına pervāne kimi
Yağdı tā vaķt-i seher şem‘-i cemālün bu gice
- 4 Kıldı sevdā ile peyveste za‘īf ey meh-i nev
Tenümi şol ham-ı ebrū-yı hilālün bu gice
- 5 Gözlerüm yaşını her suya çü su kıldı revān
‘İşve vü nāz ile ol serv-i nihālün bu gice
- 6 Munca kim āh u figān eyledi her gün şanemā
Şormadun haste Hāţāyī nice hālün bu gice

149

(AN: -, KN: -, İN:95a, MN: -)

mefā‘ilün/ mefā‘ilün /fe‘ülün

- 1 Menem sultān-ı ‘ālem cān içinde
Yirüm vardur hamu cānān içinde
- 2 Oğurlar adımı baħr ile berde
‘Irāk u Şām ile Şirvān içinde
- 3 Gel ey tālib maňa cānuñ fedā kıl
Ki geķmiş vaķt ü gün hicrān içinde
- 4 Göñülde küfr ü imān dopdoludur
Yaķın bil küfür var imān içinde

- 5 Şerī‘atdur tarīkatdur ḥaḳīkat
Güzīndür ma‘rifet bu cān içinde
- 6 Yine çevgān-ı ‘aşḳ aldum elime
Gelüben top çalam meydān içinde
- 7 Ḥaṭāyī’yem yakīn šāh Ḥaydar oğlu
Bu mühri saḥlagil sen cān içinde

150¹⁴⁸

(AN: - , KN:21a, İN:87a, MN: -)

mefā‘ilün/ mefā‘ilün /fe‘ülün

- 1 Ḥayālūñ meskenidür cān içinde
Yine Yūsuf n’ider zindān içinde
- 2 Gözüm içinde ol ‘aḳs-i cemālūñ
Güher nisbetlüdür ‘ummān içinde
- 3 Yüzüñ sehminden ol şekker dudağūñ
Gülistāndur gül-i ḥandān içinde
- 4 Raḳībi koymagil ḳapunda n’eyler
Bu kāfir cennet-i rıdvān içinde
- 5 Ḥaṭāyī görmemişdür ḳāmetūñ teg
Ḥırāmān servi hīç bustān içinde

151

(AN: - , KN: -, İN:86a, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilatūn /fā‘ilün

- 1 Ey ki hecrūñ bendeni zār itdi ḳaygular bile
Çeşm-i fettānuñ görüp ḥayrānam āhūlar bile

150/2 cemālūñ: ḥayālūñ KN.
3 sehminden: şaḥnında İN.

- 2 İstemez gönlüm meşāmı zülfünüzden özge bñ
Müşki n'eyler kimse ki öğrendi ol bñlar bile
- 3 Tā gözüm ol fitnelü kaç u gözññ gördi senññ
Geçdi 'ömrüm āh idüp ol çeşm ü ebrñlar bile
- 4 Anca ahdı gözlerümden kanlu yaşum sñ-be-sñ
Ahdı çeşmüm zevrakı her sñya bu sular bile
- 5 Şi'r içinde nisbet olmaz ey muhaddiş bilmiş ol
Bu Hařāyī'nñ kelāmı her hařālñlar bile

152

(AN: - , KN:31a, İN:- , MN: -)

mefā'ılñ/ mefā'ılñ /fe'ülñ

- 1 Egildüm secde kıldum hñnedāna
Nüş itdüm şerbetinden kana kana
- 2 Zihī devlet beřāret men gedāya
Yürürken uğradum dñrli dñkāna
- 3 Olan řarrāf kişi gevherni tanur
Mübāh olmiş durur pīr ü cevāna
- 4 Erenler āsumānuñ direğidur
Direk yirden dayanur āsumāna
- 5 Cihānı açdı řultān Haydar oğlı
Ġāzīler uğradı kevn ü mekāna
- 6 Biner Düldül çalar şeh Zñlfikār'ı
'Alī'den kaldı bu çarb u niřāne
- 7 Hařāyī'yem bugün meydān içinde
Şehuñ va'zı oğuram derviřāna

153

(AN: - , KN: -, İN:95b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Aytdum ey dilber hayālün aşinādur gönlüme
Her ne kim senden gelür şıdk u şafādur gönlüme
- 2 Gönlüme sen düştüğünce gözlerüm kan yaş töker
Ayağün toprağı şāhā kimiyādur gönlüme
- 3 Gözüme uyhu yürünmez gönlüme düşdi hayāl
Bilmezem āhır hayālün ne belādur gönlüme
- 4 Derdüme dermān bulunmaz çāre senden ey hekīm
Ey habībüm lebleründen vir şifādur gönlüme
- 5 Reh-nümādur bu Haṭāyī’nün kelāmı reh-nümā
Sen kuca zāhid kuca sözi haṭādur gönlüme

154

(AN: - , KN: -, İN:87b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Yāra yār olmağ dilersen ğayrısın yār isteme
Cān ü dilden geçmemişsen yūri dildār isteme
- 2 Varlığından geçmiyenler şāha yār olmaz imiş
Sen özüñi şāha dapşur gel daḥi var isteme
- 3 ‘Āşıkuñ ma‘şūk yüzidür kıblesi hem Kā‘besi
Sen yüzüñi şāha döndür kıble dīvār isteme
- 4 Bu cihānuñ bāğçesinde hārsız gül mi olur
Tikeninden qorḥar iseñ yūri gül-zār isteme
- 5 Ey Haṭāyī yār yolına cānuñi eyle fedā
Geç bu dünyā şöhetinden sen anı var isteme

155¹⁴⁹

(AN: - , KN:22a, İN:86b, MN: -)

fā'ilātūn / fā'ilātūn/ fā'ilatūn /fā'ilūn

- 1 Ey göñül 'aşkuñda yāruñ nāle vü āh eyleme
Degme her nā-maḥremi sırruñdan āgāh eyleme
- 2 'Āşıkuñ imānıdur yārūñ cemāli ey raķīb
Tañrı'çün git qarşudan ma'şūķı gümrah eyleme
- 3 Çün menüm üstüme doğdı āfitābum ey kāmer
Gezme gel evc-i felekde aduñı māh eyleme
- 4 Çün senüñ 'aşķ-ı mecāzuñdan ḥaķīķat bulmışam
Şimdi sen ḥāḥī vefā kılğil maña ḥāh eyleme
- 5 Menzil-i Raḥmānilerdür āsitānı dilberüñ
Gitgil ey şeytān raķīb āheng-i dergāh eyleme
- 6 Çün vişāluñ ḥirmenünden bir cev olmaz ḥāşılum
Dāne kılma yaşumı çehremni çün kāh eyleme
- 7 Ey Ḥaṭāyī içdigün mey āb-ı Kevşer'dür müdām
Nüş-ı cān it bādeden bir laḥza ikrāh eyleme

156

(AN: -, KN: 36a, İN: -, MN: -)

fā'ilātūn / fā'ilātūn/ fā'ilatūn /fā'ilūn

- 1 Ol peri-peyker şanem cismümde cānumdur menüm
Gitmesün göñlümden ol rūḥ-ı revānumdur menüm
- 2 Şordum ağzuñ zerre mi ğonca mıdur yā deḥān
Bu sözüüm yoḥşa ḥayālüm yā gümānumdur menüm

155/1 sırruñdan: sırruñda KN.

4 çün senüñ: tā senüñ KN.

KN'de 4. ile 5.beyitler yer deġiştirmiş.

- 3 Görelî âhû gözün ‘aşkıyla Mecnûn olmışam
Ol sebepten kûh u şahrâ hânümânumdur menüm
- 4 Zülfünü müşk oğudum aydur ki ebsem söyleme
Müşkün dağı pür türâb-ı âsitânumdur menüm
- 5 Serve beñzettün boyunı ey rakîb-i geç nazar
Nice dirsın serv anı ‘ömr-i civânumdur menüm
- 6 Göz midür bu çeşm-i âhû yoğsa nergis mestidür
Yüz midür ol yoğsa mâh-ı âsumânumdur menüm
- 7 Didiler ki ey Haţâyî nice sevdün yâri sen
Didi yoğdur ihtiyârüm dil-sitânumdur menüm

157

(AN: - , KN: -, İN:88a, MN: -)

fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün/ fâ‘ilatün /fâ‘ilün

- 1 Yine bî-pervalığı yâd itdigün ya‘ni ki ne
Olur olmaz sözi bünyâd itdigün ya‘ni ki ne
- 2 Her seher tâ şâm olunca tapmazam çün râhatı
Bendeni kaygudan âzâd itdigün ya‘ni ki ne
- 3 Guşsa vü derd-i firâk ilen eyâ Şîrîn-mişâl
‘Âşıkı dağlarda Ferhâd itdigün ya‘ni ki ne
- 4 Yüz ıl olsam dünyede bir dem mana yoğdur vişâl
Fırkatünde ‘ömrümi bâd itdigün ya‘ni ki ne
- 5 Seng-dil yâruñ elinden âh idüben dem-be-dem
Yağa yırtup baş açup dâd itdigün ya‘ni ki ne
- 6 Ölmişem hecründe çoğdan çürimişdür üstühân
Dirliği de maña bir ad itdigün ya‘ni ki ne

- 7 Tā ki feryāduña yetmez lutf edüp ol şāh-ı hüsñ
Ey Hataî munca feryād itdigün ya'ni ki ne

158

(AN: -, KN: -, İN:84b, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilatün /fā'ilün

- 1 Dāne-i hāl-i siyeh kim düşdi ruhsar üstine
Lāle-i pür-dāğı gör kim düşdi gül-zār üstine
- 2 Halkalanmış zülfünüz ruhsāruñ üste ey şanem
Gence beñzer kim anuñ yatmış durur mār üstine
- 3 Tā ki zāhid gördi yüzün itmedi hergiz nigāh
Kāfir-i mutlak durur kim gelmiş ikrār üstine
- 4 Sanasan kim çeşme-i hayvānuñ üste geldi Hızır
Düşdi tā hattuñ senün la'l-i şeker-bār üstine
- 5 Tā ki vaşluñ oldu vāşıl bu Hataî hasteye
Bir tabîbe beñzer ol kim geldi bīmār üstine

159

(AN: -, KN: -, İN:85b, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilatün /fā'ilün

- 1 Gönlümi çekdi şehā dāğ-ı ğamuñ dāğ üstine
Yine ol māhuñ firākı çekdi bir dāğ üstine
- 2 Zülf-i devrinün hattı teg hîç kimse bir hat görmedi
Tā ki 'ālemde yazılmışdur kara ağ üstine
- 3 Gerçi güller çoğ biter 'ālem gülistānında lîk
Gül yüzün teg bitmemiş hîç gülşen ü bāğ üstine
- 4 Ağ yüzün üstinde ol zülf-i siyāhuñı götür
Bilmezem hamrā gülün niçün konar zāğ üstine

- 5 Bu Hataī cismi yolında anuñ toprağ olur
Tā ayağın basa ol dilber bu toprağ üstine

160

(AN: -, KN: -, İN:83b, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilatün /fā'ilün

- 1 Gül yüzüñ kim düşmiş ol zülf-i perīşān üstine
Bir bulutdur kim düşüpdür mäh-ı tībān üstine
- 2 'Ārızuñ üste düşüpdür katre katre şol 'arağ
Sañasan şebnem durur düşmiş gülistān üstine
- 3 Züluf çin olmuş durur her dem düşer ol 'ārıza
Zulmet-i devrānı gör kim düşmiş imān üstine
- 4 Şol rağīb-i dīvi gör kim kūyna hüküm eylemiş
Şöyle kim kaşd eyler ol mülk-i Süleymān üstine
- 5 Bu Hataī yüzüñ üste zülfüñi görgeç didi
Zulmeti kuruñ düşüpdür āb-ı hayvān üstine

161

(AN: -, KN:33a, İN:85b, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilatün /fā'ilün

- 1 Derd-i 'aşkuñ dilberā tā geldi bu cān üstine
Sanasan kim geldi 'İsā cism-i bī-cān üstine
- 2 Bu cihān bāğını bünyād itdi dest-i Lemyezel
Sen tegi bir gül haçan bitdi gülistān üstine
- 3 Server-i Hindū'dur ol kim düşdi Rūm iqlimine
Ol siyeh hālūñ ki düşmiş rüy-ı handān üstine

161/1 tā: çün KN; sanasan kim geldi 'İsā cism-i bī-cān üstine: sanasan kim Hızır geldi āb-ı hayvān üstine KN.

- 4 Rāḥat-ı vaşluñ dilerken geldi hicrān zaḥmeti
Ey perī niçün koyarsan derdi dermān üstine
- 5 Tā cemālūñ mihri düşdi bu Ḥaṭāyī göñlüne
Sanasan Yūsuf'dur ol kim geldi Ken'ān üstine

162

(AN: - , KN: - , İN:93a, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilatün /fā'ilün

- 1 Çīn düşüpdür çīn saçuñdan Çīn-i Maçīn üstine
'Anberin çīn çīn düşüpdür zülf-i pür-çīn üstine
- 2 Bir hıramān serv-kāmet girdi nergis dermege
Avcuñı doldır benefşe saç bu gülçīn üstine
- 3 Ger dilerseñ Leylī teg yüzüñ göreñ Mecnūn ola
Ay tegi kaldur niķābuñ gün teg saçuñ üstine
- 4 Bir perī peykerni gördüm cān fedā kıldum aña
Şöyle nāzıkdür ki kılmış Çīn ü Māçīn üstine
- 5 Bu Ḥaṭāyī göñlüñi yağmaya viridi Çīn içün
Çīn perisi basdı Rūm'ı geldi Maçīn üstine

163

(AN: - , KN: - , İN:98a, MN: -)

mefā'ilün/ mefā'ilün /fe'ülün

- 1 Şehā kılgil teraḥḥum men gedāya
İşiguñde yetürgil bir nevaya

161/3 ol siyeh ḥālūñ ki düşmiş rüy-ı ḥandān üstine: şol siyeh ḥālūñ durur şimdi ḥandān üstine KN.
4 dilerken: dilerdim KN.
5 tā : çün KN.

- 2 N'ola hüsnuñ zekâtı bûse virseñ
Za'îfem derd-mendem men gedāya
- 3 Dişüñ inci gözüñ nergis lebüñ la'l
Senüñ ol hoş cemālūñ benzer aya
- 4 Hümāyūn kaddiñüzden şāh-i hūbān
N'ola şalsañ menüm üstime sāye
- 5 Senüñ cevruñden ey sultān-ı 'ālem
Haṭāyī baş alur varur Hıṭāy'a

164

(AN: - , KN: -, İN:93b, MN: -)

fā'ilātūn / fā'ilātūn / fā'ilatūn / fā'ilūn

- 1 Sākiyā ol bade-i şāfi şafānuñ 'aşkına
Doldırup virgil 'Aliyyü'l-Mürtezā'nuñ 'aşkına
- 2 Şad hezār la'net Yezīd'e çünki ol şehzādeye
Bir içüm su vermedi Kādir Hudā'nuñ 'aşkına
- 3 Kerbelā'da giymiş idi çoḡ belālar başuna
Sen daḡi oynat başuñ ol belānuñ 'aşkına
- 4 Āyet-i neşrun mine'llāh'dan maña oldı nüzūl
Kim yedi iklīmi fetḫ idem rızānuñ 'aşkına
- 5 Ey mevālīler bilūñ şāḡib zamānuñ vaḡtidür
Çalaram men kılıncı şāḡib zamānuñ 'aşkına
- 6 Toḡm-ı Mervān u Yezīd'üñ köküni men 'ākıbet
Yiryüzinden kazuram āl-i 'abānuñ 'aşkına
- 7 Ey Haṭāyī çün senüñ ceddüñ çoḡ itmişdür ġazā
Sen daḡi başla ġazāya ol ġazānuñ 'aşkına

165

(AN: - , KN: - , İN:86b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Tā yüzün üstine zülfün sāye şalmışdur yine
‘Ārızuñ rengi gül-i hamrāya şalmışdur yine
- 2 ‘Aşk-ı rüyuñdan gönül ister halāş olmağ velī
Cānumı zülf-i siyeh sevdāye şalmışdur yine
- 3 Çeşmüñe hayrān olandan berlü gönüm ey perī
Āhū nisbet ‘aqlumı şahrāya şalmışdur yine
- 4 Şādam andan berlü kim hecründe olmışmen muķīm
Yüz melāmet bu dil-i şeydāya şalmışdur yine
- 5 Bu Haṭāyī cānunı kurbān ider ol māha kim
Pertev-i mihr-i cemālün aya şalmışdur yine

166

(AN: - , KN: - , İN:96a, MN: -)

mef‘ülü/fā‘ilātü/mefā‘lū /fā‘ilün

- 1 Çeşmün katnda gamzelerün cān diler yine
Cellādı gör ki tökmek için kan diler yine
- 2 İster rakīb vaşl-ı dehānuñ hayālını
Ol dīvi gör ki mihr-i Süleymān diler yine
- 3 İster gönül ki nūş ide la‘lün zülālını
Ol Hızr’ı gör ki çeşme-i hayvān diler yine
- 4 Zülfün yüzün kenārını dutmış durur velī
Kāfir çerisi gāret-i imān diler yine
- 5 Miskīn Haṭāyī kapuña geldi ‘ināyet it
Vaşluñ gedası vāye-i ihsān diler yine

167

(AN: -, KN: -, İN:83b, MN: -)

mef'ülü / fā'ilātü/ mefā'ilü /fā'ilün

- 1 Cānum tükendi ḥasret-i cānāneyem yine
Şem'-i ruḥına 'aşk ile pervāneyem yine
- 2 Zāhirde gerçi derd-i firāk oldu hem-demüm
Bāṭın yüzünde yār ile hem-ḥāneyem yine
- 3 Dünyā yüzinde 'aşk ile zāram dırem şanem
Bir söylegil ki 'uqbāda cānāneyem yine
- 4 Dā'im gönül kuşu ki düşer dām-ı zülfine
Başdan ayağa yaralı çün şāneyem yine
- 5 Tā kim Ḥaṭāyī āhū tegi düşdi bendüñe
Şahrāda derd-i 'aşk ile dīvāneyem yine

168

(AN: -, KN:24b, İN:84b, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilatün /fā'ilün

- 1 Gerçi hecrüñden za'īf ü nā-tüvān oldum yine
Pīr iken yüzüñi gördüm nev-cevān oldum yine
- 2 Devr-i ḥüsnüñde güneş teg olmuş idüm āşikār
Hecr şahrāsına düşdüm bī-nişān oldum yine
- 3 'Ākıl idüm dünyede Leylī cemālün görmeden
'Aşk ile Mecnūn tegi bī-ḥānumān oldum yine
- 4 Tā ki āsīb-i felekden görmeye ḥüsnüñ zevāl
İşigünde gice gündüz pāsbān oldum yine
- 5 Bu Ḥaṭāyī'nüñ dilinde 'aşkuñuz pinhān iken
Cümle 'ālem dilinde dāsītān oldum yine

- 1 Mevsim-i kış gitdi devr-i nev-bahār oldu yine
Meclis-i gešte 'acāib rūzigār oldu yine
- 2 Mevsim-i gül geldi ve gülşen bezendi bezm için
Dağ u şahrā cümle yekser lāle-zār oldu yine
- 3 Sāḳiyā vakt-i ʔarabdur elde dutgil cām-ı mey
Kim benefşe mest olup nergis ḥumār oldu yine
- 4 Geldi nevrüz u bahār u 'ıyd ü devr-i dost kām
Yār eli teg yiryüzi nakş ü nigār oldu yine
- 5 Ebr-i nīsan cūşa geldi tökdi rahmet yağmurın
Gökyüzünden yiryüzüne dūr nişār oldu yine
- 6 Bāğçeye seyrāna çıhdı geşt için ol gül'ızār
Gül hecāletden kızardı şerm-sār oldu yine
- 7 ẖāmetünle baḥş iderdi dā'imā ol serv-i bāğ
Gör hecāletden aña menzil kenār oldu yine
- 8 Gül yüzünü görelı artdı fiğānı kuşlaruñ
Lāl iken bülbüllerüñ şavtı hezār oldu yine
- 9 Ey Ḥātāyī şād olup beytü'l-ḥazenden çıḣ bugün
Bāğ u bāğçe suyına vakt-i güzār oldu yine

168/2 olmuş idüm: bulmuş idüm İN.

3 görmeden: görmesem KN.

169/2 cümle yekser: cümlesi KN.

6 gül'ızār. gülsitān: KN.

KN'de 2.ile 3. ve 7. ile 8. beyitler yer değıştirmiş.

8 artdı: artar KN; bülbüllerüñ: bülbülleri KN.

170

(AN: -, KN: -, İN:92a, MN: -)

mef'ülü / fā'ilātü/ mefā'ilü /fā'ilün

- 1 Görmek yüzünü derde devādur Hāṭāyī'ye
Karşuñ durmaḵ imdi revādur Hāṭāyī'ye
- 2 Kaşuñ gözüñle kirpigüñ ol nāz u işveler
Her biri cānā dürlü belādur Hāṭāyī'ye
- 3 La'l-i lebüñ şarābını bir kez dadupdur ol
Derd-i diline bil ki şifādur Hāṭāyī'ye
- 4 Her demde kıлмаḵ ey şeh-i ḥubān revā degil
Cevr ile zūlm munca revādur Hāṭāyī'ye
- 5 Dār ağacı tikilmiş dü 'ālem-i nezzārede
Aydur ki gelsün imdi şalādur Hāṭāyī'ye
- 6 Ger mihr ü ger cefā vü sitem sendendür ḥamu
Her ne var kıl ki rızādur Hāṭāyī'ye
- 7 Sensiz dirilmek 'āşıḵa yüz miñ belā imiş
Ölmek senüñ yoluñda şafādur Hāṭāyī'ye

171

(AN: -, KN: -, İN:44b, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilatün /fā'ilün

- 1 Ol peri-peyker maña yār olmadı ḥayf oldu ḥayf
Aldı göñlümni vefādar olmadı ḥayf oldu ḥayf
- 2 Saḥlar idüm mihrini göñlümde dā'im cān kimi
Sırrımı fāş itdi settār olmadı ḥayf oldu ḥayf
- 3 Kim ki yüz miñ mekr ile kıldı meni senden cüdā
Yüz belāya ol giriftār olmadı ḥayf oldu ḥayf

- 4 Firqatüñ odına yandım cān ü dil oldu kebāb
Kimse hālumdan haberdār olmadı hayf oldu hayf
- 5 ‘Aşk elinde haste düşdi bu Haṭāyī’ nūñ teni
Lebleründen birce tīmār olmadı hayf oldu hayf

172

(AN:-, KN:45b, İN:-, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Dilberā derdüme dermān senden özge kimse yoḥ
Yā daḥi göñlümde īmān senden özge kimse yoḥ
- 2 Hecr evinde men kimüñlen hem-dem olam ey şanem
Göñlümüñ şehrine mihmān senden özge kimse yoḥ
- 3 Hızr teg zulmetde kaldum bir meded kıl Tañrı’çün
Teşne içün āb-ı hayvān senden özge kimse yoḥ
- 4 Her ne kim hüküm eylersen eyle maña ey ‘aşk-ı yār
Göñlümüñ tahtında sulṭān senden özge kimse yoḥ
- 5 Bu Haṭāyī hastenüñ virgil murādın yā İlāh
Kim mekān-ı luṭf u iḥsān senden özge kimse yoḥ

173

(AN: -, KN:16a, İN: -, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Ol perī kim bu cihānda ḥüsninüñ hemtāsı yoḥ
Serv-i ra‘nānuñ anuñ teg kāmēt ü bālāsı yoḥ
- 2 Gice gündüz men anuñ hecrinde yanmağdur işüm
N’eyleyim kim ol mehüñ menden yana pervāsı yoḥ
- 3 Ögme ey vāiz maña Cennāt u rıdvān bāğını
Kim anuñ yārüñ yüzi teg bir gül-i ḥamrāsı yoḥ

- 4 Kılma ey nâşih maña zülfin seversen özge ta‘n
Hansı ‘aşıkdur ki andañ başka bir sevdası yoh
- 5 Gerçi çoğdur dünyede ‘uşşākı ol māhuñ velī
Bu Hataı hāste mi ki ‘aşıq-ı şeydāsı yoh

174

(AN: -, KN: -, İN:97a, MN: -)

mefā‘tlün/ mefā‘tlün /fe‘ülün

- 1 Meni ser-geşte hayrān eyleyen şāh
Gönül şehrinde seyrān eyleyen şāh
- 2 Meni rüsvā idüp salduñ cihāna
Dīdemi zār u giryān eyleyen şāh
- 3 Musahhar eyleyüp cümle cihānı
Yezīd kavmin müselmān eyleyen şāh
- 4 Ene’l Hāk çağırur Manşūr tonında
Yine Manşūr’ı ber-dār eyleyen şāh
- 5 Yūsuf’ı çıharan çāh-ı belādan
Mısır tahtında sultān eyleyen şāh
- 6 Be deşt-i Erjen’e Selmān-ı Farsī
Alub aslan elinden kırtaran şāh
- 7 Özi bülbül olup bāğçeme girdi
Meni dışarıda zār eyleyen şāh
- 8 Hataısız gözlere yüzi güneşdür
Yine güneşin pinhān eyleyen şāh
- 9 Hataı şubh u şām seni çağırur
Yine maşşerde dīvān eyleyen şāh

175

(AN:-, KN: -, İN:94a, MN: -)

mefā‘ilün/ mefā‘ilün /fe‘ülün

- 1 ‘Aynullāham ‘aynullāham ‘aynullāh
Gel imdi Hakk’ı gör ey kūr-i gümrāh
- 2 Menem ol fā‘il-i muṭlaḳ ki dirler
Menüm hükümdedür hurşid ile māh
- 3 Vücūdum Beytullāhdur yaḳīn bil
Sücūdım saṇadur şām u seher-gāh
- 4 Yaḳīn bil ehl-i ikrāruñ yanında
Yir ü gök cümle ḥaḳdur olma gümrāh
- 5 Dilersen Hakk’ı Hakk’a vāşıl olgil
Erişdi fi‘l-maḳāmi lī-ma‘a’llāh
- 6 Velāyet bāğının bir meyvesidür
Ḥaḳan üze añı her dest-i kūtāh
- 7 Ulūfet bāğını seyrān iderken
Ḥaṭāyī uğradı bir gence nā-gāh

176¹⁵⁴

(AN: -, KN:48b, İN:104b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Şol mübārek zātuña işüm şenādur yā Nebī
‘Āşilik bīmārına aduñ şifādur yā Nebī
- 2 Ayağuñ toprağının ḳadrin ne bilsün her kişi
Kün fe-kān ol toprağa kemter bahādur yā Nebī

176/3 na‘line: vaşfına İN.

4 kaldı: kıldı KN.

KN’de son iki beyit eksik.

- 3 Ol maḳāmuñ kim felek yitmez şufûf-ı na‘line
Ayağuş altında ol bir ḥāk-pādur ya Nebī
- 4 Qaldı sidrü’l-müntehā geçdüş felekden tā zemīn
Kim yeter bu ḳadre Ḥāk’dan müntehādur yā Nebī
- 5 Ey güneş yüzli seni her kimse kim ḥāk bilmedi
Dañla maḥşerde anuş yüzi ḳaradur yā Nebī
- 6 Çün senüş dostluğuşa yaratdı Şānī‘ ‘ālemi
Ayağuş toprağına ‘ālem fedādur yā Nebī
- 7 Her münāfiḳ kim saña gönlünde inkār eyledi
Tā ebed yanmaḳ cehennemde sezādur yā Nebī
- 8 Hem senüş ta‘rīfüş itdi hem ‘Alī’nüş ol Çalab
Nişe kim sen Muştafā ol Mürtezā’dur yā Nebī
- 9 Mu‘cizātuñ ḳatındadur Mūsī mişāl-i mürçe
Gerçi Fir‘avn’a ‘aşāsı ejdehādur yā Nebī
- 10 Bu Ḥatāyi ḥasteye ḳılgıl şefā‘at rūz-ı ḥaşr
Çünki aşlında senüşlen āşinādur yā Nebī

177

(AN:-, KN:26a, İN:-, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilatūn /fā‘ilūn

- 1 Ey boyun Tūbā dudağuş āb-ı ḥayvān nisbeti
Āb-ı ḥayvān dimeñ anı çeşme-yi cān nisbeti
- 2 Ḳāmet-i ruḥsāruñı her kim ki gördi söyledi
Biri güldür birisidür serv-i ḥayvān nisbeti
- 3 İşigüş toprağına her kim ḳul oldı şıdḳ ile
Pādişahdur bendesi Fağfūr u Ḥākān nisbeti

177/5. beyitin birinci mısrasında vezin problemi var.

4 Baħr-i ‘aşk içre senüñ çün nice ğavvāş olmışam
Dişlerüñ dürdür dudağuñ āb-ı hayvān nisbeti

5 Bu Ḥaṭāyī evc-i zülfüñ gördi yüzinde tā
Gözlerüm dil yaş töker bārān-ı nīsān nisbeti

178¹⁵⁶

(AN:-, KN:27b, İN:103a, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Bu şürāḥī dilber-i ra‘nā kimidür kāmēti
Rūh-tek her kim ki rāḥın içer artar rāḥatı
- 2 Vaşfinuñ şerhin dimekte nuṭkı yoḥdur kimsenüñ
Ḥaḳ hümāyūn eylemiş bezm içre şāḥib devleti
- 3 La‘l-i cevherden mūraşsa‘ kılmış anı Ḥaḳ tamām
Bu sa‘ādet Ḥaḳ’dan almış kimseden yoḥ minneti
- 4 Giceler meclis içinde oturur ol ser-firāz
Öyle mihmāndur ki her yirde var anuñ ‘izzeti
- 5 Ey Ḥaṭāyī demegil anuñ şarābın sen ḥarām
Sīnesine nūr tek dolmış İlāh’uñ raḥmeti

179¹⁵⁷

(AN:-, KN:21b, İN:100b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Tā menüm gül yüzli yārüm ‘azm-i seyrān eyledi
Lāle tek hicrūñ yarası bağrumı kan eyledi

178/2 kimsenüñ: senüñ KN.

5 nūr tek dolmış: yüzün dolmış KN.

3 bu sa‘ādet Ḥaḳ’dan almış :bu sa‘ādetden müdāmı KN.

179/4 göñlümi: dilleri KN.

- 2 Tā ki kıldı bir nazar ol dilrubā yārüm menüm
Neçe ‘uşşāk ehlini sermest ü hayrān eyledi
- 3 Tā ki dün gül-zār içinde bir tebessüm kıldı yār
Ağzı beste goncanı gülşende handān eyledi
- 4 Dāma şaldı cān kuşın şad-pāre kıldı gönlümi
Tā kamer yüzünde ol zülfün perīşān eyledi
- 5 Āferin ol dilrubā-yı nāzenīn dildāra kim
Bu Hatāyī’ye vişālun lutf u ihsān eyledi

180¹⁵⁸

(AN:-, KN:23a, İN:108a, MN: -)

mefā‘lün/ mefā‘lün /fe‘ülün

- 1 Maña derd ü belālar yahşi geldi
Saña zevk ü şafālar yahşi geldi
- 2 Saña hoş oldu yārin yād oldu
Maña ol aşinālar yahşi geldi
- 3 Senün yüz kıymetün bir pula düşdi
Maña bu pür bahālar yahşi geldi
- 4 Sen ölgil derd ilen ğamdan ki maña
Besī derde devālar yahşi geldi
- 5 Men ol pervāneyem hasret odında
Saña şem’ü ziyālar yahşi geldi
- 6 Saña cevır ü cefā bulsun müsellemler
Maña ehl-i vefālar yahşi geldi

180 / 1 maña: saña KN.

4 beyit İN’de eksik.

5 pervāneyem: pervāne tek KN.

- 7 Ḥaṭāyī vaşla yitdi Çîn ü taḥḳīḳ
 Saña yardan ḥaṭālār yaḥşī geldi

159

181

(AN:-, KN: 21a, İN:103b, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilatūn /fā‘ilūn

- 1 Dembedem yol gözlerem ol sevgü yārūm gelmedi
 Ḳalmışam kış miḥnetinde nevbahārum gelmedi
- 2 Ḥayli müddetdür ki men tā ayrı düşdüm yārdan
 Görmek için ḥadden ötdi intizārum gelmedi
- 3 Tā ki gördüm uyḥuda men ol perīşān zūlfūñi
 Yirine andan berī şabr u ḳarārum gelmedi
- 4 İḥtiyārum gitdi menden cān ü dilden geçmişem
 Ol menüm cān ü gönülden iḥtiyārum gelmedi
- 5 Ḥastedür miskīn Ḥaṭāyī bir mişāl-i ‘andelīb
 Ḥüsn bāğında cemāl-i gül‘izārum gelmedi

182

(AN:-, KN: -, İN:98b, MN: -)

mefā‘lūn/ mefā‘lūn /fe‘ulūn

- 1 Men ol mest-i liḳāyam geldüm imdi
 Hemīşe bā-Ḥudāyam geldüm imdi
- 2 Cihān içinde bir ‘āḳil meni bil
 Men ol şıdk u şafāyam geldüm imdi
- 3 Meni zinhār sen gayr ile bilme
 Hemān ol dilrubāyam geldüm imdi

181/2 tā ayrı düşdüm yārdan: yardan ayru düşmüşem İN.

4 cān ü dilden geçmişem: cān ü dilden el yudum KN.

- 4 Münāfık cānına bir arb-ı ŐimŐır
Bugün Hāk'dan belāyam geldüm imdi
- 5 Muhibler haqqına ey ehl-i diller
Bugün bir cān fedāyam geldüm imdi
- 6 Zī-ğayr-ı haq meni bīgāne bilsün
Be-hazret āŐināyam geldüm imdi
- 7 Muᳵarreb haqqına evc-i felekden
Me'in içün hümāyam geldüm imdi
- 8 Nice cānlara cān olmaᳵ içün
᳤a᳤āyī cān-fedāyam geldüm imdi

183

(AN:-, KN:24a, İN:82a, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilatün /fā'ilün

- 1 Dilberā gördüm yüzün ᳵayrānam ol demden berü
Gözyaşından an ilen altānam ol demden berü
- 2 Tā aya᳒un topra᳒ından men sa'ādet bulmışam
İŞigünde rüz u Şeb der-bānam ol demden berü
- 3 Zerre idüm gün yüzün mihrine düşdüm nāgehān
'Ālem içre Őöhre-yi devrānam ol demden berü
- 4 Tā senün rüz-ı ezelden 'aŐkuña didüm belī
'Ahdi bozman ber-ser-i peymānam ol demden berü
- 5 Tā senün āhū gözün gördi ᳤a᳤āyī ey perī
Mecnūnam vīrānelerdür ᳵānum ol demden berü

184¹⁶²

(AN:-, KN: -, İN:101b, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilatūn /fā‘ilūn

- 1 Ey melek şüretlü insān ey güneş yüzli perī
Görmedi ‘ālemde merdūm bir senūñ teg dilberi
- 2 Şanma ancaķ müşke virdi bu siyeh-rūluķ saçuñ
Meh yüzūñ kıldı hacīl bāğlarda verd-i aķmeri
- 3 ‘Aşķuñā düşen gönüller şanma kim ābād ola
Anlaruñ şehrin ħarāb itdi firāķuñ leşkeri
- 4 Oldı sahrāda yirim insān içinden dūr olup
Tā ki gördi gözlerüm sen āhū gözli dilberi

185

(AN:-, KN: 25b, İN:-, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilatūn /fā‘ilūn

- 1 Hīç senūñ teg görmedüm bir dilber-i ħurī perī
Serv boylı gonca leb lāle yüzli meh-peykeri
- 2 Tā seni gördi gözüm oldum özümnden bī-ķaber
Ĥande gördi gözlerüm bilmen senūñ teg dilberi
- 3 İşigūñ rıdvān özüñ hūrī cemālūndūr senūñ
Ruħlaruñ Cennet boyuñ Tūbā dudaguñ Kevşeri
- 4 Merķabā ey dilber-i Şīrāz u şūķ-ı mülk-i Çin
Söyledi her kim seni görürse Allāh ekberi
- 5 ‘Āşıkı öldürdūñ ey dost su kimi ķan olduñ revān
Ĥanceri gidersen ey ħūñķāre dilber ħanķeri

- 6 Ey Haṭāyī şol Hoten Türkī saçunuñ şemmesi
Nāfe-yi şahrāya şaldı belki müşk ü ‘anberi

186

(AN:-, KN:22a, İN:108a, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Ey cemālüñdür senüñ Allāh nūrın mazharı
Üşte Beytullāh kaşuñ mihrābı kaddüñ minberi
- 2 Sen niçük şun‘-i Hudāsañ ey melek yüzli beşer
Yüzüñi görgeç oğur ‘uşşāk Allāh ekberi
- 3 Tā yaratdı yir ile gögi Te‘ālā şānühü
Görmedi hiç kimse sen teg dilber-i meh-peykeri
- 4 Şaņasan kim ÇİN çerisi dutdı Rūm iklimini
Tā yüzüñ girdine düşdi zülf-i müşk ü ‘anberi
- 5 Rūz ü şeb ay ü güneş girdi felekni devr ider
Şeb çerāğ olmışdur istersen büt-ı nīk aḥteri
- 6 Kāmetuñ pest eyledi servi çimende ey şanem
Ārızuñ kıldı hacıl bağlarda verd-i aḥmeri
- 7 Dünyada herkim kıılır bir pādişāhuñ hıdmetin
Bu Haṭāyī bendedür şıdk ile şāhuñ çākeri

187

(AN:-, KN:30b, İN:108b, MN: -)

mef‘ülü /fā‘ilātü/mefā‘lū /fā‘ilün

- 1 Ey gül yañaḥlu leblerüñi cān disem yiri
Zülfüñe küfr yüzüñe imān disem yiri
- 2 Sordum ṭabībe derdüme dermān bulunmadı

186/6 ey şanem: bir naẓar İN.

4 saņasan kim ÇİN çerisi: ÇİN çerisi sanasan kim KN.

- Bu derd-i ‘aşka la‘lühni dermān disem yiri
- 3 Kim işigüñe yatanda devlet bulur müdām
Ol āsitāne sāye-yi Sübhān disem yiri
- 4 Bu mūr-i hastenūñ ki kapuñda makāmı var
Men ol maḳāma mülk-i Süleymān disem yiri
- 5 Buldı Hātāyī zıkr-i cemālūñda nūr-ı Hāḳ
Şahn-ı ruḥuñı şafḥa-yı Qur’ān disem yiri

188

(AN:-, KN:-, İN:104a, MN:-)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Vechüñe bahgeç göründi gözüme meh-pāresi
Olmışam rüz-ı ezelden firḳatūñ bī-çāresi
- 2 Derdüme dermān bulunmaz çāre senden ey ḥekīm
Bilmişem senden yakındır üş bu derdüm çāresi
- 3 Göreli Şīrīn lebūñ‘aşkuñda Ferhād olmışam
Olmışam Mecnūn kimi ol Leyli’nūñ āvāresi
- 4 Dileğim bu idi Hāḳ’dan ey ḥabībüm şubḥ u şām
Yār elinden ola yāre cānda ‘aşkuñ yāresi
- 5 Ey Hātāyī firḳatin çek tā vişālūñ bulasan
Bes yavuh kılmış vişālūñ birle hicrān yāresi

189

(AN:-, KN:28b, İN:101a, MN:-)

mef‘ülü / fā‘ilātü/ mefā‘ilü /fā‘ilün

- 1 Tā gördi gözlerüm seni ey ḥüsn ile ḡanī
Mecnūn mişāl ‘aḳlum ile görmedüm seni

187/3 yatanda: yanında KN.
KN’de 3.ile 4. beyitler yer değiştirmiş.

- 2 Kūyuñdan özge mürğ-i gönül dutmadı qarār
Bülbül ne yire varsa görüp taze gülşeni
- 3 Yüzümnī ḥak-pā kıluram āsitānına
Tā kim dege yüzüme sa‘ādetlū dāmeni
- 4 Hūblar cihānı cümle dutarsa eyā şanem
Cān oldığınca men daḥi terkeylemen seni
- 5 Gitmez Ḥaṭāyī cevır ile kapuñdan ey perī
Gülşen bilürmen ol ser-i kūyuñda külḥanı

190

(AN:-, KN: -, İN:99b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Aşdı zülfüñ teg ğamuñ şol qadd ü belādan meni
Rūyı göster māh-ı men kırtar bu sevdādan meni
- 2 Mehr-i rūyuñ meh tegi qarşumda düşmiş ol perī
Ey felek dūr itmegil ol ḥüsn-i zībādan meni
- 3 Zāhidā virme naşīḥat ‘aşkı men terk eylemen
Vā‘z ile qorḥutmagil imrüz u ferdādan meni
- 4 Gözyaşım rūd-ḥānesi aḥdı ğamuñdan oldı baḥr
Vaşl ilen dutgil elüm kırtar bu deryādan meni
- 5 Bu Ḥaṭāyī’nüñ yiri oldı ğamuñdan dāğ-ı ḥecr
Qırtara luṭfuñ meger bu kūh u şaḥrādan meni

189/ 1 görmedüm: görmedi KN.
2 varsa: vara KN.

- 1 Cemālüñdür senüñ nūr-ı İlāhi
Yüzüñdür ‘ālemüñ hurşīd ü māhı
- 2 Ayağüñ toprağı ey mazhar-ı Hāk
Erenler başınuñ tāk ü külāhı
- 3 Nişār olsun saña dünyā vü ‘ukbā
Ki sensen dīn ü dünyā pādīşāhı
- 4 Şehenşehsin ki kemter kullarınüñ
Ögünce evliyālārdur sipāhi
- 5 Xamu bī-çāre vü derd-māndelerüñ
İşigüñ toprağıdur tekye-gāhı
- 6 Senüñ fermānuña ey fahr-ı ‘ālem
İtā‘at kıldı mehden tā-be-māhı
- 7 Münāfık varmadı şer‘in yolına
Dālāletden itürdi toğrı rāhı
- 8 Sözüñe olmadı her kim ki fermāñ
Yolında gündüz iken kazdı çāhı
- 9 Senüñ yolında her kim ki oldı kecre’y
Cehennem oldı anuñ cāy-gāhı
- 10 Halāş oldı günāhından temāmet
Kime kim luṭf ile kılduñ nigāhı
- 11 Günahkār ümmetüñdür bu Haṭāyī
Nazar kıl hāline sen gāhi gāhi

192

(AN:-, KN:-, İN:112b, MN:-)

mefā‘ilün/ mefā‘ilün /fe‘ülün

- 1 Yakın bil kim Hudāidür Hātāyī
Muhammed Muştafāidür Hātāyī
- 2 Şafī nesli Cüneyd ü Haydar oğlu
‘Aliyyü’l-Mürtezāidür Hātāyī
- 3 Hasan ‘aşkına meydāna gelüpdür
Hüsyn-i Kerbelāidür Hātāyī
- 4 ‘Alī Zeyne’l-‘İbād Bākır u Ca‘fer
Kāzım Mūsā Rızāidür Hātāyī
- 5 Muhammed Takīdür ‘Alī en-Nakī
Hasan ‘Asker livāidür Hātāyī
- 6 Muhammed Mehdī-i şāhib-zamānuñ
İşigünde gedāidür Hātāyī
- 7 Velākin adum Şāh İsmā‘il’dür
Teħallüşi Hātāyī’dür Hātāyī

193

(AN:-, KN:-, İN:103a, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Ey şanem yoluñda bu ‘ālem fedādur cān daħi
Belki kıldur cān saña ‘ālemde her sultān daħi
- 2 Ey perī hüsñüñe senüñ nice hayrān olmasun
Gökde ser-gerdān olupdur ol meh-i tābān daħi
- 3 Ey güneş hüsñüñ senüñ ğarķ olmışam baħr içre kim
Gözlerüm yaşı katında kıtredür ‘ummān daħi

- 4 Derd-i ‘aşkuñdan senüñ deryāya döndi gözlerüm
Ayağın altında toprak kimidür keyvān daği
- 5 Nice yanmasun Haṭāyī ‘arızuñ hecrinde kim
Ġarḳa-i hūn oldu cevrenden gül-i ḥandān daği

194

(AN:-, KN:-, İN:109a, MN:-)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Tā seni gördüm nigārā dil maña yār olmadı
Gerçi yār oldu velīken yār-ı ġam-ḥār olmadı
- 2 Gerçi şīrīn leb cihān mülküñde çoḥdurur şehā
Ḥoḳḳa-i la‘lūñ kimi hergiz şeker-bār olmadı
- 3 Gül gülistānda yüküştür nāzik ü zī‘bā velī
‘Arızuñ teg ey şanem hiç gülde gülzār olmadı
- 4 Ḥande kim ma‘şuḳ ola kūyında vardur çoḥ raḳīb
Ḥansı güldür kim anuñ yanında bir ḥār olmadı
- 5 Tā seni gördi Haṭāyī vālih ü şeydāidür
Ḥansı gözdür Ḥaḳ yüzüñ gördükte bī-dār olmadı

195

(AN:-, KN:30a, İN:101a, MN:-)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Dilberā ‘aşkuñda men teg kimse meşhūr olmadı
Yā senüñ tek hüsniñe hiç kimse mağrūr olmadı
- 2 Ḥūr ilen bāğ-ı behiştī kıldılar ta‘rīf leyk
İşigüñ tek cennet ü hüsnüñ kimi ḥūr olmadı

195/2 ḥūr ilen bāğ-ı behiştī kıldılar: dünyā vü ukbāda hūri kıldılar KN.
3 tā ki ‘aşkuñ: çünkü ‘aşkuñ KN; mülkine: tahtına KN.
5 görmeden bu devleti: bu sa‘adetni görüb KN.

- 3 Tā ki ‘aşkuñ gelmedi şāhā bu göñlüm mülküne
Ey şanem şehr-i vücūdum beyt-i ma‘mūr olmadı
- 4 Nūr-ı ‘aşkuñ dilberā göñlüme tā kim düşmedi
Zulmet-i göñlüm evi ‘ālemde pür-nūr olmadı
- 5 Hāk-pāyuñı Hāṭāyī tā ki çekdi çeşmine
Görmeden bu devleti düşmen gözi kör olmadı

196

(AN:-, KN:-, İN:103b, MN:-)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Sırr-ı ‘aşkuñdan şehā her kim ki āgāh olmadı
Kaldı mahrūm tā ebed maqbūl-i dergāh olmadı
- 2 Bilmeyen kendi vücūdın Hākḳ’ı bilmez lā-cerem
Kim ki bildi nefsinı ‘ālemde gümrāh olmadı
- 3 Gözgüsi pāk olmayanuñ çāre yoḥdur pasına
Kaldı nā-pāk tā ebed faẓl aña hem-rāh olmadı
- 4 Her ne kılsañ nīk ü bed āḥir saña ol tüş olur
Çekmedi şermendelik her-kim ki bed-ḥāh olmadı
- 5 Ey şāha kulam diyenler da‘vīye ma‘nī gerek
Ma‘nīsini bilmeyenler ṭālib-i rāh olmadı
- 6 Zevḳine aldanmagil mekri yüküşdür dünyanuñ
Hansı gün hoş geçdi kim soñı ğam āh olmadı
- 7 Çün kul olduñ ey Hāṭāyī bende fermān ol yaḳın
Bende fermān olmayanlar layıḳ-ı şāh olmadı

197

(AN:-, KN:21b, İN:100a, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilatūn /fā‘ilūn

- 1 Dilberūñ hecrūnde kimdür dīde-giryān olmadı
Āteş-i ‘aşkuñda her dem bağı biryān olmadı
- 2 Gül yüzūñ ‘azmine dün gitdüm gülistān geştine
Senden ayru hār boldı gül gülistān olmadı
- 3 Tā senūñ hūrşīd-i ruhsāruñ göründi çeşmüme
Bir bulut oldı kamer ol māh-ı tābān olmadı
- 4 Munca kim gördi seni zāhid yüzūñi sevmedi
Lā-cerem ol kāfirūñ gönlünde īmān olmadı
- 5 Ey Haṭāyī ‘aşkuña nīçün ḥalāyık ṭa‘n ider
Ol mehi kim gördi kim ḥüsnüne ḥayrān olmadı

198

(AN:-, KN:-, İN:109b, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilatūn /fā‘ilūn

- 1 Dūnye vü ‘uqbāda birdür yār dutman yār iki
Yār iseñ ey ğamlu gönlüm dutmagil zinhār iki
- 2 Zülfüñi yüz üste gördüm ḥalkalanmış söyledüm
Genc birdür üste niçün yatmış ol şeh-mār iki
- 3 Mürğ-i dil gāhī ruḥuñ geh ‘ārīzuñ mesken dutar
Bülbül-i dil-ḥaste birdür n’eylesün gül-zār iki
- 4 Kūşanur gönlüm ser-i zülfüñ ḥayālün der-meyān
Gör niçük kāfirdür ol kim bağlanur zünnār iki
- 5 Eylemez hergiz Haṭāyī sırr-ı Ḥaḥḥ’ı ḥalka fāş
Çünki birdür sırrı anuñ saḥlamaz sırdār iki

197/1 āteş-i aşkuñda: āteş-i aşkı içinde KN.

3 hūrşīd-i ruhsāruñ göründi: hūrşīd-i ruhsāruñı gördüm KN.

199

(AN:-, KN:-, İN:109b, MN:-)

mefā‘ṯlūn/ mefā‘ṯlūn /fe‘ūlūn

- 1 Menüm göñlüm alan dilber degil mi
Lebi mercān dişi gevher degil mi
- 2 Yüz ü zülfulñ menüm ĩmānum aldı
Zihī dīn düşmeni kāfir degil mi
- 3 Meni hayrān iden ol hūri zātuñ
Boyı Tūbā lebi Kevşer degil mi
- 4 Şarāb-ı ‘aşk içen ‘uşşāka ey dost
Lebūñ kand ü sözüñ şeker degil mi
- 5 Haṭāyī şāh-ı ‘ālem işigünde
Gulām-ı kemter ez Kanber degil mi

200

(AN:-, KN:-, İN:109a, MN:-)

mefā‘ṯlūn/ mefā‘ṯlūn /fe‘ūlūn

- 1 Ğamuñdan gözlerüm ‘ummān degil mi
Vişālūñ cān içinde cān degil mi
- 2 Yazılmış ḥaṭṭ ü ḥālūñ bī-müreккеb
‘Acāyib şūret-i Raḥmān degil mi
- 3 Eger Tivrāt eger İncīl ü Zebūr
Be-ḥūkm-i enbiyā Furḳān degil mi
- 4 Eger derviş eger mīr ü selātīn
Bu beş gün dünyede mihmān degil mi
- 5 Cihāna ‘aşk ile ‘üryān gelenler
Gidende hem yine ‘üryān degil mi

- 6 Bu günün fırsatın dañlaya viren
Yolında cāhil ü nādān degil mi
- 7 Gününü hoş geçür miskīn Hāṭāyī
Gelen devrān‘aceb devrān degil mi

201

(AN:-, KN:29a, İN:107a, MN:-)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Yoḥdur ‘ālemde bir daḥi ḥüsn ile yārüm kimi
Yā vefa ehlinde kimdür ol vefākārum kimi
- 2 Ḥasretünden ḳaddinūñ öyle za‘īf oldu sögüt
Yel esende titreşür bu cism-i bīmārum kimi
- 3 Tā ki dün meclisde ney feryād ü nālem diñledi
Ağlaşur bağı delüp bu nāle vü zārum kimi
- 4 Ebr-i nīsāndan soruñ aḥvālümü kim ol daḥi
Ḳatre ḳatre yaş töker çeşm-i gūherbārum kimi
- 5 Ey Hāṭāyī gerçi ḥūblar çoḥdurur ‘ālemde leyk
Olmaya bes dilber ol şūḥ-ı sitemkārum kimi

202

(AN:-, KN:29a, İN:99a, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Dilberā ‘aşḳuñı tende saḥlaram cānum kimi
İsterem mihrüñi cān taḥtında sulṭānum kimi
- 2 Yāsemen- teg ruḥlarun gördüm eyā rūḥ-ı revān
Yaşlarum gözden revān oldu yine ḳanum kimi

201/1: yā vefā ehlinde kimdür ol vefākārum kimi : yā cemāl ehlinde vardur ol cefākārum kimi İN.

2 ḥasretünden ḳaddinūñ öyle za‘īf oldu sögüt : ḥasretiñden ḳadīm olmuş meşel tāze sögüt İN.

bu cism-i bīmārum: cism-i bīmārum KN.

5 olmaya bes: bulmadı ol KN.

202/KN’de 3. ile 4. beyitler yer değıştirmiş.

- 3 addüñi cān bāğçesinde isterem men dem-be-dem
Çeşme-i çeşmümde bit serv-i hırāmānum kimi
- 4 İncimen derdünden ey göñlüm alan nāzik şanem
Var durur mihr-i lebün göñlümde dermānum kimi
- 5 Bu Hataī işidüp her dem menüm feryādumı
Nāle kıldı nüh felekler āh u efgānum kimi

203

(AN:-, KN:-, İN:110a, MN:-)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Sen menüm ruḥ-ı revānımsan tenümde cān kimi
Kim görünürsen maña sen dīn ile īmān kimi
- 2 Men gedā-yı derd-mendem bir fakīr-i bī-nevā
Eglenübsen göñlümün tahtında bir sulṭān kimi
- 3 Ey sözi datlu yüzi göğçek güzeller serveri
Bu cihānda hūblaruñ içinde sen ḥākān kimi
- 4 Müdde‘īnī koymaḡil kapuña nā-maḡrem durur
Cānına her demde yüz la‘net anuñ Şeyṭān kimi
- 5 Bu Hataī evşāfuñı dem-be-dem oḡur senüñ
Mest i cāvidān olupdur vālih ü ḡayrān kimi

204

(AN:-, KN:27b, İN:99b, MN:-)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilatün /fā‘ilün

- 1 Haste cānumda olalı sevgilü cānān kimi
Hoḡḡa-yi la‘lünü gördüm derdüme dermān kimi

204/1 cānumda: göñlümde KN.

3 gülşen-i cennetde bitmiş: bāğçede bir gül bitmiş KN.

4 nisbet: ḡasret KN.

- 2 Eyle kim zūlmāt içinde āfitāb olur ‘ayān
Kūfr-i zūlfūn arasında ruḥlaruñ īmān kimi
- 3 ‘Ārızınuñ nisbeti vaşfın cihānda söylerem
Gülşen-i cennetde bitmiş ol gül-i ḥandān kimi
- 4 Kulbe-yi Ya‘kūb’a nisbet meskenüm oldu ḥarāb
Tā ki senden ayru düşdüm Yūsuf-ı Ken‘ān kimi
- 5 Bu Ḥatāyī virdi evşāf-ı ḥaḳīkatden ḥaber
Tā gözüm gördi cemālūñ şūret-i Raḥmān kimi

205

(AN:-, KN:-, İN:100b, MN:-)

mef‘ūlū / fā‘ilātū / mefā‘ilū / fā‘ilūn

- 1 Cāna cihānda olmaya meh-rū senūñ kimi
Meh-rūda daḥi olmaya nikū senūñ kimi
- 2 Qandur menüm susuzluğum ey āb-ı la‘l-i yār
Girmez elime dünyāda bir su senūñ kimi
- 3 Aḥsen cemāl-i ḥüsnüñe kim bāğbān-ı ḥüsn
Gülşende görmedüm but-i gül-rū senūñ kimi
- 4 Ey zūlf-i dost dünyede derhem oturma kim
Düşmez dimāğa ‘amber-i ḥoş-bū senūñ kimi
- 5 Gitme Ḥatāyī çeşmiden ey ‘aks-i ḳadd-i yār
Nem-nāk yirde bitmeye ḳargu senūñ kimi

206

(AN:-, KN:-, İN:100a, MN:-)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn / fā‘ilatūn / fā‘ilūn

- 1 Dilberā gül görmedüm gülşende dīdāruñ kimi
Mīhr ü māh olmaz felek yüzinde ruḥsāruñ kimi

- 2 Ger siyehdür dünyede leylinde zūlmātuñ şebi
Olmaya bunlar siyeh ol tūrri-i tārūñ kimi
- 3 Al ilen aldı menüm göñlümi menden duymadum
Sıhr içinde görmedüm ol çeşm-i mekkāruñ kimi
- 4 Sormışam k̄and ile şekker lezzeti hoşdur velī
Ol daḥi şīrin degil la‘l-i şeker bārūñ kimi
- 5 Bu Ḥaṭāyī ḥasteye niçün teraḥḥum kılmađuñ
Yoḥdurur mihrūñ senūñ dilünde ikrārūñ kimi

207

(AN:-, KN:-, İN:107a, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilatūn /fā‘ilūn

- 1 Ey meni ḥayrān iden der-ḥāb gördüm men seni
Ne perī ne ādemī mehtāb gördüm men seni
- 2 Göreli mehr-i ruḥuñ çeşmüm münevverdür menüm
Dünyede ḥurşīd ü ‘ālem-tāb gördüm men seni
- 3 ‘Aşkınuñ deryāsına ğark olmışam ğavvāş tek
Baḥr-i dilde lü‘lū-i sīrāb gördüm men seni
- 4 Yüzüñ üstinde ay... gözlerüñ tā ki görmüşem
Kim baḥanda dīdesi pür āb gördüm men seni
- 5 Ey Ḥaṭāyī dilberüñ ḥurşīd-i tābāndur meger
Kıble-i ‘uşşāk içün mihrāb gördüm men seni

208

(AN: -, KN:29b, İN:101b, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilatūn /fā‘ilūn

- 1 Tā ki aḥşam vaḳti gördüm ey büt-i meh-rū seni
Gündüzüm tā şām olunca isterem her sū seni

- 2 Tā ki sen gitdūñ menüm qarşumdan ey serv-i revān
Dem-be-dem ister revān olup gözümnden su seni
- 3 Geldi yüz miñ dürlü sevdā-yı perīṣān başuma
Ḥande gördi gözlerüm ol turra-i hiñdū seni
- 4 Yārab ol çehreñ ne tāze verd-i aḥmerdür senüñ
Gül kızarmış hacletinden la‘l edüpdür sūseni
- 5 Ey Ḥaṭāyī sen ne bülbülsen ki bāğ-ı ravzāda
Görmemişdür bāğbān der gülşen-i mīnū sen

209¹⁷¹

(AN:-, KN:28b, İN:106b, MN: -)

mef‘ūlū /fā‘ilātū/mefā‘tlū /fā‘ilūn

- 1 Ol dilrubā ki tende çeker men cefāsını
Virmen cihāna şemmece zülfüñ bahāsını
- 2 Munca du‘ā kıılır bu gönül kıılmaz iltifāt
Ol bī-vefā meger kim işitmez du‘āsını
- 3 Ḥayrān u vālih oldı bu gönülüm ‘ale’d-devām
Bir katla tā ki gördi anuñ hoş liķāsını
- 4 Ey dil ṭabībe sorma ‘ilācın bu derdümüñ
Dünyā hekīmi bilmedi ‘aşkuñ devāsını
- 5 İhlāş-ı dilden āyet-i te‘vīz oḥur müdām
Yād eylegeç cihānda Ḥaṭāyī ḥaṭāsını

208/4 ikinci mısra İN’de silinmiş.

210

(AN:-, KN:-, İN:111b, MN: -)

fā'ilātün /fā'ilātün /fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Ger dilersen vaşl-ı Hâk terk it gönül vesvâsını
Sil çerâğ-ı 'aşk ile vahdetde gönlün pasını
- 2 Nefsini ihlâş ile tayyib ü tahir eyle kim
Aynası şâf olmıyan görmez Hâk'ın liqâsını
- 3 'Âlem-i ma'nide ol mü'min degildür mutlakâ
Her şey o 'aynında mevcûd görmese Mevlâsını
- 4 Baħr-ı hikmet gevherin bulmak dilersen talibâ
Zevrak-ı 'irfân minüp seyr it bu 'aşk deryâsını
- 5 Gel gönül 'ilminden oħı geç bu kıl ü kâlden
Ey fakih kimdür tanı 'aşk dersinün ustasını
- 6 Bu fenâ mülkine her kim aldanur 'arif degil
'Ârif oldur terk ide işbu cihân gavğâsını
- 7 Ey Haṭâyî fakr evinde kim ki buldı genc-i şabr
Kayluğa virmez ele ol köhne-i 'abâsını

211

(AN:-, KN:-, İN:49a, MN: -)

fā'ilātün /fā'ilātün /fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Tâ vücûdum 'aşkuñuz yolında bulmışdur helâk
Ayağın tozından ayru oldı cânım derd-nâk
- 2 Tâ ola her dem menüm baş üste kâyım devletüm
Âsitânuñda yaturmen dâ'imâ ber rû-yı hâk
- 3 Her nice cehd itdüm elim dâmenüne yetmedi
Pây-bûsuñ hasretinden eylerem yaħamnı çâk

209/3 hoş : hûb KN.

4 dünyâ hekîmi bilmedi: dünyâ tabîbi bilmeye KN.

5 cihânda Haṭâyî haṭâsını: Haṭâyî cihânda haṭâsını İN.

- 4 Hāliş oldum tā ki anlu yaş aıtdum dīdeden
Yumayınca an ilen olur mı merdūm yūzi pāk
- 5 Bir perīni sevdi bu miskīn Hāṭāyī gōñūlden
'Aşına meftūn olupdur ez semek tā ber simāk

212

(AN:-, KN:35a, İN:-, MN:-)

fā'ilātūn/ fā'ilātūn/ fā'ilātūn/ fā'ilūn

- 1 Ey ki 'aşuñdan bulupdur cān ü dil amdan helāk
Sen ne mazharsan cihānda ey cemāl-i nūr-ı pāk
- 2 Ey perī'aşuñda maña ço cefālar ılma kim
Haste vū hayrān kim oldum am ilen derd-nāk
- 3 Dāmeñūni oymanam elden eger ılsa revān
Derd-i hicrānuñ ılupdur ay yüzüñ āmeti āk
- 4 Cümle 'ālem ger asūd olsa yanımda bir ceve
Sen menümlen dost bulsañ cevr-i düşmenden i bāk
- 5 Bendeñi luṭf u kerem birlen nazardan salmagıl
Bu Hāṭāyī destgīri leyse lī ḥubb-ı sivāk

213

(AN:-, KN:-, İN:46b, MN:-)

fā'ilātūn/ fā'ilātūn /fā'ilātūn/ fā'ilūn

- 1 Tā ḥayāl-i ārızuñ geldi gözüme ḥāb teg
Giceler her dem gözüme görünür mehtāb teg
- 2 İhtiyārumla menüm düşmezdi cānum 'aşuña
N'eyleyim ekdi gōñlünü zülfüñüz ullāb teg
- 3 Ger namāzum fevt ola zāhid maña ṭa'n itme kim
Mihr aşıdurur maña mesciddeki mihrāb teg

212/5. beyitin ikinci mısrasında vezin hatası var.

- 4 Ol zamandan berlü kim çeşmüm yüzüñi görmedi
Yaş gözümdeñ cārî oldı dem-be-dem seyl-āb teg
- 5 Yāra ger ‘ālem nazar kılub Ḥaṭāyī ğam yime
Baḥmağ olmaz yüzine ḥurşīd-i ‘ālem-tāb teg

214

(AN: -, KN:-, İN:47b, MN: -)

mefā‘tlün/mefā‘tlün/mefā‘tlün/ mefā‘tlün

- 1 Yüzüñdür‘ālem içre kev ü felekde mäh-ı tībān teg
Bitüpdür ḥüsn bāğında boyuñ serv-i ḥurāmān teg
- 2 Vişāluñi bulan dirler ḥayāt-ı cāvidān buldı
Saçuñ zulmātınuñ içre bulupdur āb-ı ḥayvān teg
- 3 Gerek kim vaḥy-i münzeldür kaşuñla kirpigüñ zülfüñ
Yüzüñ evrākıñuñ üste yazılmış ḥaṭṭ-ı Qur‘ān teg
- 4 ‘Aceb mi olsa ey dilber vücūdum ‘aşkuña muḥkem
Oturmuş ḥükm ider dā‘im gönül taḥtında sulṭān teg
- 5 Müşevveş ḥāṭır olmışdur Ḥaṭāyī ḥaste-dil dā‘im
Senüñ ol gül yüzüñ üstindeki zülf-i perīşān teg

215

(AN:-, KN:-, İN:50b, MN:-)

mef‘ülü/ fā‘ilātü /mefā‘tlü/ fā‘ilün

- 1 Men görmedüm zamānede ḥüsnüñ mişāli teg
Bu cāna mūnis olmadı mihruñ ḥayāli teg
- 2 Zülümāt içinde āb bulunmaz susızlara
Şol çeşme-i dudağıñuz āb-ı zülāli teg
- 3 Çeşmi ağardı nūh felegüñ oldı ḳadd-i ḥatm
Devr-i ḳamerde görmedi ḳaşıñuñ hilāli teg

- 4 Miñ yıl yazarsa kâtib-i taqdîr-i Lem-yezel
Bir harf ü nokta yazmaz anuñ haţţ ü hâli teg
- 5 Yûsuf cihâna gelmedi yâr teg Haţâyî'ye
Ya'kûb-ı haste çekmedi gönîlüm melâli teg

216

(AN:-, KN:40b, İN:48b, MN:-)

fā'ilātün /fā'ilātün/ fā'ilātün/ fā'ilün

- 1 Ey diyen kim 'âkilem dîvâne hoş gelmek gerek
Kim kılur lâf –ı hüner meydâna hoş gelmek gerek
- 2 Ger 'azîz-i Mısr-ı 'aşk olmak dilersen ey gönül
Yûsuf-ı Mısrî kimi zindâna hoş gelmek gerek
- 3 Ey gönül lâf itme kim ma'nîde lâf iden kişi
Ma'rifet meydânına merdâne hoş gelmek gerek
- 4 Ey gönül derd ile dâ'im zıkr u fikr-i rû-yı dost
Ehl-i İslâmam diyen imâna hoş gelmek gerek
- 5 'Âşıkam dersen gönül şartı budur 'âşıklarunñ
Her ne kim cānâne kılsa cāna hoş gelmek gerek
- 6 Ey dil ol şeh katına dâ'im gît evşâfından ayt
Kim kuluñ her bir sözi sultāna hoş gelmek gerek
- 7 'Âşıkam dirseñ gönül 'aşk âteşinden dönme kim
Şem 'odına yanmağa pervâne hoş gelmek gerek
- 8 Kim ki ğark olmak diler der-baħr-i 'aşk-ı bî-kenār
Keştsiz bu lücce-yi 'ummāna hoş gelmek gerek

216/1 ey diyen kim: ey ki dir kim KN.

3 ey gönül: zâhidâ KN.

5 gönül: dilâ KN; her ne kim cānâne kılsa: her ne kim cānân kılsa İN.

9 gūşına: kūyına KN.

- 9 Ey Haṭāyī şî'riñi ol yār ister diñleye
Dilrubālar gūşına dūr-dāne hoş gelmek gerek

217

(AN:-, KN:33a, İN:-, MN: -)

fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün

- 1 İstemen cismümde cān ol dilrubā cānum gerek
Bir daḥi ol ay yüzüñi görsem ki cānānum gerek
- 2 Çoḥ belā vü derd ü gam çekdüm cihānda sensizin
Derd-i hicrān ḥadden ötdi şimdi dermānum gerek
- 3 Dil ḡamuñ şahrāsı da la'lüñden ister katre ḥün
Zulmet-i hicrānda kaldum āb-ı ḡayvānum gerek
- 4 Ey felek kılduñ meni dilberden ayru ke'l- 'adem
Men havada zerreyem ḡurşîd-i tābānum gerek
- 5 Bu Haṭāyī kulluḡa bağlandı ḡizmet kuşaḡın
Ol gözüñ nūrı şanem ol sevgülü cānum gerek

218

(AN:-, İN:47a, KN:-, MN:-)

fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün

- 1 Fırkatuñ çekdüm nigārā vaşl-ı ruḡsāruñ gerek
Ḥaste cānum dilberā lal'-i şekerbāruñ gerek
- 2 Baḡmanam gül yüzine ḡüsnüñ vār iken ey perī
Neylerem nergisi men ol çeşm-i bīmāruñ gerek
- 3 Baḡr-i çeşmüm ağlamaḡdan ebr teg bārān töker
Bu perişān göñlüme lafz-ı ḡüher-bāruñ gerek
- 4 Mürḡ-i bāḡ-ı 'aşk iseñ ebsem oturma cān kuşı
Dilberuñ kūyında dā'im nale-i zāruñ gerek

- 5 Ey Hataî gulşene var hâk-pâyin gör anuñ
Ger saña ol âhû gözlü müşk-bû yâruñ gerek

219

(AN:-, KN:-, İN:50a, MN:-)

fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilün

- 1 Yazmışam bu ruḡ‘anı ol yâra göndermek gerek
Râz-ı ahvâlüm menüm dildâra göndermek gerek
- 2 La‘lühüzden cām-ı mey her kimseye virmek neden
Leblerühnden şerbeti bîmâra göndermek gerek
- 3 Kaşlaruñ mihrâbına çoḡ secde-i şükreylerem
Şeyḡ-i Şan‘ân teg meni zünnâra göndermek gerek
- 4 Çün tecellî nûrını görmek temennâ eylerem
Şimdi Mansûram meni bir dâra göndermek gerek
- 5 Çeşm-i mesti görünce ḡanım töker her dem-be-dem
Bu ḡarîb ü hasteni tîmâra göndermek gerek
- 6 Ey Hataî andan özge kimseye yoḡdur ümîd
Nâle-i zârum menüm ol yâra göndermek gerek

220

(AN:-, KN:41a, İN:46a, MN: -)

- 1 Ey cān ü dili ḡarâb iden ‘aşḡ
‘Uşşâḡı kem ez türâb iden ‘aşḡ
- 2 Odlara salıḡ ferâḡat ehlin
Yaḡub cigerin kebâb iden ‘aşḡ

220/2 ferâḡat : ṡarîḡat İN.

7 bir ḡuccete miñ cevâb: yüz ḡuccete bir cevâb KN.

- 3 Ma‘şūka müdām içmek için
Diller kanını şarāb iden ‘aşk
- 4 Dīvānelerün dutub tarīkin
Terk-i verā vü şevāb iden ‘aşk
- 5 Bir zerre tegi vücūda düşse
Meşhūr çü āfitāb iden ‘aşk
- 6 Dünyāda her ehl-i hānümānı
Bī-mesken ü hurd ü hāb iden ‘aşk
- 7 Zühd ehli suāl idende her dem
Bir hüccete miñ cevāb iden ‘aşk
- 8 Ma‘şūka saruya bahsa ‘āşık
Baht-ı siyehin niķāb iden ‘aşk
- 9 Her demde Hātāyī haste hāle
Şad nāz ile miñ ‘itāb iden ‘aşk

221

(AN: -, KN: -, İN: 54a, MN: -)

fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilün

- 1 Riştedür cismüm menüm kirpüklerün süzen mişāl
Yağlıguñ yād ile dutar nā-tüvān gönlüm hayāl
- 2 Gül gül olur ‘arızuñ naķşını görgeç şem-‘i dil
Düşse zülfün ‘aksi ey dil yağlıg üste dāl dāl
- 3 Dembedem yağlıg arasında habībüm kaşlaruñ
Şanasan kim görünür ol ay ile gökden hilāl
- 4 Nā-tüvān gönlüm düşer yağlıg şaf elden ele
Tā meger la‘l-i lebünden tapa ay dilber vişāl

- 5 Raḥm kıl götür yüzünden sen niḳābı ey ḥabīb
Ğuşşadan olmuş Ḥaṭāyī ḥaste-dil āşüfte-ḥāl

222

(AN:-, KN: -, İN:53b, MN: -)

fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilün

- 1 Ey şanem yüzünde müşgīn zülfüñi dağıtmagil
Bağrumuñ yüz dāğı üste bir daḥi dāğ itmegil
- 2 Tā yüzüñi görmişem dīvāne oldum derd ile
Zülfüñüzden özge daḥi boynuma bağ itmegil
- 3 Şol ḳara yüzli raḳībı ḳoyma kūyuñ gerdine
Ḥaste bülbulnūñ maḳāmın mesken-i zāğ itmegil
- 4 Ey perī ‘āşıḳlaruñ dīvāne ḳılma göñlüni
‘Āşıḳuñ Mecnūn mişāli menzilin dağ itmegil
- 5 Ey Mesīḥā bendeñi kūyuñda yād it bir nefes
Bu Ḥaṭāyī meskenin hicründe toprağ itmegil

223

(AN:-, KN:-, İN:54b, MN:-)

fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilün

- 1 Kim ki ser-mest oluben ‘āşıḳ-ı dīdār degil
Sen aña yār dime yār degil yār degil
- 2 Rūz-ı maḥşerde dutub dāmenüñi saña direm
Bu ḳıyāmet günü devrān-ı ğaddār degil
- 3 Zāhidā ol yüzüni dīvārā dutub secde ḳılur
‘Āşıḳuñ maḳşūdı dīdār ola dīvār değil

- 4 Şāhunūñ göñli bilür ol ki ġanīdür hemīşe
Münkir oldur ki bu sözlerüme ikrār degil
- 5 Leşkerüm ġāzīlerüm şūfīlerüm pīrlerüm
Cān ile bāşı bu yolda maña inkār degil
- 6 Kır Yezīd ile havārīci tüket kalmaya hīç
Nişe kim Ca‘ferī mezhebe taleb-kār degil
- 7 Ey Haṭāyī bu cihān mülküne sen kalmayagör
Çünki hīç kimseye kalmadı saña yār degil

224

(AN:-, KN:-, İN:53b, MN:-)

fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilün

- 1 Āh u vāveylā kim ol gül-ruḥ perī yārüm degil
Men aña yār oldum ol yār-ı vefādārum degil
- 2 Men saña bir bendeyem ey yār-i dil-ḥāhum menüm
Billāh ikrārüm durur bu sözde inkārüm degil
- 3 Nāşih eydür dün maña terk eyle anuñ ‘aşkuñı
Veh nidem kim ol menüm hem-rāz-ı esrārüm degil
- 4 Sevgilü yārūñ vişālī hoşdur amma n’eyleyim
Miḥnet-i hicrān gününde bir meded-kārüm degil
- 5 Dilber eydür ey Haṭāyī firḫatümden çekme ġam
Kim durur ‘aşkımda ol zār u dil-figārüm degil

225

(AN: -, KN:26b, İN:54a, MN: -)

fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilün

- 1 Ahan ol servün yanında su degil yaşumdur ol
Ayağ altında yadan yaşım degil başumdur ol
- 2 Tā hayālünle senün def‘ -i melāl eyler gönül
Gitmesün dilden ki hoş hemrâz u sırdâşumdur ol
- 3 Men didüm ki çeşm ü gamzeñ sihri dutdı ‘âlemi
Anlaruñ ser-fitnesi kimdür didi kaçumdur ol
- 4 Gözümuñ yaşın ki sildün içdigüm sudur maña
Bağrumuñ kanın ki gördün ağulu aşındur ol
- 5 Cân fedâ kıldı Haṭâyî dimedi ol bî-vefa
Hayf geçdi ‘âşık-ı serbaz u kallâşumdur ol

226

(AN: -, KN: -, İN:54b, MN: -)

fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilün

- 1 Görklü yüzün ‘âşık-ı ḥazret-i Hudâ’ dur yâ Rasûl
Şol mübârek hulkuña cânlar fedâdur yâ Rasûl
- 2 Geldi Cebrâil saña her dem getürdi Haḫ sözün
Ba‘zı peygamberlere gelen nidâdur yâ Rasûl
- 3 İsmüñi zıkr eyliyen maḥşer gününde gam yimez
Vây kıyâmet aña kim senden cüdâdur yâ Rasûl
- 4 Her kavim aduñ işidüp kim şalevât virmedi
Anlaruñ yiri hemîşe damudadır yâ Rasûl

225/1 ahan: ahar KN, altında: altına KN.

2 dilden ki hoş : gönümünden ol İN.

3 anlaruñ: ollaruñ KN.

4 yaşın: yaşı İN; kanın: kanı KN.

- 5 Ey Haṭāyī kullaruñ ümīdi vardur raḥmete
Sırr-ı Settār’uñ nazarı ḥamudadur yā Rasūl

227

(AN:-, KN:39a, İN:64a, MN: -)

fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilün

- 1 Pür şarāb olsun hemīşe uş bu cām ü dost-kām
Meclis içre düşmesün ol dost elinden mey müdām
- 2 Sāḳiyā ol cāmı sen doldur temām it sun bize
‘Ömri noḳsan olsun anuñ kim ki dir anı ḥarām
- 3 Bādeden pürdür şūrāḫi dāmenüñde ol müdām
Sañasın güller biter pehlū-yi serv-i ḥoş-ḥırām
- 4 Bu ne gülzār-ı muşaffā bu ne bezm-i pür şafā
Ol bize eyler tevāzu’ biz aña her dem selām
- 5 Zıkr ü fikrim her dem ol sultān-ı ‘ālemdür menüm
Bu Haṭāyī ḥaste anuñ Ḳanber’ine bir gulām

228

(AN: -, KN:21a, İN:64a, MN: -)

fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilün

- 1 Ey cemālün de senün nūr-ı İlahīdür tamām
Ol şıfātuñ zıkrīdür fikrüm hemīşe şubḥ u şām
- 2 Ol şehenşāh-ı cihānsan kim ḳul olup ḳapuña
Ḳanberinün ḥādimi çün Ḳayser ü Cem’dür gulām

227/1 olsun: oldı KN, mey müdām: şubḥ u şām KN.

2 sun bize : vir maña İN; kim ki dir anı ḥarām: kim ele alır ḥarām: İN.

4 bu ne bezm-i pür şafā: oldum bezm-i şafā KN.

228/2 ḥādimi: ḥizmeti KN.

3 saña: seni KN.

5 içre: üstine KN.

229/1 aşkuña: aşkında KN.

2 ilen: ile KN.

- 3 *Hel etā*’da Hāk saña çün sāki-yi muṭlaḳ didi
Āb-ı Kevşer’den senün destündedür yāḳūt cām
- 4 Ol ‘Alī sen kim hamū peygambere sensin şeft’
Cümle bu ümmīd ilen ḳapuña geldi şubḥ u şām
- 5 Çün senün evşāfina yitmez Ḥaṭāyī’nün sözi
Uş bu işbāt içre ḥatm oldı kelāmum ve’s-selām

229

(AN: -, KN:34a, İN:63b, MN: -)

fā’ilātün/ fā’ilātün/ fā’ilātün/ fā’ilün

- 1 Ol peri ‘aşkuña men cāndan giriftār olmışam
Kim firāk u miḥnetinden rüz u şeb zār olmışam
- 2 Tā ki düşdüm ol nigāruñ meh yüzi hicrānına
Derd ilen seyyāre tek her gice bī-dār olmışam
- 3 Tā ki gülzār-ı cemālünden cüdāyam ey şanem
Her zamān bülbul tegi der ‘aşḳ-ı gülzār olmışam
- 4 Çünki‘aşkuñ gencini göñlümde pinhān eyledüm
Rüz u şeb ol gence men her dem nigeḥ-dār olmışam
- 5 Tā seni gördi raḳīb ilen Ḥaṭāyī ḥaste-dil
Dem-be-dem yanar vücūdum ser-be-ser nār olmışam

230

(AN: -, KN:33b, İN:60b, MN: -)

fā’ilātün/ fā’ilātün/ fā’ilātün/ fā’ilün

- 1 Tā ki gördüm men seni ‘ālemde ḥayrān olmışam
Nāle vü efgān idermen dīde-giryān olmışam

- 2 Tā firākuñdan gönül mecrūh olupdur ey şanem
Dem-be-dem der nāle vü feryād u efgān olmışam
- 3 Gül yüzün evşafını tā kim işitdüm ey perî
Hüsnünün bağında bir mürğ-i hoş elhān olmışam
- 4 Nice cem‘ olsun bu gönlüm sensiz ey ārām-ı cān
Kim ser-i zülfün kimi gamdan perîşān olmışam
- 5 Bu Hataî tā hilāl-i kaşlaruñ gördi senün
Şol mübārek tal ‘atün ‘ıydine kurbān olmışam

231

(AN: -, KN:32b, İN:65b, MN: -)

fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilün

- 1 Tā ki düşdüm dilberā ‘aşkuñda hayrān olmışam
Rūz u şeb āh eylerem hem çeşmi giryān olmışam
- 2 Dilberā tā gül yañağun görmişem gülşende men
Dembedem destān ile mürğ-i gülistān olmışam
- 3 Tā dudagun çeşmesinden kılmışam bir katre nūş
Hizir teh sîr-āb ü nūş-ı āb-ı hayvān olmışam
- 4 Ey ‘azîzüm firkatünden çılmazam gam-hāneden
Sen tegi Yūsuf‘dan ayru pîr-i Ken‘ ān olmışam
- 5 Tā Hataî’yem bu gün hüsnün şıfatın söylerem
Cümle ‘uşşāk içre men ‘ālemde destān olmışam

230/2 ey sanem: her zaman İN.

5 kaşlaruñ : kaşları İN.

231/1 ‘aşkuñda: ‘aşkuña İN.

2 mürğ-i gülistān: mürğ-i seher-hün İN.

3 kılmışam: eyledüm KN.

4 çılmazam gam-hāneden: gece gündüz ağlaram KN.

5 şıfatın : şıfatı KN.

232

(AN: -, KN: -, İN:66a, MN: -)

fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilātün/ fā‘ilün

- 1 Dilberā men senden ayru kūh iken kāh olmışam
Hem-nişīn-i mātemem hicrāna hem-rāh olmışam
- 2 Āteş-i endüh ile bağrum olupdur çün kebāb
Hem-demüm ğamdur nigārā peyrev-i āh olmışam
- 3 Bilmenem niçük ola āhır serencāmum menüm
Kısmetüm Hālık yazıpdur yoḥsa gümrāh olmışam
- 4 Şabr-ı Eyyüb eyledüm şāhā ‘ināyet vaktidür
Dem-be-dem men intizār-ı luṭf-ı Allāh olmışam
- 5 Yā İlāhī sen meni maḥrūm-ı dergāh eyleme
Fazluña ümmīd-vāram ḥāk-i dergāh olmışam
- 6 Dūn ü gün hecrūñ ile gönlüm perīşāndur menüm
Ṭālī‘üm Ya‘kūb’a beñzer Yūsuf-ı çāh olmışam
- 7 Ey Ḥaṭāyī ebsem ol sen rāzuñı fāş eyleme
Hālık eydür men senüñ rāzuñdan āgāh olmışam

233

(AN: -, KN:38a, İN:59b, MN: -)

fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilātün/ fā‘ilün

- 1 Ey perī şīrīn lebüñ ‘aşkında Ferhād olmışam
Tā saña kıl olmışam ‘ālemde āzād olmışam
- 2 Tā ki senden ayru düşdüm ey dil-ārāmum menüm
Dem-be-dem der nāle vü efgān ü feryād olmışam

233/3 hecrūñde: hicrāndan KN; gördi: gördüm KN.
4 bu: her KN.

- 3 Gerçi ğam-gīnem ğam-ı hecründe ey ārām-ı cān
Tā seni gördi gözüm ğam-gīn iken şād olmuşam
- 4 Ey şanem bu miḥnet ü hicr ü firākuñdan senün
Ger ḥarāb idüm velī vaşluñla ābād olmuşam
- 5 Tā seni gördi Ḥaṭāyī bilmez özi ḥandedür
Tā saña men āşinā boldum özüm yād olmuşam

234

(AN: -, KN:36a, İN:63b, MN: -)

fā'ilātün /fā'ilātün /fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Gice gündüz istegim dildār-ı yārüm bulmuşam
Cān ü dil kırtuldı ğamdan ğam-kūsārım bulmuşam
- 2 Gökde isterdüm men ol māhumnı buldum yirde uş
Ḥamdülillāh kim gönülde intizārüm bulmuşam
- 3 Hıç qarārüm yoḥ idi şabrum tükenmişdi velī
Ber-qarāram ki enīs-i rüzigārüm bulmuşam
- 4 Baḥtiyāram baḥt elinden şādumānam dil ferāḥ
Çün menüm cān u gönülde ihtiyārüm bulmuşam
- 5 Vār iken göñlüm açıldı ser-bülendem nişe kim
Servi boylu ğonce lebli gül'izārüm bulmuşam
- 6 Zülmet-i hicrāna men firüz buldum gitdi ğam
Tāli'üm ferḥunde mäh-ı tābānum bulmuşam
- 7 Ey Ḥaṭāyī şükr kıl Ḥaḫ virdigüne rüz u şeb
Şun' -i Şāni ' kudret-i Perverdīgārüm bulmuşam

235

(AN:-, KN:32b, İN:62a, MN: -)

mef'ülü/fā'ilātü /mefā'ilü//fā'ilün

- 1 Derd ü firāk u asret ilen cāna gelmişem
Küfr-i sauñla vechüñe imāna gelmişem
- 2 Zülfüñ şebinde teşneyem ol āb-ı la' lüñe
Zülmāt içinde eşme-i hayvāna gelmişem
- 3 Bir 'andelīb-i küy-ı firāk idüm ey şanem
Yüzüñi görmege bu gülistāna gelmişem
- 4 Hoş 'ākilem ki dünyāda işbāt-ı 'aşk için
Dīvāne gelmişem velī dīvāne gelmişem
- 5 Kāpuñdan ayru oldu Hařāyī şikeste-hāl
Ümmīd ilen işigüñe dermāna gelmişem

236

(AN: -, KN:-, İN:66b, MN: -)

fā'ilātün /fā'ilātün /fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Gözleri mey-hāredür meyhāneye göndermişem
Lebleri peymānedür peymāneye göndermişem
- 2 Dilberüñ ağızı şadefdür didiler ey dilberā
Dişleri dürdānedür dürdāneye göndermişem
- 3 Gözlerüñ fettānedür şahla özüñ fettāneden
O adeng-i ğamzeñi fettāneye göndermişem
- 4 Cānumuñ cānānesidür şol nigāruñ ğamzesi
Cānuma nüş eyledüm cānāneye göndermişem

234/6 ferunde: berunde KN.

235/1 ilen: ile KN.

2 āb-ı la' lüñe: la' l leblerüñ KN.

4 dīvāne: imāne KN.

5 oldu Hařāyī şikeste-hāl: düşti Hařāyī şikeste-dil KN.

- 5 Āb-ı hayvāndur dudāğun sorana virdüm haber
 Āb-ı hayvān isteyen zulmāneye göndermişem
- 6 Yandurur gör dem-be-dem ‘aşk odına dil-ḥasteni
 Yār-ı vāḥiddür bu gün pervāneye göndermişem
- 7 Bu Ḥaṭāyī söyledi zulmāt içindedür yakīn
 Yār maña hem-ḥānedür hem-ḥāneye göndermişem

237

(AN:-, KN:18a, İN:62a, MN:-)

mefā‘ilün/ mefā‘ilün /fe‘ülün

- 1 Cemālün gülşeni çün merğ-zāram
 N’idem kim ḥasretünden mürğ-ı zāram
- 2 Bu ma’niden helāk olman ğamuñdan
 Vişālünden senün ümmīd-vāram
- 3 Cemālün verdini gülşende gördüm
 Firākuñdan saçuñ teg bī-ḳarāram
- 4 Yüzüñi görgeçin cān virmedüm çün
 Bu işümden be-ğāyet şerm-sāram
- 5 Ḥaṭāyī ‘ömri ḥatm oldu henüz āh
 Cemālün görmek için intizāram

238

(AN: -, KN:19a, İN:61b, MN: -)

fā‘ilātün /fā‘ilātün /fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Dünya vü ‘uḳbāda sen tek yār-ı ğam-ḥār isterem
 Halk ider dīvāra secde men de dīdār isterem

237/1 gülşen: rüşen KN.

2 helāk olman: ḥalāş olmaz KN; vişālünden: vişālīne İN.

4 cān virmedüm çün: cān virdüm ey cān KN.

238/1 dīvāra: dīdāra KN.

- 2 Tūṭī teg talḥ oldı aǵzum isterem şeker lebün
Bülbül-i ser-geşteyem hergün de gül-zār isterem
- 3 Her vefāsız dilbere vermen gönül ey dilrubā
Bir senün teg dilber-i yār-ı vefādār isterem
- 4 Çün sen ey derde ṭabībüm kılmasañ dermānumı
Bu vücūd-ı zārımı her günde bīmār isterem
- 5 Bu Ḥatāyī bende ol kaşuñ kılıyam şıdḳ ilen
Kılmışam bir ḳatla ikrārı ne inkār isterem

239

(AN: -, KN:15b, İN: -, MN: -)

fā'ilātün /fā'ilātün /fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Ḥayli demdür ey perī şol meh cemālün görmezem
Dünyede bir daḥi mişāl-i ḥaṭṭ ü ḥāluñ görmezem
- 2 Her zamān dirsen maña kim ḥatıruñ kılma melül
Nice olam şādumān ki cüz melālün görmezem
- 3 Gözümi yaş itdi hicrān vaşl-ı rüyuñ görmedüm
Kāmetüm ḥam kıldı ḡam ḳadd-i şemālün görmezem
- 4 Ḥayli müddetdür cihānda kim firḳatün çekmişem
Hecr ilen 'ömrüm tükendi hiç vişālün görmezem
- 5 Dil müşevveşdür Ḥatāyī ey sa'ādet kevkebi
Tā senün ol ṭal'at-ı ferḥunde fāluñ görmezem

240

(AN: -, KN:-, İN:59b, MN: -)

mef'ülü /fā'ilātü /me fā'ilü//fā'ilün

- 1 Ey cān senün cemālünü gördükçe cān virem
Görset yüzün cemālünü görsem revān virem
- 2 Bir şemmece getürse şabā büy-ı zülf-i yār
Baş ile 'aḳl ü cān u gönül tercümān virem
- 3 Vaḳt-i ecel gelürse melek cān içün maña
Yüzünü görmeden aña cānum ḥaçān virem

- 4 Her kim ki gün yüzün haberin getüre maña
Men aña müjde yir ü gög ü āsumān virem
- 5 Didi Haṭāyī dilbere luṭfuñ nedür maña
Didi yüzümde ‘āşıka yüz gülistān virem

241

(AN:-, KN:16b, İN:69a, MN: -)

mef‘ülü/ fā‘ilātü /mefā‘lū//fā‘ilün

- 1 Yüzün görende ey şanem Allāh’a şükr idem
Sürtdüm yüzümni toprağa dergāha şükr idem
- 2 Gerçi yüzünden ayruyam ammā hayālūñe
Hicrān şebinde göge baḥup māha şükr idem
- 3 Ger rind ü ger melāmetem ‘āşıkam velī
Her dem baḥanda zāhid-i gümrāha şükr idem
- 4 Rüz-ı ezelde gördi seni bir naẓar gözüm
‘Ömrümce baḥuben bu naẓargāha şükr idem
- 5 Bende Haṭāyī düşmiş idi yārdan ırağ
Yetdüm çü āsitān-ı şehenşāha şükr idem

242

(AN:-, KN:18b, İN:56a, MN: -)

fā‘ilātün /fā‘ilātün /fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Dilberā yüzüñi görsem mäh-ı tābānum direm
Boyuñi görgeç budur serv-i hırāmānum direm
- 2 Kırpügün kaşuñ senüñ tır ü kemānum söylerem
Zülf ile vechüñ görüp şem ‘-i şebistānum direm

241/3 ger rind ü ger melāmetem: ger rindem ü melāmetiyem KN.

4 bu: o KN.

5 düşmiş: düşmez KN.

242/1 görsem: gördüm KN.

2 seniñ: görüb KN.

3 ẓadrüñi: mehrine KN ; ‘ayn-ı dermāndur maña: ‘ayn-ı dermānım durur İN.

4 vişālem: vişāluñ KN, ‘ārız u ruḥsāruñi: āriziñ ruḥsāriñi İN.

- 3 Zahmet-i derdün gönülde ‘ayn-ı dermāndur maña
Cān demen kadrüñi tende bil ki cānānum direm
- 4 Bülbul-i bāğ u vişālem ey gülendāmum menüm
‘Ārız u ruhsāruñı görsem gülistānum direm
- 5 ‘Aşkuñuz gönlünde tā dutmış Hāṭāyī’ nün maḳām
Men anı vīran içinde genc-i pinhānum direm

243

(AN: -, KN:26b, İN:58a, MN: -)

fā‘ilātün /fā‘ilātün /fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Ey perī ḥüsnün senün mäh-ı münevver görmişem
Ol yüz üste ebr-teg zülfün mu ‘anber görmişem
- 2 Gerçi maḥşer bir olur ehl-i cihāna ey şanem
Fırkatün her gününü men rüz-ı maḥşer görmişem
- 3 Bes ki bülbul teg cihānda ‘aşk ilen feryād idem
‘Ārızuñ bāğı gülün çün verd-i aḥmer görmişem
- 4 Bes menüm mülk-i cihānda tāli‘üm firüz olur
Tā senün yüzün kimi bir sa‘d-i ekber görmişem
- 5 Bu Hāṭāyī’ nün maḳāmı āsitānuñdur müdām
Çün seni şāh-ı Kerem özümni Qanber görmişem

244

(AN:-, KN:27a, İN:56b, MN: -)

fā‘ilātün /fā‘ilātün /fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Dil saña ḥayrān olupdur tā cemālün görmişem
Tā göz açup ol ruḥ-ı ferḥunde fāluñ görmişem

243/1 ebr teg zülfün : zülfüñi ebr teg KN.

3 çün: men KN.

4 firüz: nūr KN.

244/1 tā göz açup ol ruḥ-ı ferḥunde fāluñ görmişem: geceler ḥāb içinde tā ḥayālün görmişem KN.

2 ḥayālün: cemālün KN.

KN’de 2. ile 3. beyitler yer değiştirmiş.

- 2 Rûz u şeb dünyâ içinde mest ü hayrānam müdām
Giceler uyhu içinde tā hayālūñ görmişem
- 3 Dünye vü ‘uqbāda men evşāf-ı hüsnūñ söylerem
Bāğçede andan berü kıdd ü şemālūñ görmişem
- 4 Bir perīnin yüzine hayrān u zāram cān ilen
Şol leb ü zūlf ü ruḥ u hem ḥaṭṭ ü ḥāluñ görmişem
- 5 Bu Ḥaṭāyī’nūñ gözi seyyare teg bī-ḥābdur
Gül yüzūñ üstinde tā kaş-ı hilālūñ görmişem

245

(AN: -, KN:18b, İN:62b, MN: -)

mefā‘tlūn /mefā‘tlūn//fe‘ulūn

- 1 Vişālūñden senūñ dūr oldı göñlüm
Kātı bīmār u rencūr oldı göñlüm
- 2 Dil-i vīrānuma tā geldi ‘aşkuñ
Şafā-yı beyt-i ma‘mūr oldı göñlüm
- 3 Cemālūñ tā ki gördüm ey perī-rūy
Yüzūñ şevḳ ile pūr nūr oldı göñlüm
- 4 Cefā vü miḥnetūñ tā geldi cānā
Belālardan ḥamu dūr oldı göñlüm
- 5 Gözüñden çün ırāğ oldı Ḥaṭāyī
Kātı bīmār u rencūr oldı göñlüm

246

(AN: -, KN:16b, İN:61a, MN: -)

mefā‘tlūn /mefā‘tlūn//fe‘ulūn

- 1 Göñülde aşkuñı cān teg dilerdüm
Saçuñ küfrüni imān teg dilerdüm

246/2 olanda: olupdur KN.
4 evinde: öñünde KN.

- 2 Göñül bīmār olanda hicr evinde
Vişāluñ derde dermān teg dilerdüm
- 3 Men dil-teşne şahrālarda dāim
Lebüñi āb-ı hayvān teg dilerdüm
- 4 Kalandā zūlmet-i hicrān evinde
Cemālūñ şem‘- i tābān teg dilerdüm
- 5 Haṭāyī varsa vaşlūñ gülşenine
Yüzūñ serv-i hırāmāñ teg dilerdüm

247

(AN:-, KN:18a, İN:63b, MN: -)

fā‘ilātūn /fā‘ilātūn /fā‘ilātūn /fā‘ilūn

- 1 Tā ki men gördüm cemālūñ ey perī-veş dilberüm
Manzar-ı hırşīd teg yaşla doldı gözlerüm
- 2 Bülbul-i zāram yüzüñden ayru tākat kılmazam
Kim yüzüñdür bu cihān bāğında verd-i aḥmerüm
- 3 Men daḥi yād eylemen dünyā vü cennet bāğını
Leblerūñ tā kim olupdur senūñ āb-ı Kevşer’üm
- 4 Şerbet-i hecrūñle kıлма dilberā ağızımnı telḥ
Tūṭıyem la’lūñ durur kand ü nebāt u şekkerüm
- 5 Nice gündür kim Haṭāyī āsitānuñ yasadnur
Sormaduñ bir gün ki ḥanı ol gulām-ı kemterüm

248

(AN: -, KN:-, İN:68b, MN: -)

mefā‘lūn /mefā‘lūn//fe‘ulūn

- 1 Menem ki bu cihāna şimdi geldüm
Revān oldım revāna şimdi geldüm

247/1 yaşla: kanla KN.

2 yüzüñden: dilinden KN.

3 senūñ: şeker İN.

1.beyitin 2.mısrasında vezin hatası var.

- 2 Mürîd ü mest ü hayrānam şehā men
Muḥibbem ḥānedāna şimdi geldüm
- 3 Şehe müştāk idüm gāyetde bllāh
Şükür kim āsitāna şimdi geldüm
- 4 Yezîd ü müşriküñ ḳanın töker men
Çerağam yana yana şimdi geldüm
- 5 Süleymān ḥātemi Mūsā ‘aşāsı
Cihāna Nūḥ tūfāna şimdi geldüm
- 6 Muḥammed mu‘cizi şāh Zü’l-fiḳār’ı
Elimdedür nişāna şimdi geldüm
- 7 Ḥavāric ehlini ḳoymam cihāna
Ḥaṭāyī’yem cihāna şimdi geldüm

249

(AN: -, KN:27a, İN:58b, MN: -)

fā‘ilātün /fā‘ilātün /fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Ol perī kim çeşmi sākī la‘li cāmumdur menüm
Ḳaşı mihrābum yüzi Beytü’l-Ḥarāmumdur menüm
- 2 Dilberüñ vaşlundan ayru istemen bir şubḥ u şām
Yüzi şubḥumdur velīkin zülf-i şāmumdur menüm
- 3 Ol perī peyker niçün cānum ḳuşın bend itmesün
Dānedür ḥāli perīşān zülf-i dāmumdur menüm
- 4 Vālihem bir ḳaddi Tūbā la‘li Kevşer yāra kim
Āsitānı ravzā-yı dārü’s-selāmumdur menüm
- 5 Bu Ḥaṭāyī’nüñ sözine münkir olma zāhidā
Bir perīnün ḥüsn-i vaşfinda kelāmumdur menüm

250

(AN: -, KN:-, İN:69b, MN: -)

fā'ilātün /fā'ilātün /fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Men seni cāndan severem ey gül-endāmum menüm
O sebebden zār ü giryān geçdi eyyāmum menüm
- 2 Rūz u şeb bülbül gibi feryād ü zārīdür işim
Tā yüzünden ayru düşdüm ey dil-ārāmum menüm
- 3 Gice ile gündüzüm fark idebilmen ey şanem
Rüy ilen zülfün olupdur şubḥ ile şāmum menüm
- 4 Munca kim cev̄r ü cefā çekdüm maña yār olmaduñ
Ol şānemsiz bilmenem n'olur ser-encāmum menüm
- 5 Bu Ḥaṭāyī dünyede ḥuşyār bulmaz bir zamān
Tā kim ol peymāne-i lal'ün durur cāmum menüm

251

(AN:95a, KN:-, İN: -, MN:23b)

fā'ilātün /fā'ilātün /fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Elif anı bilmişem men *lā fetā illā 'Alī*
Yalanımı silmişem men *lā fetā illā 'Alī*
- 2 Bā beḳā mülkünde ḥākim Muştafā vü Mürteżā
Lām elif lā dimezem men *lā fetā illā 'Alī*
- 3 Tā temennā eyledüm sırruñda ızhār eyleyüb
Hā hilāl levḥinde gördüm *lā fetā illā 'Alī*
- 4 Şā şebātum od u su toprak u yeldendür menüm
Vāv vücūdum mülki ṭoldı *lā fetā illā 'Alī*¹⁹⁴
- 5 Cim Celāliyle Cemāl'ün isteyüb kıldum taleb
Nūn nihāyet buldı cānum *lā fetā illā 'Alī*

249/3 bend: şayd; kuşın: kuşı KN.

KN'de 2 ile 3.beyitler yer değiştirmiş.

251 /8.beyitin 2.mısrasında vezin hatası var.

4 mülki ṭoldı: şehriyem men MN.

6 ḥayā: ḥayāl MN.

8 keremkân-ı bi-ḥaḳ: keremkân-ı 'Alī'dür MN.

10 firāk: firāt MN.

- 6 Hā hayā eyler zebānum elüñi yād itmege
Mīm Muḥammed Muṣṭafā'dur *lā fetā illā 'Alī*
- 7 Hā ḥaber virdi Ḥasan ḥulḳ-ır Rızā itbā'ına
Lām leṭāfet mülkü içre *lā fetā illā 'Alī*
- 8 Dāl dilimde Şah Hüseyn Kerbelā'nuñ medḥi var
Kāf keremkân-ı bi-ḥaḳ *lā fetā illā 'Alī*
- 9 Zāl zelīl it nefsüñi Zeyne'l'abā'nuñ'aşḳına
Ḳāf ḳaribdür Ḥaḳ yolunda *lā fetā illā 'Alī*
- 10 Rā riyā itdi Ḥavāricler Muḥammed Bāḳır'a
Fā firāḳ idüp didigüm *lā fetā illā 'Alī*
- 11 Zā ziyāde ḳılmışam göñlümde Ca'fer ḥubbunı
Ġāyn ġayrı dimezem men *lā fetā illā 'Alī*
- 12 Sın serḥoş eyledi saġır Kāzım meni
'Ayn 'aynimde 'ayāndur *lā fetā illā 'Alī*
- 13 Şīn şāh-ı Ḥorasān 'Alī Mūsā Rızā
Zā zuḥūr oldı cihānda *lā fetā illā 'Alī*
- 14 Şād şafā ehl-i cihānda ol Muḥammed'dür Taḳī
Ṭa ṭarīḳın gösterür *lā fetā illā 'Alī*
- 15 Żād zamīrüm mülküne server Naḳī'dür bilmişem
'Askerī'nuñ zıkrıdür hem *lā fetā illā 'Alī*
- 16 Yā Muḥammed Mehdī-i şāhib zamān sırr-ı Rasūl
Tesbīḥ ü zıkrüm dilümde *lā fetā illā 'Alī*
- 17 Ey Ḥaṭāyī ger ḥayāt-ı cāvidān bulsañ nola
Göñlüme miḥmān olupdur *lā fetā illā 'Alī*

- 1 Ey iki 'ālem penāhı şāh u server yā 'Alī
Şāhib-i fażl-ı velāyet şīr-i Ḥaydar yā 'Alī
- 2 Geldi destün şānına ism-i yedullāh bī-gümān
Oldı zāt-ı bī-mişālün Ḥaqq'a mazhar yā 'Alī
- 3 Rūz-ı heyca sâ'idün ber-farq-ı a'dā bes durur
Qabzuña hâcet degil şemşir ü hançer yā 'Alī
- 4 Fażl u ihsân ü mürüvvet hem sehâvet kânısan
Luţfuña hâk ile cevherdür berâber yā 'Alī
- 5 Senden özge gelmedi er kılıcuñdan özge tığ
Bu söz evşāfuñda Ḥaqq'dandur muqarrer yā 'Alī
- 6 Ey şecâ'at ma'deni hısmile sen hükmeyleseñ
Kün fekân bir almadur destünde yekser yā 'Alī¹⁹⁷
- 7 Ol 'Alisen kim senün şānuña geldi *hel etā*
Vaşfun oldı âyet-i Qur'ân serâser yā 'Alī
- 8 Kim qalur rûz-ı kıyâmet hevl-i mahşerde şusız
Anda sensin sâķi-i ebrâr u Kevşer yā 'Alī
- 9 Ol 'Alī sen kim şehâdet parmağın kullâb idüp
Qopdı yirden kuvvetünle bâb-ı Ḥayber yā 'Alī

12. beyitte vezin hatası var.

13'Alī Mūsā Rızā: ibn-i 'Alī Mūsā Rızā MN.

14 Muḥammedür Takī: Muḥammed Naķī'dür.

13.beyitin 1.mısrasında,14.beyitin 2.mısrasında vezin hatası var.

252/1 ey iki 'ālem penāhı: 'ıyd-i 'ālem pâdişāhı AN; sâhib-i fażl-ı velāyet: ma'deni şıdk vüçüduñ AN.

5 senden özge gelmedi er kılıcuñdan özge tığ: lâ fetā illā 'Alī lâ seyfe illā zülfikār AN.

AN' de 2. ile 7.mısralar yer değıştrmiş.

AN'de 4. mısra eksik.

6 bir almadur: emründe AN.

7 şānuña: şānuñda AN.

8 kim qalur rûz-ı kıyâmet: kim rûz-ı kıyâmet AN.

12 üçyüz yıldan şoñra: üçyüz altmış yılda AN.

- 10 Ol kerāmet kânisan kim Hâk Te‘ālā’dan saña
‘Arş u kürsî şark u ğarb oldu musahhar yâ ‘Alî
- 11 Sensen ol Haydar ki dest-i mu‘cizātuñı görüp
Hükmüne rām oldu Rûm u Şâm ü Berber yâ ‘Alî
- 12 Üçyüz yıldan sonra Selmân itdi senden imtiḥân
Virdün aña destine gül tâze vü ter yâ ‘Alî
- 13 Şadr-ı dīvân-ı eimme-i pîşvâ-yı enbiyâ
Kıṭb-ı dîn u kıble vü mihrâb ü minber yâ ‘Alî
- 14 *Laḥmike laḥmî* rumûzınuñ beyânı sendedür
Hem-dem ü hem-sırr u hem-râz-ı peyember yâ ‘Alî
- 15 Bu Haṭâyî ḥasteye hem-râh kılğıl himmetün
Kim saña şıdk ile oldu bende çaker yâ ‘Alî

253

(AN:94a, KN:-, İN: -, MN: -)

mefâ‘lün /mefâ‘lün/fe‘ülün

- 1 Hâkîkat baḥr-ı zât-ı envâr oldu
Anuñ şıfatından bir gevher oldu
- 2 Ol gevher Muştafâ’dur naḥd-ı ‘âlem
Kemâl-i kudretinden Haydar oldu
- 3 Ḥasan ḥüsnünde ḥayrândur melekler
Hüseyn-i Kerbelâ tâc-ı ser oldu
- 4 İmām Zeyne’l‘abâ Naḥî’dür ḥâkuñ
Mevālîler İmāmı Ca‘fer oldu
- 5 Musâ-i Kâzım’dur Mūsâ Rızâ’dur
Taḥî vü bâ-Naḥî şâh ‘Asker oldu
- 6 Erişdi va‘desi şaḥib zamanuñ
Ulu dīvân kuruldı maḥşer oldu

- 7 Velāyet bağçesinüñ bağbānı
Yüzün açdı ‘ālem münevver oldı
- 8 Şu cānlar kim dem urur evliyādan
Nice ‘āşıklara gör rehber oldı
- 9 Şunlar kim tābi‘-i Mervānilerdür
Sürüldi aradan hep ebter oldı
- 10 Ezelden dostdur anlar evliyāya
Aḫīler gāzīler abdallar oldı
- 11 Bu haḫ yolda ayaḫ topraḫı şādık
Ḥaṭāyī cümlesine kemter oldı

254

(AN:94b, KN:-, İN: -, MN: 21a)

11’li hece ölçüsü

- 1 Birgün Muḫammed evde otururken
Dört melāike aña nidā getürdi
Selmān’ın çekininde geldi bir oḫlan
Ne güzel ‘izzetiyle selam yitürdi
- 2 Muḫammed oḫlanuñ selamın aldı
Kalkuben ayaḫa hem buyrun dirdi
Muḫammed oḫlana yirini virdi
Oḫlan geçdi seccādeye oturdı
- 3 Cebrāīl’dür bu oḫlanı bilseyüz
‘İzzet idüp selamını alsayuz
Üzerümüzde benlik vardur görseyüz
Muḫammed oḫlana irādet getürdi
- 4 Muḫammed eydür bu oḫlan ‘Alī’dür
İns ü cinn ü meleklerden ulıdur

Gerçeklerüñ ‘izzet itmek yolıdur
İşitdi Cebrâil özin yitürdi

5 ‘Alî yaradılmışdur bes didi
Muhammed yüzüñi gördü dost didi
Melekler ‘Alî’den nişân istedi
Zühre yıldızın alnına getürdi

6 Oğlanuñ ‘Alî idügün bildiler
Mürvet deyüben dârına tûrdılar
Özlerine hayli sitem sürdiler
Birisi Cennet’den elma getürdi

7 Elmayı getürüp tercemân kodı
Şâh eline aldı çâr pâre kırdı
Birini Muhammed nûş itdi gördi
Uçan melekler dergâha yitürdi

8 Gör Hâk Te‘âlâ nice nâzar kıldı
Cümle velâyeti şâh aña virdi
Biri Düldül biri Zülfikâr oldu
Fâtıma-i kanber anda yitürdi

9 Şâh Hâfâyî eydür özin bilenler
Arayup özinde gevher bulanlar
Üstâd nâzarında kâmil olanlar
Anlar da özin dergâha yitürdi

255

(AN: -, KN: -, İN:64b, MN: -)

fâ‘ilâtün /fâ‘ilâtün /fâ‘ilâtün /fâ‘ilün

1 Sen misen yanumda cânâ yoḥsa ḥābumdur menüm
Kim felekden yire inmiş mäh-tābumdur menüm

- 2 İşigünde dem-be-dem bārān degildür su sepen
Çeşme-i dilden çıhan çeşm-i pür ābumdur menüm
- 3 Ey rakībā sen bulut teg arada olma hicāb
Hüsni anuñ dünyede pür āfitābumdur menüm
- 4 Şanmañuz kim keştidür deryālar üste seyr iden
Gözlerüm yaşında bu çeşm-i habābumdur menüm
- 5 Didüm ey dilber Hataıyī’ye cefālar kılma çoı
Didi kim ğam çekmegil nāz u ‘itābumdur menüm

256

(AN:96a, KN: -, İN: -, MN: -)

mefā‘lün /mefā‘lün/fe‘ülün

- 1 Muħammed’dür cihānuñ pādişāhı
‘Alīyyü’l-Mürtezā’dur şems ü māhı
- 2 Hāsan ħulķ-ı Rızā’ya çār oldım
Dilim tekrār ider Hüseyni şāhı
- 3 Çün Zeyne’l-‘ibād’ına ħul olanuñ
Muħammed Bākır oldu secdegāhı
- 4 İmām Ca‘ferī Mūsā-i Kāzım
Bular vardı Hudā’ya toĝrı rāhı
- 5 ‘Alī Mūsā Rızā’dan buldı rahmet
Taķı yolına her kim kıldı āhı
- 6 ‘Alī Naķī Hāsan el-‘Askerī’den
Buları sevenüñ ħalmaz günāhı
- 7 Olar kim oldılar muħibb-i evlād
Muħammed Mehdī’dür püşt ü penāhı

- 8 Tevellā vü teberrā kılduñ ise
Vücūduñ mülkünüñ qalmaz tebāhı
- 9 Haṭāyī medḥ ider oniki imāmı
Ayırmason bulardan yā İlāhī

257

(AN:96a, KN: -, İN: -, MN: -)

11'li hece ölçüsü

- 1 Haḫ naṣīb eylese dergāha varsam
Bir dem dīvānunda dursam yā 'Alī
Egilsen ayağuna niyāz eylesem
Yüzüm türābuna sürsem yā 'Alī
- 2 Yüzüm türabına sürdüğüm zaman
Öğünce qanberüñ olsam yā 'Alī
- 3 Qanber gibi ḥidmetinde bildürsen
Birden aqladursañ birden güldürsen
Çeksen Zülfiqār'ı meni öldürsen
Elümi elüñden kesmem yā 'Alī
- 4 Hīç elüñden kesmem elimi
Haḫ qatında qabül itdüm ölümü
Toğrı şoran evliyānuñ yolunu
Mü'min qullarından olsam yā 'Alī
- 5 Mü'min olan neresinden bellidür
Erenlerüñ yolu gonca güllidür
Haḫ söyler nefesinden bellidür
Tomurcık güllerin dirsem yā 'Alī

- 6 Şāh Ḥaṭāyām muşāhibin görsem
Getürse de Ḥaḫ yolına yitürsem
Dizimi dizüne virsem otursam
Ṭoyınca baḫsam yüzüne yā ‘Alī

258

(AN:96b, KN: -, İN: -, MN: -)

11’li hece ölçüsü

- 1 Nāci dirler bir gürüha uğradum
Hep biri birinün almış elini
Mekānuñız ḥande didüm söyledüm
Mekān tutmuş ḥaḫṭatün elini
- 2 Yüklerin la’l ü gevherden tutmuşlar
Nırḫ eylemiş bir mīzanda çekmişler
Dost bāğçesine maḥabbet ekmişler
Ögrenigör bāğbānının dilini
- 3 Südleri ḫudret gölünden alınmış
Ṭamızlıḫı o kırıklardan çalınmış
Orucu tutulmuş farzı kılınmış
Ḥaḫ itmemiş ḫulına zulümünü
- 4 Eger ‘ārif iseñ özün özle öz it
Tasdiḫ-i ‘āşık iseñ ḫarfünü gözet
Ḥulḫunı bağla da bendini düz et
Aḫlayagör maḥabbetün selini
- 5 ‘Aşḫun şerbetinden içdüm ḥāk oldum
Ḳudret tonım giydim meşḫ-i pāk oldum
Hem Ḥaḫḫ’a ulaşdum men de Ḥaḫ oldum
Anuñçün aradan atmam ölümü
- 6 ‘Aşḫun şerbetinden içen māildür
Ḳırklara nişān gösteren sāildür

Şāh Ḥaṭāyī ḥidmetinde kāildür
Mevlām esirgesün mü'min kulumı

259

(AN:97a, KN:-, İN: -, MN: -)

11'li hece ölçüsü

- 1 Tarīkatuñ erkānında hey mü'min
Müşkilümüz oldu bize göründi
Gönül bizden yol erkān haber şoralar
Üçyüzaltmış uğrağ vardır bilindi
- 2 İ'tibār itmezler bunda yalana
Ser virirler yüz sürüyüb gelene
Ay 'Alī'dür gün Muḥammed bilene
Gerçek iseñ ikrār eyle tır indi
- 3 Gitmez oldu şu gönlümün kararı
'Aşk odına cigercigim yanası
Kırk makāmdandur bağrumuñ yarası
Merhem eyle dört kapudan şar indi
- 4 Bâtıl olup kendü özün şahlama
Yüz sürüyüb gelmeyiñ yoḥlama
Evliyānuñ gevherini şahlama
Müşterisin bulduñ ise ver indi
- 5 Şāh Ḥaṭāyī āhı artdı t̄alibūñ
Neyleyelim bunda fırsat ḡalibūñ
Dil evliyānuñdur kulağ t̄alibūñ
Raķibler tuymasun süregör indi

11'li hece ölçüsü

- 1 Gerçek 'aşık deyü aña direm men
Tevekkülle fark eyleye özüni
Rızâ loğması aña helâldur
Yürüyince belirtmeye izini
- 2 Dost yolına aqub vara âb gibi
Döşene yiryüzüne türâb gibi
Gice gündüz döne çün dolap gibi
Bağdığı yirden ayırmıya gözüni
- 3 Erenlerdür 'aşk küresin taşuran
Mürebbîdür ṯalibini pişüren
Varlığını Hakk'a teslîm düşüren
Ol kabûl itdürmişdür niyâzını
- 4 Erenler meydanında yidüm içdüm
Gerçek nazarında müşkülüm secdüm
Şerî'atdan tarîkâta ton biçdüm
Ma'rifetdür hakîkatüñ hâzini
- 5 Baħrî oldır geले 'ummâna dala
Gerçek oldır andan bir gevher ala
Bir kardaş kim sefil yurdunda öle
Çoğa şaymak gerek anuñ azını
- 6 Haṭâyî dir o ḥannâslar şâd olmaz
Gizlû sırlar şu 'âlemde yâd olmaz
Seven sevenuñdür seven yâd olmaz
Hûb ekmişler maḥabbetüñ tozını

- 1 Kırklar meclisine vardum
Gel berü ey cān didiler
‘İzzet ile selām virdüm
Gir işte meydān didiler

Hū ‘Ali’ m hū hū şāhım hū
Hū gerçekler demine hū

- 2 Kırklar ayağa turdılar
Otur deyü yir virdiler
Öñüme şofra kırdılar
Loqmamıza şun didiler

Hū ‘Ali’ m hū hū şāhım hū
Hū gerçekler demine hū

- 3 Kırkların kalbi tolidur
Varanın kalbın eridür
Gelişin hānden beridür
Söyle be hey cān didiler

Hū ‘Ali’ m hū hū şāhım hū
Hū gerçekler demine hū

- 4 Tālib ol Hāk hāzretine
Düşme dünyā miḥnetine
Āb-ı Kevşer şerbetine
Parmacığın ban didiler

Hū ‘Ali’ m hū hū şāhım hū
Hū gerçekler demine hū

5 Gördüğünü gözüñ ile
‘Ayān itme sözüñ ile
Andan soñra bizüm ile
Olursun mihmān didiler

Hū ‘Ali’ m hū hū şāhım hū
Hū gerçekler demine hū

6 Kalkub semālarda oyna
Tā kim pāk olsun ayna
Kırk yıl bu kürede kayna
Dañi çıgsın cān didiler

Hū ‘Ali’ m hū hū şāhım hū
Hū gerçekler demine hū

7 Şāh Hāţāyī nedür hāluñ
Hāḳḳ’a şükr it ḳaldur elüñ
Kesegör ğıybetden dilüñ
Olursun sultān didiler

Hū ‘Ali’ m hū hū şāhım hū
Hū gerçekler demine hū

262

(AN:97b, KN:-, İN: -, MN: -)

mefā‘lün /mefā‘lün//fe‘ülün

1 ‘Alī’yi severem candan içeri
Yolını severem yoldan içeri

2 Maña mende demeñ mende degilem
Dañi bendeler var menden içeri

3 Dinin terk idenüñ işidür küfri
Ol ne küfürdür imāndan içeri

- 3 Şerī‘at ʔarīkat ma‘rifet haḳdur
Haḳīkat evi var andan içeri
- 4 Süleymān kuş dilinden bilür didiler
Süleymān var Süleymān’dan içeri
- 5 Haḳ rehberi vardur Haḳḳ’a yitirür
Daḫi rehber var rehberden içeri
- 6 Şah Haḫāyī özünü Haḳḳ’a yetürür
Ḳapuda ḳuldurur sultāndan içeri

263

(AN:98b, KN: -, İN: -, MN:24b)

fā‘ilātün /fā‘ilātün /fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Lāyı isḳāt eyleyüp bir bilmiyen illāsını
Bilmedi nefy ile işbātuñ nedür ma‘nāsını
Vadī-i ‘isyānda ḳaldı añmadı Mevlāsını
Āb-ı tevḫīd ile ṭāhir ḳılmadı a‘zāsını
İçmedi bezm-i elestüñ bāde-i ḫamrāsını
Açmadı nūr-ı velāyet çeşm-i nā-bīnāsını
Görmedi gün zerresinüñ leyle-i İsrāsını
Bulmadı rāh-ı yakīnüñ menzil-i a‘lāsını
Ḳabe kavseyn’üñ yañıldı ḳurb-ı ev ednā’sını
Silmedi āyīne-i dilden ğubār u pasını

Müftī-i ‘aşḳ böyle virmişdür bunuñ fetvāsını
Ya çek el serden ya gel çıñlatma ‘aşḳuñ ṭasını
- 2 Yoğ iken kevn ü mekān sāḫil u dağ u ḳara
Cūşa geldi şevḳ ile baḫr-ı maḫabbet ibtidā
Ṭaşa ḳaldı şīşesin itdi temevvüc her yaña

263/1 silmedi āyīne-i dilden ğubār u pasını: faẓl-ı Yezdān silmedi dil şafḫasından pasını AN.

‘Aşk-ı Mansûr’ını gördüm ol arada âşinâ
Ol fenâ abdalı yatma didi geldi ol maña
Serbeser eşyâyı seyrân eyledi içün çerâ
Var ferâgat kûşesin aydın makâm-ı dil-kûşâ
Kâvil durur dârü’ş-şifâ derd-mendâne belâ
‘Âlemi baħr-i taħayyürde gezerken bî-nevâ
Kûşeme erdi ğaybden bir nidâ-i hoş şadâ

Müftî-i ‘aşk böyle virmişdür bunun fetvâsını
Ya çek el serden ya gel çıñlatma ‘aşkuñ taşını

- 3 Şol zaman ki batn-ı ümde nuṭfe-i medfûn idüñ
Emr-i Bārî ile anda perde-i perhûn idüñ
Ḳatre-i nâçiz idüñ muḍġa olınmış hûn idüñ
Özüni fark itmeyüp dem-beste-i maḥzûn idüñ
Kâsesin kesreylemiş bir Leylî-i Mecnûn idüñ
Kûh-ı tende sa’y ile Ferhâd ile Hâmûn idüñ
Serserî idüñ gerçi tâlib-i bî-çûn idüñ
Sa’y ile deryâya inmiş bir dürr-i meknûn idüñ
‘Âciz ü aç zelîl müflis ü medyûn idüñ
Dest-gîr olmasa bir kân-ı kerem maġbûn idüñ

Müftî-i ‘aşk böyle virmişdür bunun fetvâsını
Ya çek el serden ya gel çıñlatma ‘aşkuñ taşını

- 4 Âdem ḥâkînuñ añladuñsa tîn ü mâsını
Bâtıl inkârı gider fehmiñ ḥayâlün ḥaşını
Lâda ḳalma şüfiyâ bil tevḥîdüñ illâsını
Uyma Şeyṭân-ı la‘îne diñleme vesvâsını
Jeng ü ğamından açagör mir’at-ı ḳalbiñ pasını

3 kûh-ı tende sa’y ile: kûh-ı günden sonra AN.
inmiş: ermiş AN.

Rāh-ı ‘aşk içre bulasın menzilüñ a‘lāsını
İbn-i vakt ol aňma dehrüñ imrüz u ferdāsını
Koy bu dūn-himmet fenānuñ şūr ü şer ğavġāsını
Göricek itseñ gerek gerçeklerüñ da‘vāsını
Añladuñsa ehl-i ‘aşkuñ sözünüñ ma‘nāsını

Müftī-i ‘aşk böyle virmişdür bunuñ fetvāsını
Ya çek el serden ya gel çıñlatma ‘aşkuñ taşını

- 5 ‘Ārif ol ol gül‘izāruñ bülbül-i nālānı ol
Cān virüb yolında şıdķ ile kulu kurbānı ol
Genc-i ğamda derd ü miñnet ma‘deninüñ kānı ol
Bāķīdür şanma fenā dāruñ hemān mihmānı ol
Ruz ü şeb ol Mehlikā’nuñ vāleh ü hayrānı ol
Geç ferāġat tahtına gel ‘ālemüñ sultānı ol
Ger sa‘ādet gencini bulmak isterseñ fānī ol
Kūy-ı faħr içre gedālık mülkinüñ hāķānı ol
Ehl-i aşkuñ āsitānı bābınuñ der-bānı ol
Baş açık meydān-ı ‘aşkuñ soyunub ‘üryānı ol

Müftī-i ‘aşk böyle virmişdür bunuñ fetvāsını
Ya çek el serden ya gel çıñlatma ‘aşkuñ taşını

- 6 Perde-i pindārdan geç ‘ālemüñ‘irfānı ol
Her gedāya şefķat idüp cān içre cānı ol
Cehver-i ‘aķlı mevādinden çıkar gel kānī ol
Kūy-ı ‘aşkuñ sen daķı bir baş açık ‘üryānı ol
Na‘ra-i yā hū ile doldır cihānı fānī ol

6 cān içre cānı ol: ālemin sultānı ol MN.

ol: bir MN.

Şiir AN’de ”tercī -i bend”başlığıyla verilmiş.

MN de 4, 5 ve 7. bentler eksik.

vāsıta beyiti/ bunıñ: bu sır AN.

ya gel: yāhud MN.

Gāh mest ve gāh esrik bir mehūñ hayrānı ol
Cān virüb ‘aşkla yolında kulu hem kurbānı ol
Gün gibi top ile ser meydana gir ğaltānı ol
‘Āşık u dīvāneler ser defterinüñ hānı ol
Baş açık ol padişahuñ bende-i fermānı ol

Müfti-i ‘aşk böyle virmişdür bunuñ fetvāsını
Ya çek el serden ya gel çıñlatma ‘aşkuñ taşını

- 7 Hāmdülillāh irişüb cānāneye cān olmuşuz
Kaṭre-i nāçiz iken deryā-yı ‘ummān olmuşuz
Ser virüp meydān-ı ‘aşka girmiş ‘üryān olmuşuz
Faḥr idüb dervişligi ‘ālemde sulṭān olmuşuz
Tekye-i fānide bir kaç gün ki mihmān olmuşuz
Da‘va-i ḥam itmezüz rāh-ı yakīn olmuşuz
Ey birāder ‘aşk esrārıyla hayrān olmuşuz
Dir isen kim deyr pīrinden hem naşīhat almışuz
Erişüb feyze ilāhī pīre teslīm olmuşuz
Can ü dil terkiñ urub ‘aşka meydān olmuşuz

Müfti-i ‘aşk böyle virmişdür bunuñ fetvāsını
Ya çek el serden ya gel çıñlatma ‘aşkuñ taşını

- 8 Vaşf-ı yāre ey Ḥaṭāyī söz dimek şānumdadur
Cilveler itmek menüm ṭab‘-ı süḥen-dānumdadur
Hem-demim hem-meşrebim derd ü belā yanumdadur
Yār için ölmek menüm āyīn ü erkānumdadur
Onsekizbiñ ‘ālemüñ esmāsı dīvānumdadur
Kāinātuñ şābitātı kaşr-ı eyvānumdadur
Hem ‘Aliyyü’l Mürtezā’nuñ derdi dermānumdadur
Oniki şehzādenüñ imlāsı pinhānumdadur
Sāye şalmaḳ üstüme mihr-i düraḥşānumdadur
Muştafā’nuñ ümmetiyem sevgisi cānumdadur

Müftî-i ‘aşk böyle virmişdür bunuñ fetvâsını
Ya çek el serden ya gel çıñlatma ‘aşkuñ taşını

264

(AN:100a, KN:-, İN: -, MN: -)

8’li hece ölçüsü

- 1 Yügrügem hân kılıyam
Cesedde cân kılıyam
Döşendim Hâk yolına
Oniki imâm kılıyam
- 2 Döşendim Hâk yolına
Rasûlullâh yolına
Lebüñden bir bûse vir
Güzel Allâh yolına
- 3 Lebüñden bir bûse vir
Yitür gâmdam şusa vir
Leblerüñ âb-ı hayât
Bir kaçreden şusa vir
- 4 Oğuram harfinedür
Doğsanbiñ doğsan âyât
Oğurum harfinedür
Kıble tarafındadır
- 5 Adı güzel Muḥammed
Medîne şehrindeür
Medîne’nüñ diregi
Hübdur hüblar yüregi
- 6 Poladdan katı gerek
Koç yigidüñ yüregi
Yigit olan kimsenüñ

264/ 14. dörtlükte eksik var.
“Rubâiyyât-ı merhûne” başlığı altında geçmektedir.

Yüzbiñ işbâtı gerek

- 7 Yigit olan kimsenüñ
Elif senüñ cīm senüñ
Yügrüğe yitmek olmaz
Olmayaydı hem senüñ
- 8 Yügrüğe yitmek olmaz
Yitümen yütmek olmaz
Yügrük baħr-i beyāndur
Dibine yitmek olmaz
- 9 Yügrük baħr-i beyāndur
Giden gitme dayan dur
Dünyāda gizli işler
Erenlere beyāndur
- 10 Dünyāda gizli işler
Kırklar erenler işler
Raķībün gerdānına
Toplar tüfenkler şişler
- 11 Raķībün gerdānına
Girdün kırklar cem‘ine
Cān virsen ‘abeş olmaz
Her şöħbetde ses olmaz
- 12 Bir ay bir gün bir güneş
Cemālün den hāş olmaz
Bir ay bir gün bir güneş
Yügrügi tutdı ateş
- 13 Yügrügün gözyaşından
Akdı tıldı dağ u taş

Yügrügün gözyaşından
Yola getir aşından

14 Bir er meydāna girse
İlik keser başından
Bir er meydāna girse
N'olur merdāne girse

15 Ne var şarrāf olmağa
Ele dürdāne girse
Ne var şarrāf olmağa
Oturdum laf urmağa

16 Yeñi küreden çıhdım
Süzüldüm şāf olmağa

17 Qalū belādan beri
Uğruna koydım seri
Uğruna yardım olsun
Şah 'Abbās'ın leşkeri

18 Şāh 'Abbās'ın leşkeri
Haṭāyī ser-'askeri
Şāh-ı merdān 'aşkına
Havārici kır yūri

265

(AN:101a, KN: -, İN:92b, MN: -)
mefā'īlün /mefā'īlün /fe'ūlün

1 Haṭā itdüm Hudā için bağışla
Muḥammed Muştafā için bağışla

2 Şūfī nesli Cüneyd-i Haydar oğlu
'Aliyyü'l-Mürtezā için bağışla

- 3 Hasan ‘aşkı ile meydāna girdüm
Hüseyn-i Kerbelā için bağışla
- 4 İmām Zeyne’l-‘abā Bākır u Ca‘fer
İmām Kāzım Rızā için bağışla
- 5 Severem şāh Takī vü bā Nakī’yi
İmām ‘Asker livā için bağışla
- 6 İmām Mehdī işiginde kul olan
Ol işikdeki kul için bağışla
- 7 Haṭāyī çün bular nūr-ı Hudādur
Ki ol nūr-ı Hudā için bağışla

266

(AN:101a, KN:-, İN:-, MN: -)
mefā‘lün /mefā‘lün /fe‘ülün

- 1 Haṭā itdüm Hudā’ya ‘āşıkam men
Muḥammed Muştafā’ya ‘āşıkam men
- 2 Şūfī nesli Cüneyd-i Haydar oğlu
‘Aliyyü’l-Mürtezā’ya ‘āşıkam men
- 3 Hasan ‘aşkı ile meydāna girdüm
Hüseyn-i Kerbelā’ya ‘āşıkam men
- 4 İmām Zeyne’l-‘abā Bākır u Ca‘fer
İmām Kāzım Rızā’ya ‘āşıkam men

265/AN’de “münācāt” başlığıyla verilmiş.

1 Haṭā itdüm: günāhum çoḡ İN.

2 Şūfī nesli Cüneyd-i Haydar oğlu: bilürem hadden aşupdur günāhum İN.

3 Hasan ‘aşkı ile meydāna girdüm: Hasan ‘aşkına meydāna girüpdür İN.

265/4 imām Kāzım Rızā için bağışla: Kāzım Mūsā Rızā için bağışla İN.

5 severem şāh Takī vü bā Nakī’yi: Muḥammed Taḳiyy ü ‘Aliyyü’n-Nakī İN.

6 İmām Mehdī eşiginde kul olan: Muḥammed Mehdī-i sāhib zamānın İN.
ol işigdeki kul için bağışla: işiginde gedā için bağışla İN.

- 5 Severem şāh Taķī vü bā Naķī'yi
İmām 'Asker livā'ya 'āşıkam men
- 6 İmām Mehdī işiginde kıl olan
Ol işigdeki kula 'āşıkam men
- 7 İmāmlar nūr olupdur ay Hāţāyī
Ki ol nūr-ı Hudā'ya 'āşıkam men

267

(AN:101a, KN:-, İN:-, MN: -)

mefā'tlün /mefā'tlün /fe'ülün

- 1 Hāţā itdüm Hudā'ya bende geldüm
Muhammed Muştafā'ya bende geldüm
- 2 Şūfī nesli Cüneyd-i Haydar oğlu
'Aliyyü'l-Mürtezā'ya bende geldüm
- 3 Hasan 'aşkı ile meydāna girdüm
Hüseyn-i Kerbelā'ya bende geldüm
- 4 İmām Zeyne'l-'abā Bākır u Ca'fer
İmām Kāzım Rızā'ya bende geldüm
- 5 Severem şāh Taķī vü bā Naķī'yi
İmām 'Asker livā'ya bende geldüm
- 6 İmām Mehdī işiginde kıl olan
Ol işikdeki kula bende geldüm
- 7 İmāmlar nūr olupdur ay Hāţāyī
Ki ol nūr-ı Hudā'ya bende geldüm

268

(AN:101b, KN:-, İN: -, MN: -)

mefā‘lün /mefā‘lün /fe‘ülün

- 1 Ḥaṭā itdüm Ḥudā’ya rāzıyam men
 Muḥammed Muştafā’ya rāzıyam men
- 2 Şūfî nesli Cüneyd-i Ḥaydar oğlu
 ‘Aliyyü’l-Mürtezā’ya rāzıyam men
- 3 Ḥasan ‘aşkı ile meydāna girdüm
 Ḥüseyn-i Kerbelā’ya rāzıyam men
- 4 İmām Zeyne’l-‘abā Bākıır u Ca‘fer
 İmām Kāzım Rızā’ya rāzıyam men
- 5 Severem şāh Taķı vü bā Naķı’yi
 İmām ‘Asker livā’ya rāzıyam men
- 6 İmām Mehdî işiginde kıl olan
 Ol işikdeki kula rāzıyam men
- 7 İmāmlar nūr olupdur ay Ḥaṭāyî
 Ki ol nūr-ı Ḥudā’ya rāzıyam men

269

(AN:101b, KN:-, İN: -, MN: -)

mefā‘lün /mefā‘lün /fe‘ülün

- 1 Ḥaṭā itdüm Ḥudā’ya şükr olsun
 Muḥammed Muştafā’ya şükr olsun
- 2 Şūfî nesli Cüneyd-i Ḥaydar oğlu
 ‘Aliyyü’l- Mürtezā’ya şükr olsun
- 3 Ḥasan ‘aşkı ile meydāna girdüm
 Ḥüseyn-i Kerbelā’ya şükr olsun
- 4 İmām Zeyne’l-‘abā Bākıır u Ca‘fer
 İmām Kāzım Rızā’ya şükr olsun

- 5 Severem şāh Taķī vü bā Naķī'yi
İmām 'Asker livā'ya şükr olsun
- 6 İmām Mehdī işiginde kıl olan
Ol işikdeki kula şükr olsun
- 7 İmāmlar nūr olupdur ay Hāţāyī
Ki ol nūr-ı Hudā'ya şükr olsun

270

(AN:102a, KN:-, İN: -, MN: -)

mefā'ılün /mefā'ılün /fe'ülün

- 1 Hāţā itdüm Hudā'ya Allāh Allāh
Muhammed Muştafā'ya Allāh Allāh
- 2 Şūfī nesli Cüneyd-i Haydar oğlu
'Aliyyü'l-Mürtezā'ya Allāh Allāh
- 3 Hasan 'aşkı ile meydāna girdüm
Hüseyn-i Kerbelā'ya Allāh Allāh
- 4 İmām Zeyne'l-'abā Bākır u Ca'fer
İmām Kāzım Rızā'ya Allāh Allāh
- 5 Severem şāh Taķī vü bā Naķī'yi
İmām 'Asker livā'ya Allāh Allāh
- 6 İmām Mehdī işiginde kıl olan
Ol işikdeki kula Allāh Allāh
- 7 İmāmlar nūr olupdur ay Hāţāyī
Ki ol nūr-ı Hudā'ya Allāh Allāh

- 1 Ol şâh ki mazhar-ı ‘avn-i Hudâ’dur
Hak’dan anı kim didi cüdâdur
- 2 Cümleten sebek aldı evliyâdan
Pîş oldu kemâl-i enbiyâdan
- 3 Maşşûd-ı cihân cemî‘i sensin
Ey gevher-i pâk sen nedensin
- 4 Âdem ne bilür hakîkatüni
Bilmez çü melek tarîkatüni
- 5 Geldün çü vücûda Hak’ı seversin
Hak sende zühûr çü ‘âyn-ı Hak sensin
- 6 Ey sırr-ı velâyet ü hidâyet
Bu bende ki kıl lutf u ‘inâyet
- 7 Qaddünki göründü müntehâdan
‘Arş oldu çü kürsî-i istivâdan
- 8 Firdevs-i berîn maşâm sende
Cibrîl-i emîn peyâm sende
- 9 Rûhu’l -kudûs oldu ism-i Zâtuñ
Münkir ne bilür nûr-ı şîfâtuñ
- 10 Tîguñda yazıldı satr-ı levlāk
Levlāke limā ḥalaqtü ’l eflāk
- 11 Deryâ ḥamusı mürekkeb olsa
Kâtib-i kudret müretteb olsa

271 AN’de “münâcâtnâme” başlığıyla verilmiş.

MN’de 7.beyitte mısralar yer değiştirmiş.

1 ola: olma AN.

MN’de 2. beyitte mısralar yer değiştirmiş.

- 12 Yazamaya olar amusı vařfuň
Hađ'dan hađ olur nařıb-i kısmuň
- 13 Gnlň senň oldu baır u ıudret
Ol baır kim oldu mevc-i raımet
- 14 Ayırma bu fağiri raımetnden
Dr eyleme şkr  ni'metnden
- 15 Men teg saňa bende ola b-ıad
Kemterz kimin ıulm b-'ad
- 16 Luıfeyle fağire y ilh
'Azl eyleme gel bu r-siyh
- 17 Göre kerem  liv-y raımet
Dery-y fütüvvet  mürüvvet
- 18 n nr- zemn  sumnsın
Mağşd- murd- kn feknsın
- 19 Tendr bu cihn içinde sen cn
Yalnız ne ki cn ve hem cnň
- 20 Sen mağzar- luıf- Hağsın ey şh
Bu bendelerň iřinden gh
- 21 n raımetne mdm varam
Kim var dağı men de kime varam
- 22 Ger mağbl isem meni ıabl it
Hağ dergehine kimine ıul it
- 23 Dir mdbir isem hemn sen kim
Ger yağşı ger yamn sen kim
- 24 Hiç yoııdur ola elimde nesne
B-re ıuluňam řikeste beste

- 25 Sen şāh-ı Kerīm ü pür-keremsin
Ümīd-i a‘māyam ümmüm sensin
- 26 Hakkıñ çü sağ eli senüñ elüñdür
Allāh’uñ yolu senüñ yoluñdur
- 27 Hakk yoldan azıtma yā İlāhī
Kim sensin iki cihān penāhı
- 28 Çün gördü seni bu şekl-i arslan
Yedinci felekte sır ile der-bān
- 29 Kesmiye nazarıñ bu nā-tüvāndan
Ayırma bizi ol āsitāndan
- 30 Sensin yaradan bu hāşş u ‘āmı
Küstāham diyemem daḥi kelāmı
- 31 Ey nūr-ı Hudā çerāğ-ı ‘ālem
Koyma meni zulmet içre kalam
- 32 Ey iki cihānuñ āfitābı
Vār eyle zerre bu men türābı
- 33 Kıl bākī meni fenā yüzünden
Hakk sen ü men ḥaṭa yüzünden
- 34 Sen kān ü mürüvvet ü ‘aṭāsın
Bağışla Ḥaṭāyī’nüñ ḥaṭāsın

- 1 Şıgın faẓl-ı Hakk’a ey tālib-i rāh
Ki dost ‘aşkın özüne eyle hem-rāh
- 2 Teveccüh kıl teveccüh ol Kerīm’e
Cemāl-i envār-ı Zāt-ı kadīme
- 3 Tevekkül kapusunda sen muķīm ol
Tarīķ-i ‘aşķ içinde müstaķīm ol
- 4 Teferrüc ehli ol ‘ālemde şādık
Teḥayyür şu‘le-i dīdāra ‘āşık
- 5 Her işi kim tutasın ‘aşķ ile tutgil
İki şanmaklığı ey cān unutul
- 6 Niyāz-mend ol müdām yol içre toğrı
Ki şüret tebdīl idüp olma uğrı
- 7 Yakīn bil toğruluk dost kapusıdır
Ḥaķīķat ‘āleminün tapusıdır
- 8 Kimin kim olmya özri niyāzı
Ḳabul olmaz namāzı hem niyāzı
- 9 Özüni meskenet bābında ḥāk it
Bu cismi ma‘rifet ābında pāk it
- 10 Ki benlik menzilin maḥveyle dā’im
Olagör ‘aşķ ile ḥidmette kā’im
- 11 İre tā faẓl-ı Hakk’dan saña in‘ām
Düşe ḳalbüne raḥmet feyz ü ilhām

272/ AN’de “naşīḥatnāme” başlığıyla verilmiş, MN’de ise başlıksız bir şekilde yer almaktadır.

- 12 Haberdār olasın Haḡ cānibinden
Çıḡa zāt-ı şerīfūñ küfr ü kinden
- 13 İrişe ḡālet-i ‘aşḡ-ı ilāhī
Ola cānuñda herdem derd ü āhı
- 14 Dilüñde fetḡ-i devlet ola yā hū
Gönlüñde ḡikmet-i yā hū yā men hū
- 15 Dilerseñ kim olasın ehl-i tevḡīd
Ki sende olmaya bir şemme taḡlīd
- 16 Göñül şaf eyle şaf ol şādıḡāne
Haḡḡ’ı birle ḡaḡīḡat ‘āşıḡāne
- 17 Ḳadīm-i Lāyezāl ü Ferd ü Yektā
Ki mişli yoḡ anuñ zātında hemtā
- 18 Şerīki yoḡdur anuñ vech-i hūdūr
Müberrādūr ḡamudan şöyle hūdūr
- 19 Münezzehdür ḡamudan ‘ayn-ı Zāt’ı
Velī herşeyde zāhir mu‘cizātı
- 20 İkilikden beridür Zāt-ı mutḡaḡ
Kemāl-i ḡudretine söyle şaddaḡ
- 21 Özidür her işe ser-kar-ı mi‘mār
Bu rumūzı añlagil ey ehl-i iḡrār
- 22 Cihānı tārumār itmek elinde
Yine bir demde vār itmek elinde
- 23 Görinen gösteren gözde gören ol
Aparup getüren viren alan ol

- 24 Daḥi kimden görürsün bunca işler
Öz işidür var işi böyle işler
- 25 Gehī mazḥar Cemāl'e gāh Celāl'e
'Aceb sırdur bu sır Celle Celāl'e
- 26 Ki ḥaḳdur secde çün zıkr ü şükrün
Kilise mescid ü küfrine küfrin
- 27 Kim oldır herşeyün 'aynında mevcūd
Özidür cümle maḥlūk içre ma'būd
- 28 Bahānedür velīken işi ḥalka
Kulaḡuñda bu pendi eyle ḥalka
- 29 Anuñ kudretlerinün ḥikmeti çoḡ
Ne diyem bī-nihāyet pāyānı yoḡ
- 30 Tarīḳ-ı ehl-i Ḥaḳ bir özge ḥaldur
Kalanı bozulacak kıl ü kıldür
- 31 Kim ol tevḥīd maḳāmıdur bu yollar
Bu yoldan çıkanı yol ehli yollar
- 32 Ḥaḳīḳat içre bil varlık özidür
Denilen cümle dilde öz sözidür
- 33 Velī setr-i edebdür görmeñ andan
Beşer fi'lini ya'ni bilmeñ andan
- 34 Ki söz var söylene bu ḥalk içinde
Daḥi söz var nihānı ḥalk içinde
- 35 Çıkarma perdeden taşra bu sırrı
İşit ey seyr iden bu berr ü baḥri
- 36 Geçit gözle şaḳın geçme bu berri
Deyü nā-maḥreme açma bu sırrı
- 37 Maḳām-ı ḥayret içre eyle seyrān
Deli vü esrik ü sermest ü ḥayrān

- 38 Olasun tā kim ol dildāre maḥrem
Viṣāl-i ḥazret-i dīdāre hem-dem
- 39 Ezelden bir meşeldür kim dimişler
Ṭarīkat pirleri şükr eylemişler
- 40 Ne ise zāhirüñ bāṭınuñ oldur
Zāhirden bāṭına dostoğrı yoldur
- 41 Nāzar eyle Ḥaqq'ıñ ḥikmetlerine
Teālallāh zehī kudretlerine
- 42 Yaratdı cānuñı Ḥaqq bir nefesden
Anı bil çılmadan işbu kafesden
- 43 Ki bir gevher durur eşyanuñ aşlı
Hem anuñ ma'deni menbā '-ı nesli
- 44 Ki herkim dürr iledür kân-ı gevher
Ne gevher kim ḥaḳīkat Ḥaqq'a mazhar
- 45 Cihān kaṭre anuñ baḥri yanında
Ki ğarḳ olur aḳıllar pāyânında
- 46 Velī kaṭre degil deryādan ayru
Ulaşıcak bir olur şanma ğayru
- 47 Elüñe alıcak bir şāf āyine
Yine özüñ görürsün her āyine
- 48 Görinen göz göre hem öz cemālüñ
Daḥi nedür saña senden ḥayālüñ
- 49 Yaḥın baḳ kim saña senden yaḥındur
İraḳ baḥma berü gelsen yaḥındur
- 50 Yüzünde vü gözüñde vü sözüñde
Özidür cān olan ey cān özünde

50 ey cān: hey cān MN.

- 51 Ȧamuda oynayan bu devr-i ȦaȦ'dur
Ȧzün bilene bu yaȦşı sebaȦdur
- 52 Bu ma'nā her kimün ȦaȦķı degildür
Ki şıdk ile gönül şāfı degildür
- 53 Eger seyrān eyleseñ cān iȦlmini
Serāy-ı gülşeni cānan ilini
- 54 Kim özi cāna cān olmış bu cāna
Nihānı keşf ider Ħāne be Ħāne
- 55 Yakın ayru degildür kendüden cān
Ki birdür ma'nide Ȧatre vü 'ummān
- 56 Güneş zerre ve hem zerre güneşdür
Ȧzüñi özüñe ey cān ulaşdur
- 57 Çerāğı 'aşķla cān ile düşün
Ki zulmet ref 'olup cism ola gülşen
- 58 Kimün kim 'aşķı yoh varma yanınca
Geçer fırsat o 'aşķa boyanınca
- 59 Kim ola 'aşķla sermest ü dīvāne
Aña yohdur Ȧalem varsa divāna
- 60 Yüri 'aşķı özüñe pīşe eyle
Yeter uzak fikir endīşe eyle
- 61 Bu demi hoş gör ey cān ȦaȦķ'a şükr it
Bu fikrün terkin urub özüñ fikr it
- 62 Ne idün'ālem-i vaȦdetde söyle
Bu keşret evine düşdün mi böyle
- 63 Niye geldün ne getürdün cihāna
Ne iletürsen āȦir cāvidāna

56 özüñi: özi MN.

- 64 Bunı bildüñ ise irdüñ maķāma
Ḥaķīķat menzili dārü's-selāma
- 65 Bu remzi iste bir ehl-i nazardan
Vire luṭfeyleyüp gizlü ḥaberden
- 66 Elüñde vār iken bir ihtiyarlık
Ḥaķķ'uñ 'āşıķlarıyla eyle yārılık
- 67 Elüñi alalar bir dar maḥalde
Gerekdür ancılayın yār maḥalde
- 68 Yārüm diyen çoḥ olur bunda ey cān
Şaķın herbirine aldanma zinhār
- 69 Kimi sevseñ hem anuñla koparsın
Aña kim cān u dilden sen taparsın
- 70 Uzaķdur menzilüñ azıķ kazangil
Yeter bu dünyā mülküñe uzanduñ vazgel
- 71 Ḥayāl-i 'aşķı özüñe hem-dem eyle
Anuñla ḥoş şafā vü hem-dem eyle
- 72 Ki herhalde ola 'aşķuñ ḥayāli
Degildür ḥalden ol ḥal ehl-i ḥāli
- 73 Olur bu 'aşķla cān Ḥaķķ'a vāşıl
Ki 'aşķı olmıyan cāndan ne ḥāşıl
- 74 Teşebbüh eyle ey cān ḥānedāna
Yolında ḳalma anuñ cism ü cāna
- 75 Cemāl-i Muşţafā'ya vir şalevāt
Bulasın dü cihān içre sa'ādet
- 76 'İbādetler başıdur diñle ḳardaş
Şalavāt ü aşķla ger ola yoldaş

73 KN'de eksik.

- 77 Kimüñ‘aşkına yaratdı cihānı
Budur ‘ayn-ı ‘ibādet añla anı
- 78 Tevekkül kıl tefekkür eyle idrāk
Nedür ol ‘ālem-i ma‘nīde levlāk
- 79 Muḥammed ümmeti qalmaz tāmuda
Şalavāt vir cānuñ yanmıya oda
- 80 Aña ihlaşla ümmet olagör
Aña münkir olanuñ gözleri kör
- 81 Hāḳḳ’uñ dostını bil kim dost olasın
Şehā ulaşuben post olasın
- 82 Kimüñ elindedür bu cümle ‘ālem
Bu ḥikmete ulaşur gercek ādem
- 83 Nebī mi‘rāca çıldı kimi gördi
Maḳām-ı müntehāda kime irdi
- 84 Yol üstinde tırur arslanı gördi
Çıhardı yüzüğini aña virdi
- 85 Didi ki aramızda bu nişāne
Bu sözlere Mevāliler inana
- 86 Bunu fehm eyle kim özge ḥayaldür
Ḥayāl içre vü ḥāl içre mealdür
- 87 Yüri şehā müdām gönlüñ açılsun
Laṭīf söyle lebünden dür saçılsun
- 88 Nişān göster kim olasın şāhā kıl
Ki degme kimse olmaz şāha maḳbül
- 89 Nedür söyle maña şāhuñ nişānı
Eger mü‘min iseñ sen şāhı tanı
- 90 Anuñ emriyle çizginür felekler

80 aña: ola MN.

- Aña secde kılur gökde melekler
- 91 Mürüvvetle kerem luṭf u seḥāvet
Nişānı şāhuñ ey ehl-i sa‘ādet
- 92 Ḥasan Ḥüseyn’i sev cāndan hemīşe
Zehī baḥtlu ki cān şāha ulaşa
- 93 ‘Alī Zeyne’l-‘abā Bāḳır u Ca‘fer
Bulardur mü’mine mürşid ü rehber
- 94 İmām Kāzım ‘Alī Mūsā Rızā’ya
Rızā virdüm yakīn āl-i ‘abāya
- 95 Taḳī vü bā Naḳī şāh ‘Askerī’dür
Olagör şāh imāmlar serveridür
- 96 İrişdi va‘de-i āl-i Muḥammed
Zuhūr ide ki ol Mehdī Muḥammed
- 97 Bu oniki imāma kıl eyvāllāh
Eger mü’mīn iseñ yarıcuñ Allāh
- 98 Yaḥın oldu çıḥa şāḥib zamanuñ
Velāyet leşkeriyle ḥānedānuñ
- 99 ‘Alāmetler görüñdi cümle aḥvāl
Ki tebdīl göre bilmez ehl-i ef‘āl
- 100 Cihān ‘aksīne döñdi ey birāder
Diler dīv ola insāna beraber
- 101 Kaçan dürüst olur bu ḥam ḥayāller
Yaḥışmaz yol içinde işbu ḥāller
- 102 Bu pergār ayesi mülkini gözler
Görür bu ma’nāyı ışıqlı gözler
- 103 Zuhūr olmaz cihān karışmayınca
Bu ‘ālem ḥalkı küfre düşmeyince

- 104 Yine oynaya şāhuñ Zūlfikār'ı
Muṭī' ola anuñ emrine vārı
- 105 Gel imdi bir daḥi şöḥbeti diñle
Ḳulaḳ tut bu sözüñ ma'nāsın añla
- 106 Yükuñ zılm ise arkañdan bıraḥgil
Teferrüc eyleyüb dīdāra baḥgil
- 107 İresin menzile oynaya güle
Ki şeklüñ beñzeye gülşende güle
- 108 Bu dünyā miḥnetin vaḥdete degşür
Özüñi şıdk ile sen şāha tapşur
- 109 Ḥaḳḳ'ı erden ara mü'minden iste
Budur pendüm saña şikeste beste
- 110 Arayı ten Ḥaḳḳ'a yiter yaḳīn bil
Eger ṭālib iseñ bu remzi tıy bil
- 111 Kim ol cān kim ḥaḳīḳat pīrümüzdür
Yolında teslümüz ol mīrümüzdür
- 112 Egerçi ḳaṭre-i şudan yaratdı
Velī öz 'aşḳını aña yaratdı
- 113 Bu Şāni' Allāh'a sen eyle sücūdı
Münevver eyle gel işbu vücūdı
- 114 Gerek Şāni' Ḥaḳḳ'a ikrām ü ta'zīm
Melek Ādem'den alur 'ilm ü ta'līm
- 115 Zehī şüret anı cānlar göricek
Yanınca sürünür olur za'ıfcek
- 116 Göñül göziyle baḳ dīdāra göresen
Nice bir bu deri dīvar göresen
- 117 Ne kim vardur bu şüretde göründi
Tecellī şevḳini bunda gör indi

- 118 Ki bunda görmiyen cān anda görmez
K̄alur ol vuşlat-ı cānāna irmez
- 119 Bu vechüñ tefsiri Tevrat ve İncil
İder Zebūr u Furkân ehl-i te'vîl
- 120 Şerî'atle tarîkat yollarıdur
Ki ma'rifet haqîkat halleridür
- 121 Bu dört kitabların ma'nâsını hem
Özüñ bilüp olasın yolda muhkem
- 122 Yakîn ehli yanında yol soruldı
Ki münkirler bu dergâhdan sürüldi
- 123 Bu yolda bir delîl ü pîr gerekdür
Tarîkat içre ihlâş bir gerekdür
- 124 Mürîd oldur ola ehl-i irādât
Ala her işde ol pîrden icâzet
- 125 Haram ide uyhuı dost yolında
Yana pervâne teg bu 'aşk odunda
- 126 Tarîk-i evliyâ bir toğrı yoldur
Yeter her meyyitine kendüñ buldur
- 127 Eger olmaz iseñ bu yolda gerçek
Velâyet şofrasından sen elüñ çek
- 128 Kerem kâındur 'Alî hâşâ lillâh
Kaçan öz çâkerini ide gümrâh
- 129 Muhibbi şâh olan miñnetde kalmaz
Çıhar aydınlığa zulmetde kalmaz
- 130 Koma şâh dâmenin dâ'imâ elden
Yapış silsilesine cān ü dilden

123 bir gerekdür: gerekdür MN.

- 131 Çalınma dört yaña bağlan ‘Alī’ye
Erenler serveri şāh-ı velīye
- 132 Terazı vü şūr ü haşr ü neşr
‘Alī elindedür fi’l-cümle yekser
- 133 Geçerim ol sırāt-ı müstakīmi
Anuñ himmetidür ezel kadīmi
- 134 Velāyet şehrinüñ kadri ‘Alī’dür
Hakk’uñ fermānıyla şāh-ı velīdür
- 135 Yedi tamu sekiz cennet nişānı
Hamusı sendedür anuñ beyānı
- 136 Vücūduñdan gider tamu şıfatın
Yemān hūdur birağ elden berātın
- 137 Şıfat-ı ehl-i Cennet yahşi hūdur
Ki halkı yahşi olan bahtludur
- 138 Kemāl ehli ile olgil muşāhib
Ki andan ma‘rifet kesb it ‘acāyib
- 139 Özüñ bilmez ile tırma oturma
‘Ömür zāyi’ geçer ‘akluñ yitürme
- 140 Kişiye tırmağ oturmağ gerekdür
Velī öz lāyıkı ile yegrekdür
- 141 Kimüñ kim ma’nī içre zātı yoğdur
Çürükdür sözünüñ bünyādı yoğdur
- 142 Yakīn şıdk ādemüñ sermāyesidür
Bu remzi ol bilür cān āyesidür
- 143 Emān ehli iseñ ey cān velīken
Ki cism ü cān dilinde tutmagil kin
- 144 Budur menden saña pend ü emānet
Göñül yıhma velī eyle ‘imāret

- 145 Daḥi sen yoldaşı koṇşunı gözle
Ki ḥalkuñ ‘aybını sen açma gizle
- 146 Yoldaş oldur raḥm ide yoldaşına
Yoldaşın uğratmaya yol daşına
- 147 Ḥamu ‘amelden efḍal durur inşāf
Ḥaḳḳ’uñ öz evidür olsa göñül şāf
- 148 Biḥaḳḳ-ı faẓl-ı Ḥaḳ çün oldı tevḥīḳ
Yola ṭapanlara Ḥaḳ yolu taḥḳīḳ
- 149 Ḥaḳḳ’uñ ol ḥaḳlıḡı ḥaḳḳı ḥaḳḳıçün
Ki Zāt-ı mutlak faẓlı ḥaḳḳıçün
- 150 Cemāl-i pertevi şevki ḥaḳḳıçün
Kemāl-i kudreti ‘aşkı ḥaḳḳıçün
- 151 Hem ol ‘ayn-ı müsemmāsı ḥaḳḳıçün
Kelām ü ‘ilm ü esmāsı ḥaḳḳıçün
- 152 Muḥammed ü ‘Alī dīni ḥaḳḳıçün
Velīler hırkası ṭonı ḥaḳḳıçün
- 153 Nebī seyr itdüḡi mi‘rāc ḥaḳḳıçün
Ki Mekke vü Medīne ol ḥāc ḥaḳḳıçün
- 154 Serāser cümle enbiyā ḥaḳḳıçün
Ṭarīḳ-i remz-i evliyā ḥaḳḳıçün
- 155 İmām Ḥasan şehīd-i cān ḥaḳḳıçün
Dökülen şāh Ḥüseyn kanı ḥaḳḳıçün
- 156 Hem oniki şāh imāmlar ḥaḳḳıçün
Çaḡrıcaḡ yiten erenler ḥaḳḳıçün
- 157 Ene’l Ḥaḳ söyliyēn Mansūr ḥaḳḳıçün
Şehīdler üzre inen nūr ḥaḳḳıçün
- 158 Seyyīd ḡāzī ḥācım ḥünkār ḥaḳḳıçün
Erenler itdigi ikrār ḥaḳḳıçün

- 159 Kim üçler yediler kırklar hakķıçün
Budala kavm-i sermestler hakķıçün
- 160 Ki Rūm abdalları şıdkı hakķıçün
Horasan pīrleri nuţķı hakķıçün
- 161 Nihān dervişlerüñ sırrı hakķıçün
Bu yol pīrlerinüñ pīri hakķıçün
- 162 Ki Mecnūn hasret-i Leylī hakķıçün
Ėazīler hūrmeti yolu hakķıçün
- 163 Şafā ehli şūfī şāfī hakķıçün
Eyvallāh ehl-i inşāfī hakķı içün
- 164 ‘Āşıkılar āteşi āhı hakķıçün
Ki tesbīh-i seher-gāhı hakķıçün
- 165 Müdām çağırdıgum ol şāh hakķıçün
Hācet kabūl olan dergāh hakķıçün
- 166 Şuçum bağışla şāh-ı Kerbelā’ya
Hamu ‘āşıkıların şāhı evliyāya
- 167 Kabūl it bu du‘āmı yā İlāhī
Ki sensin cümleñ püşt ü penāhı
- 168 Şāhuñ bir bendesiyem haş mevālī
Dīdār-ı ‘aşka şādık lāübālī
- 169 Ne erbābam ne zāhid hāk-pāyam
Bihamdillāh ki dost ‘aşķına bāyam
- 170 Luţuf issi Ėanīdür pādişāhum
Ümid-gāhum penāhum ‘Alī şāhum
- 171 Haţāyī derd-mendem bir kemīne
Añıcaķ hū deyiñüz anuñ demine
- 172 Teveccehtü tevekkeltü ‘alellāh
Ėulaķ çekdüm didüm ‘ālemlere şāh

- 173 Cihānda kılmağ için bir nişāne
Naşihatnāme didüm dervīşāna

273

(AN:111a, KN: -, İN: -, MN: -)

11'li hece ölçüsü

- 1 Şūfī mezhebūñ nesin şorarsın
Biz Muḥammed 'Alī diyenlerdenüz
Gizlüye gizlü yoḥ nesin ararsın
Biz Muḥammed 'Alī diyenlerdenüz
- 2 Egnümüze kırmızılar giyerüz
Ḥālümüzce her ma'niden duyaruz
Kaṭarda imam Ca'fer'e uyaruz
Biz Muḥammed 'Alī diyenlerdenüz
- 3 Biz naḳḳāş degilüz alup satmayuz
Erkānda gezerüz yoldan şapmayuz
Gönlümüz ğanīdür kibir tutmayuz
Biz Muḥammed 'Alī diyenlerdenüz
- 4 Her kimūñ çerağın Cenāb Ḥaḳ yaḥar
Mü'min olanları kaṭara çeker
- Aşlumuz oniki imāma çıḥar
Biz Muḥammed 'Alī diyenlerdenüz
- 5 Muḥammed 'Alī'dür kırkların başı
Ḥünkār Ḥācī Bektāş velī yoldaşı
Uralım Yezīd'e la'neti taşı
Biz Muḥammed 'Alī diyenlerdenüz
- 6 Baharda açılur ğonca gülümüz
Ulu dergāha gider toğrı yolumuz

Oniki imām esmāsı oħur dilümüz
Biz Muħammed ‘Alī diyenlerdenüz

- 7 Şebir gibi alubeni satmazuz
Gönlümüzde kibr ile kin tutmazuz
Gördüğümüz sırrı ‘ayān itmezüz
Biz Muħammed ‘Alī diyenlerdenüz
- 8 Şāh Ḥaṭāyam eydür Muħammed ‘Alī
‘Alī Muħammed’dür Muħammed ‘Alī
Andan öğrenmişüz erkānı yolu
Biz Muħammed ‘Alī diyenlerdenüz

274

(AN:111b, KN: -, İN: -, MN: -)

11’li hece ölçüsü

- 1 Kahrına küfrine cümle tayandum
Evvel ikrār virüp döneñ gelmesün
Rengi boyasına cümle boyandum
Bu renklere boyanmayan gelmesün
- 2 Rengine boyandum men camdan içdüm
Nice cānlar ile kondum konuşdum
- Maħabbet eyledüm candan sevişdüm
Maħabbeti küfür şayan gelmesün
- 3 Maħabbet eyledüm sevdüm yārümi
Ḥarc eyledüm elde olan vārımı
Bir aşil zādeyle et bāzārımı
İtdigi bāzārdan dönen gelmesün
- 4 Gerçek imiş serserīye yelmeyen
Er odur ki ikrārından dönmeyen

Qalbinde gönlünde riyā saymayan
İkilik gömlegün giyen gelmesün

- 5 Günahkâra tarîk sitem kodılar
Meydâna gelene kırklar didiler
Dostu dostdan seçiverin didiler
Efsâne sözlere uyan gelmesün
- 6 Şâh Haţâyî eydür bu toğrı yoldur
Toğrı yoldur bu hem ‘aşk maķâmıdır
Eksige qalmayan pîrüm ‘Alî’dür
Qalbinde şübhesi olan gelmesün

275

(AN:-, KN:-, İN: 60a, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Tā meni ayırdı devrân sevgü yârumdan menüm
İncidi gökde melâyik âh u zârumdan menüm
- 2 Şûretün gördüm nigārâ vâlih ü şeydâ’i men
Firqatün dūr eyledi şabr u qarârumdan menüm
- 3 Ey peri-peyker seni andan berü kim görmüşem
Hüsnün ayırdı qarâr u ihtiyârumdan menüm
- 4 Hasretem Ya‘kûb teg Yûsuf yüzüne ey şabâ
Tañrı için bir haber virgil nigârumdan menüm
- 5 Ey Haţâyî her tûgim titrer hazân yaprağı teg
Tā meni dūr itdi devrân nev-bahârumdan menüm

276

(AN: -, KN:36b, İN:58b, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Çıımadı 'aşkuñ senüñ bir lahza cānumdan menüm
Mihr-i hüsñüñ yeg durur rūh u revānumdan menüm
- 2 Gül yüzüñi yād idende ey perī ruh gönçe leb
Od çıhar sūsen tegi her dem zebānumdan menüm
- 3 'Aks-i sāyeñdür vücūdum ey boyı serv-i revān
Gitmesün sāyeñ senüñ bir lahza yanumdan menüm
- 4 Pertev-i hurşīd-i rūyuñı görende zerre teg
Bulmaya hīç kimesne nām u nişānumdan menüm
- 5 Firḳati kaşd itmeyin miskīn Ḥaṭāyī ḥasteye
Bir ḥaber vir ey şabā ol gülsitānumdan menüm

277

(AN: -, KN:35b, İN: - , MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Dilberā tā kim vişālūñ gitdi yanumdan menüm
Dürlü miñnetler geçer her lahza cānumdan menüm
- 2 Tā ki cismüm ḳabr içinde çün yüz il ḳalsa müdām
Çıılmaya ol nār-ı 'aşkuñ üstüḥānumdan menüm
- 3 Ḥānümāñ aḥvālını menden firākuñ sormasun
Geçmişem senden cüdā öz ḥānümānımdan menüm
- 4 Ḥaḳ bilür seyyāre teg çeşmüme uyḥu gelmedi
Tā kim ayırdı felek ol mihribānumdan menüm

276/3 boyı: boyıñ İN.

4 bulmaya: tapmaya İN.

5 itmeyin: itmedi İN.

- 5 Nev-cevān iken meni hicrān bugün pīr iyledi
Tā ki düşmişem cüdā ‘ömr-i cevānumdan menüm
- 6 Qabrim üste ey şabā lutf eyleyüp kılğil güzār
Bir haber vergil maña cān u cihānumdan menüm
- 7 Qaddi ham boldı gamuñdan bu Haṭāyī hastenūñ
Tā cüdā düşdi gönül qaş-ı kemānumdan menüm

278

(AN:-, KN:-, İN:66a, MN: -)

mefā‘ilün /mefā‘ilün /fe‘ülün

- 1 Adım Şāh İsmā‘il ibn-i Haydarīyem
‘Alī’nūñ çākerinūñ çākeriyem
- 2 Hüseynī mezhebem men dīn içinde
Haḳīkat ilinūñ men rehberiyem
- 3 Menüm ġāzīlerüme hürmet eyleñ
Gönül evinde anlaruñ biriyem
- 4 Meni anlardan ayru şanmañuz siz
Veliken anlaruñ men serveriyem
- 5 Menem hem pīr ü hem sultān-ı ‘ālem
Haṭāyī’yem şehūñ bir kemteriyem

279

(AN:-, KN:-, İN:67b, MN: -)

fā‘ilātün /fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Dilrubānuñ firqatinden gözlerüm nemdür menüm
Gice gündüz aqlaram hīç bilmezem nemdür menüm
- 2 Bī-devā derdümi men ‘arz eyledüm dilber didi
Olma ġam-ğīn kim saña la‘l-i lebüm emdür menüm

- 3 Kaşlarıñla çünki men baḥş eyledüm ey mäh-ı nev
Şol sebebden ey perī bu kâmetüm ḥamdur menüm
- 4 Hûbların cevrin çekermen ey perī peyveste kim
Kısmetüm rûz-ı ezelden miḥnet ü ğamdur menüm
- 5 Hâk bilür kim ḥüsn içinde bu Ḥatâyī dilberi
Cümle hûblar ârâ ‘ âlemde görkemümdür menüm

280

(AN: -, KN:37b, İN:56b, MN: -)

mefâ‘tlün / mefâ‘tlün/ mefâ‘tlün /mefâ‘tlün

- 1 Te‘ālā şānühü ekber ki bir nūr-ı Ḥudā gördüm
Kaşuñı kıblegāḥ itdüm yüzüñ *şemsu’-d- dıḥā* gördüm
- 2 Menüm pervīn kimi çeşmüm giceler uyḥusuz qaldı
Sa‘âdet âsmānında yüzüñ bedr-i dücā gördüm
- 3 Menüm derdüm ‘ ilâcı şol Ḥakīm-i Lemyezel’dür kim
İçenden şerbet-i la‘lün vücūdumnı şifā gördüm
- 4 Şeb-i hicrānda ey sâlik hidāyet şem‘ine yetdüm
Kim anuñ âfitābından yüz envār-ı şafā gördüm
- 5 Görenden berlü dīdāruñ Ḥatâyī ḥaste ḥayrāndur
Kim anuñ âsitānında selâṭınler gedā gördüm

281

(AN: -, KN:42a, İN:75b, MN: -)

mef‘ülü/ fā‘ilātü/ mefâ‘tlü /fā‘ilün

- 1 Ey hûblar içre ṭal ‘at ü ḥüsn ile bāy olan
Ol serv kaddi sāyesi zıll-ı hümāy olan

280/2 yüzüñ bedr-i dücā : cevher-i bedr-i dücā KN.

3 vücūdumnı: vücūduma İN.

4 kim anuñ: yüzünüñ KN.

5 Ḥatâyī ḥaste ḥayrandur : Ḥatâyī ḥastedür ḥayrān İN.

281/1 bāy: ay İN.

- 2 Cānlar şikārın itmege şayyād gözleri
Kırpūgi oḡ u қаşları peyveste yay olan
- 3 Bāğ-ı ruḡuñ suvarmağ içün bāğbān kimi
Her bir yañağa қанlu yaşum dürlü çay olan
- 4 Āh vāy kim kām u vāyemi virmez tükendi ‘ömr
‘Aşkuñda gice gündüz işim āh u vāy olan
- 5 Kılsañ bu ḡāk-pāyuña bir kez nażar n’ola
Şalmaz mı ḡāke nūrını ḡurşīd ü ay olan
- 6 Vaşluñ nevāsın istese cānum ‘aceb degül
Muḡtāc olur hemīşe ḡanīye gedāy olan
- 7 Alduñ şikeste göñlüni miskīn Ḥaṭāyī’nüñ
Çīn’dür vefālu bulmağı ḡüb-ı Ḥıtāy olan

282

(AN:-, KN:-, İN:69b, MN: -)

mefā‘tlün/ mefā‘tlün /fe‘ülün

- 1 Menem Şāh İsmā ‘il Ḥāk’uñ sırıyam
Bu munca ḡāzīlerüñ serveriyem
- 2 Anamdur Fāṭıma atam ‘Alī’dür
Bu on iki imāmuñ peyreviyem
- 3 Atamuñ қанını aldum Yezīd’dan
Yaқın bilgil ki naқd-i Ḥayderī’yem
- 4 Ḥızır İlyās ile İśī-i Meryem
Zamāne ehlinüñ İskender’iyem
- 6 Yezīd ü müşrik ü mel‘ünü gör kim
Münāfık kıblesinden men berīyem

281/4 virmez: virem KN.

7 ḡüb-ı Ḥıtāy : ḡüb u Ḥıtāy İN.

- 7 Nübüvvet mendedür sırr-ı velāyet
Muḥammed Muṣṭafā’nuñ çākeriyem
- 8 Cihānı tīg ile kıldum müsahḥar
‘Aliyyü’l-Mürtezā’nuñ ḥaṇçeriyem
- 9 Ulu babam Şāfi atamdur Ḥaydar
Şecā’at ehlinüñ ḥaḳ Ca’feriyem
- 10 Ḥüseynī’yem Yezīd’e la’netüm var
Ḥaṭāyī’yem ‘Alī’nüñ çākeriyem

283

(AN:-, KN:-, İN:75b, MN: -)

mefā’lün/ mefā’lün /fe’ülün

- 1 Gel ey dilber tenümde cān olupsan
Ne cānum belki hem cānān olupsan
- 2 Ḥadīş-i Muṣṭafā’dur *ikrāmü ’z-żayf*
Göñül tahtında hoş mihmān olupsan
- 3 Ezelden kevkeb-i raḥşān idüñ sen
Bu devrānda meh-i tābān olupsan
- 4 Göñül tā gül yañağın gördi senüñ
Oḫı kim bülbul-i hoş-ḥān olupsan
- 5 Ḥaṭāyī gönlün alduñ ḥande birlen
Eyā gül bergi sen ḥandān olupsan

284

(AN: -, KN:20a, İN:71a, MN: -)

fā’ilātün / fā’ilātün/ fā’ilātün /fā’ilün

- 1 Dilberā derd-i firāḳuñ koymadı cismümde cān
Anca aḫdı kanlu yaşum ḳalmadı bağrumda ḳan

- 2 Tā ser-i zülfün senün yüz üste gördüm ey perī
Sen meni sevdāyā şalduñ ey meh-i nā-mihribān
- 3 Çün senün yüzün durur ħurşīd-i ħāver nisbeti
Kaşuñ ile gözleründür fitne-i āḫir zamān
- 4 Dün dimişsen ki saña yüz gösterüben cān alam
Yüzüñi göstermedüñ alduñ revānumdan revān
- 5 Rū-yı rüyuñda Ḥatāyī tā görüpdür rū-yı Ḥaḫ
Cümle ‘ālem gözinde nūr-ı Ḥaḫ’dan durur nişān

285

(AN: -, KN:35b, İN:78b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Firḫatün çekdüm nigārā şimdi yār olmaz mısan
İhtiyārum gitdi elden ihtiyār olmaz mısan
- 2 İntizārum ḥadden ötdi hicr ilen oldum helāk
Ġamlu göñlüm ḥāline bir ġam-kusār olmaz mısan
- 3 Düşmen-i bed-baḫt elinden bülbül-i cān oldu lāl
Vaḫtidür gülçehreñ açup nevbahār olmaz mısan
- 4 Muñca miḫnet çekdüñ ey dil zulmet-i hicrān şebi
Ol mehün vaşlına irseñ baḫtiyār olmaz mısan
- 5 Ger günāhuñ çoḫdur ey miskīn Ḥatāyī ġam yime
Raḫmetine Ḥālīḫ’uñ ümmīd-vār olmaz mısan

284/1 baġrumda: çeşmümde İN.

3 çün senün: kim senün KN; kaşuñ ile gözleründür: gözleriñle kaşlarıñ KN.

5 rüyuñda: yüzüñde KN, nūr-ı Ḥaḫ’dan durur: yüzi Ḥaḫ’dan durur KN.

285/2 intizārum: ihtiyārum KN.

3 vaḫtidür gülçehreñ: rū-yı gülçehreñ KN.

4 ol: şol İN; şebi: ien İN; irseñ: nisbet KN.

286

(AN: -, KN:-, İN:74a, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Senden özge yārum olsa ey perī-veş sīm-ten
Āsitānuñ çevresinde koy ki hāk olsun beden
- 2 Ol raķībler ta‘nesinden muħterizsen ya nedür
Bendeye hīç iltifātuñ yoħ durur yārum neden
- 3 Ol yüzi gül zülfi sünbül kāmēti serv-i revān
Yā Rab ol nāzik beden dūr yā semīndür yā semen
- 4 Çīn-i zülfünde Hıtaıı tā dutupdur meskenin
Yā Rab ol gülgün yañağun gül midür yā nesteren

287

(AN: -, KN:20a, İN: 75a, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Men saña dā‘im çü yāram sen maña ağıārsan
Menden özge cümle-i ‘uşşāka sen dildārsan
- 2 Göreyim Allāh seni bād-ı fenādan saħlasun
Kim cihān bāğında sen bir serv-i hoş-reftārsan
- 3 Çünkü ol māhuñ cemālin istemezsen görmeğı
Her gice çeşmüm niden kevkeb kimi bī-dārsan
- 4 Ey perī çün kim řabīb-i derd-i ‘aşk olmuş lebün
Bes nedendür sen hemīşe gözleri bīmārsan
- 5 Bu Hıtaıı saçlarıñ çininde çin çin bağlıdur
Olmanam çinden perīşān çün maña gam-hārsan

287/3 istemezsen: istemezdün KN.

- 1 Her gelen dünyā menüm dir sen kadīm bünyādsan
Cümleñüñ göñlün alup sen ne kadīm şayyādsan
- 2 Herkes bir nev' ile virdüñ murādın dünyede
Hıızr olan aldı hayātı bildi kim zulmātsan
- 3 Her kimuñle oynaduñ çekdüñ çevirdüñ çarhını
Hic' ārif naķşuña irmez ne 'acib nerrādsan
- 4 Dünyenüñ māl ile genci zevķine aldanma kim
Evvelī zevķ ile şādsan āhiri şeh mātisan
- 5 Ey Haṭāyī sen cihānuñ cevrine ḳalman müdām
Çünki sevgüñ dost iledür 'aşķ ile üstādsan

- 1 Yüzüñdür sūre-yi Yūsuf dudağūñ āb-ı Kevşer'den
Boyuñ Tūbā durur ammā saçuñdur sünbül-i terden
- 2 Cemālūñ *hāzihī Cennet* didi Haḳ *fe'd-ḥulū fihā*
Te'ālā şānühū ekber yañağūñ verd-i aḥmerden
- 3 'İzāruñ nūrıdır Yāsīn anuñ şe'nindedür el-ḥamd
Lebūñ yāķūt-i aḥmerdür dişūñ lü'lü-i gevherden
- 4 Kaşuñdur *ḳābe ḳavseyn* saçuñ zıll-i İlähīdür
Ziyād olmışdurur cānā cemālūñ şem' -i ḥāverden
- 5 Yüzüñi sūre-yi En'ām oḥıdı ḳudretillāhdan
Haṭāyī olmadı bir dem ḥalāş Allāhu ekberden

289/2 didi: dür KN.

5 oḥıdı: oḥıdım İN.

- 1 Görmek ister yüzünü ' aşk ile bu cān şimdiden
Ey perī vaşl ile kılgil derde dermān şimdiden
- 2 Zāhid-i gümrahā göster yüzün ey nūr-ı İlāh
Tā kim ol kāfir getürsün Hakk'a imān şimdiden
- 3 Ğamda zülfün teg perīşān oldu ol nikbet rakīb
Yüz sa'adet bendeye gösderdi devrān şimdiden
- 4 Tıfl iken dilber diler kim ref'ide yüzden niķāb
Zerreni gör kim olur hırşid-i rahşān şimdiden
- 5 Ey Hattāyī fikr-i bikrūn eyledün eş'ara şarf
Dutdı 'irfān meclisin defterle dīvān şimdiden

- 1 Çıhalmaz ey dilber senün hayli hayālün yāddan
Gönlümün şehrini yıhıdı 'aşkuñuz bünyāddan
- 2 Tā ki düşdüm ey perī peyker firākuñ derdine
Dutdı āvāzum cihānı āh ile feryāddan
- 3 Anca kim dünyā yüzinde haste cānum tendedür
Çıhmaya derd-i firākuñ ol harāb-ābāddan
- 4 Tā ki çeşmüm karşıısından ayru düşdün ey şanem
Gitmedi hergiz hayālün hātır-ı nā-şāddan
- 5 Bu Hattāyī sözine daķ dutma ey zāhir-perest
Tā ezel ta'lim alupdur ol hakīm üstāddan

291/1 gönlümün şehrini: kişver-i gönlümni KN.

4 gitmedi: çıhmaya KN.

5 ol hakīm: bu hakīm KN.

292

(AN: -, KN:41a, İN:75a, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Gel ki derd-i bī-devā dermāna gelsün yeñiden
Ten Mesīhā lebleründen cāna gelsün yeñiden
- 2 Zülmet-i zülfünde kāmın tapmadı hükmeyle kim
Tā Sikender çeşme-i hayvāna gelsün yeñiden
- 3 Ğam ki dün meydān-ı 'aşkuñda menümle kıldı rezm
Anda ma'lūm olmadı meydāna gelsün yeñiden
- 4 Çün raķīb emrüne tāt kılmadı merdūd kıl
Tavķ-ı la'net tā kim ol şeytāna gelsün yeñiden
- 5 İşigün kulluğına gelsün selātınler hamu
Kul tekebbür kılmasun sultāna gelsün yeñiden
- 6 Aytđum ey dilber dimişdün gösterem şem' -i ruħum
Dir qabūl itmen anı pervāne gelsün yeñiden
- 7 Hayli demdür kim Hātāyī gözleri kan aqladı
Seyl-i hūnın bir daħi 'ummāna gelsün yeñiden

293

(AN: -, KN:-, İN:71a, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Göñlüm ister vaşluñı ey sevgü cānān yeñiden
Āb-ı la'lünden kılam bu derde dermān yeñiden
- 2 Yüzüne şeytan kimi tā kılmadı zāhid sücūd
Muṭlaķā kāfirdür ol getürsün imān yeñiden
- 3 'Aşk geldi göñlüme hükmi itdi cānum mülkine
Şükr kim öz tahtına uş geldi sultān yeniden

292/2 zülfünde: hicründe İN.
6 aytđum: didüm İN.

- 4 Gel vefā resmin aradan sen götürme men daḥi
Kılalı pür-şıdk ile bir ‘ahd ü peymān yeñiden
- 5 Zülf ile ḥaṭṭ ü lebüñi kim ki gördi söyledi
Ḥızr ile zulmāta girmiş āb-ı ḥayvān yeñiden
- 6 Māh-ı ruḥsāruñ görüp ikrāra geldi müdde ‘ī
Çün zuhūr oldı yüzüñden nūr-ı Raḥmān yeñiden
- 7 Kāpuña geldi gedā teg bu Ḥaṭāyī dilberā
Bes aña kıl ey şanem bir luṭf u iḥsān yeñiden

294

(AN: -, KN:-, İN:76a, MN: -)

mefā‘tlün/ mefā‘tlün /fe‘ülün

- 1 Bu gün geldüm cihāna serverem men
Yakīn bilüñ ki İbn-i Ḥaydaram men
- 2 Ferīdün Ḥüsrev ü Cemşīd ü Zāhhāk
Ki İbn-i Zāl hem İskenderem men
- 3 Ene’l-Ḥaḥ sırrı fāş göñlümde gizlü
Ki Ḥaḥḥ-ı muṭlaḥam ḥaḥ söylerem men
- 4 Nişānumdur menüm tāc-ı sa‘ādet
Süleymān eline engüşterem men
- 5 Ḥaṭāyī’yem şehā eksükli ḫulam
Kāpuña bir kemīne kemterem men

295

(AN: -, KN:37a, İN:72a, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Gel ki cānā senden özge tende men cān istemen
Tā ki sen varsan menüm cānumda cānān istemen
- 2 Ger ‘ilāc eyler maña ‘ālem ṭabībi ser-be-ser
Şerbet-i la‘lünden özge derde dermān istemen

- 3 Göreli hüsnuñ gülünü olmuşam çün ‘andelīb
Bāğçelerde senden özge verd-i ḥandān istemen
- 4 Tā ezel günden senüñ ‘aşkuña ikrār itmişem
Senden özge yār ilen men ‘ahd ü peymān istemen
- 5 Eyle sanma kim Ḥatāyī mihr-i rūyuñ terk ide
Vār iken dilde ḥayālün özge mihmān istemen

296

(AN: -, KN:17a, İN:71b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Çün senüñ tek yārüm oldı özge dildār istemen
Senden özge cümle-i ‘ālem daḥi var istemen
- 2 İsterem kim men çekem derd ü firākuñ zahmetin
Menden özge ‘aşkuñuzda kimse bīmār istemen
- 3 İsterem kūyuñda āvāz itmeye nākes raķīb
Öz ünümden özge anda nale vü zār istemen
- 4 Dün dimişsen isterem bir büseme yüz cān bahā
Ol metā‘a menden özge hīç ḥarīdār istemen
- 5 Ol sebebden bu Ḥatāyī’nüñ sözi ḥakkānidür
Ḥaķ’dan özge dünyede men yār-ı ğam-ḥār istemen

297

(AN: -, KN: -, İN:81b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Vücūdum şehrinde buldum dūr ilen dūr-dāne men
Men anı ‘arz itmezem her cāhil ü nādāna men

295/2 eyler: ister KN.

3 çün: bir İN; ḥandān: reyḥān İN.

296/1 yārüm oldı: yār buldum İN; özge: ayru İN.

2 menden özge aşkuñuzda: aşkuñızda menden özge KN.

3 isterem kūyuñda āvāz itmeye nākes raķīb: isterem ki men çekem itlerin içre bir fiğān İN.

4 dimişsen isterem: dimişdiñ ey şanem KN.

- 2 Küfr ü ĩmān sırrını bildüm ki ma'nide nedür
Yüzümi döndürmişem andan berü Raḥmān'a men
- 3 Gör nice zārī virür ol lan'et-i şeytān maña
Dün ü gün lan'et oḡurmen la'net-i şeytān'a men
- 4 Virse idi kāmumı ol şāh u sultānum menüm
Cānumı ḡurbān kılayım ol şeh ü sultāna men
- 5 Men Ḥaṭāyī çekmenem ġam çünki ene'l-Ḥaḡ didüm
Görmüşem Ḥaydar tegi meydānda hū merdāne men

298

(AN: -, KN: -, İN: 72b, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

- 1 Ey ki çoḡ düşdüm firāḡuñdan fiġān ü vāya men
'Aşk-ı zülfuñden müdāmī düşmişem sevdāya men
- 2 Tā senüñ gülgün yañaḡuñ görmişem ey mehlikā
Gülşen içre baḡmazam hergiz gül-i ḡamrāya men
- 3 Ḥüsn-i rūyuñdan kim ol ḡurşid-i tābān nūr alur
Ḥayf ola nisbet kılam mehr-i ruḡuñı aya men
- 4 Bu ḡurşid-i tābān nūr alur kılmıñ iltifāt
Tā ki kıldum bir nazār şol kāmēt ü bālāya men
- 5 Tā gönül oldu senüñ rüz-ı vişālüñden cüdā
Bu Ḥaṭāyī dil-şikeste 'āşk ile hem-sāye men

299

(AN: -, KN: 33b, İN: 71b, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

- 1 Senden özge dilberā hīç kim maña yār olmasun
Cevr-i 'aşḡuñdan menüm teg kimse bīmār olmasun
- 2 İstemez bu ḡaste gönlüm özgelernüñ minnetin
Cānuma vaşluñdan özge kimse ġam-ḡār olmasun

- 3 Kāfirūñ raḥmi gelür men derd-mendüñ ḥāline
Līk kāfir sen tegi yār-ı sitemkār olmasun
- 4 Gerçi bülbüller ḥamu güلزār ister zār u zār
Senden özge göñlüme ‘ālemde güلزār olmasun
- 5 Bu Ḥaṭāyī ḥasteni dīvāne zāhid mest oḥur
‘Aşkuñuz cānumda ol bir laḥza ḥuşyār olmasun

300

(AN: -, KN:-, İN:77b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Dilberā gözden cemālūñ bir nefes dūr olmasun
Yaşlu çeşmümde yüzünden ayru hīç nūr olmasun
- 2 Tā ki ‘aşkuñla senüñ ma‘mūr olupdur dil evi
‘Aşkuñ ol vīrāneden bir laḥza ma‘zūr olmasun
- 3 Ebr-i nīsān tā cemālūñ gülşenine su virür
Ḳatre-yi eşkümden özge anda yağmur olmasun
- 4 Tā ki senden ayru düşdüm görmedüm şabr u ḳarār
Hīç ‘aşıḳ dilberünden zār u mehcūr olmasun
- 5 Tā seni sevdi Ḥaṭāyī boldı destān ‘āleme
Kimesne anuñ tegi ‘aşkuñda meşhūr olmasun

301

(AN: -, KN:37a, İN:74a, MN: -)

mef‘ülü /fā‘ilātü/mefā‘ilü /fā‘ilün

- 1 Müşgīn saçına tā ki felek çaldı şānesin
Şad pāre kıldı cān ḳuşınuñ āşiyānesin

299/4 ister: ağlar İN.

İN’de 2. ile 3. beyitler yer değiştirmiş.

5 bu Ḥaṭāyī ḥasteni: ey Ḥaṭāyī çün seni KN.

301/3 mihmāndur ol ki: nihmān durur ki KN.

4 munca ki: anca ki İN.

5 bilemez: gelemes İN.

- 2 La‘line cān bahā didi virdüm revān aña
Ol bī-vefāyı gör ki gidermez bahānesin
- 3 ‘Aşkuñ ki geldi mihr ile şehir-i vücūduma
Mihmāndur ol ki cān u gönül dutdı hānesin
- 4 Munca ki gözyaşın tökerem bulmazam hālāş
‘Aşkuñ gönülde yııdı tükenmez hıızānesin
- 5 Tā kim Hāṭāyī gördi anuñ çeşm-i mestini
Hāyrān durur ki göz de bilemez zamānesin

302

(AN: -, KN: -, İN:70b, MN: -)

mefā‘tlün/ mefā‘tlün /fe‘ülün

- 1 Ulu lāf eyliyen meydāna gelsün
Muḥanneş gelmesün merdāne gelsün
- 2 Erenler menzili Hāk menzilidür
Erenler şāhib-i erkāna gelsün
- 3 Kılavdur Zülfiķār kınında durmaz
Kim inkār ehlidür imāna gelsün
- 4 Ezelden Hāk diyen ehl-i tarīķat
O kāndan sürülüp bu kāna gelsün
- 5 Günahkārūñ günāhından geçerler
Yüz üste sürülüp sultāna gelsün
- 6 Aḥan sular aḥan çaylar bulaklar
Yirinden mevc urup ‘ummāna gelsün
- 7 Rivāyetdür ḥadīş-i Muşṭafā’dan
Biñ il ölüp yatanlar cāna gelsün
- 8 Hāṭāyī ḥastedür kân-ı şehāvet
Haber vir derd olan dermāna gelsün

303

(AN: -, KN:16a, İN:74b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Uş yine güller açıldı hāra söyleñ gelmesün
Şohbet-i hāş itmişüz ağıyāra söyleñ gelmesün
- 2 Gelmesün meyḥāne-yi vaḥdete koyma müdde‘ī
Āb-ı Kevşer içmiyen ḥumāra söyleñ gelmesün
- 3 Bir ḥaremdür bu ki ikrār ehlidür maḥrem aña
Bunda nā-maḥrem düşer inkāra söyleñ gelmesün
- 4 Çünki şarrāfuz bu bāzār içre gevher gözlerüz
Almanuz her mühreden bāzāra söyleñ gelmesün
- 5 Çün Ḥaṭāyī’dür bu gün gülzār-ı vaḥdet bülbüli
Daḥi ol zāğ-ı siyeh gülzāra söyleñ gelmesün

304²⁸

(AN: -, KN:34a, İN:76b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Cāndurur cismümde ‘aşkuñ cānum elden gitmesün
Cān giderse ḡam degil cānānum elden gitmesün
- 2 Zülfüñi ruḥsāruñ üste salmagil Tañrı’çün
Küfrüm imānum dutup imānum elden gitmesün
- 3 Tā ki ‘aşkuñ dutdı bu göñlüm evinde meskenin
Hem-dem olmuşam aña mihmānum elden gitmesün
- 4 Ḥaṭṭ ü ḥalūñ dutmuş ol la‘l-i lebūñ üzre maḳām
Öyle kıl kim çeşme-i ḥayvānum elden gitmesün
- 5 Bu cihānda gitse gitsün mülk ü māl ü taḥt ü cāh
Ey Ḥaṭāyī ḡam yime imānum elden gitmesün

303/2 gelmesün meyḥāne-i vaḥdete koyma müdde‘ī : müddè ī koymañız bugün gelmesün meyḥāneye KN.

304/2 üste salmagil Tañrı’çün: üstine salma cānā şükr için KN.

305

(AN:-, KN: -, İN:47b, MN: -)

mef'ülü / fā'ilātü/ mefā'ilü /fā'ilün

- 1 Gönlüm firāk içinde cemālün diler senün
Bağmaz çınara kadd-i şemālün diler senün
- 2 Nev-māhı gökde ister ise halk 'ıyd için
Çeşmüm hemîşe kaş-ı hilālün diler senün
- 3 Yā Rāb zevālün olmasun ey āfitāb-ı hüsn
'Āşık cihānda hüsn-i cemālün diler senün
- 4 Dünyāda gerçi olmadı vaşluñ maña naşīb
Gönlüm gözünde hayli hayālün diler senün
- 5 Tā kim Haṭāyī gördi yüzün ey meh-ı Hoten
Şahrā-yı dilde çeşm-i gazālün diler senün

306

(AN: -, KN:-, İN:48b, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Dilberā māhum menüm ferruḥ cemālündür senün
Gün daḥi şol tal'at-i ferḥunde fāluñdur senün
- 2 Özge gözler göge baḥar görmek için māhını
'ıyd için men baḥduğum kaş-ı hilālündür senün
- 3 Dinlemen āheng-i kumri şavt-ı bülbul ḥanīndür
Güş ü dilde her demādem kıl ü kālündür senün
- 4 Munca demdür dilberün gördün cemālün ey raḳīb
Çün kemāle yetmedün imdi zevālündür senün
- 5 Kaḥıma mülk-i Süleymān'dan Haṭāyī ḥasteni
Çünki bir mūr-i za'ıf pāy-mālündür senün

304/ 3'aşkuñ: mihrün KN; hemdem olmışam: enis dutmuşdur İN.
5 imānum: Sübhān'um KN.

307

(AN: -, KN: -, İN:56a, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilātūn /fā‘ilūn

- 1 Karşudan dün geldün ey serv-i revānum sen midüñ
Zinde kılduñ işbu cānsız cism ü cānum sen midüñ
- 2 Dün hayāl ilen perī teg ‘azm kılduñ sūy-ı men
Bes revān geçdüñ eyā rūḥ u revānum sen midüñ
- 3 Sırrımı pinhān iderdüm ḥalka çün gördüm seni
Ḥalka fāş oldı ḥamu zār-ı nihānum sen midüñ
- 4 Munca ‘aşkuñ bārını çekdi Ḥaṭāyī cevır ilen
Sormaduñ bir katla ḥāl-i nā-tüvānum sen midüñ

308

(AN: -, KN: -, İN:51b, MN: -)

mefā‘lūn/ mefā‘lūn /fe‘ulūn

- 1 Beşāret göñlüme şāḥ sen mi geldüñ
Bu kuru cismüme cān sen mi geldüñ
- 2 Meni derdlü koyub gitdüñ bu yirden
Yine derdlüye dermān sen mi geldüñ
- 3 Elüñ kanlu gözüñ kinlü ne ḥāldür
Uş anda kan idüp andan mı geldüñ
- 4 Yūsuf şehrine geldüñ Mışır’dan mı
Ḥasan Ḥüseyn şeh-i merdān mı geldüñ
- 5 Bu kul bīçāreye şāḥ sen yetersen
Ey devlet elçisi şāḥdan mı geldüñ

309

(AN: -, KN: -, İN:51a, MN: -)

mefā‘tlün/ mefā‘tlün /fe‘ülün

- 1 Sataşdı tā maña mestāne çeşmüñ
Yazupdur adımı destāna çeşmüñ
- 2 Giyüpdür қарanı zāhid kimi ol
Mey içmekdür işi rindāne çeşmüñ
- 3 İçer ol қанımı dirsem inanmaz
Ne diyem men aña inana çeşmüñ
- 4 Қılavlu ғамзеси elmāsa beñzer
Yaman қаşд eylemişдүр cāna çeşmüñ
- 5 Meni dutsaқı sen virdüñ bu cāna
Çeker her dem meni dīvāna çeşmüñ
- 6 Hақ’a қulam diyen hаққı itürmez
Himāyetçидүр ol erkāna çeşmüñ
- 7 Emānetдүр didüm zinhār zinhār
Sitemler sürmesün mihmāna çeşmüñ
- 8 Diler dil uğru teg öpe yüzünden
Yine men қорқuram uyana çeşmüñ
- 9 Hаtāyī derd-mendi şaldı derde
Selām virür şeh-i merdāna çeşmüñ

310

(AN: -, KN:40a, İN:49b, MN: -)

mef‘ülü / fā‘ilātü/ mefā‘tlü /fā‘ülün

- 1 Cānā ғamuñda kısmı cefādur Hаtāyī’nüñ
Lākin dilinde mihr ü vefādur Hаtāyī’nüñ

310/1 mihr ü vefādur: zıkr ü duā’dur KN.

2 cānı bahādur: cān bahādur.

3 güneşin: güneşi İN.

7 zıkrı du‘ādur: zıkr ü du‘ādur KN.

- 2 La'lüñ eger virürse şifā derd-mendine
Bir bñsesine cānı bahādur Ḥaṭāyī'nñ
- 3 Tā görmişem yüzñ güneşin ey kamer-likā
Her dem dilinde *şemsu' d- duhā* 'dur Ḥaṭāyī'nñ
- 4 Merdüm ki ḥāk-pāyüñ eder tūtiyā-yı çeşm
Giryān gözüne 'ayn-ı şifādur Ḥaṭāyī'nñ
- 5 Göñlün alup bahāsına virseñ vişāl aña
Mürvet senñ bu işde rızādur Ḥaṭāyī'nñ
- 6 Tā ağ yüzñde çin saçuñdur maḳām-ı dil
İḳlīm-i Rūm u Çin ü Ḥitādur Ḥaṭāyī'nñ
- 7 Geldi Ḥaṭāyī kapuña virgil murād aña
Ḥñsnñ ḥaḳḳına, zıkrı du'ādur Ḥaṭāyī'nñ

311

(AN: -, KN:-, İN:77b, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Ey şanem göñlüñ senñ nā-mihribān olmuş neden
Zülf ü çeşmñ fitne-i āḥir zamān olmuş neden
- 2 Ger senñ ḥñsnñ görüp āvāre bolmaz ey perī
'Āşık-ı bī-çāre dil bī-ḥānümān olmuş neden
- 3 Firḳatñ ger kılmaya bağrumda yüz miñ pāreler
Bes menüm gözüm yaşı rengiyle ḳan olmuş neden
- 4 Ağzuñuz bir zerredür her yirde dirler kim dehān
Belññüz bir kılcadur adı miyān olmuş neden
- 5 Bu Ḥaṭāyī ḥaste ger vālih degildür ḥñsnñe
İşigñde gice gündüz pāsban olmuş neden

312

(AN: -, KN:32a, İN: -, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Tā ki sen ey ‘andelīb la‘lūñi ḥandān eyledüñ
Derde şalduñ lāle teg bağrumni pür-қан eyledüñ
- 2 ‘Aşkuñı kılduñ müsaḥḥar bu vücūdum şehrine
Tā ki mihrüñi göñül tahtında sultān eyledüñ
- 3 Göñlüme cem‘ oldı yüz miñ dürlü sevdā-yı siyāh
Gül yüzüñ üstinde tā zülfüñ perīşān eyledüñ
- 4 Tā ki gülşen geştine çıḥduñ eyā gül-ruḥ şanem
Bāğçe içinde boyuñ serv-i hıramāñ eyledüñ
- 5 Mihr ü cevruñ lüṭuf kılduñ bu Ḥaṭāyī ḥasteye
Merḥabā hoş geldüñ ey cān luṭf u iḥsān eyledüñ

313

(AN: -, KN:17a, İN:77a, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Ey meni hicrān elinde zār u giryān eyleyen
Çeşmümi giryān idüp bağrumni biryān eyleyen
- 2 Gerçi bu derde meni sen salduñ ey ārām-ı cān
Hem yine derdüñ durur bu derde dermān eyleyen
- 3 Gerçi ‘ıyd oldı cemālün ḥalka ey ebrū hilāl
Bendeyem ol ‘ıyd içün cānumnı kurbān eyleyen
- 4 Gerçi ğamzeñ tīg olupdur katl-i ‘uşşāka velī
Çeşm-i ḥunḥāruñ durur hem dem-be-dem қan eyleyen
- 5 ‘Aşkunıñ ser-bāzları çoḥdur velī yoḥdur daḥi
Bu Ḥaṭāyī ḥaste teg āheng-i meydān eyliyen

313/1 elinde: elinden KN; biryān: giryān KN.

314

(AN: -, KN:35a, İN:73b, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilātūn /fā‘ilūn

- 1 Ey ki hayrāndur gönül sen dilber-i dildār için
Kāmetūn serv-i revāndur ruḥların gülzār için
- 2 Ey ṭabīb-i ehl-i ‘irfān bir devā kıl derdüme
Ḥaste-ḥāl oldu gönül sen gözleri bīmār için
- 3 Zāhidā çoḡ ṭa‘ne kılma mezheb-i ‘āşıklara
Sen çü dīvār ehlisen men ‘āşıkam dīdār için
- 4 Ey gönül ol dilberün miḥnetlerinden incime
Kim ki gül yüzün dilerse ol kayırmaz ḥār için
- 5 Bu Ḥaṭāyī’nün kelāmın kıl qabūl ey mehlikā
Zikridür her dem du‘āsı ḥüsn-i berḥudār için

315

(AN: -, KN: -, İN:77a, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilātūn /fā‘ilūn

- 1 Gözlerüm her dem-be-dem ruḥsāra döndürmiş yüzün
‘Āşıq-ı bīmārı gör tīmāra döndürmiş yüzün
- 2 Gözün içmiş kanını ‘āşıklarun olmuş ḥumār
Bāğçede gör nergisi gülnāra döndürmiş yüzün
- 3 Vaşla vāşıl olmak için ‘āşıq-ı dil-ḥasteler
Şıdḡ ile el götürüp Cebbār’a döndürmiş yüzün
- 4 Virmişem dellāl-ı ‘aşka cānumı behr-i mezād
Sen ḥarīdār olmağa bāzāra döndürmiş yüzün
- 5 Bu Ḥaṭāyī ḥastenün maḡşūdı şāḥun yüzidür
Zāhid-i bedbaḡtı gör dīvāra döndürmiş yüzün

316

(AN: -, KN:17a, İN:74b, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilātūn /fā‘ilūn

- 1 Şüretüñ gördüm nigārā mest ü hayrānam bugün
Ol kara zülfüñ tegi ğamdan perīşānam bugün
- 2 Dünyāda her kim ki yüzüñ gördi ‘ālem şāhıdur
Tā yüzüñi görmişem men daħi sultānam bugün
- 3 Ger meni kulluġa maķbūl eylegil yā eyleme
Āsitānuñda senüñ ey şāh derbānam bugün
- 4 Āsitānuñ itlerinden tā ki bulmuşam şeref
Ey perī ‘aşķuñda men mihr ile seg-bānam bugün
- 5 Dir Haṭāyī tā ezelden kulluġa haṭ virmişem
Her ne kim hūkm eyleseñ emrüñe fermānam bugün

317

(AN: -, KN:20a, İN:73a, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilātūn /fā‘ilūn

- 1 ‘Āşık-ı dilhaste gör dildāra döndürmiş yüzün
‘Ālemi tarḥ eylemiş ol yārā döndürmiş yüzün
- 2 Hāşelillāh kim gönül yüzün kapuñdan döndüre
Bülbül-i bīçaredür gülzāra döndürmiş yüzün
- 3 Döndürüp zāhid yüzüñ dīvāra her dem yaş töker
‘Āşıkuñ dīvārı yoḥ dīdāra döndürmiş yüzün
- 4 Yārā döndürmiş yüzüñ görgeç raķībe söyledüm
Ol gül-i ḥandānı gör kim ḥāra döndürmiş yüzün
- 5 Dünyede maķşūdına her kimse yüzüñ döndürür
Bu Haṭāyī sen büt-i ‘ayyāra döndürmiş yüzün

316/1 ol: şol KN; tegi: kimi KN.

2 yüzüñi: cemālūñ İN.

317 /KN’de 3. ile 4. beyitler yer deġiştirmiş.

318

(AN:-, KN:32a, İN:48a, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Ol güneş bir zerredür nūr-ı cemālinden senüñ
Utanupdur serv ü 'ar'ar kıdd-i bālinden senüñ
- 2 Ol zamāndan berlü kim yüzüñ görüp gökde mäh
Gizlenüpdür yeñi ay kaş-ı hilālinden senüñ
- 3 Gül yañağından kızardı dā'im oldı şerm- sār
Rū-siyehdür müşk ü 'anber haṭṭ u hālundan senüñ
- 4 Yirde bir ay nūridur 'ālem aña hayrān olup
Ay ü gün bir lem'adur hüsn-i cemālinden senüñ
- 5 Bu Haṭāyī hastenüñ kim derdinüñ dermānı yoḥ
Bir meded ola meger kim Zü'l-celāl'inden senüñ

319

(AN: -, KN: -, İN:40b, MN: -)

mef'ülü /fā'ilātü/mef'ülü /fā'ilün

- 1 Bağdaş kurup otursa nigārum fiğān kıpar
Dursa otursa fitne-i āḥir zamān kıpar
- 2 Şirvān ḥalāyıkı ḥamu Tebrīz'e daşına
Mülk-i 'Acem sorar ki kıyāmet ḥaçan kıpar
- 3 Yıtdikce tükenür 'Arab'un kūyı meskeni
Bağdād içinde her nice kim Türkmān kıpar
- 4 Çıḥsa saraydan bu cihān varı sin dutar
Bir mürşid-i tarīkat pīr ü cevān kıpar
- 5 Görmışdi tā Haṭāyī ezelden yakīn munı
Nūḥ'un 'alāmeti gelür andan tufān kıpar

318 /1, 2, 3, 4, 5 senüñ: anuñ KN.

4 nūridur: nūrından KN; cemālinden: kemālinden KN.

5 bu Haṭāyī hastenüñ kim: ey Haṭāyī haste-dil çün KN.

320

(AN: -, KN: -, İN:35b, MN: -)

fā'ılātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Dîn Muhammed dînidür şallu 'alā 'ale't-tebār
Kevşer'üñ su vireni şāhum 'Alī'dür şeh-süvār
- 2 Hem seķā hem sākıdür hem kâinātuñ 'aynidür
Kimse sırrını bilmez hem bilür Perverdīgār
- 3 Didiler kim bu cihānuñ nūrı kimdür kim ola
Şāh Ḥasan'dur şāh Ḥüseyn'dür adı kaldı yādigār
- 4 Daş yarıldı çıhdı Düldül Zülfikār 'ayne'l yākīn
Ey münāfık yola gelgil eyleme şāhdan kenār
- 5 Ḥande varsan ey Ḥaṭāyī sen bu vaşfi söylegil
Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zülfikār

321

(AN: -, KN:-, İN:36, MN: -)

mefā'ılün / mefā'ilün/ fe'ülün

- 1 Ḥaķ'ıñ hikmetlerinde bir beyān var
Muķarrer bilgil anı kana kan var
- 2 Başum ķurbān saña ey mürşid-i Ḥaķ
Nice yüz miñ tegi cāna kıyan var
- 3 Elüñ var yaḥşı kırdıñ sen Yezīd'i
Cihān-dār olasan tā kim cihān var
- 4 Henüz Şāh Ḥaydar'ıñ kanı kalıpdur
Yezīd'e bir daḥi küllī kıran var
- 5 Yakīn iḥlāş gerek 'aşķuñ yolında
Ki ey münkir ü la'ın sende gümān var
- 6 Şūfiler gice gündüz çağırur Ḥayy
İmām geldi namāza dur uyan var
- 7 Menüm ḥālüm şāha 'arz itmek için
Eyā bād-ı şabā sen bir zamān var

- 8 Țahāretsiz bu yola gitmek ilen
Nice inkār idersen söze ƙan var
- 9 Sefer ƙıl dur oturma ey Șatāyī
Ki şehr-i Erdebil'de hānedān var

322

(AN: -, KN:22b, İN: -, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Șār doldı yüregüm kim hecründe ey gül yüzli yār
Yār bağrum yarasan gör kim nice hār ańda var
- 2 Var bu yanumdan menüm ey hecr-i cāñ sūzān dost
Dost u düşmen cümlesi ağlar menümçün zār zār
- 3 Zār zār ağlar bülbul gül yüzün çün mürğ-i cān
Cān niçük ārām itmesün hadden ötdi intizār
- 4 İntizārım va'de-i vaşluñ yolında her zamān
Her zamān dīvāne teg dağlara düşdüm bī-ƙarār
- 5 Bī-ƙarār oldum saçuñ teg ruhlarıñdan ayru men
Men niçük ārām idem sensiz ki ƙaldım dil-fikār
- 6 Dil-fikār oldı Șatāyī firƙatünden rüz u şeb
Rüz u şeb vaşluñ hayāli dilde ƙaldı yādigār

323

(AN: -, KN:43b, İN:23b, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Ruhlarıñ muşhaf nigārā ƙaţlarıñ i rāblar
Bağdım ol yüzden maña fetħ oldı yüz miñ bāblar

323/1 yüz miñ: herdem KN.

2 zerre idüm gün tegi 'ālemde meşhūr olmuşam: zerre iken gün yüzün mihrine düşdüm ey şanem İN.

3 buldı hilāl: oldı hilāl KN.

4 gelmez: girmez KN.

5 şerbet-i la'lüñdür aña ƙand ile 'unnāblar: ğonce-i la'lüñdür aña şerbet-i'unnāblar İN.

- 2 Zerre idüm gün tegi ‘ālemde meşhūr olmışam
Tā maña düşdi senüñ mihr-i ruḥuñdan tāblar
- 3 Ger senüñ yüzüñ degil ‘āşıklar için kıblegāh
Bes neden buldı hilālī kaşlaruñ mihrāblar
- 4 Tā senüñ zülf ü ruḥuñı görmişem her şubḥ u şām
Gice gündüz giryeden gelmez gözüme ḥāblar
- 5 Çın-i zülfüñ bendine düşdi Ḥaṭāyī ḥaste-dil
Şerbet-i la‘lündür aña kand ilen ‘unnāblar

324

(AN: -, KN:19a, İN:29b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Tā ki derdüñden olupdur yüregüm şad-pāreler
Tığ-ı ‘aşkuñ yüregümni hezārān şad yaralar
- 2 Ay yüzüñden ayru gördi dīde-yi bī-ḥābumı
Gökyüzinde uymaz oldu her gice seyyāreler
- 3 Zāhidā sen fāriğ ol āhumdan ikrāh eyleme
Kim menüm bağrumda çoḥdur gamzelerden yāreler
- 4 Yaralu bağrum kanın tökdi gözümde dem-be-dem
Gör neler kıldı maña şol nergis-i ḥün-ḥāreler
- 5 Çılmaya miskīn Ḥaṭāyī gönli zülfüñden n’ola
İşi seyr olur anuñ her ḥanda var seyyāreler

325

(AN: -, KN:23b, İN:29a, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Hasretün derdinden ey cān bağrum oldı yaralar
Süz-i 'aşkuñ yüregümni her dem eyler päreler
- 2 Yandurup hicrān odı gönlümü virdi yäre gör
Dutdı eflāk u cihānı gitdi gökden qaralar
- 3 Düşdi hüsnuñ manzarına cān ü dil hem gözlerüm
Çäre yoḥ nā-çār olupdur neylesün bī-çäreler
- 4 Terk edüp koydum giderem hānümānı mülki uş
Hecrūñ itdi men ġarībi uşta gör āväreler
- 5 Öldi derdüñden Ḥaṭāyī bir kadem rencide kıl
Ḳabrine başgil işitgil şad-hezārān nāleler

326

(AN: -, KN:- İN:38a, MN: -)

mefā'ilün / mefā'ilün/ mefā'ilün /mefā'ilün

- 1 Göñül gözün aç ey tālib ki 'Alī'dür bu gün Ḥaydār
Muḥammed 'ayn-ı deryādur Alī'dür kıymet-ı gevher
- 2 Ne bilsün cāhil ü nādān Muḥammed yā 'Alī kimdür
Muḥammed şāhib-i dīndür 'Alī'dür cümleden bihter
- 3 'Alī'dür Ḥaydar-ı Kerrār ol aldı qal'a-yı Ḥayber
'Alī'dür qātil-i küffār 'Alī'dür mīr-i her leşker
- 4 'Alī sübhān 'Alī sulṭān 'Alī dīn ü 'Alī imān
'Alī cennet 'Alī burhān 'Alī'dür sāki-yi Kevşer
- 5 Alī'dür sırr-ı 'aynullāh 'Alī' dür maḫzar-ı Allāh
'Alī dür nūr hem envār münevver andan heft aḫter

325/1 yüregümni: yüregimde KN.

2 gökde: gökler İN.

3 manzarına: nazarına KN; gözlerüm: gözlerün KN.

4 hecrūñ itdi men ġarībi: hecr elinden men ġarībem İN.

- 6 'Alī evvel 'Alī āhir 'Alī zāhir 'Alī bātin
'Alī' dūr nūr ilen ezher 'Alī'dür şems ilen ezher
- 7 Hezārān dürlü cünbişler 'Alī emri ilen işler
Varur yazlar gelür kışlar 'Alī'dür cism ilen cevher
- 8 Haṭāyī dil ü cānında münevverdür 'Alī yüzi
'Alī vālā 'Alī vālī 'Alī server 'Alī şaf dūr

327

(AN: -, KN:- İN:37a, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Ey haḳ ehli sen senün cismünde Beytullāh'ı gör
Hancaru ' azm eylesen baḡ anda 'arşullāhı gör
- 2 Ādem'ün şānında kerremnā didi luṭf-ı İlāh
Ehl-i ma'nisen haḳīḳat *şemme vechullāhı* gör
- 3 Zākirem zıkr eylerem gönlümde Haḳ'dan özge kimse yoḡ
Nāṭıḳam nuṭḳ-ı hidāyet gel ḡabıbullāhı gör
- 4 *Hāzihī cennātu 'adnün* defterin şerḡ eylerem
İblīs olma gel sücūd eyle bu bābullāhı gör
- 5 Levḡ-i maḡfūzuñ Haṭāyī ebcedin kıldum beyān
Dīv degilsen ḡātemün ḡatminde faẓlullāhı gör

328

(AN: -, KN:45a, İN:25a, MN: -)

mef'ülü / fā'ilātü/ mefā'ilü /fā'ilün

- 1 Cānā senün cemālünü cān āfitāb oḡur
Ḥüsnuñ kitāb-ı şerḡini ümmü'l-kitāb oḡur

327/ 3. beyitin 1.mısrasında vezin hatası var.

328/2 oḡur günāḡ: günāḡ oḡur İN.

3 gülşen-i ḡüsnuñ: gülşende gül İN.

4' aşḡuñla: 'aşḡuñdan KN.

- 2 Hūblar yüzüne baħmađı zāhid oħur gūnāh
Āşıklar ol gūnāhı hemīše şevāb oħur
- 3 Būlbūl oħudı gülşen-i hūsnūñ şıfātını
Dil gördi gül yüzünü sözine cevāb oħur
- 4 Her teşne-dil ki bāde-yi ‘aşkuñla oldı mest
Çeşmūñi sākı la‘lūñi cām-ı şarāb oħur
- 5 Miskīn Haṭāyī yitmek içün ḥāk-pāyūñe
Her dem dilinde āyet-i küntü tūrāb oħur

329

(AN: -, KN:44a, İN: -, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilātūn /fā‘ilūn

- 1 Tā ser-i kūyunda bu göñlüm muķīm olmış durur
Dil maķāmı bāğ-ı cennāt-ı na‘īm olmış durur
- 2 Defter-i hūsnūñde şol ḥarf-i ḥaṭṭ u ḥāluñ senūñ
Saṭr-ı bismillāhi Raḥmāni’r-Raḥīm olmış durur
- 3 Şıdkumuz ol vechedür kim Ḥaķ olur andan zuhūr
Kim ṭārīķat ü şırāṭ-ı müstaķīm olmış durur
- 4 Şer‘ūñüz yolında biz kılsağ ḥaṭā sen kıl kerem
Miñ bir adınuñ senūñ biri Kerīm olmış durur
- 5 Ey Ḥaṭāyī çekme ğam ger hecr ile bīmār iseñ
Çün saña ol Ḥālīķ’ıñ fazlı Ḥakīm olmış durur

330

(AN: -, KN:40a, İN: -, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilātūn /fā‘ilūn

- 1 Ey göñül vaķt-i bahār ötdi ḥazān olmış durur
Su kenarında şanem serv-i revān olmışdurur

- 2 Ey felek dünyā yüzinde devr-i hecrüñ geçdi çün
Ol büt-i nā-mihribānum mihribān olmuş durur
- 3 Şerh idenden berlü şekker leblerüñ evşāfını
Mürğ-i cānum tūṭī-i şekker-zebān olmuşdurur
- 4 Döşedi yüz dürlü ḥālī bezm içün ferrāş-ı şun‘
Sāḳiyā gel kim cihān bāğ u cinān olmuş durur
- 5 Gerçi düşmen tā‘nesinden çoḫ cefā çekdüm velī
Şükr kim işüm be-kām-ı dostān olmuş durur
- 6 Sīm ü zerden şāḥlar doldırdı dest ü dāmenin
Meclis-i şābāş içün gevher-feşān olmuş durur
- 7 Uğraşanda tā ki ‘aşkuñ zerre kılur dağları
Bu Ḥaṭāyī haste andan nā-tüvān olmuş durur

331

(AN: -, KN:42b, İN:21a, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Tā cemālün nūr-ı çeşmümden nihān olmuş durur
Gice vü gündüz işüm āh u fiğān olmuş durur
- 2 Ḥüsnüñi tā görmişem bir bülbul-i zār olmuşam
Çün maña kūyuñ maḳāmı gül-sitān olmuş durur
- 3 Bir meşeldür kim diyerler gencün üste mār olur
Zülf içinde ḥüsnün ol genc-i nihān olmuş durur
- 4 Ger felek yüzinde dirler māh-ı tābandur şeref
Ṭal‘atün yir üste māh-ı āsumān olmuş durur
- 5 Pīr bolmışdı cihānda firḳatünden ey şanem
Tā yüzün gördi Ḥaṭāyī nev-cevān olmuş durur

331/5 firḳatünden: firḳatünde KN.

332

(AN: -, KN:- İN:40b, MN: -)

mefā'ılün/ mefā'ılün /fe'ülün

- 1 Menüm ol sevgü yārum geldi hoşdur
Elime ol nigārum geldi hoşdur
- 2 Elünden ihtiyārum gitse gitsün
Elüme ihtiyārum geldi hoşdur
- 3 Men ol şahrāda çün gül-i beyābān
Çimende gül'izārum geldi hoşdur
- 4 Ol imdi kış günü sermā elinden
Menüm taze bahārum geldi hoşdur
- 5 Ğam ilen intizār içinde sen ol
Haṭāyī intizārı geldi hoşdur

333

(AN: -, KN:46a, İN:24a, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Bu şürāḥī fi'l-meşel bir dilber-i cānān durur
Rāḥ-ı rūḥ-efzā anuñ içinde nāzik cān durur
- 2 Meclis-i 'uşşākı pür-nūr itse ol her şeb n'ola
Kim melāyik şem'i gökde kevkeb-i raḥşān durur
- 3 Bir ḥaṭṭ-ı sākī elinde doldırur peymāneler
Hıızr cāmı teg pür āb-ı çeşme-yi hayvān durur
- 4 Bir perī sehī serv-i ḳaddur ki durmuş raḳs için
Yohsa Cennet meclisinde Tübī-i Rıdvān durur

333 / KN'de 3. ile 4. beyitler yer değiştirmiş.

6 budur ol: bu durur KN.

7 dolduranda: doldururlar KN.

8 hıç kim munıñ tek: hıç kimse muñ tek KN.

11 olmaz: bulmaz KN.

- 5 Cām-ı Cemşīd ü Cem'ün devrānı hatm oldu tamām
Devr-i cām imdi anuñdur kim şeh-i devrān durur
- 6 Budur ol āyīne-yi İskender-i gitī-numā
Bunda rūşendür cihānda her ne kim pinhān durur
- 7 Bu şurāhīden mevālī dolduranda dost-kām
Kayğudan düşmen havāric yüregi pür-қан durur
- 8 Görmedi hīç kim muniñ teg sīmten maḥbūb-ı şūḥ
Kākūli zencīr-i zerrīn tēcı nūr-efşān durur
- 9 Yirde 'aqs-ı çarḫ pür-kevkeb düzülmüş āşikār
Naşs-ı zeyyenne's-semādan āyet-i bürhān durur
- 10 Böyle kıymetlü cevāhir ḥansı ma'denden çıḫar
Kün fekān mülkin bahā virseñ henüz erzān durur
- 11 Bu Ḥaṭāyī içdi andan der-ezel bir cür'a mey
Tā ebed ḫuşyār olmaz mest-i cāvidān durur

334

(AN: -, KN:-28a, İN:79a, MN: -)

mefā'ülün/ mefā'ülün/fe'ülün

- 1 Menem bir ten velīkin cān anuñdur
Ki her kim cān kıyar cānān anuñdur
- 2 Tabībümdür menüm rūh u revānum
Ža'īfem ḫasteyem dermān anuñdur
- 3 İşigünde anuñ men bir gedāyam
Ne kim luṭf eylese iḥsān anuñdur
- 4 Sa'ādet burcunuñ dildārı oldur
Yir ile gök ile keyvān anuñdur

334/4 yir ile gök ile keyvān:yir ile gök ve hem keyvān KN.

5 yanında : katında KN.

KN' de 5. İle 6. beyitler yer değıştirmiş.

KN'de 9 ve 10. beyitler eksik.

- 5 Lebün yanında hattun Hızır'a beñzer
Kenâr-ı çeşme-i hayvân anuñdur
- 6 Ser-i zülf ü leb-i la'lüñi gördüm
Tamâmı Hind ü Türkistân anuñdur
- 7 Seni sevmem diyenler kâfir oldı
Yüzüñi kim sever imân anuñdur
- 8 Meger meşşâta zülfün şâne kılmış
Bu gelen nûkhet-i reyhân anuñdur
- 9 Hıfây u Çîn ilen Mısr u Horasân
‘Irâk u Fârs u hem Kirmân anuñdur
- 10 Başum top eyledüm şahuñ yolında
Çalinsun top ile çevgân anuñdur
- 11 Haţâyî cân fedâ şol yâre kıl kim
Cihânda cümle cism ü cân anuñdur

335

(AN: -, KN:29b, İN: -, MN: -)

fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün /fâ‘ilün

- 1 Nev-cevân ol pîr iken devrân ki cânân devridür
Şâd ol ey haste- dil kim derde dermân devridür
- 2 Zûlmet-i hicrâna söyle hükmini terk eylesün
Bir güneş doğdı aradan mâh-ı tâbân devridür
- 3 Lâl oturma söyle cân mürği geldi mi nev-bahâr
Gitdi kış vaķti aradan uş gülistân devridür
- 4 ‘Âşıķa meyl itdi cânân kılmadı cevr-i raķîb
Küfr aralığdan arındı şimdi imân devridür
- 5 ‘Ömr içün ğam çekme ey dil nûş kıl mâ’ü’l hayât
Dilberin şîrin lebinden âb-ı hayvân devridür

- 6 Nā-ümīd olma cihānda ey gedā-yı bī-nevā
Dergeh-i sulṭāna gel kim luṭf u iḥsān devridür
- 7 Miḥnet-i dünyādan ey dil fāriğ ol sürgil murād
Ḥürrem ol çoḡ çekme ğam kim zıll-ı Sübhān devridür
- 8 Gezmeñüz ‘ālemde ser-gerdān eyā pervāneler
Ḥoş münevverdür cihān şem‘-i şebistān devridür
- 9 Dūd-i āhuñdan Ḥaṭāyī gökde bulutlar ḥamu
Durmayup tök gözyaşın kim ebr-i bārān devridür

336

(AN: -, KN: -, İN:40a, MN: -)

fe‘ilātün / fe‘ilātün/ fe‘ilātün /fe‘ilün

- 1 Leblerüñ yādı ile dīdelerüm ḵan doludur
Ağlamakdan etegüm la‘l ile mercān doludur
- 2 Ser-i kūyuñda ne ğam nāle kılsa dil ü cān
Yüzi gül gülşen-ārā bülbül-i ḥoş-ḥān doludur
- 3 Ger şikāyet edeyim ḵaşı yayla oḥına
Her yaña saçıla sīnemde bu peykān doludur
- 4 Bū-yı zülfüñ irür bād-ı şabā vakt-i seḥer
Cān u dil bāğçası da müşk ile reyḥān doludur
- 5 Ey Ḥaṭāyī özüñi ḥāk ideğör pāk olasan
Menlik itme kim cihān ehline ‘irfān doludur

337

(AN:-, KN:- İN:28a, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Pertev-i ḥüsnünden ey dilber cihān pür-nūr olur
Bī-nevādur kim vişālünden ḥabībün dūr olur
- 2 Ey perī-rū sen maña hergiz nazār kılsan bī-nāz
Müdde‘ī bu ğuşşadan ‘ayne‘l-yakīn rencūr olur

- 3 Zāhidūñ cev̄ ile ger vīrān olupdur mülk-i dil
Ġam degil cānā çü vaşluñdan yine ma‘mūr olur
- 4 Hüsñüñi her kim görüpdür iltifāt itmez maña
Bu yaķındür mevsim-i gül bāġbān ma‘mūr olur
- 5 Teşne dildür bu Haṭāyī cān virüpdür la‘lūñe
Niçe kim la‘lūñ ‘aseldür dil aña zenbūr olur

338

(AN: -, KN:43a, İN:79b, MN: -)

mefā‘lūn/mefā‘lūn/fe‘ūlūn

- 1 Eyā gül yüzli çehreñ aya beñzer
Boyuñ bir serv-i hoş-bālāya beñzer
- 2 Hadeng çün cān fedādur ġamzeñ ey dost
Kaşuñ üste kurulmuş yaya beñzer
- 3 Cihānda bülbul olsam men ‘aceb mi
Senüñ yüzüñ gül-i ḥamrāya beñzer
- 4 Yüzüñ la‘lūñ hemīşe ḥasretinden
Gözüm yaşı be-her-su çaya beñzer
- 5 Melāyik ḥürinüñ ger ḥüsni ḥūbdur
Senüñ yüzüñ daḥi zībāya beñzer
- 6 Şıfātuñ oḥıya gülşende müṭrib
Gönül feryādı çeng ü nāya beñzer
- 7 Haṭāyī dilberüñdür ḥūr-ı Rıd̄vān
İşigi Cennetü’l-Me‘vāya beñzer

339

(AN: -, KN:- İN:57a, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilātūn /fā‘ilūn

- 1 Görelî ol meh yüzüñ başuma yüz sevdā düşer
Ruḥlaruñ mānendi ancaḥ bir gül-i ḥamrā düşer

338/1 gül yüzli: gün yüzli KN.
İN’de sadece ilk iki beyit mevcut.

- 2 Ey gönül ‘aql ehli iseñ sevme hūblar yüzünü
Hūblaruñ derdine ancañ bu dil-i şeydā düşer
- 3 Ey şanem hūblar içinde sen düşüpsen ser-firāz
Eyle kim bağ içre ra‘nā serv-i hoş-bālā düşer
- 4 Hayf ola çeşmüñi cānā nergise nisbet kılam
Hānsı nergis gözlerüñ teg mest ü hem şehlā düşer
- 5 Nice olmasun Hātāyī ‘aşk ilen dīvāne kim
Göñlüne her dem senüñ teg bir perī-sīmā düşer

340

(AN: -, KN:16a, İN: -, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Dilberā hicrūñ yarasına lebüñ merhem düşer
Ol dişüñ incisi teg deryāda bir dür kem düşer
- 2 Men senüñle dilberā bir ‘ahd ü peymān eylesem
Müdde‘ilerüñ içine dem-be-dem mātem düşer
- 3 Serv ü güller yüzüñi tā görse ey hūb-ı Hōten
Anlaruñ güninde ğam kayğū gider hūrrem düşer
- 4 Bu Hātāyī’nüñ kelāmını işidür bir zamān
Ol Hōtenle Çin ilinde dem-be-dem berhem düşer

341

(AN: -, KN:45a, İN: -, MN: -)

mef‘ülü / fā‘ilātün/ mefā‘lū /fā‘ilün

- 1 Her şubh-dem ki kūy-ı şanemden şabā gelür
Ğam-gīn gönül maķāmına yüz miñ şafā gelür
- 2 Şād u fereh bulup dil ü cānum zebānuma
Eyle hayr- maķdem ü şad merhabā gelür
- 3 Bir būsesine cān u dil ister bahā şanem
Gerçi birine yüz dil ü cānuñ bahā gelür

4 Ma'nide çünkü 'aşıq u ma'sūk bir durur
Menden du'ā gelür nişe senden cefā gelür

5 'Afveyle bu Hataıi günāhın eyā perī
Başş ide şāh nice ki kılından hata gelür

342

(AN: -, KN: -, İN:39a, MN: -)

mefā'ilün/ mefā'ilün /fe'ülün

1 Dudağıñ kand imiş bal anda n'eyler
Ne nāzik hata imiş hāl anda n'eyler

2 Elife nisbet itdüm qadd-i dāluñ
Şol elif üstedür dāl anda n'eyler

3 Anuñ ki yoğdur kenc-i nihānı
Bu munca mülk ile māl anda n'eyler

4 Hataıi kāl evinden hāle geldi
Bu bir hāl evidür kāl anda n'eyler

343

(AN: -, KN:24a, İN:21b, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

1 Māhumı gördüm yüzinden niķāb almış gider
Pertev-i nūrından anuñ āfitāb almış gider

2 Devr-i hüsniinde anuñ ey yaşlu çeşmüm uymagil
Kim şeb-i zülfünden anuñ rüz hāb almış gider

3 Dilberüm cām-ı şarāb içmiş işitdüm nuql için
'Āşıq-ı dil-haste bağından kebāb almış gider

4 Ol peri gidende 'ālem nice hayrān olmasun
'İşve vü girişme vü nāz u 'itāb almış gider

343/2 uymagil: ötmegil KN; şeb-i zülfünden: ser-i zülfünden KN.
5 ol şanem: dilberüm İN.
İN'de 3.ile 4. beyitler yer değiştirmiş.

- 5 Ol şanem ra‘nā gider yir üzre çekmiş dāmenin
Bu Hāṭāyī ḥaste-dil yirden tūrāb almış gider

344

(AN: -, KN: -, İN:22b, MN: -)

mef‘ülü / fā‘ilātü/ mefā‘lū /fā‘ilün

- 1 Cānā ğamuñda gözlerüme su gelür gider
Seyl oldı daşdı şimdi be-her-su gelür gider
- 2 Bī-ḥāb qaldı kevkebe nisbet bu gözlerüm
Her gice özge gözlere uyḥu gelür gider
- 3 Vaşl olmaz ise yüzüñi görmek maña müdām
Kūyından ey şanem maña bir bū gelür gider
- 4 Tā görmedi gözüm seni ey serv boylı yār
Sensiz hemīşe gözlerüme su gelür gider
- 5 Miskīn Hāṭāyī görmedi çeşmün kimi senün
Şahrā-yı Çin’de munca ki āhū gelür gider

345

(AN: -, KN: - İN:34b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Ey felek devründe niçün ol bahār elden gider
Ḳanum ilen ellerün kılmış nigār elden gider
- 2 Dün didi zāhid maña niçün gönül virdün aña
Neyleyim görgeç yüzüñi ihtiyār elden gider
- 3 Bülbulā gül devridür efgān ider çoḥ mürğ-ı zār
Nāle kıl oturma vaqt-i mürğ-ı zār elden gider
- 4 Ey gönül hicrān ilen ‘ömrün geçerse ğam yimen
N’eylerem ‘ömr-i ‘azīzi çünkü yār elden gider
- 5 Ey Hāṭāyī çünkü yārün eyledi ‘azm-i sefer
Rüz u şeb āh it ki yār-ı ğam-kūsār elden gider

346

(AN: -, KN:33a, İN:29a, MN: -)

mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün / mefā'ılün

- 1 Te'ālā şānühü ekber bu ne hüsni-i dilārādur
Cemālün hüriden yigrek boyuñ Tübā'dan a'lādur
- 2 Gözüm yüzün görür her dem zihī nāzır zihī manzūr
Göñül zülful diler her dem 'aceb āşüfte sevdādur
- 3 Huceste kāmētün gördüm senün ey server-i hūbān
Belādan dil hālāş olmaz 'aceb himmetlü bālādur
- 4 Eger cevri ü cefā kılsañ eger mihr ü vefā kılsañ
Yoluñdan dönmegüm yoñdur ki Hāq bīnā vü dānādur
- 5 Haṭāyī hastenün virgil murādın hasbeten lillāh
Ki hāk-i āsitānuñda işi dā'im temennādur

347

(AN: -, KN:44a, İN:90b, MN: -)

mefā'ılün / mefā'ılün / fe'ülün

- 1 Göñül tā kim ğamuñlan āşinādur
Qarār u şabrdan muṭlaq cüdādur
- 2 Göñül pend almadı sevdi yüzüñi
Aña bu derd ü miñnetler cezādur
- 3 Gel ey hem-dem hāzer kıl 'aşka düşme
Belādur hūbları sevmek belādur
- 4 N'ola 'āşıkları ölderseñ ey dost
Lebün bir būsese yüz hūn bahādur

346/2 görür herdem: diler dā'im KN; diler her dem 'aceb: eyler herdem zihī KN.

4 ki Hāq bīnā vü dānādur: ki hem dānā vü bīnādur KN.

eger cevri ü cefā kılsañ eger mihr ü vefā kılsañ: eger mihr ü vefā kılsañ eger cevri ü cefā kılsañ KN.

5 işi: işüm KN.

347/2 gel ey: sen ey İN.

İN'de 2 ile 3.beyitler yer değıştirmiş.

- 5 Gönül bir yāre virmişdür Hāṭāyī
İşiginde selāṭinler gedādur

348

(AN: -, KN: -, İN:45a, MN: -)

mefā‘tlün/ mefā‘tlün /fe‘ülün

- 1 Vücūduñı bu gönlüm cān dimişdür
Lebüñi la‘l ile mercān dimişdür
- 2 Saçuñ rengin şeb-i kadr oḫıyanlar
Yüzüñ nūrın meh-i tābān dimişdür
- 3 Bu gönlüm ‘aşkuñı ey ğam-kūsārum
Vücūdum şehrine sultān dimişdür
- 4 İki gözüm yaşın merdüm görende
Birin Nıl ü birin ‘ummān dimişdür
- 5 Ayağuñ tozına ey nūr-ı Raḥmān
Hāṭāyī cānını kurbān dimişdür

349

(AN: -, KN:-, İN:29b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Aşk meydānında her kim cān ilen baş oynadur
Yār önünde ğamze vü kirpük ilen kaş oynadur
- 2 Şāh-ı Merdān’uñ yolında çoḫ kişi vardur velī
Āferīn ol başa kim miñ başa bir baş oynadur
- 3 Şāh katında maḥrem olan cān u başından geçer
Sanmagil kim yār önünde degme ferrāş oynadur
- 4 Dün menümlen rû-be-rû boldı nigār öldi raḳīb
Gözler ilen çoḫ işāretler kılur kaş oynadur
- 5 Ey Hāṭāyī ğam yime çün düşmenüñ oldı yüküş
Müdde‘ī dā’im ıraḫdan kerpīç ü daş oynadur

350

(AN: -, KN:29b, İN:90b, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Bir perî hayrânıyam bilmen mekânı handadur
Kimse bilmez dünyede nâm ü nişanı handadur
- 2 Hübları sevme deyüp ta'n itme ey nâsih maña
Çünkü bilmezsen maķām-ı cāvidānı handadur
- 3 Geldi sübhāne'l-lezī esrā bi- 'abdiḥ şānuña
Levh-i maḥfūz içre ol ḥüsnüñ beyānı handadur
- 4 Men didüm yüzüñi göster didi tāķat yoḥ saña
Bu su'āline cevāb-ı len terānī handadur
- 5 Men didüm bir buse ver dir cān virüp almağ gerek
Bu mekân içre metā'-ı rāygānī handadur
- 6 Tā vişālünden cüdā düşdüm ḥayātum ḳalmadı
Dünye vü 'uķbāda sensiz zindegānı handadur
- 7 Ḥanda kim yatsam cihānda uyḥu gelmez çeşmüme
Bu Ḥaṭāyī yatmağa yār āsitānı handadur

351

(AN:109b, KN: -, İN:38a, MN: -)

mefā'ilün / mefā'ilün/ mefā'ilün /mefā'ilün

- 1 Gel ey 'ārif senüñ her dem tavāfuñ ḥacc-ı ekberdür
Ki kıbleñ nūr-ı peygamber imāmuñ naķd-ı Ḥaydar'dur

350/2 sevme deyü sevdüñ deyüp İN.

4 su'āline: su'āl ilen KN.

7 çeşmüme: 'aynime: İN.

İN'de 3.beyit eksik.

handadur: ḳandedür İN.

351/1 her dem: billāh AN.

AN'de 9. beyit eksik.

- 2 ‘Alī oldur ki cennetde olupdur sāki-yi Kevşer
Budur cennet budur sāki şarābı āb-ı Kevşer’dür
- 3 Elinde bāde-i gül-reng içen ġāzīlerün şāhı
Ne hācet nuql için şeker yüzün kand-ı mükerrerdür
- 4 Şecā’at bu kerāmet bu velāyet bu sehavet bu
‘Alī’ni görmiyen hāzır Yezīd ü gebr ü kāfirdür
- 5 Şırātuñ köprüsin geçdüm ‘amel menzilini seçdüm
Yoluñdan azanuñ bil leh maķāmı nār-ı maḥşerdür
- 6 Hādīs ü va‘z-ı Qur’ān’dan ne bulduñ gelgil ey zāhid
İmāmuñ ismi Qur’ān’dur hādīs Allāhu ekberdür
- 7 Hıta birle Hoten mülki şehā feth oldı Çīn bilgil
Ki meclis nāfe içinde mu ‘aṭtar müşk ü ‘anberdür
- 8 Eyā mihrāb iden taşı haķīkat mezhebin dut kim
Nigāruñ kāmeti kaşı maña mihrāb u minberdür
- 9 Behişt isterseñ ey ‘ārif beyāndur meclis-i rindān
Haķ’uñ divānı ey ‘ārif bu cennetde müyesserdür
- 10 Nazarın vār ise ey tālib Haķ’ı insanda gör kim
Mübārek ādemün vechi Haķ’uñ nūrına mazḥardur
- 11 Hatāyī’nün degil haddi şehe kulam diye bil ki
Eger ḥidmet kabül olsa anuñ mevlāsı Kanber’dür

352

(AN: -, KN: -, İN:23b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Ey şanem ‘aşkuñda her dem bu gönül bīmārdur
Eyle kim bülbül daḥi gül ḥasretinden zārdur
- 2 Ne ‘aceb yüz üste ol zülfün yatarsa her zamān
Bu muḥaķķaķdur ki genc üste nigeḥbān mārdur

- 3 Dün didi hem-dem maña kimdür senüñ göñlüñ alan
Men didüm bilmez misen ol gözleri hün-hårdur
- 4 Miḥnet-i hicrān elinden ey şanem ğam çekmezem
Derd-i ‘aşkuñ ey perī her dem maña ğam-hårdur
- 5 Nice terk itsün Haṭāyī gül yüziñüñ vaşfunı
Kim şikeste bülbülñ dā’im yiri gül-zārdur

353

(AN: -, KN: -, İN:102a, MN: -)

mefā‘lün/ mefā‘lün /fe‘ülün

- 1 İşüm ‘aşkuñda feryād eylemekdür
Vişāluñ va‘desin yād eylemekdür
- 2 Harāb itdi dimen ‘aşkuñ göñlümi
Besī vīrānı ābād eylemekdür
- 3 Bu göñlüm ‘ādeti her şeb ğamuñda
Fiğān ü nāle bünyād eylemekdür
- 4 Virürmen ğam dile ümmīd-i vaşluñ
Bu resm ilen anı şād eylemekdür
- 5 Haṭāyī kulluğa maqbül düşse
Hezārān bende āzād eylemekdür

354

(AN: -, KN:43b, İN: - MN: -)

mefā‘lün/ mefā‘lün /fe‘ülün

- 1 Dü zülfuñden maña bir bñ gerekdür
Senüñ vaşluñdan ancaḥ bu gerekdür
- 2 Göñüldeñ gitmez ol çeşmüñ hayāli
Belī mecnūnlara āhū gerekdür
- 3 Gözüñ yaşın tökermen anuñ içün
Velī sevdā bağında su gerekdür

- 4 Cefā vü cevruñüzden incimez dil
Ki hūblar dā'imā bed-ḥū gerekdür
- 5 Ḥaṭāyī sözlerüñ sem' itse ol mäh
Ki hūblar gūşına lü'lü' gerekdür

355

(AN: -, KN:43a, İN: -, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün

- 1 Tā kim ol āhu gözüñ mülk-i Ḥoten'den bāc alur
Şol hümāyün zülfuñüz Fağfür-i Çīn'den tāc alur
- 2 N'ola ger ḥüsnünden alsa zerrece nūr āfītāb
Kim belī dā'im ḡanīlerden nevā muḥtāc alur
- 3 Nī 'aceb men miskinüñ göñlün eger yağma kıla
Hindū-yı zülfün ki mülk-i Rūm'dan tārāc alur
- 4 Tā ayağüñ tozu teg қаpuñda mesken dutmışam
Bu sa'ādetden menüm baḥtum ki taḥtum tāc alur
- 5 Bu Ḥaṭāyī Ka'be-i kūyuñda yanmışdur şerif
Ḥācı teg göñlüm ṭavāf-ı göñlünüzden ḥāc alur

356

(AN: -, KN:22b, İN:34b, MN: -)

mefā'ilün / mefā'ilün / fe'ülün

- 1 Bizüm ol dilrubā cānānemizdür
Eger ol cān degül cānā nemizdür
- 2 Yanarmen şem' -i rūyuñ ḥasretinden
Dimezsen ol bizüm pervānemizdür

356/1 dilrubā: mehlikā İN.

2 yanarmen: yanaram İN.

İN'de son üç beyit eksik

- 3 Firākuñdan ne fikrüm vardur ey dost
Vişālūñ her gice mihmānumuzdur
- 4 Gözüñ ser-mest durur boyuñ şurāḥi
Sözüñ nuql u lebüñ peymānemizdür
- 5 Gülen de dişlerüñ ağızında ey cān
Şadef içindeki dürdānemizdür
- 6 Ser-i zülfüñ içinde dāne ḥāluñ
Göñül murgine dām ü dānemizdür
- 7 Didüm kimdür Ḥaṭāyī ḳatuñuzda
Didi bir ‘āşık-ı dīvānemizdür

357

(AN: -, KN: -, İN:30b, MN: -)

fā‘ilātūn / fā‘ilātūn/ fā‘ilātūn /fā‘ilūn

- 1 ‘Aşıkūñ ‘ākile dā’im sözi dīvāne gelür
‘Aşıkūñ her dem anuñçün sözi dīvāna gelür
- 2 Rāygān satma şanem Ḥızr’a dudağıñ suyını
Ḥızr eger su isteye çeşme-i ḥayvāne gelür
- 3 Gāh ü gāh maña tövbe virür zāhid-i şehir
Zāhidüñ tövbesi şāha maña efsāne gelür
- 4 Esrimiş ḥūn-ı dilümden şanemüñ kanlu gözi
Eger inanmaz iseñ gör ki ne mestāne gelür
- 5 Āşinādur bu Ḥaṭāyī sözi ey cān bilene
Özüni bilmeyene dime ki bīgāne gelür

358

(AN: -, KN:14b, İN:22b, MN: -)
mef'ülü /fā'ilātü/ mefā'ilü /fā'ilün

- 1 Bilmen ki yār cevır ü cefā kimden öğrenür
'Aşkuñda munca derd ü belā kimden öğrenür
- 2 'Āşıklarına cevır ü sitemdür işi müdām
Bes bilmenem ki resm-i vefā kimden öğrenür
- 3 Ol ay yüzüñi görmege yir gök bahā didi
Yā Rab ki bu metā'a bahā kimden öğrenür
- 4 Bu hastenüñ kapuñda du'ādur işi müdām
Sor ol gedāya munca du'ā kimden öğrenür
- 5 Cānā Hāṭāyī dünyede derdün çeker senün
Göñlüñe sor ki resm-i vefā kimden öğrenür

359

(AN: -, KN: -, İN:33a, MN: -)
mef'ülü /fā'ilātü/ mefā'ilü /fā'ilün

- 1 Ol kimse kim bu dünya vü 'uqbāda şahdur
Hem enbiyālar üste ulu pādişāhdur
- 2 Ta'rīf idüp şıfātını şırüm didi Hudāy
Bu toğrı söze ins ü melāyik güvāhdur
- 3 Hem baḥr-i kân-ı velāyetdür ol 'Alī
Düşmen anuñ katında ḥamu berg-i kāhdur
- 4 Ol ma'den-i velāyet ol şāḥib-i kerem
Kim işigiñde ins ü melek dād-ḥaḥdur
- 5 Ger burc-ı 'arşuñ üste melek anı sevmese
Hārūt teg maḳāmı anuñ ḳa'r-ı çāhdur

358/2 bilmenem ki: bilmezem KN.

358/5 derdün çeker: çeker gamuñ KN; vefā: cefā KN.

- 6 Burcında evliyālaruñ ol fi'l-meşel tamām
Kevkeb içinde nisbeti hırşīd u māhdur
- 7 Maḥşer güninde luṭfuñ umar dest-gīr ola
Miskīn Ḥaṭāyī hasteye kim-pūr günāhdur

360

(AN: -, KN: -, İN:30a, MN: -)

fā'ilātūn / fā'ilātūn/ fā'ilātūn /fā'ilūn

- 1 Büt-perest oldı gönül büt-ḥaneler küncindedür
Men bilürmen bu dil-i şeydā neler küncindedür
- 2 Genc-i 'aşkuñ çün vücudum şehrini kıldı ḥarāb
Nişe kim gencüñ yiri vīrāneler küncindedür
- 3 Yūsuf-ı Ken'ān'ı gör salmış zenaḥdān çāhına
Zülfīne baḡlu nice dīvāneler küncindedür
- 4 Cismüni terk itdi dil kūyuñda dutmışdur maḳām
Kim ki cān terkin kılr cānāneler küncindedür
- 5 Nergis-i mest-i ḥumāruñ ḳanımı içmeklige
Ḳaşlaruñ miḥrābına mestāneler küncindedür
- 6 Dürr-i nazmuñ ḥasretinden firḳatinden ey şanem
Baḥr-i çeşmüm ma'deni dūr-dāneler küncindedür
- 7 Zāhid eydür ey Ḥaṭāyī raḥt ü destāruñ ḥanı
Ḳoymışam mey çün girev meyḥāneler küncindedür

361

(AN: -, KN:45a, İN: -, MN: -)

fā'ilātūn / fā'ilātūn/ fā'ilātūn /fā'ilūn

- 1 'Arızuñ kim ol ruḥ-ı pūr-nūr u tāb üstindedür
Şevḳe beñzer kim hemīşe āfitāb üstindedür
- 2 Ḥaḳ bilür kim ruḥlaruñ şānında olmışdur nüzül
Āyet-i muşḥaf ki evrāḳ-ı kitāb üstindedür

- 3 'Älemün rüşenligi gerçi güneşdendür velî
Pertev-i mihr-i cemālün âfitâb üstindedür
- 4 Tâb-ı 'aşkuñdan hemîşe gön ne ser-gerdân gezer
Âsumân dâ'im ki yüzünden niķâb üstindedür
- 5 Mihr-i 'aşkuñ naķdine vîrâne gönlümdür maķâm
Kim belî gencün yiri dâ'im ħarâb üstindedür
- 6 Çün seni Ħaķķ'ıñ rasûli bilmedi bu yâ Nebî
Ol güneşden tâ ebed kâfir 'azâb üstindedür
- 7 Ayağın toprağıdur ħaķ ehlinün başında tâc
Cismi dâ'im bu Ħaķâyî'nün türâb üstindedür

362

(AN: -, KN:44b, İN: -, MN: -)

fâ'ilâtün / fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün /fâ'ilün

- 1 Dilberâ 'aşķ-ı ruķuñ dâ'im bu cân üstindedür
Bir güle nisbetdür ol kim gülistân üstindedür
- 2 Şol münevver çehreñüz katında kemter zerredür
Gerçi ħurşîdüñ maķâmı âsumân üstindedür
- 3 'Aşķuñuz şaydı olar her dem bu cânım kaşdına
Kaş u gözün dilberâ tîr ü kemân üstindedür
- 4 Gerçi dirler mâh-tâbı nûrı ħurşiddeden alur
Nûr-ı ħüsnün âfitâbı *kün fekân* üstindedür
- 5 Devlet ü vaşluñ diler miskîn Ħaķâyî her zamân
Ħâķ-pâyün tek maķâmı lâ-mekân üstindedür

363

(AN: -, KN: -, İN:57b, MN: -)

müstef'ilün /müstef'ilün/müstef'ilün /müstef'ilün

- 1 Gördüm yüzünü ey şanem billâh ki ħûb cânânedür
Mânendi yoĥdur ħüsnünün kıymetli bir dür-dânedür

- 2 Pend ü naşîhat dutmaduñ niçün gönül virdüñ aña
Billâh cezâdur ey gönül hicrân odında yanadur
- 3 Yüzüñ çü mâh-ı bedrdür yeldâ şebi zülfüñ senüñ
‘Âşıqları mest eyliyen la‘l-i lebün peymânedür
- 4 Yüz gösterüben ‘âleme niçün açarsan vechüñi
Dilber yüzi fitne degil sen ey gül-i hamrâ nedür
- 5 Ol dilberüñ ruhsârına virdi Hâtâyî gönlünü
Âh ile tâb oldu işüm o şem‘e yâ pervânedür

364

(AN: -, KN: -, İN:31a, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Ey gönül hercâyı yâri ihtiyâr itmek m’olur
Yâr-i hercâyı sözine i‘tibâr itmek m’olur
- 2 Gül çimende var iken elim tikene şunmazam
Kebg-i ra‘nâ var iken zâğı şikâr itmek m’olur
- 3 Degme bir câhil nigâruñ cevriñi çekmek neden
Yâ ne her nâkes ile qavl ü qarâr itmek m’olur
- 4 Gerçi âhû gözlülerüñ aşlanları şayd eylemiş
Ey müselmân âhûlar şîri şikâr itmek m’olur
- 5 Ey Hâtâyî sırruñı sen degme yirde söyleme
Sırr-ı ‘âşkı degme yirde âşikâr itmek m’olur

365

(AN: -, KN:25a, İN: -, MN: -)

mef‘ülü/mefā‘ilün/fe‘ülün

- 1 Bu maşraba pür-şafâ-yı cândur
Şürâhi dibi aña ki mekândur
- 2 İçi doludur zi-âb-ı hayvân
‘Âlemde nişanı bî-nişândur

- 3 Cān ü dilüñi bilür temāmet
Sağınma anı ki bī-zebāndur
- 4 Devridür anuñ çü meh-i münevver
Ser-pūşı çü şekl-i āsumāndur
- 5 Vaşfinda anuñ Haṭāyī ḥayrān
Ger şan ‘at ise budur hemāndur

366

(AN: -, KN:25a, İN:22a, MN: -)

mef‘ülü / fā‘ilātü/ mefā‘lū / fā‘ilün

- 1 Kūyuñ senüñ ki ravza-ı dārü’s-selāmdur
Mihrāb қаşlaruñ aña çeşmüñ imāmdur
- 2 Hıç bilmedüm bu dünyāda eyyām-ı rūzigār
Rūy ile zülfuñüz maña şubḥ ile şāmdur
- 3 Bed-nām kılma göñlümi ‘āşık diyüp ḥasūd
‘Ālemde ‘aşk adı bile ol nık-nāmdur
- 4 Yār meclisinde bāde vü cām istemen müdām
Kim gerdeni şurāḥi anuñ la‘li cāmdur
- 5 Men‘ eyleme Haṭāyī kelāmını ey raķīb
Baḥ defterine sözleri nazm u nızāmdur

367

(AN: -, KN: - , İN:45a, MN: -)

fe‘ilātün / fe‘ilātün/ fe‘ilātün / fe‘ilün

- 1 Dilberā dilde senüñ mehr-i ruḥuñ cān kimidür
Şerbet-i la‘l-i lebüñ derdüme dermān kimidür
- 2 Bāğ-ı ḥüsnünde boyuñ serv-i ḥırāmān didiler
Zulmet içinde yüzüñ çeşme-i ḥayvān kimidür
- 3 Tā ki senden düşeli ayru eyā rūḥ-ı revān
Gözümün yaşı menüm kaṭre-i bārān kimidür

- 4 Maña yüzün görelî fırkat-i hicrānda ne ğam
Zülf ü rüyūn şanemā şem‘ - i şebistān kimidür
- 5 Bu Haṭāyī düşeli şöḥbet-i vaşluṇdan ırağ
Bağrı biryāndur hem gözleri giryān kimidür

368

(AN: -, KN: -, İN:28b, MN: -)

mefā‘tlün / mefā‘tlün/ mefā‘tlün /mefā‘tlün

- 1 Şehā ol zülf-i perçemün ne zībā çīn ber-çīndür
Ki her bir tārı ol zülfün bahā-yı Çīn ü Māçīn’dür
- 2 Haṭuṇdur āyet-i Raḥmān ki Haḫ’dan münzel olmışdur
Aña dirler kim ol sūnbül sevād-ı nāfe-yi Çīn’dür
- 3 Tükendi Yūsuf eyyāmı senün devrān-ı ḥüsnünde
Ḥaberdür ḥūblar içinde yalandur bu ḥaber çındur
- 4 Şikārī āşikār eyler gözün bu bāz u şehbāzı
Gönüller şaydına yārā gözün şahbāz ü laçındur
- 5 Haṭāyī tā anı gördi özinden mehcūr oldı
Anuñ çengāl-i çīnünde şikār olmuş gögerçindür

369

(AN: -, KN:45b, İN-, MN: -)

mefā‘tlün / mefā‘tlün/ fe‘ülün

- 1 İşigün ey perī cān menzilidür
Bu bülbüle gülīstān menzilidür
- 2 Ayağun basduğı yir ey perī-rūḥ
Bu mūr için Süleymān menzilidür
- 3 Saçunuñ zulmetinden teşne Ḥızr’a
Dudağun āb-ı ḥayvān menzilidür

368/5.beyitin 1.misrasında vezin hatası var.

- 4 Bitübdür kâmetüñ çeşmüm öñünde
Ne hoş serv-i ııırāmān menzilidür
- 5 Götürme ağ yüzünden kara zülfi
Ki ‘akreb mäh-ı tábān menzilidür
- 6 Murād içün gelüpdür dil kapuña
‘İnāyet kı1 ki ihsān menzilidür
- 7 Haṭāyī göñlüne yār mihri geldi
‘İmāret kı1 ki sultān menzilidür

370

(AN: -, KN: -, İN:45b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Gerçi gün hoşdur velī ruhsāruñ andan yahşidür
Ay daḥi tábān durur didāruñ andan yahşidür
- 2 Nāfe-yi müşk-i Hoten gerçi mu‘aṭṭardur velī
Ey şanem ol hāl-i ‘anber-bārun andan yahşidür

371

(AN: -, KN:30a, İN:20a, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Ey ki serhoşdur dü çeşmün leblerün peymānedür
Ol sebebden ‘aşıkuñ dā’im yiri meyḥānedür
- 2 Nice ğavvāş olmayam yaşumda kim ol dilberün
Lebleri la‘l-i bedaḥşān dişleri dūr-dānedür
- 3 Virmenem dünyā vu ‘uqbā devletine ‘aşkuñı
Dünyā vü ‘uqbā maña bir yana ol bir yanadür
- 4 Şanma ey çeşmüm saña bīgāneden ümmīd ola
Gör neler kıldı göñül kim hem-dem ü ḥam-ḥānedür

370/şiiir eksik.

371/4 göñül kim: bu göñlüm İN.

5 sanma kim: sanmagıl KN.

- 5 Bu Hatāyī'ni rehā kıлма saçıñ zincirinden
Şanma kim uslandı ol miskīn henüz dīvānedür

372

(AN: -, KN:41b, İN: -, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Bu şurāhī bir dil-ārām u perī nisbetlidür
Şekli bir maḥbūb-ı şūhuñ peykeri nisbetlidür
- 2 Oturur meclisde bir zerrin-kūlah sīm-ber
Asılı zūlf-i müselsel 'anberī nisbetlidür
- 3 Her taraftan görünür yüzünde hūblar şūreti
Fī'l-meşel āyine-i İskenderī nisbetlidür
- 4 Taht-ı sīmīn üste oturmuş Süleymān ḥukm için
Elde bir zerrīn ayağ engüşterī nisbetlidür
- 5 Yoḥsa bir şehzāde-i zerrin-kemerdür pūr-ḥuṭūṭ
Ol kemer üste elifler ḥançerī nisbetlidür
- 6 Yoḥsa doğmış ortada bir āfitāb-ı şem'- i bezm
Çeşm-i merdüm aña her su müşterī nisbetlidür
- 7 Ḥavz-ı cennetdür cevāhirden dökülmüş ravzada
Selsebīl içinde āb-ı Kevşerī nisbetlidür
- 8 Bezl ider bezme Hatāyī āb-ı Kevşer'den müdām
Şāh-ı merdāne 'Alī'nün ḳanberi nisbetlidür

373

(AN: -, KN: -, İN:57a, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Ol şanem kim gice gündüz cān anuñ ḥayrānıdur
'Aḳl ü fehmi andan berü 'aşḳ ile ser-gerdānıdur
- 2 Dilberüm yārum 'azīzüm ḡam-kūsārum mūnisüm
Cān-şikārum sevgü yārum cānumuñ cānānıdur

- 3 Dün şabā geldi maña hoş hoş mu‘anber bŷy ilen
Ġālibā şol mehlikānuñ zŷlf-i mŷşk-efşānıdur
- 4 Ey gönŷl hicrān ġamından çoġ şikāyet kılma kim
‘Āşıkā cevır ŷ cefāsı luţf ile iġsānıdur
- 5 Bu Ĥaţāyī şir‘ine ‘ayb itme ey nākes ħasŷd
Cŷmle ‘uşşāk ehline hem-dem anuñ dīvānıdur

374

(AN: -, KN:40b, İN: -, MN: -)

fā‘ilātŷn / fā‘ilātŷn/ fā‘ilātŷn /fā‘ilŷn

- 1 Dilberā ġam-ġīn gönŷlŷni şād kılsañ vaġtidŷr
Bu yıġılmış gönŷlŷmi ābād kılsañ vaġtidŷr
- 2 Ĥayli mŷddetdŷr ki gönŷlŷm ‘aşk ilen vīrānedŷr
Şimdi ol vīrāneni bŷnyād kılsañ vaġtidŷr
- 3 Ey şeh-i luţf u kerem bir kez işit feryādumı
Bend içinde bendeñi āzād kılsañ vaġtidŷr
- 4 Fırkatŷñ derdinde çekdŷm miġnet ŷ cevır ŷ cefā
Şimdi vaşluñ yolına irşād kılsañ vaġtidŷr
- 5 Çŷnki derd-i ‘aşkunı olmaz nihān itmek anuñ
Ey Ĥaţāyī derd ilen feryād kılsañ vaġtidŷr

375

(AN: -, KN:24b, İN:79b, MN: -)

mefā‘lŷn/ mefā‘lŷn /fe‘ŷlŷn

- 1 Gönŷl bir yāri sevdi kim perīdŷr
Cihān içre gŷzeller serveridŷr

- 2 Boyı bāğ içre serv-i nāza beñzer
Yañağı hemçü verd-i aḥmerīdür
- 3 Yüzidür nisbeti ḥurşīd-i tābān
Felekde māh anuñçün müşterīdür
- 4 Eger Ḥākān eger Fağfūr olursa
İşigi itlerinüñ kemteridür
- 5 Yüzi şahñ-ı gülistān içre güldür
Saçıñuñ bñyı müşk ü ‘anberīdür
- 6 Kim anuñ vaşlına bir dem irişse
Cemī-‘i mülk-i ‘ālemden berīdür
- 7 Saçunuñ rengidür çün Leyletü’l-Kadr
Cemāli nūrı şems-i ḥāverīdür
- 8 Ezelden sevdüm anı cān ü dilden
Sağınmañuz ki ‘aşkum serserīdür
- 9 Baḥup ḥayrān olur ḥüsnine ‘ālem
Ḥaṭāyī ḥastenüñ ol dilberidür

376

(AN:-, KN:43a, İN:102a, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 ‘Ārızında sünbülün ‘anber-feşān itmiş durur
Sañasan kim ‘akreb ile meh kırān itmiş durur
- 2 Āferin ol gül yañağlu dilber-i ra‘nāya kim
Ḥüsn bāğında boyın serv-i revān itmiş durur

7 nūrı /yüzi KN; şems-i: şem-i KN.

8 sevdüm anı: anı sevdüm KN; sağınmañuz ki: sağmasun ki KN.

9 ḥastenüñ ol: ḥaste-dilnün İN; baḥup: baḥup İN.

376/1 ārızında : ārızından İN.

5 āhū tek gönlün: āhū gönlün İN.

- 3 Zerre midür bilmezem yāḥud dehānı dilberüñ
Şun‘ ile bir mū mıdur yāḥud miyān itmiş durur
- 4 Kaş ile göz midür ol ruḥsāruñ üste ey güneş
Yohsa devrān fitne-i āḥir zamān itmiş durur
- 5 Ey Ḥaṭāyī āhū teg gönlüñ şikār itmeklige
Dest-i kudret dilberi ebru-kemān itmiş durur

377

(AN: -, KN: -, İN:41a, MN: -)

mefā‘tlün/ mefā‘tlün /fe‘ülün

- 1 Menüm şāhum ‘Aliyyü’l-Mürtezā’dur
Yüzüm dünyā vü ‘uḳbāda añadur
- 2 ‘Alī’ni bilmiyen mel‘ün münāfıḳ
Ḥavāric’dür iki gözi a‘mādur
- 3 Olardan özge kim vardur maña di
Ḥudā’dur Mustafā’dur Mürtezā’dur
- 4 ‘Alī’dür şāh-ı merdān şīr-i Yezdān
Anı ḥaḳ bilmiyen miñ kez ḥaṭādur
- 5 Ayağı tozına şāhum ‘Alī’nüñ
Mevāliler gözine tūtiyādur
- 6 ‘Alī’dür ġāziler şāh u şehenşāh
Muḥammed Muştafā şāhib-livādur
- 7 Ḥaṭāyī cān ü dilden şāha ḳuldur
‘Alī’nüñ işiginde bir gedādur

378

(AN: -, KN: -, İN:39b, MN: -)

mefā‘tlün/ mefā‘tlün /fe‘ülün

- 1 Çü şāh-ı cümle-i merdān ‘Alī’dür
Enīs ü hem-dem-i Raḥmān ‘Alī’dür

- 2 Cihān ehline ser-tā-ser yakīn bil
Delīl ü hādī vü burhān ‘Alī’dür
- 3 Nice kim enbiyā vü evliyā var
Ḥamusı kaṭredür ‘ummān ‘Alī’dür
- 4 Be rūz-ı rezm ān dergāh-ı merdi
Mişāl-i şīr-i der-cevlān ‘Alī’dür
- 5 Zi behr-i dīn ü İslām ol ki kıldı
Nice Ḥayber tegi vīrān ‘Alī’dür
- 6 Hezāran kāfiri çün ‘ Amr u ‘Anter
Tüketdi vermeyüp amān ‘ Alī’dür
- 7 Kim anuñ tīgīnuñ ḍarbından oldı
Zemin ü āsumān lertzān ‘Alī’dür
- 8 ‘Alī’dür kādī-yi bāz u kebūter
Ḥaḳ içün cān kılan kurbān ‘Alī’dür
- 9 Viren dervīşe bir çörekden ötrü
Kaṭār-ı uşturān yeksān ‘Alī’dür
- 10 Gine sā’il içün kāfir elinde
Ḥasan Ḥüseyn girev koyan ‘Alī’dür
- 11 Özin satup durur kıllar yirine
Berā-yı ḥatır-ı mihmān ‘Alī’dür
- 12 Otuz biñ üç yüz il Ādem’den önden
Be kudret dīvi bend iden ‘Alī’dür
- 13 Naşīr’ı kıldı yetmiş iki pāre
Yine dir gördi cān viren ‘Alī’dür
- 14 Üç yüz ıldan soñı kim ser-güzeşti
Be-deşt-i Erjen’e Selmān ‘Alī’dür
- 15 Kemīne çākeridür Ḥızr ü İlyās
Emīr-i Qanber ü Selmān ‘Alī’dür

- 16 Ḥaṭāyī yirde gökde şīr-i Cebbār
 Diyerler ḥayy-ı cāvidān ‘Alī’dür

379

(AN: -, KN: - İN:41a, MN: -)

mefā‘tlün/ mefā‘tlün /fe‘ülün

- 1 Menem bir ten velī cānum ‘Alī’dür
 Damarumda gezen ḵanum ‘Alī’dür
- 2 Maña bu defter ü divān gerekmez
 Menüm defterle dīvānum ‘Alī’dür
- 3 Menem bir ḵaṭre su anuñ yanında
 Menüm deryā-yı ‘ummānum ‘Alī’dür
- 4 Bu söz ‘Alī sözidür ey Ḥaṭāyī
 Menüm bu sözde üstādum ‘Alī’dür

380

(AN: -, KN: -, İN:43b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Ey dudaguñ şehd ü şekkerdür siyeh ḥāluñ meges
 Olmasun aşḵuñdan ayru ḥaste cānum bir nefes
- 2 Ey perī her dem nigh-bān ḵapuña ḥācet degil
 Kim yeter kūyuñda her şeb nāle vü āhum ceres
- 3 N’eylerem ‘aşḵuñdan ayru dünyenüñ lezzātını
 Kim ḥuzūr-ı dil ḡamuñ mihri menüm göñlümde bes
- 4 Tā ezelden ṭālibem men vaşluña ireñ senüñ
 Ḥaḵ bilür kim tā ebed göñlümde vardur bu heves
- 5 Ey Ḥaṭāyī ḡam yime her demde şükret Ḥālīk’a
 Çün saña her işde dā’im Ḥaḵ durur feryād-res

381

(AN: -, KN: - İN:44a, MN: -)

fā'īlātūn / fā'īlātūn / fā'īlātūn / fā'īlūn

- 1 Hāḡ lebūnden ḡonceni ḡülşende ḡandān eylemiş
Līk yüz nāzıklūk ile anı ḡandān eylemiş
- 2 Ḳāmetūñ ḡölgesinūñ ṯarḡın ḡötürmiş bāḡbān
Bāḡda 'aksinden anuñ serv-i ḡırāmān eylemiş
- 3 Dīv uğurlamışdı bir zerre dehānuñ naḡşını
Varmış andan ḡātem-i mühr-i Süleymān eylemiş
- 4 Ṣulmet-i zūlfūnde içmiş leblerūñ ābını Ḥızır
Ḥayy-ı bākī olmuş adın āb-ı ḡayvān eylemiş
- 5 Şāneden meşşāṯa olmuş her saḡuñ mūyın yire
Ser-be-ser ḡāk-i cihānı 'anber feşān eylemiş
- 6 'Arızuñ bāḡında bir mürḡ-i ḡarīm olmuş Ḥalīl
Ol sebebdan Ḥāḡ aña odı ḡülistān eylemiş
- 7 Bu Ḥaṯāyī ḡanını tökmekde idūñ tökmedūñ
Anda her müftī ki men' itdi seni ḡan eylemiş

382

(AN: -, KN:17b, İN:82b, MN: -)

mefā'īlūn / mefā'īlūn / fe'ūlūn

- 1 Yüzūñ ḡördüm senūñ ey yār-ı meh-rū
Ḡönüller āfeti yā yüz midür bu
- 2 Dudaḡuñ ḡasretinden ḡaste cānum
Aḡıtdı ḡözlerüm yaşın be-her su
- 3 Ḥabeş'dür kim müsāfir Rūm'a düşmüş
Yüzūñ şahnındaki ol ḡāl-i hindū

382/2 cānım: ḡālīm KN; aḡıtdı: aḡıtdum KN.

- 4 Gözüñden āhū teg dağlara düşdüm
Ne sihr itdi maña ol iki cādū
- 5 Haṭāyī dir yüzüñ hırşīde nisbet
Sözi rüşen didüm yüzüñe qarşu

383

(AN: -, KN: -, İN:82a, MN: -)

mefā‘īlün/ mefā‘īlün /fe‘ūlün

- 1 Nīgārā n’eylerem men senden ayru
Bu göñlüm hālī olmaz ğamdan ayru
- 2 Vişāluñ ḥasretiñden ey dil-ārām
Gözüme nesne gelmez nemden ayru
- 3 Kuşum pervāz ider her dem kafesden
Qarār itmez meger vaşluñdan ayru
- 4 Tenüm toprak olup göñlüm sevdāya
Yanaram men sū-yı la‘lünden ayru
- 5 Ger kıyāmet güninde kısmet oldı
Düşe miskīn Haṭāyī senden ayru

384

(AN: -, KN: -, İN:82b, MN: -)

mefā‘īlün/ mefā‘īlün /fe‘ūlün

- 1 Kim ola götürem sen yāre qarşu
Kim artar ḥasret ile yara qarşu
- 2 Qarārüm qalmadı şabr ötdi ḥadden
Dü çeşmüm nergis-i bīmāra qarşu
- 3 Ki uymaz gözlerüm hecrüñ ğamuñdan
N’ola āh eylesem bī-dāra qarşu
- 4 Ki sensiz olmışam bülbül-i şeydā
N’ola feryād idem gül-zāra qarşu

- 5 Yüzünde zülfuñi gördüm didüm ki
İmānı bağlama zünnāra karşı
- 6 Aşıldum ‘ankebūt teg ey dil-ārām
Mu‘anber turra-yı tarrāra karşı
- 7 Demidür eylegil lutf u ‘ināyet
Yazuḥdur niçe bir yalvara karşı
- 8 Menümçündür eger kılsañ işāret
Hemīşe ḡonce nāz aḡyāra karşı
- 9 Ḥaṭāyī ḥastedür ister vişāluñ
Dem-ā-dem kıl nazar bīmāra karşı

385

(AN: -, KN: -, İN:83a, MN: -)

mefā‘lün/ mefā‘lün /fe‘ülün

- 1 Kılur ḡamzeñ cefālar dürlü dürlü
Virür la‘lün şafālar dürlü dürlü
- 2 Cemālünden senün her gice ey mäh
Düşer yüz miñ ziyālar dürlü dürlü
- 3 Ḥayāl-i zülfuñi boynuma her şeb
Olupdur ejdehālār dürlü dürlü
- 4 Senün evlāduña her bir taraḑdan
Gelüpdür ney nevālar dürlü dürlü
- 5 Raḡībünden cefālar görünce
Kılurmen beddu‘ālar dürlü dürlü
- 6 Ḥarābe ḡönlümün içinde ‘aşkuñ
Yapıp durur binālar dürlü dürlü

385/5.beyitin 1.mısrasında vezin hatası var.

- 7 İşigünden Haṭāyī kemteründür
Umar senden ‘aṭālar dürlü dürlü

386

(AN: -, KN:23a, İN: -, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Serhoş-ı cām-ı elestem tā ebed huşyār mest
Mest-i lāya‘kıl gezermen şehir içinde ‘ār mest
- 2 Sordılar menden ki niçün bī-dil olduñ men didüm
Ol sebebdan bī-dil oldum dilberüm dīdār mest
- 3 Hakk’ına ‘āşık olanlar şīrīn cāna kalmasun
Dīdāra muştāk olanlar kıblesi dīdār mest
- 4 Her kāmışdan şekker olmaz her tikenden tāze gül
Her geyigün göbegünde nāfe-i tātār mest
- 5 Ādemī oldur ki aña hūsn-i lūtf u hūlk ola
Ādemī dime anı kim cūbbe vü destār mest
- 6 Dā’imā ister Haṭāyī şeh cemālin görmegi
Şol gedā-yı ‘ālī himmet tālib-i dīdār mest

387

(AN: -, KN:19b, İN:107b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 ‘Aks-i sāyendür vücūdum ey saçı zıll-ı hümāy
Nişe kim sen pādīşahsan men kapuñda bir gedāy
- 2 Kevkeb olmışdur menüm çeşmüm cemālün görmege
Bir nazar doğgil gözüm karşıusına ey yūzi ay
- 3 Ol mehün ‘aşkına düşdüm ta‘ne kılma zāhidā
Kaçmazam ‘aşkuñ yolında çün maña Hakk kıldı pay
- 4 Tā ezelden var menüm gūşumda ‘aşk āvāzesi
Çalma ey muṭrib daḥi meclisde ‘ūd u çeng ü nāy

- 5 Bu Hataî oldı Mecnûn dağa düşdi âhu teg
Nâşihâ dağdan anı ürkütme kılma hûy u hây

388

(AN: -, KN: -, İN:43b, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Hasetünden dilberâ kaldı dü çeşmüm âbsız
Eyle kim yıldızlar olur gice gökde hâbsız
- 2 Tâ şedef ağzunda yârün görmişem dür dişlerün
'Aşk bahrinde gönül şol ma'niden garķ âbsız
- 3 Zülmet-i hicründe kaldum bir meded kıl hâluma
Ey peri-veş çünki ruhsâr ile siz mehtâbsız
- 4 Ehl-i dil kapuñdan özge hiç yire kılmaz sücüd
Ey şanem çün dâ'imâ 'aşıklara mihrâbsız
- 5 Bu Hataî oldı yüzünden mazhâr ey şanem
İki 'âlem zerredür hurşid-i 'âlem-tâbsız

389

(AN: -, KN:30b, İN: -, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Ey senün yüzüne bahduk kıble oldı mâhumuz
Ne 'acîb şüret yaratdı şun' ile Allâh'umuz
- 2 Çün irişdüm yüzüne buldum şırâtü'l-müşakîm
Âb-ı hayvâna irişdi vardıgumca râhumuz
- 3 Dün sağınur kim ki görse zülfinün şeb rengini
Ol kanında boyayupdur anı dūd-ı âhumuz
- 4 Hızr-ı cavidân elinden içmişem âb-ı hayât
'İsî-yi Meryem katında kurmuşuz har-gâhumuz

387/3 Hâķ kıldı: bu oldı İN.

4: 'ūd u çeng ü nây: çeng ü 'ūd u nây İN.

5 oldı Mecnûn: Mecnûn oldı İN; ürkütme kılma: ürkütmegil İN.

388/5.beyitin 1.mısrasında vezin hatası var.

- 5 Ka‘be-yi vaşluña irdüm cānumı qurbān didüm
Hācı oldım qan tökerem hanı qurbān-gāhumuz
- 6 Kaşlaruñ tākını gördüm kıble-gāhum eyledüm
Çün ayağuñ toprağında oldu menzil-gāhumuz
- 7 Bu Haṭāyī Ka‘be-i ‘aşkuñda mihrāb kıldı
Ol sa‘atde arşa çıhdı zıkr-i illallāhumuz

390

(AN: -, KN:38b, İN:42b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Dilberā *şemsu’ d -duḥā*’dur āyet-i ruḥsāruñuz
Āyet-i Ṭāhā vü Yāsīn şūret-i dīdāruñuz
- 2 Kāmetüñ Ṭübā durur *Nūn ve’l-ḳalem*’dür kaşlaruñ
Hāzihī cennātu’adnin la‘l-i şekker-bāruñuz
- 3 *Sūre-i ve’l-leyl* zülfüñ gözlerüñ ni‘me’l-beşer
Līk subḥāne’l-lezī esrā’durur esrāruñuz
- 4 Sūre-i ta‘vīz oḥurmen dem-be-dem iḥlāş ile
Tā ki ḥüsnüñi belādan saḥlasun Cebbāruñuz
- 5 *Ḳul kefā billāh*’durur zıkr-i Haṭāyī ḥastenüñ
Ḥak bilür kim *şemme vechullāh* durur dīdāruñuz

391

(AN: -, KN:38b, İN:41b, MN: -)

mef‘ülü / fā‘ilātü/ mefā‘lū /fā‘ilün

- 1 Hāl-i dilümni bendeden ol yāre söyleñüz
Hecr oḥı bağrumı niçe bir yara söyleñüz
- 2 Aḥvālümü sorarsa menüm ol cefālu yār
Zār u nizār u ḥaste vü āvāre söyleñüz

389/7. beyitin 1.mısrasında vezin hatası var.

390/1 āyet-i: şū‘le-yi İN; şūret-i: sūre-i KN.

3 sūre-i ve’l-leyl: āyet-i ve’l-leyl İN.

4 ta‘vīz: tevḥīd İN.

- 3 Gülgün yañağının ğam-ı cevır ü cefaları
Kıldı havāle bağrumı yüz pāre söyleñüz
- 4 Çoğ miñnet ü cefāsını çekdüm vefā hanı
Ġam ħadden ötdi dilber-i ğam-ħāre söyleñüz
- 5 Şahrāya saldı āhū-yı çeşmüñ Ĥaṭāyī’ni
Ol būy-ı zülfi nāfe-i tatara söyleñüz

392

(AN: -, KN:17b, İN:43b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Tā düşüpmen aşkuña hecründe men zāram henüz
Dām-ı zülfüñ bendine mürğ-i giriftāram henüz
- 2 Tā ki men bülbul tegi gül-zār-i ħüsnüñ görmişem
Tā ebed terk eylemen der ‘aşk-ı gül-zāram henüz
- 3 Şem‘-i ruḥsāruñı tā kim görmişem ey mehlīkā
Gökde yulduzlar kimi her gice bīdāram henüz
- 4 Tā yüzüñ gördüm senüñ men ey ṭabīb-i derd-i ‘aşk
Sanma kim buldum şifā derd ile bīmāram henüz
- 5 Bu Ĥaṭāyī yār ilen kālū belāda kıldı ‘ahd
Ḥaḳ bilür kim ser-be-ser ol ‘ahd ü ikrāram henüz

393

(AN: -, KN:42b, İN: -, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 ‘Aşkuñuz cānā bu göñlüm taḥtına sultān durur
Bu vücūdum mülkine ḥayl-i ḥayālüñ cān durur

391/3 yañağının: yañağunuz İN; pāre: ħāre KN.

4 cefāsını: cefāñızı KN; hanı: ḳanı KN.

5 āhū-yı çeşmüñ: çeşmüñ KN.

392/3 yulduzlar: kevkebler İN.

4 tā yüzüñ gördüm: yüzüñi görgeç İN.

5 ol : ān KN.

- 2 Tā görüpmen hüsünü ey gevher-i yektā şanem
Bir gözüm kılzum mişālî bir gözüm ‘ummān durur
- 3 Rūz u şeb bes kim kılur bülbul figān u zārlıg
Tā gülistānda lebūn teg bir gül-i handān durur
- 4 Ehl-i tāt bes ki zıkr eyler şıfāt-ı hüsünü
Bildi kim yüzün şıfātı āyet-i Qur’ān durur
- 5 Dünyenün var u yohından ey Haṭāyī gam yime
Saḥlayan dā’im seni şol sāye-i Sübhān durur

394

(AN: -, KN:42a, İN:102b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Dilberā cānumda derdün bir devā nisbetlüdür
Her cefā gelse maña senden vefā nisbetlüdür
- 2 Yüz cerāḥat cismüme oḥun gelende ey şanem
Ol maña ehlen ve sehlen merḥabā nisbetlüdür
- 3 Ger maña nefrīn ister düşmen men andan gam yimen
Kim münāfıqdan maña kargış du‘ā nisbetlüdür
- 4 Āb-ı çeşmümden ḥayālün bir zaman eksilmesün
Kim anuñ ‘aḳsi gözümde tütüyā nisbetlüdür
- 5 ‘Aḳl ilen lāf itme ey miskīn Haṭāyī ebsem ol
Kim bu menzilde selātinler gedā nisbetlüdür

395

(AN:109b, KN: -, İN: -, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Dilberā derd ü gamuñla yana gelmişlerdenüm
Derd-mendem kapuñ dermāna gelmişlerdenüm

394/1: bir devā: bī-devā KN.
İN’de son üç beyit eksik.

- 2 Āteş-i ruhsāruñ içün cevır itme çoğ sevdigim
Bāl ü per yahmak içün vīrāna gelmişlerdenüm
- 3 ‘Ādetün āşıklarını cevır odına yahmaya
Yanayım hey pādişāhum yana gelmişlerdenüm
- 4 La‘l-i nābuñdan dil-i bīmāreye eyle devā
Āsitān-ı devlete ihsāna gelmişlerdenüm
- 5 Hānedān-ı şāh-ı merdān ‘āşkına merdāne var
Men Haṭāyī’yem bugün meydāna gelmişlerdenüm

396

(AN: -, KN: -, İN:87b, MN: -)

fā‘ilātün / fā‘ilātün/ fā‘ilātün /fā‘ilün

- 1 Ğonce teg la‘lünüñ ḥandān itdigün ya‘ni ki ne
Lāle teg bağrumnı pūr kan itdigün ya‘ni ki ne
- 2 Kāra zülfün ağ yüzün üstinde efşān eyleyüp
Ğönlümi ğamdan perīşān itdigün ya‘ni ki ne
- 3 Kılmağ içün tāze ḥüsnün bāğun ey serv-i revān
Ğözümü kūyunda giryān itdigün ya‘ni ki ne
- 4 Görmek içün başumi kanum kimi her dem-be-dem
Şeh-süvārım ‘azm-i meydān itdigün ya‘ni ki ne
- 5 ‘Āşıkuñ ğönlünü her dem vaşl ile şād itmeyüp
Bu ḥarāb-ābādı vīrān itdigün ya‘nī ki ne
- 6 Ğülşen içre cilvelenmişsin yine geşt itmege
Cān kuşun dutmağa seyrān itdigün ya‘ni ki ne
- 7 Bī-tevaḳḳūf her belā oğun ki atsañ her maña
Sen meni karşıda ḳalḥan itdigün ya‘ni ki ne
- 8 Ger yüz il kūyunda cān vir meyli yoğ her dem saña
Ey ğönl sen munca efġān itdigün ya‘ni ki ne

- 9 Ayağın tozında dirlik ister idüm ol didün
Müşkülümni böyle āsān itdigün ya‘ni ki ne
- 10 Dil kuşına dāne-yi hāl üste dām itmiş saçın
Yā Rab anı bend-i zindān itdigün ya‘ni ki ne
- 11 Çünkü kılurduñ maña biñ tarz ile cevr ü cefā
‘Aşkuñi gönlümde mihmān itdigün ya‘ni ki ne
- 12 ‘Ārızuñi zülfüñüz birle hicāb idüp müdām
Ey güneş yüzüñi pinhān itdigün ya‘ni ki ne
- 13 Mihr ilen rahm itmeyüben қаһr birlen öldürüp
Bendeye luṭf ile ihsān itdigün ya‘ni ki ne
- 14 İstemişsin қанumı cān müjde virdüm merdüme
Göz ü gönlümni peşimān itdigün ya‘ni ki ne
- 15 Gönce gül ḥandān olup nergisle süsen bitmege
‘Ārızuñ bağıñ gülistān itdigün ya‘ni ki ne
- 16 Perdesinden keşf idüp ey gül-i aḥmer yüzüñi
Bülbüli ‘ālemde destān itdigün ya‘ni ki ne
- 17 Çünkü cān virmezsin ey ‘ömrüm bu cansız cismüme
Su-yı la‘lün āb-ı ḥayvān itdigün ya‘ni ki ne
- 19 Leşker-i ‘aşkuñ gönül çek üstüme ey dilrubā
Ḥāne-i gönlümni talān itdigün ya‘ni ki ne
- 20 Ḥalüñi fülful yüzün gül leblerün mül ey şanem
Ḥaṭlaruñdan deste reyḥān itdigün ya‘ni ki ne
- 21 Baḥre döndi cevrüñüzden eşkümüz ey meh-rū
Gözyaşından böyle ‘ummān itdigün ya‘ni ki ne
- 22 Seyr iderken mürğ-i dil bāğ-ı ruḥuñda bend idüp
Anı der-çāh-ı zenaḥdān itdigün ya‘ni ki ne
- 23 Çalmağ için başumı top eyleyüp meydān ara
Yād idüp zülfüñi çevgān itdigün ya‘ni ki ne

- 24 Çünki zülmetden çıharmaz gönlümi şāh-ı hüsni
Sen anı şem'-i şebistān itdigün ya'ni ki ne
- 25 Men gedāya çünki yoğdur rahmuñ ey cān 'aşkuñı
Gönlümün tahtında sultān itdigün ya'ni ki ne
- 26 'İyd-ı yüzün çün şehā müjgān oğ ilen cānumı
Kaşlaruñ yayına kurbān itdigün ya'ni ki ne
- 27 Ma'den-i yüzünde bir hoğka dehānuñ dūr dişuñ
Lebleruñ tarfını mercān itdigün ya'ni ki ne
- 28 Aldı Zemzem Ka'be-i vaşluñ şafāsından müdām
Tavfi dil derdine dermān itdigün ya'ni ki ne
- 29 Her sutūnuñ kaşr-ı bağ-ı dilde cān miqdārını
Nisbet-i Hānnān u Mennān itdigün ya'ni ki ne
- 30 Bu Haṭāyī göñluñi ey nergis-i cādū nigār
Özüne sihr ile hayrān itdigün ya'ni ki ne

397

(AN: -, KN: -, İN:89b, MN: -)

fā'ilātün / fā'ilātün/ fā'ilātün /fā'ilün

- 1 Ey göñül kūyında me'vā kıldıguñ ya'ni ki ne
İtleri öñünde gavgā kıldıguñ ya'ni ki ne
- 2 Sākin olmağ Ka'be-i kūyında yegdür dilberuñ
Her gerekmez yirde pervā kıldıguñ ya'ni ki ne
- 3 Kañlu yaşumnu yüzüm üste revān idüp müdām
Rāz-ı pinhānum hüveydā kıldıguñ ya'ni ki ne
- 4 Eşk-i hūnīn bahre döndi çeşmesinden çeşmümün
Bu perişān zülfi sevdā kıldıguñ ya'ni ki ne
- 5 Vechuñ eyyāmında bu baht-ı siyāhumuñ şehā
Nisbetini leyl-i yeldā kıldıgun ya'ni ki ne
- 6 Her dem ey Leylī nigārum bendeni Mecnūn tegi
Vālih ü gamgīn ü şeydā kıldıguñ ya'ni ki ne

- 7 İstedüm kūyuñda cān virem şehā te'hīr edüp
İnne emhilhüm rüveydā kıldıguñ ya'ni ki ne
- 8 Levh-i dilde bile teskīn dapmış iken ğamları
Bir dahi yañlışdan inşā kıldıguñ ya'ni ki ne
- 9 Öldürem dirdüñ bu gün dañla meni öldürmedüñ
Bilmezem imrüz u ferdā kıldıguñ ya'ni ki ne
- 10 Çünki rahmüñ yoñ mezārum altına bir daş idüp
Ey vefāsız anı tuğrā kıldıguñ ya'ni ki ne
- 11 Asmağ içün cānumı bir kıl ilen ey nev-bahār
Serv teg kaddüñi peydā kıldıguñ ya'ni ki ne
- 12 Çünki dilden yoñ durur meylüñ men-i dil-ğasteye
Merhabā ehlen ve sehlen kıldıguñ ya'ni ki ne
- 13 Çāk idüp her dem giribānuñı gün teg gözüme
Şubh u dem yüzüñi peydā kıldıguñ ya'ni ki ne
- 14 Çünki devr itmez ayağı meclis-i 'uşşāk ara
Leblerüñ cām-ı muşaffā kıldıguñ ya'ni ki ne
- 15 Kudretidür Şanī '-i pāküñ aña insan dime
Sen anı mānend-i eşyā kıldıguñ ya'ni ki ne
- 16 Leylī-yi zülfüñ hayālī 'aşk ilen Mecnün tegi
Meskenümni kūh u şahrā kıldıguñ ya'ni ki ne
- 17 Sidre birle müntehāya kaddüñi teşbīh idüp
Kadrini *ve't-Tūr-i sīnā* kıldıguñ ya'ni ki ne
- 18 İster idüm kırtulam geldikçe bir bir ğuşşadan
Gün-be-gün derdüm müşennā kıldıguñ ya'ni ki ne
- 19 İşigünde bī-nevāya iltifātuñ kem kılub
Hüsn ilen özüñi ğarrā kıldıguñ ya'ni ki ne
- 20 Ey Haṭāyī ḥāk ilen yeksān idüp ol meh seni
'Azm-i sevdā-yı süreyya kıldıguñ ya'ni ki ne

- 1 Ey rumûz-ı hâtt u hâlün şerh-i Kur'an yâ 'Alî
V'ey ruḥ-ı ferḥunde-fâlün mâh-ı tâbân yâ 'Alî
- 2 Hâk-i kūyundan muḥammer oldı Ādem tıyneti
Ey ser-i kūyuñ nesîmi rūḥ-ı insân yâ 'Alî
- 3 Hâḫ Te'ālā emri ile ey şeh-i kevn ü mekân
İns ü cinne luṭf ile sensin viren cân yâ 'Alî
- 4 Cümle mü'minlerün gönlünde rüşendür yakîn
'Anberîn zülfün sevâdı nûr-ı îmân yâ 'Alî
- 5 Zülfikâr'un heybetinden titreşür arz ü semâ
Mürğ ü mâhı ḳorḥudan çün bîd-i lertzân yâ 'Alî
- 6 Menba'-ı mehr ü vefâ vü dürr-i deryâ-yı kerem
Ma'den-i cûd u şehâ vü luṭf u iḥsân yâ 'Alî
- 7 Sâyebân-ı çerḥ-i gerdün sâyesinden gelmemiş
Bir senün teg şeh-süvâr-ı rûz-ı meydân yâ 'Alî
- 8 Hâḫ Te'ālā ḥâzretinden leyletü'l-esrârdan
Cebrâil indürdi ismün şâh-ı merdân yâ 'Alî
- 9 Āsitânun toprağına ay ü gün eyler sücûd
Biñ şenâ oḥur saña bu çerḥ-i gerdân yâ 'Alî
- 10 Hâk-i râhuñ nûr-ı çeşmümdür ḥayâlün mûnisüm
Fikr ü zıkrüm göñlüm içre râḥat-ı cân yâ 'Alî
- 11 Olmasaydı ḥâtemi üstinde ism-i a'zamun
Ḥandan alurdu bu ta'zîmi Süleymân yâ 'Alî
- 12 Ger Ḥalîl'e olmasaydı luṭf u iḥsânun senün
Āteş-i süzânı olmazdı gülistân yâ 'Alî
- 13 Ger ezelden olmasaydı mihr ü luṭfun hem-nişîn
Nûḥ bulmazdı necât ez-hevl-i tûfân yâ 'Alî

- 14 Yūnus'ı sensin salan deryāda balıḡ karnına
Sen çıharduñ Yūsuf 'ı ez çāh-ı Ken'ān yā 'Alī
- 15 Hāk bilür ki her devāsız derde dermān sendedür
Hikmeti hem sende hāşıl kıldı Loḡmān yā 'Alī
- 16 Nūr-ı çeşm āl-i Hāşim seyyid-i 'ālī neseb
Şāh-ı Qanber mīr-i Būzer cān-ı Selmān yā 'Alī
- 17 Od u yel topraḡ u sudan hoş müretteb eyleduñ
Gice gündüz ra'd ü berḡ ü āb u bārān yā 'Alī
- 18 Dīde-yi bīnā içinde rūşen olmuş āşikār
Lem'a-ı nūr-ı ruḡuñ hūrşīd-i tābān yā 'Alī
- 19 Dostlaruñ menzili olmuş durur çerḡ-i berīn
Düşmenüñ olmuş kara torpaḡa yeksān yā 'Alī
- 20 Muştafā mi'rāca çıḡgeç *leyletü 'l-esrā*'da hem
Nāgehān gördi seni ber-şekl-i aşlan yā 'Alī
- 21 Hāk bilür kim gevher-i baḡr-i ḡaḡīḡat sendedür
Mu'cizāt-ı enbiyā vü sırr-ı bürhān yā 'Alī
- 22 Rūz u şeb tekrār iderler şükr ü ḡamdüñi senüñ
'Andelīb ü ḡumri vü tūtī-i hoş-ḡān yā 'Alī
- 23 Kemterin ḡuluñ ḡaḡayī'dür aña eyle nazar
'Āleme çün sen idersin luḡf u iḡsān yā 'Alī

399

(AN: -, KN: -, İN:106a, MN: -)

mef'ülü / fā'ilātü / mefā'ilü / fā'ilün

- 1 Ey Hāk kelām içinde didi Mürtezā seni
Hāk bildi şıdk u cān ile ehl-i şafā seni
- 2 Gümrāh olurdı ḡaḡḡ-ı cihān ser-be-ser ḡamu
Ger kılmısaydı 'āleme Hāk rehnümā seni
- 3 Lā farḡ evinde *beyneke beynī* maḡāmına
Hem dem oḡıdı her sırrına Muştafā seni

- 4 Hāş itdi her peyemberi bir dīn ü millete
Gönderdi cümle ‘āleme Hāḡ rehnümā seni
- 5 Heycā güninde durmadı hīḡ kimse tīḡuḡa
Şīrüm diyüp bu ma‘niden ögdi Hudā seni
- 6 Hīḡ kim senüñ tegi yaradılmışda görmedi
Lā seyfe anıñca söyledi hem *lā fetā* seni
- 7 Sözüñ beyān-ı Hāḡ’dur özüñ Hāḡ nişānısın
Münkirdür ol ki söyledi Hāḡ’dan cüdā seni
- 8 Allāh yolına virmege cān kimse rāzı yolḡ
Bu bāb içinde gördiler ehl-i rızā seni
- 9 Dirler günāh-ı ümmetüñ olmaz devāsı hīḡ
Bu ‘illet-i devāsıza bildük devā seni
- 10 Zāhirde gerḡi şüretüñ oldı beşer senüñ
İnsān demek bu meā’niye olmaz revā seni
- 11 Men şī’r ile ḡaçan yetem evşāf-ı zātuḡa
Ḳur’ānda çünki taḡsīn ider *ve’ḡ- ḡuḡā* seni
- 12 Kūnh-i ḡaḡīḡatüñi senüñ kimse bilmedi
Sormak gerek durur yine senden saḡa seni
- 13 Yetmezdi hiḡ maḡām-ı kerāmāta evliyā
Ger önlerince görmeseler pīşvā seni
- 14 Şekk ü gümān içinde fenā buldı tā ebed
Dāru’l-fenāda bilmeyen ehl-i beḡā seni
- 15 Baḡr-i seḡāsın evc-i sa‘ādet mekān-ı luḡf
Kān-ı kerem seni direm ehl-i vefā seni
- 16 Bildüñ ne ma‘niden‘ale’l-insān ḡīn-i dehr
Ḳur’ān’da çünki kıldı beyān *hel etā* seni
- 17 Nān ü ḡaḡārı sāy ile ḡanberle virdigüñ
Münkirdür ol ki dimeye kān-ı seḡā seni

- 18 Ya Rab H̱aṭāyī bendeñe kılğil şefā‘ati
Ol günde kim penāh ider ehl-i ḥaṭā seni

400

(AN: -, KN: -, İN:42a, MN: -)

mefā‘tlün/ mefā‘tlün /fe‘ülün

- 1 Ezelden pīr-i ‘aşkuñ peyreviyüz
Ṭarīkat ehl-i fazluñ rehberiyüz
- 2 Didi çün Muştafā *el-fakru fahrī*
Ḥaḳīkat ḥanedān ferzendleriyüz
- 3 ‘Alī’dür ‘aynümüzde ‘ayn-ı mazhar
Zemin ü āsumānuñ enveriyüz
- 4 Ḥasan’dur mīrümüz meydān içinde
Ḥüseyn-i Kerbelā’nuñ çākeriyüz
- 5 ‘Alī Zeyne’l-‘İbād’uñ başı içün
Yol içinde Muḥammed Bākır’iyüz
- 6 Eger sorarsa münkir söyle ey cān
Kemāl-i fazl ile ḥaḳ Ca‘ferī’yüz
- 7 İmam Kāzım Alī Musā Rıza’nuñ
Olaruñ bendesinuñ kemteriyüz
- 8 Taḳī’dür bā-Naḳī Şāh ‘Askerī hem
Dem-i Mehdī velāyet leşkeriyüz
- 9 Bu gün şūfilerüz āzāde-i şāh
Cihānuñ kıl u ḳālinden berīyüz
- 10 H̱aṭāyī’yem Mevālī ehl-i tevḥīd
‘Alī’nüñ ḳanberinuñ ḳanberiyüz

(AN: -, KN: -, İN:33b, MN: -)

mefā‘lün/ mefā‘lün /fe‘ülün

- 1 Qadīm-i zāt bī-miṣl ü beḳādur
Ḥamusı fānīdür Bāḳī Ḥudā’dur
- 2 Nice kim enbiyā geldi cihāna
Ḥamusınuñ güzini Muṣṭafā’dur
- 3 Emīrū’l-mü’mīnīn ṣepper ü ṣeppīr
Olar āyīne-i gīti nümādur
- 4 Ḥasan iḥen āguyı zehr-i ḳātil
Şehīd olan Ḥüseyn-i Kerbelā’dur
- 5 İmām seyyid-i evlād-ı Ādem
Yāḳīn bil ki anı Zeyne’l- ‘Abā’dur
- 6 Muḥammed Bāḳır ol pākīze gevher
Çerāğ-ı dīde-yi ehl-i şāfādur
- 7 İmām Cafer ṭarīḳin ḳoyma elden
Vücūduñ şehrine ol kīmiyādur
- 8 İmām Mūsā Kāzım hādī-i dīn
Kim ol ḥurşīd-i burc-ı evliyādur
- 9 İmām Heṣtum’dur ol şāh-ı Ḥorasān
Mu‘īn bil ki ‘Alī Mūsī Rızā’dur
- 10 Muḥammed Taḳī’dür ol ‘ilme taḥḳīḳ
Ki taḳvā ehline ol pīşvādur
- 11 Naḳī’ye sen muḥib ol cān ü dilden
Ezelden şāḥib-i tāc ü livādur
- 12 Mevālī mezhebüm şāhum ‘Askerī
Şalāt ü selām ü merḥabādur
- 13 Muḥammed Mehdī-i şāhib zamānım
Ṭabīb ü hādī-i dārü’ş-şifādur

- 14 İmām ol mürşid-i dīndür be-tahkīk
Ki maḥşerde ḥamuya rehnümādur
- 15 Yezīd ü müşrikün kesdi damarın
Ne kim ḳalmış giriftār-ı belādur
- 16 Gel ey ‘ārif sen öz nefsünı tanı
Ki nefsin bilmiyen dūr ez-Ḥudā’dur
- 17 Yezīd’ün iḳrārı inkāra döndi
Aña lāyık be-neft ü būriyādur
- 18 Du‘ācıdur saña miskīn Ḥaṭāyī
Kim anuñ rüz u şeb derdi du‘ādur

402

(AN:107a, KN: -, İN: -, MN: -)
fā‘ilātün /fā‘ilātün /fā‘ilün

Men mevālī meşrebem şāhuñ ḳulı
Ya‘ni ki ma‘nīde Allāh’uñ ḳulı
Ey Ḥaṭāyī pādişāh olmaz kişi
Olmayınca işbu dergāhuñ ḳulı

403

(AN:107a, KN: -, İN: -, MN: -)
fā‘ilātün /fā‘ilātün /fā‘ilün

Men mevālī meşrebem rāhum ‘Alī
Ḥācetüm zikrüm nazar-gāhum ‘Alī
Oldı ‘Ankā’nuñ Ḥaṭāyī bī-vücūd
Ḳāf-ı ḳudret sırru lillāhum ‘Alī

404

(AN:107a, KN: -, İN: -, MN: -)

mefû‘îlün /mefû‘îlün /fe‘ûlün

Hak’uñ fazlına bağlanduñ ezelden
Temennâmuz dîdârdur Lemyezel’den
Haṭâyî yek durur ber-şıdķ u iḥlâş
Hezârân tesbîḥ u zıkr u ‘ilimden

405

(AN:107b, KN: -, İN: -, MN: -)

7’li hece ölçüsü

Diñle nefis canludur
Tutmıyanlar kanludur
Haṭâyî hâzer eyle
Bu yol nerdübanludur

406

(AN:107b, KN: -, İN: -, MN: -)

7’li hece ölçüsü

Haṭâyî hâl çağında
Hak gönül alçağında
Yüz miñ Ka‘be yapmakdur
Bir gönül alçağında

407

(AN:107b, KN: -, İN: -, MN: 25b)

7’li hece ölçüsü

Haṭâyî’yem bir hâlam
Elif üstünde dâlam
Şüfiyem tarîkatde
Hakîkatde abdâlam

405/405-421 arası olan şiirler AN’de “rubâî” başlığıyla verilmiş olmakla birlikte, bu şiirlerin hece ölçüsüyle yazıldığı tespit edilmiştir.

408

(AN:108a, KN: -, İN: -, MN:25b)

7'li hece ölçüsü

Ḥaṭāyī'yem ḥaṭṭāram

Ḥaḫ sırrına settāram

Ḥekīmlerüñ dermānı

Ṭabīblere 'aṭṭāram

409

(AN:107b, KN: -, İN: -, MN: 25b)

7'li hece ölçüsü

Ḥaṭāyī'nüñ ḥānı geldi

Mürde cisme cānı geldi

Ya'ḫūb-vār zār olmuşam

Yūsuf Ken'an'ı geldi

410

(AN:107b, KN: -, İN: -, MN: -)

7'li hece ölçüsü

Ḥaṭāyī'nüñ seli geldi

Kūsme bezeli geldi

Mecnūn teg zār oldım

Yüz göster Leylī geldi

411

(AN:107b, KN: -, İN: -, MN:25b)

7'li hece ölçüsü

Ḥaṭāyī ḥān duran bir

Ceseddür cān şoran bir

Pīrimdür mürşidümdür

Ḳanuğam ḳanduran bir

412

(AN:108a, KN:-, İN: -, MN: 25b)

7'li hece ölçüsü

Haṭāyī ḥān argına
Ehl-i 'irfān argına
Ma'rifetden şu gelüp
Dökülür cān argına

413

(AN:108a, KN: -, İN: -, MN: 26a)

7'li hece ölçüsü

Göñül virme nādāna
Haḫḫ'ı inkār idene
Mürīdem Haḫ dimişem
Muḥibb-i ḥānedāna

414

(AN:108a, KN: -, İN: -, MN: 26a)

7'li hece ölçüsü

Erdebil ḥānedāndur
Pīrüm şāh-ı merdāndur
Ṭarīḫ yolın bilmeyen
Arada ser-gerdāndur

415

(AN:108a, KN:-, İN: -, MN: 26a)

7'li hece ölçüsü

Haṭāyī mehdī oldı
İmāmlar cehdi oldı
Götürüldi ğam ğuşşa
Şādīlīḫ vakti oldı

416

(AN:108a, KN: -, İN: -, MN: -)

7'li hece ölçüsü

Haṭāyam dir bayağı
Atlandırur yayacağı
Kuşlarda ne kuşu var
Tepesinde ayağı

417

(AN:108a, KN: -, İN: -, MN:26a)

7'li hece ölçüsü

Haṭāyam dir ḥāb ilen
Kırmızı gül ḳab ilen
Senden cān esirgemezem
Zīrā kim ḥesab ilen

418

(AN:108a, KN: -, İN: -, MN: -)

7'li hece ölçüsü

Haṭāyam ḥāl elinden
Yanmışam ḳāl elinden
Gördün şāḥibi degil
Virdüğün al elinden

419

(AN:108b, KN:-, İN: -, MN: -)

7'li hece ölçüsü

Haṭāyam ḥalde gezer
Ḳāl ehli ḳalde gezer
Oturmuşlar diz-be-diz
Yüz yıllık yolda gezer

420

(AN:108b, KN:-, İN: -, MN: -)

7'li hece ölçüsü

Haṭāyam dir ḥaṭam var

Bir oğlum bir atam var

Meger āhir zamandur

Maḥabbete sitem var

421

(AN:108b, KN: -, İN: -, MN: -)

7'li hece ölçüsü

Haṭāyam dir ḥaṭasuz

Oğlan mı var atasız

İmām Ca'fer kılına

Niçün ḥile ḳatasız

422

(AN:108b, KN:-, İN: -, MN: -)

Haṭāyam cān Haṭāyam cān Haṭāyam

Dü cihanda ne mişlūñ var ne mānendüñ Haṭāyam

423

(AN:108b, KN:-, İN: -, MN: -)

Her kim Haṭāyī'mi ziyāde yād ider

Ḳurtulur derd ü belādan Ḥaḳ anı āzād ider

SONUÇ

Şah İsmâîl Hatâyî, tarih sahnesinde çok önemli bir rol oynayan, aynı zamanda tasavvufî terbiyeyle yoğrulmuş bir aile olan Safevî ailesine mensuptur. Safevî Devleti'ni kurmasıyla, şeyhlikten şahlığa evrilen bir yola girmiştir.

Hatâyî, hem kudretli bir hükümdar, hem önemli bir edebî şahsiyet, hem de Şîa'yı devletin resmi mezhebi ilan etmesi sebebiyle, Alevîler için bir önder olarak tebâruz eder. Birkaç önemli kimliği şahsında birleştirmiş olması hasebiyle de dikkat çekmiş, birçok kitaba ve akademik çalışmaya konu olmuştur. Hakkında yazılan kitaplarda, genellikle siyasî yönü ele alınıp, edebî yönünün arka planda bırakıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, bu çalışmalarda Hatâyî'nin, Şîi kaynaklar tarafından yüceltilip, Sünnî kaynaklarda ise yerildiği görülmüştür. Divanı hakkında yapılan çalışmalarda ise, genellikle sadece divan metni verilip, inceleme yapılmamış veya inceleme bölümünde divan yalnızca şekil açısından incelenmiş, muhteva açısından incelenmemiştir.

Bu çalışmada, Hatâyî'nin eserlerini ve bilhassa çalışmanın konusunu oluşturan divanını incelenmek suretiyle, edebî şahsiyeti ön plana çıkarılmıştır. Buna ilaveten, divanın muhteva açısından incelemesi sonucunda da şairin gönül ve fikir dünyasına ilişkin çıkarımlar yapılarak, hakkında objektif bilgiler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Yapılan çalışma sonucunda, Hatâyî'nin, hem Klasik Edebiyata, hem de Halk Edebiyatına vâkıf, kalemi güçlü bir şair olduğu görülmüştür. Oldukça genç yaşta ortaya koyduğu eserlerinde, tasavvufî kavram ve öğeleri ustalıkla ve anlamına vâkıf bir biçimde işlediği tespit edilmiştir. Eserleri incelenen şairin, kimi zaman bir sûfî, kimi zaman bir âşık, kimi zaman da zalimler karşısında âdil bir hükümdar olarak temâyüz ettiği tespit edilmiştir.

Bazı kaynaklarda iddia edildiği gibi, eserlerinde Hurûflik izleri olmadığı, Tanrılık iddiasında bulunmadığı, bilakis vahdet-i vücûd felsefesini benimsediği tespit edilmiştir. Gulât-ı Şîa'dan olmadığı son peygamber Hz.Muhammed'i kabul ettiği, ona hürmetle bağlı olduğu eserlerinde açıkça görülmüştür.

Alevî gelenek mensuplarının sahiplenerek inhisârına aldığı, Sünnîlerin ise, çoğunlukla önyargı sebebiyle Klasik Edebiyatın ana akımının dışına ittiği Şah İsmâîl Hatâyî'nin, Türk İslam Edebiyatı'nın ortak bir değeri olduğu bu çalışma nihayetinde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- ABULKADİROĞLU, Abdulkerim. *İsmail Belîğ Nuhbetü'l -Âsâr li- Zeyl-i Zübdeti'l - Eş'âr*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları, 1985.
- ACLÛNÎ, İsmâil b. Muhammed el- Aclûnî el-Cerrâhî. *Keşfü'l-Hafâ ve Muzîlû'l-libâs 'ammâ İştêreh ü mine'l- Ehâdis-i 'ale's-Sünneti'n-Nâs*. Beyrut: Dârü'l Kutubi'l- İlmiyye, 1351.
- AKBALIK, Esra. “Şah İsmail Hatayi, Pir Sultan Abdal ve Kul Himmet’in Şiirlerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 75 (Ekim 2015), 49-75.
- AKKUŞ, Mehmet. *Hatîbî Tezkire-yi Şuarâ-yı Bağdâd*. İstanbul: Ümraniye Belediyesi Yayınları, 2008.
- ARASLI, Hamit. *Divan-ı Şah İsmâil Hatâyî*. Bakü: Azerbaycan-İran Medeni Alaka Cemiyeti Neşriyatı, 1957.
- ARASLI, Hamit. *Şah İsmâil Hatâyî Dehnâme*. Bakü: Azerbaycan-İran Medeni Alaka Cemiyeti Neşriyatı, 1948.
- ARSLAN, Semire. “Hatâyî Divanı’nda Zâhid”. *Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1 (Eylül 2023), 87-102.
- ASLANOĞLU, İbrahim. *Şah İsmâil Hatâyî*. İstanbul: Der Yayınları, 1992.
- ATALAY, Adil Ali. *Hatâyî Şah Hatâyî Anadolu Hatayileri Divanı*. İstanbul: Can Yayınları, 2.Basım, 2023.
- BARS, Mehmet Emin. “Şah İsmail Hatâyî’de “Kutup/Mehdi” İnancı”. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 5/1 (Haziran 2021), 1-26.
- BİRDOĞAN, Nejat. *Şah İsmail Hatai*. İstanbul: Cem Yayınları, 1991.
- CAVANŞİR, Babek- NECEF, Ekber. *Şah İsmâil Hatâî Külliyyatı*. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2006.
- CEBECİOĞLU, Ethem. *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. Ankara: Rehber Yayınları, 1997.
- COŞAN, M.Esad. *Hacı Bektâş-ı Velî ve Bektâşîlik*. İstanbul: Akademik Çalışmalar Yayınevi, 2013.
- ÇAVUŞOĞLU, Mehmed. *Necâti Bey Dîvânı’nın Tahlili*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1971.

- ÇAVUŞOĞLU, Mehmed. *Helâkî Divan Tenkidli Basım*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1982.
- ÇETİN, İdris. “Hatâyî Dîvanı’nın Dil Özellikleri”. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 22 (Ekim 2021), 119-146.
- DEVELLİOĞLU, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*. İstanbul: Aydın Kitabevi, 2011.
- DEVLETŞAH. *Şair Tezkireleri (Tezkiretü’ş Şuarâ)*. Trc. Necati Lugal. İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2011.
- DEYHİM, Muhammed. *Tezkire-yi Şuarâ-yı Azerbaycan*. Tebriz: Leklari, 1367.
- EKİNCİ, Mustafa. “Hataî Kelimesinin Etimolojisi”. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13/13 (Haziran 2004), 158-169.
- ELBANİ, Nâsirüddin. *Silsiletü Ehâdîsi-z Zaîfe ve’l Mevzûa*. Dimeşk, 1384.
- ELMALILI, Hamdi Yazır. *Kur’ân-ı Kerim ve Yüce Meâli*. İstanbul: Sefa Yayıncılık, 1994.
- ERGUN, Sadettin Nüzhet. *Hatâyî Divanı Şah İsmâil Safevî*. İstanbul: Maarif Kitabevi Yayınları, 1956.
- FÂİZÎ, Kafzâde. *Tezkire-yi Kafzâde*. Hamidiye, 1065: 25a. Süleymaniye Kütüphanesi.
- FÂİZÎ, Kafzâde. *Zübde-yi Kafzâde*. Hüsrev Paşa, 573: 39a. Süleymaniye Kütüphanesi.
- GÖKTAŞ, Mehmet. *Kavram Atlası Türk İslam Edebiyatı 1*. Ankara: Gazi Kitabevi, 2020.
- GÖLPINARLI, Abdülbâki. *Kaygusuz Abdal Hatâyî Kul Himmet*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2013.
- GÜNDÜZ, Tufan. *Son Kızılbaş*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2010.
- İBN-İ ARABÎ, Ebû Bekr-i Muhammed b. Ali. *İlâhi Aşk*. Trc. Mahmut Kanık. İstanbul: İnsan Yayınları, 1998.
- İPEKTEN, Haluk. *Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şuarâ Tezkireleri*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1988.
- İPEKTEN, Haluk. *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2016.
- İSEN, Mustafa. *Şair Tezkireleri*. Ankara: Grafiker Yayınları, 2011.
- İSEN, Mustafa. *Sehî Bey Tezkiresi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1998.

- İSEN, Mustafa. *Latîfî Tezkiresi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1991.
- İSFAHÂNÎ, Lutf Ali Beg. *Ateşgede-yi Azer*. Tahran: Müessese-yi Neşr-i Kitab, 1337.
- İSMAİLEFENDİOĞLU, Mehmet Besim. “Şah İsmail Hatai Şiirlerinde Tarikat ve Ahlakî Değerler Eğitimi”. *Dinî Araştırmalar* 12/33 (Haziran 2009), 285-308.
- İSMÂİLZÂDE, Rasul. *Hatâyî Şah İsmâil Safevî*. Tahran: Alhuda, 1382.
- KANAR, Mehmet. “Şah İsmail (Hatâî) Divanı Hakkında Manzum Çeviri Denemesi” . *Doğu Esintileri* 6 (Haziran 2017), 1-63.
- KALKIŞIM, Muhsin. *Şeyh Gâlib Dîvânı*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1994.
- KAYABAŞI, Bekir. *Kafzâde Fâizî'nin Zübdetü'l Eş'âr'ı*. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, 1997.
- KELEŞ, Reyhan. *Kavram Atlası Türk İslam Edebiyatı 2*. Ankara: Gazi Kitabevi, 2020.
- KEMİKLİ, Bilâl. *Türk İslâm Edebiyatı Giriş*. Bursa: Emin Yayınları, 2017.
- KÖKSAL, Mehmet Fatih. “Şah İsmail Hatayi'nin Şiirlerinde Kullandığı Vezin Meselesi”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 66 (Temmuz 2013), 169-188.
- MACİT, Muhsin. *Hatâyî Dîvânı*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserle Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2017.
- MENGİ, Mine. *Divan Şiiri Yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2014.
- MUSALI, Vüsale. *Osmanlı Tezkirelerinde Azerbaycan Şairleri*. Bakü: Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Elyazmalar Enstitüsü, 2009.
- MÜMTAZ, Selman. *El Şairleri*. Bakü: Azərneşir Matbaası, 1927.
- MÜNŞÎ, İskender Bey. *Tarih-i Âlemârâ-yı Abbasî*. Bakü: Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Yayınları, 2009.
- NEVÂÎ, Mir Nizâmeddin Ali Şîr. *Tezkire-yi Mecâlisü'n Nefâis*. Tahran: Çaphâne-yi Bank-ı Millî-yi İran, 1944.
- ODABAŞI, Mihrican. *Tuhfe-i Nâilî Metin ve Muhteva*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, 2009.
- ONAY. Ahmet Talat. *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü*. Hazırlayan: Cemal Kurnaz, İstanbul: Bilge Kültür- Sanat Yayınları, 2021.
- ÖNGÖREN, Reşat. “Tasavvuf”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/119-126. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.

- RİYÂZÎ, Muhammed. *Riyâzü's Şuarâ*. Esad Efendi, 3871. Süleymaniye Kütüphanesi.
- RUMLU, Hasan. *Ahsenü't Tevârih*. Trc. Mürsel Öztürk. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2006.
- SAFEVÎ, Sam Mirza. *Tezkire-yi Tuhfe-yi Sâmî*. Tahran: Esatir, 1384.
- SAFEVÎ, Sam Mirza. *Tezkire-yi Tuhfe-yi Sâmî*. Kadızâde Mehmed, 1378: 4a. Süleymaniye Kütüphanesi.
- SÂMÎ, Şemseddin. *Kâmûsu'l-a'lâm*. 2.Cilt. İstanbul: Mihran, 1306.
- SÂMÎ, Şemseddin. *Kâmûs-ı Türki*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 2009.
- SEFERCİOĞLU, M.Nejat. *Nev'î Divanı'nın Tahlili*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.
- SEFERLİ, Aliyar- YUSUFLU, Halil. *Şah İsmail Hatayi Eserleri*. Bakü: Şark- Garp, 2005.
- SİVRİ, Medine- KUŞÇA, Sibel. “Şah İsmail Hatai ve Pir Sultan Abdal Deyiş ve Nefeslerinden Alevi- Bektaşî Kozmogonisi ve Kırklar Meclisi'ne”. *Folklor-Edebiyat* 20/78 (Ağustos 2014), 179-202.
- SÜMER, Faruk. *Safevî Devletinin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1999.
- ŞAHİN, Şah Hüseyin. *Hatâyî Divanı*. Ankara: 2 Temmuz Pir Sultan Abdal Kültür Derneği Yayınları, 2011.
- ŞENER, H.İbrahim – YILDIZ, Alim. *Türk İslâm Edebiyatı*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2010.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atilla. *Klasik Osmanlı Edebiyatı Türlerinden Sufî Yahut Zahid Hakkında*. İstanbul: Enderun Yayınevi, 1996.
- ŞİMŞİR, Sebahattin. “Şah İsmail: Hayatı ve Şahsiyeti” *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi* 6/5 (Aralık 2019), 74-86.
- TANERİNÇ, Özden. “Şah İsmail Hatai, Dih-name”. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 14 (Temmuz 2012), 127-130.
- TANSEL, Selahattin. *Yavuz Sultan Selim*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1969.
- TAŞĞIN, Ahmet-YAMAN, Ali- MUSALI, Namık. *Safevîler ve Şah İsmail*. İstanbul: Önsöz Yayıncılık, 2014.
- TATCI, Mustafa. *Yunus Emre Divanı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.

- TATCI, Mustafa. *Eşrefoğlu Rûmî Divanı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınevi, 2014.
- TERBİYET, Muhammed Ali. *Dânişmendân-ı Azerbaycan*. Tebriz: Kitabhâne-yi Firdevsî, 1314.
- TEKCAN Münevver. “Sâdikî Afşar’ın Mecnâü’l Havâs’ı”. *Turkish Studies Academic Journal* 8/13 (2013): 169-178.
- TOLASA, Harun. *Ahmed Paşa’nın Şiir Dünyası*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2001.
- TOLASA, Harun. *Şeyhülislam Bahâyî Efendi Divanı’ndan Seçmeler*. İstanbul: Tercüman Yayınları, 1979.
- TUMAN, İnehanzâde Mehmet Nâil. *Tuhfe-yi Nâilî*. 1.Cilt. Ankara: Bizim Büro Yayınları, 2001.
- TÜMER, Günay. “Din”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 9/312-20. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- ULUDAĞ, Süleyman. *İnsan ve Tasavvuf*. İstanbul: Mavi Yayıncılık, 2001.
- UYSAL, Yavuz. “Şah İsmail ve Gülizar Hanım Hikâyesi Alanya Varyantı Üzerine Mukayeseli Bir İnceleme”. *Gazi Türkiyat* 26 (Haziran 2020), 165-185.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı. *Osmanlı Tarihi*. 2. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2011.
- YALSIUZÇANLAR, Sadık. *Şah Hatâyî*. Ankara: Edebiyat Ortamı Yayınları, 1.Basım, 2022.
- YILDIZ, Alim. *Fenâyî Cennet Efendi Divanı*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2010.
- YILDIZ, Alim. *Şeyh Hâlid Divanı*. Sivas: Asitan Yayıncılık, 2011.
- YILDIZ, Alim. *Ahmed Hamdi Divanı*. Sivas: Buruciye Yayınları, 2011.
- YILDIZ, Alim. *Ahmet Sûzî Hayatı ve Şiirleri*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2011.
- YILDIZ, Alim. *Geleneğin İzinde*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2013.
- YILDIZ, Alim. *Yunus’un İzinde*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2021.
- YILMAZ, Hasan Kamil. *Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2004.

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Semire ARSLAN
Uyruğu : T.C.

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Atatürk Üniversitesi	2003
Yüksek Lisans		

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
2006	Diyanet İşleri Başkanlığı	Kur'an Kursu Öğreticisi

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı KPDS () ÜDS () TOEFL () EILTS ()